

Numele de român

Carul geto-dacic

Unic în Europa: **Carul geto-dacic din fier** descoperit pe șantierul autostrăzii Sibiu – Orăștie. Are peste 2.000 de ani vechime

„Unul dintre cele mai importante obiecte care i-au trecut prin mână restauratorului Dorin Barbu de la Muzeul Național Brukenthal din Sibiu este un car votiv geto-dacic, unic în Europa, descoperit în anul 2012 pe șantierul autostrăzii Sibiu – Orăștie.

La restaurarea acestuia, Dorin Barbu a lucrat mai multe săptămâni, reconstruind obiectul din zeci de piese găsite în pământ.

„Numai partea de car au fost circa 60 de piese, pe lângă piesele de la roți, care au fost vreo 20 – 25 de fragmente. A trebuit să-l fac ca un puzzle. Are peste 2000 de ani și este unic în Europa, poate chiar în lume. S-au mai descoperit tot felul de care votive, dar din bronz sau de alte dimensiuni; din fier este singurul”, explică Dorin Barbu.

Spune că lucrarea a fost extrem de dificilă pentru că a lucrat mult la curățarea pieselor și apoi la asamblarea lor. „Sunt tot felul de chichițe care apar pe parcursul restaurării și fiecare piesă este unicat. Ai probleme de la piesă la piesă. Nu te învață nimeni, în nici o școală, ce probleme pot să apară la fiecare piesă și ele trebuie studiate separat. La fiecare piesă se pune – ca în Medicină – un diagnostic și se aplică tratamentele care fac cel mai bine obiectului respectiv”, povestește restauratorul.

Asemănător cu alte asemenea care votive descoperite în Europa, dar fabricate din

bronz sau lut, carul votiv geto-dacic nou descoperit este fabricat doar din fier, constituindu-se astfel într-un unicat european. Întrucât contextul descoperii nu ne este revelat, se poate presupune că acest car a fost depus în mod ritualic în cadrul unui ceremonial, sau a constituit parte din inventarul funerar al unei importante personalități a vremii. Ca și simbolistică,

carul reprezintă vehiculul cu care este „adus ceva sau cineva” (vezi „Carele Zeilor”).

În România mai avem ca analogii exemplul deosebitului car votiv din bronz descoperit la Bujoru într-un mormânt tumular (jud. Teleorman) și aflat în colecțiile Muzeului Național de Istorie a României din București, dar și mai puțin cunoscutul car-recipient votiv de la Orăștie, acesta fiind — foarte probabil — parte a unui depozit de bronzuri (sau, după alți autori, parte a inventarului unui mormânt) descoperit întâmplător la jumătatea secolului al XIX-lea în ținutul Orăștiei, mai exact între localitățile Romos și Vaidei (jud. Huneodara) și păstrat până astăzi în colecțiile Muzeului de Istorie Naturală (Naturhistorisches Museum) din Viena (Austria).

Piesa deosebită, descoperită pe traseul autostrăzii Sibiu – Orăștie, după restaurare, va intra în colecțiile Muzeului Național Brukenthal din Sibiu, fiind expusă pentru pasionații de istorie și nu numai.”[1]

SURSA: <http://www.cunoastelumea.ro/unicat-in-europa-carul-geto.../>

Exploatarea otomană - consecințe

Muntenia a plătit în perioada cuprinsă de la primul tribut (1415) și până în 1858, o sumă ce se ridică la 664.176.536 lei aur. Această sumă transformată în cantitate de aur echivalează cu 214.194 kg aur, cca 214,2 tone.

Moldova a plătit în perioada cuprinsă între 1456 și 1858 o sumă ce se ridică la 322.532.000 lei aur. Prin transformarea sumei respective a rezultat cantitatea de 104.338 kg aur, cca 104,3 tone

După Unirea Principatelor în 1859 și până la cucerirea Independenței de stat, în 1877, România a plătit Imperiului Otoman suma de 44.615.000 lei aur, echivalent cu o cantitate de 14.392 kg aur, cca 14,4 tone

Transilvania a plătit în perioada cuprinsă între 1415 și 1650, cât s-a aflat sub dominația otomană, suma de 25.108.000 lei aur, sumă ce ar echivala cu 8.097 kg aur., cca 8 tone

În total, tributul plătit Imperiului Otoman de Muntenia, Moldova și Transilvania, s-a ridicat la suma de 1.056.305.780 lei aur, echivalentul a 341.021 kg aur.

Exploatarea habsburgică și maghiara

În total, între anii 1678-1918, Imperiul habsburgic a încasat sub diferite forme din Transilvania, Oltenia, Banat și Bucovina suma de 2.450.000.000 lei aur, echivalentul a 875.500 kg aur., cca 875,5 tone.

Cu alte cuvinte, Imperiul Habsburgic, stăpânind 231 ani Transilvania și 100 ani Bucovina,

a jecmanit de două ori mai mult decât turcii (484 ani).

Exploatarea țaristă

În perioada 1789-1854, Moldova și Muntenia au suportat obligații în bani și produse în valoare de 2.000.000.000 lei aur, echivalentul a 64.516 kg aur, la acestea adăugându-se jafurile, incendiile de orașe și alte multe pagube, care nu pot fi calculate.

În timpul ocupației germane, în timpul primului război mondial, a fost trimis în Rusia tezaurul României constând din: tezaurul Bancii Naționale, tezaurul Bancii de Depuneri și Cosemnatiuni, tezaurul bancilor private (în total 93400 kg de aur), 93,4 tone.

bijuteriile coroanei, colecții de artă, cărți rare, odoarele bisericilor, bunuri de valoare ale persoanelor fizice etc.

Sursa - Prof. Eugen Stănescu,
Director adjunct al Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Prahova

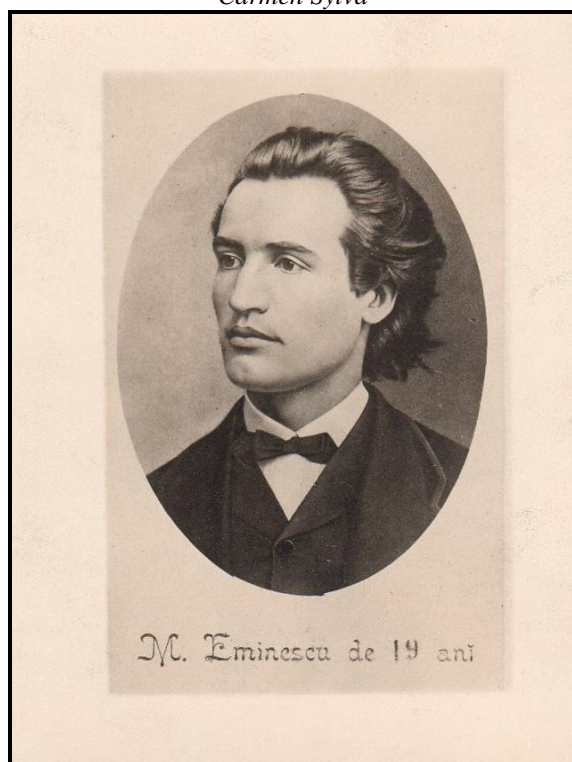
MIHAI EMINESCU ȘI CARMEN SYLVA Nicolae Iosub

Printre marile personalități cunoscute de Mihai Eminescu, în perioada cât a trăit și lucrat la București, a fost și Regina României, Elisabeta, cu pseudonimul literar de Carmen Sylva. Dacă poeta Carmen Sylva a fost Regina României, timp de 48 de ani, Mihai Eminescu a fost *Regele poeziei românești*, cel care a fost făuritorul limbii literare moderne, cunoscut, citit și tradus în 64 de limbi, de pe toată suprafața pământului.

Mihai Eminescu a cunoscut-o pe Regina în anul 1882, când Titu Maiorescu se gândi să-l prezinte Reginei Elisabeta, interesată de poet și de scrierile sale, la aproape cinci ani de la venirea sa în București. Poetul a opus rezistență la această propunere, dar, în cele din urmă a acceptat, așa cum precizează

Carmen Sylva

Mihai Eminescu

Livia Dymza, fiica lui Maiorescu, într-o scrisoare către I.E. Torouțiu, din 3 ianuarie 1940: „Pe Eminescu d. Maiorescu l-a prezentat odată Carmen Sylviei, nu voia cu

nici un preț, precum (de) toată publicitatea îi era groază, ținea numai la judecata unor oameni”.

Mihai Eminescu, însoțit de Titu Maiorescu, a fost primit în audiență de Regină, la 30 octombrie 1882, îmbrăcat într-un frac de împrumut, fiind tot timpul taciturn și indispus, lăsând conversația pe seama lui Maiorescu și nereușind să atragă prea mult atenția Reginei asupra lui. Mai mult, el l-a acuzat pe Maiorescu că l-a dat „în spectacol”. Această întâlnire a avut loc la Palatul Cotroceni.

Excelentă amfitrioană, Regina Elisabeta l-a servit pe Eminescu cu o ceașcă de ceai, pe care poetul a băut-o cu sete „ce i-a făcut plăcere, ceva ce semăna cu sentimentul unui zeu servit de o muritoare”, spune Regina.

În însemnările sale, Regina a consemnat această întâlnire cu genialul poet astfel: „Eminescu ne părea neliniștit și răvășit, ca venind dintr-o altă lume, tenebros, el îmi amintea de Manfred și de Faust, de chipurile palide și răvășite ale marilor romantici... Degetele-i erau lungi și înghețate, obrajii brăzdați de riduri albăstrui, gura foarte expresivă, cu buze fine, îi traducea toate emoțiile... Eminescu se amuza deșirând fraze și sonorități verbale. Mi-a sărutat mâna, privindu-mă cu o privire potolită, dar pătrunzătoare, ce voia parcă a-mi secătui spiritul, spre a rămâne pentru el un subiect de curiozitate sau interes; mă compătimi că nu cunoșteam îndeajuns Moldova lui natală.

În toată viața mea el a rămas pentru mine imaginea poetului însuși, nici a celui blestemat, nici a celui inspirat, ci a celui poet aruncat dezorientat pe pământ, nemaiștiind cum să regăsească aici comorile pe care le poseda. Avea vocea răgușită dar duiosă, ca a turturelelor spre toamnă. Când i-am lăudat versurile, a înălțat din umeri: - Versurile se desprind de noi ca frunzele moarte de pe copaci - a suspinat el readus o clipă la realitate.

Mi-am dat foarte bine seama că din tot ce i-am oferit în timpul vizitei, ceașca de ceai pe care i-am servit-o eu însămi a fost singurul

lucru care i-a făcut plăcere, ceva ce seamăna cu sentimentul unui zeu servit de-o muritoare”.

În timpul audienței, Regina i-a dat o poezie compusă de ea, ca s-o citească și să-și spună părerea. Eminescu a citit poezia și cu obișnuita lui sinceritate i-a spus Reginei: „*Maiestate! În forma actuală cred că ar fi mai bine să nu fie publicată*”.

Barbu Ștefănescu Delavrancea, într-un articol scris în 1892, cu titlul „Carmen Sylva și românii” afirmă următoarele: „Numai doi oameni au îndrăznit să-i prezinte Carmen-Sylvei observațiile lor, bătrânul om de stat M. Kogălniceanu și poetul Eminescu care, după ce a tradus suveranei o nuvelă, i-a spus cu sinceritatea lui originală că n-ar fi bine s-o publice”.

și protocolară existentă la curte, cât și la „Junimea” și nu poate deveni un „poet oficial” al Curții, cum erau alții, precum Vasile Alecsandri, deși Maiorescu ar fi vrut acest lucru. Regina, la rândul ei, nu putea să înțeleagă creația lui Eminescu și mizeria vieții lui.

De la Eminescu ne-a rămas un concept de scrisoare către Regină, în care Poetul își exprimă recunoștința față de aprecierea sa și a poeziei sale: „*Deosebit de binevoitoarea apreciere de care s-au bucurat neînsemnatele mele realizări constituie desigur pentru umila mea persoană o mângâiere, mult mai de preț decât aceea a recunoașterii postume – pe care de altminteri n-o merit -, ea răsărind dintr-un sentiment străin către o fantasmă a minții,*

M. Eminescu și Carmen Sylva- Grafică Mihai Cătrună

De la Maiorescu ne-a rămas o laconică informație care spune: „L-am văzut pe Eminescu la palat păstrând aceeași încântătoare simplitate ca-n viața de toate zilele”.

Mihai Eminescu a arătat, cu acest prilej, că nu se poate obișnui cu atmosfera artificială

pe când aprecierea Înălțimii Voastre îmi este acordată nemijlocit, îmi aparține doar mie. Este o rază de lumină într-o lume spirituală întunecată care între patru pereți ai unei odăi poate îngădui atât de multe, dar în afara acestora pate atât de puțin. Pe de altă parte, privită în sine și pentru sine,

această recunoaștere apare pentru mine cu atât mai scumpă cu cât vine din partea cuiva, ca să zic așa, opus mie, de la spiritual clar, fin, desivârșit în formă al Înălțimii Voastre. Căci este o mare deosebire între poeziile Înălțimii Voastre, în care conținut și formă sunt atât de firesc concrecute, apar atât de curate, și ale mele, în care dezacordul dintre gând și formă iese atât de des la iveală și probabil că va ieși mereu...” (Concept de scrisoare către Carmen Sylva – ms.2255, f.326-327, Opere, vol. XVI).

În anul 1881, apărea la Leipzig, într-o excelentă concepție grafică, volumul „Rumanische Dichtungen” (Poezii românești), în traducerea reginei Carmen Sylva (Regina Elisabeta) și Mitei Kremnitz, volum ce cuprindea poezii ale autorilor români, printre care și Mihai Eminescu. Era prima încercare de a-l impune pe Eminescu peste hotare, ca un reprezentant de frunte al liricii românești.

Acest frumos volum bibliofil a fost tipărit sub denumirea: *”Rumänische Dichtungen, Deutsch von Carmen Sylva. Hrsg. und mit weiteren Beiträge versehen von Mite Kremnitz”*, apărut la Leipzig: W. Friedrich, Verlag des "Magazin für die Literatur des In- und Auslandes"; Kröner, 1881, culegere îngrijită și adăugită de Mite Kremnitz

Volumul va fi reeditat în anul 1883 și 1889. El cuprinde 27 poezii ale lui V. Alecsandri, 21 poezii ale lui Mihai Eminescu, 3 poezii de Bolintineanu, 5 poeme de J. Negruzzi, 2 de Th. Șerbănescu și o poezie de Torceanu, dar și poeți mai puțin cunoscuți: V. Conachi, Candiano Popescu, Crețeanu, etc.

Din cele 21 poezii ale lui Eminescu, 3 sunt traduse de Carmen Sylva (Regina Elisabeta) și 18 de Mite Kremnitz, traduceri din perioada 1879- 1880, când poetul era în relații de prietenie cu Mite și lucrau împreună la un dicționar româno-german. Poetul o ajuta la cunoașterea mai bună a limbii române, în vederea traducerilor ei viitoare.

Este sigur că, aceste traduceri ale Mitei Kremnitz s-au făcut sub atenta supraveghere a poetului, intervenind și corectând, el fiind un bun cunoscător al limbii germane. Probabil poetul a și ales poeziile, iar trei dintre ele sunt după manuscrisele lui Eminescu: *Satire* (Scrisoarea II), *Peste vârfuri* și *Doina* (Ce te legeni).

Mite Kremnitz, scriitoare și traducătoare, împreună cu Regina, au tradus 21 din poeziile lui Mihai Eminescu, în antologia „Rumanische Dichtungen”, editată la Leipzig, în anul 1881. Printre poeziile traduse putem enumera: *Scrisoarea III*, *Crăiasa din povești*, *Scrisoarea IV*, *Strigoii*, *Lacul*, *Freamăt de codru*, *Singurătate*, *Melancolie*, *Revedere*, *Dorința*, *Ce te legeni codrule* și altele. Cu toate acestea, atât Regina cât și Mite Kremnitz nu reușesc să înțeleagă pe deplin poezia lui Eminescu.

În ediția următoare din 1883, apărută la Bonn, la acestea se adaugă poemul *Luceafărul*, *Scrisoarea III* și *Scrisoarea IV*. În ultima ediție din 1889 s-au introdus poeziile: *Somnoroase păsărele*, *Peste vârfuri*, *La steaua*, *Atât de fragedă* (poezie dedicată Mitei Kremnitz), *Când amintirile și Scrisoarea I*.

Carmen Sylva traduce poezia lui Eminescu „Crăiasa din povești”, existând și ipoteza traducerii poeziei împreună cu Eminescu, sau chiar aceea a traducerii numai de către Eminescu, rămânând de la el mai multe variante de traducere în limba germană. De asemenea ea traduce poezia *Melancolie* și *Povestea codrului*.

În *Notița introductivă* a volumului, Mite Kremnitz face o apreciere asupra poeziei lui Eminescu: „*Atingând ca poet însemnătatea lui Alecsandri- chiar dacă nu-i așa recunoscut fără rezerve- M. Eminescu, este poetul pesimismului.*”

El a provenit din așa-numita „Direcție nouă”, care se dezvoltă de 15 ani mai departe pe baze critice, și al cărei principal fondator, Titu Maiorescu, a făcut primul atent tineretului, în lucrarea sa Poezia română, asupra regulilor estetice ale unei

opere de artă poetică. Chiar Alecsandri a fost reactivat de către cei noi din această tânără școală, și multe din poeziile lui cele mai frumoase sânt scrise din simpatie pentru ei, inspirate de ei.

M. Eminescu (născut în 1850) s-a format la școala germană. Lui nu i-a fost dat, prin naștere, să facă parte dintre cei care au un destin ales, precum lui Alecsandri; el a cunoscut multe greutăți și din multe poezii ale sale vorbește dispararea.

De câțiva ani el este redactor al ziarului bucureștean *Timpul*, organ al Partidului Conservator.

El este, ca și Alecsandri și J. Negruzzi, moldovean prin naștere.

Poeziile lui Eminescu au fost publicate în revista lunară *Convorbiri literare din Iași*, redactată de J. Negruzzi”.

Carmen Sylva și Mite Kremnitz, au meritul de a fi tradus, pentru prima dată, în limba germană, o parte din poeziile lui Eminescu, făcându-l astfel cunoscut în întreaga Europă. În 1883, Mite Kremnitz traduce și poemul *Luceafărul*, în limba germană, după ce acesta este publicat în *Almanahul României June* din Viena.

În anul 1879, Titu Maiorescu îl îndeamnă pe Eminescu să traducă în limba română o baladă de Carmen Sylva, intitulată „Vârful cu dor”, sub semnătura: M. E-scu „Vârful cu dor- baladă românească pentru soli, cor și orchestră, textul de F. de Laroc, traducere de Eminescu”, care s-a jucat la Sibiu, pentru prima dată, în sala Reuniunii germane de cântări, în ziua de 18/30 noiembrie 1879.

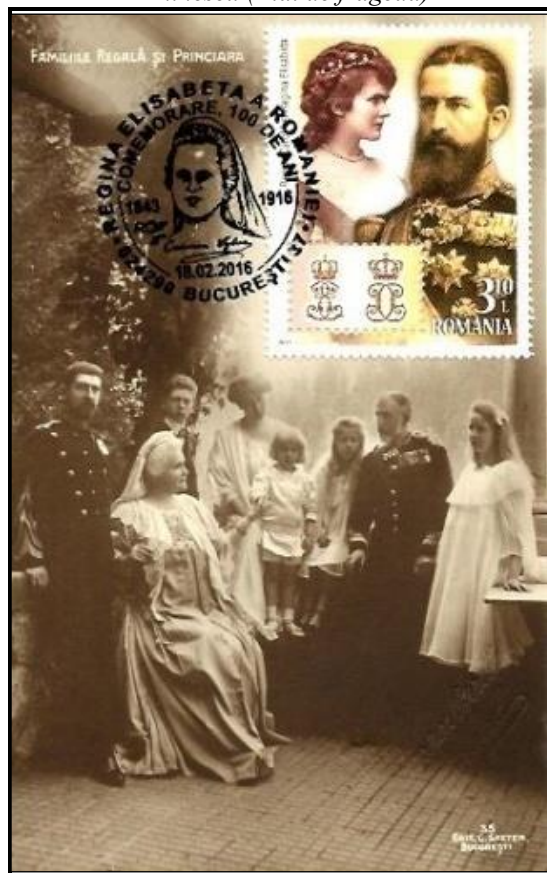
Mihai Eminescu mai traduce alte două poezii, scrise de Carmen Sylva, pentru a fi publicate în *Almanahul României June* din Viena, pe care le citește lui Maiorescu, pe 3 noiembrie 1882.

Într-o scrisoare din martie 1882, Titu Maiorescu roagă pe Eminescu să traducă o poezie a reginei: „Regina pleacă joi la Sinaia și ar dori să-și aibă traducerea poeziei ce ți-am dat-o. O poți face astăzi și mâine? Atunci fă bine ad-o mâine seară la dna Kremnitz, dacă se poate”. Aceasta ar fi a

treia poezie tradusă de Eminescu, care primește rugămintea prin Titu Maiorescu și nu în mod direct, deși suverana știa că poetul este cel care îi va traduce poezia.

Partitura „Ca floarea de cireș” Versuri de M. Eminescu (Atât de fragedă)

Maximă Familia Regală

După ce Mihai Eminescu se întoarce din călătoria sa din Italia, în 1884, făcută în compania lui Chibici Râvneanu, Mite Kremnitz îl va duce pe poet în vizită la Regină. Probabil Regina dorea să-l vadă, după tragedia prin care trecuse și să-l încurajeze. Într-o scrisoare din 14 aprilie 1884 către I. Slavici, Mite afirmă că: „D-l Eminescu a plecat în Vinerea Mare la Iași, joi după amiază avusese audiență la Regină. Ea a fost deosebit de fermecătoare și i-a dat atâta curaj încât și el zâmbea cu totul fericit”.

„Vârful cu dor” de G.D.Mirea- Carmen Sylva

La rândul său, Titu Maiorescu, într-o scrisoare către sora sa, Emilia Humpel din Iași, își exprimă regretul că Regina nu poate să-l ajute pe Eminescu: „...ieri a fost împreună cu Mite, la Regina, care s-a arătat plină de atenție față de el. Ce folos că Regina aproape n-are nici o putere să obțină ceva de la stat”.

Totuși, Regina Elisabeta a contribuit și ea cu suma de 500 lei, atunci când Eminescu a fost trimis la tratament la Ober- Döbling, la Viena, în 1883. Regina și Vasile Alecsandri, au contribuit cu cea mai mare sumă de bani, pentru ajutorarea lui Eminescu, într-un moment greu din viață.

Familia regală nu l-a apreciat și ajutat pe Eminescu, atunci când poetul, grav bolnav, avea nevoie de un serviciu ca să-și poată câștiga cele necesare traiului. Carol-Îngăduitorul, cum l-a numit poetul, când

scria la *Timpul*, nu a pus rezoluția „Se aprobă” pe cererea ministrului de resort, pentru ca Eminescu să poată lucra ca subbibliotecar la Iași, în octombrie 1884.

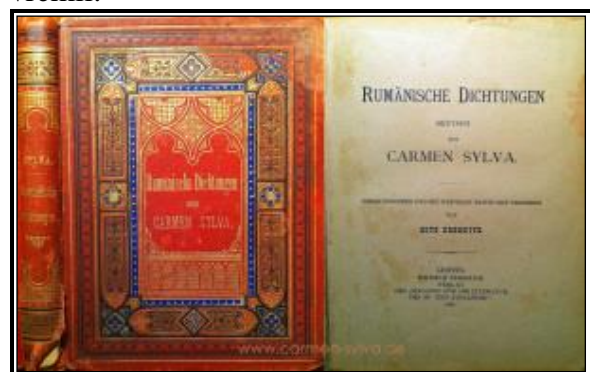
Mite Kremnitz a vorbit de mai multe ori despre disponibilitatea Reginei de a-l ajuta pe Eminescu, dar acest lucru nu s-a materializat niciodată, cu toate că Harieta face o petiție la Regină în anul 1887: „Tot numai d-nul Frank a sfătuit, ca și data trecută la Mai, numai cu deosebire că m-a pus să dau din parte-mi două petiții: una la Ministru și una către Regina” (Scrisoare

către Cornelia Emilian din 18 octombrie 1887).

De altfel, și pensia solicitată cu insistență de poet și prietenii săi, a venit cu mare întârziere, când poetul era deja internat în spital și avea nevoie de o pensie pentru a avea cu ce trăi.

Familia regală nu l-a ajutat pe Eminescu, cât timp

acesta era în viață, cu multe lipsuri materiale, și nici nu i-a promovat opera, după ce acesta s-a stins din viață. Nu putea să uite articolele critice ale lui Eminescu, atunci când acesta era redactor la *Timpul*, și nici distanțarea poetului față de familia regală, cum n-au făcut-o alți scriitori ai vremii.

Rumanische Dichtungen- Carmen Sylva 1883

Carmen Sylva a devenit în 1890, membră de onoare a Academiei Române pe când Mihai Eminescu a fost primit ca membru post-mortem al Academiei Române de abia în anul 1950, nefiind apreciat la adevărata lui valoare decât după moartea sa.

Bibliografie:

1. Augustin Z.N. Pop- *Pe urmele lui Mihai Eminescu*- Ed. *Sport- Turism*, București, 1978
2. Barbu Lăzăreanu- *Cu privire la Eminescu IV*- Ed. *Cartea Românească*, București, 1926
3. Gheorghe Eminescu- *Eminescu și Carmen Sylva*
4. Călin Cernăianu- *Conjurația anti- Eminescu*- Ed. *Semnele timpului*, București, 2001
5. Cristina Zarifopol- Ilias- *Dulcea mea Doamnă- Eminul meu iubit*- Ed. *Polirom*, București, 2000

Ing. Nicolae Iosub, Botoșani

**ELEMENTE DE DEFINIRE A
REVOLUȚIEI ȘI REVOLUȚIONARILOR
OFERITE DE MIHAI EMINESCU**

Aurel V. David

PROLOG:

În istoria scrisă a neamului românesc au fost consemnate, alături de perioade mai lungi de liniște și pace socială, forme deschise, neorganizate, spontane, de nesupunere sau de rezistență ale unor comunități umane definite, împotriva **puterii de stat - o putere politică, de comandă și suverană** -, care are sau își arogă **vocația conducerii treburilor obștești în stare de securitate**. Aceasta a avut și în arealul carpato-danubian caracteristici similare cu cele din statele din centrul și vestul Europei - imperii, regate, republici -, dar și specifice statului creat prin puterea neamului în anumite contexte istorice.¹

În arealul carpato-danubian, tulburările politice și sociale s-au produs mai ales în evul mediu, în anumite contexte geopolitice frământate, au fost denumite de istorici, sociologi și omenii politici, în funcție de cauze, arie și intensitate de desfășurare, participanți și consecințe produse în plan uman și material, **răscoale sau revolte**.

De obicei, cea mai frecventă formă de revoltă a fost cea armată, participanții la

aceasta fiind numiți **„insurgenți”, „răsculați”, „rebeli”, „revoltați”**. La rândul ei, revolta la care a participat o mare parte a populației unui stat a fost numită, de obicei, **„revoltă populară”, iar din epoca modernă „revoluție”**.

- Toate formele de răzvrătiri sociale spontane sau programate și confruntări sângeroase, la care au luat parte **insurgenți, răsculați, rebeli, revoltați sau revoluționari** au făcut istorie, dar n-au scris istorie, aducând, însă, cu ele un șir necunoscut de victime. Despre acestea au scris istorici care au respectat, în măsura posibilului, cerințele istoriei, precum și falși istorici, urmând legile geopoliticii, cu personaje hiperbolizate sau minimalizate, în funcție de un anumit interes politic.

- În demersul de căutare a **„cuvântului ce exprimă adevărul”**, s-a implicat tânărul poet și ziarist **Mihai Eminescu**, născut din părinți români și crescut în nordul Moldovei, în satul Ipotești, înconjurat de cărți,² el trăind în lumea cărților și, în mod deosebit a cărților de istoria neamului. Citind tot ce-i cădea în mână, el a ajuns la concluzia că **imperiiile** au fost, de la facerea lumii, **sursa nenorocirilor pământești**, iar **politicienii** izvorul tuturor **răutăților**. Această realitate etno-politică a fost exprimată în chip magistral de versurile poeziei Scrisoarea III, astfel:

*„Mulți durară, după vremuri, peste Dunăre vrun pod,
De-au trecut cu spaima lumii și mulțime de norod;
Împărați pe care lumea nu putea să-i mai încapă
Au venit și-n țara noastră de-au cerut pământ și apă -
Și nu voi ca să mă laud, nici că voi să te-nspăimânt,
Cum veniră, se făcură toți o apă ș-un pământ”*.

*

- Din vremuri imemorabile, numite generic **„ANTICHITATE”**, vatra carpato-danubiano-pontică a fost locuită de marele neam al **tracilor**.³ Istoria scrisă a tracilor și, mai ales a urmașilor acestora - **geto-dacii** - a fost legată de istoria Romei, la început un oraș-

¹ [Theodor Mommsen](#), **Istoria romană**, Vol. III, **Întemeierea monarhiei militare**, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988.

² George Călinescu, **Viața lui Mihai Eminescu**, Iași, Editura „Junimea”, Iași, 1977, p.16.

³ Hristo M. Danov, **Tracia antică**, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976; Manfred Oppermann, **Tracii. Între arcul carpatic și Marea Egee**, Editura Militară, București, 1988;

stat a cărui istorie se întinde în perioada de timp cuprinsă între anii 753 î.Chr.- 476 d.Chr.

Pe parcursul a 12 secole, civilizația romană a trecut de la monarhie la republică oligarhică și, apoi, la imperiu. Roma a dominat Europa de Vest și întreaga arie de viațuire din jurul Mării Mediterane, prin cuceriri de state și asimilare de neamuri (*romanizare*), însă a cedat lamentabil, dar și în mod sângeros în fața invaziilor barbarilor (inclusiv a urmașilor marelui neam al tracilor) din secolul al V-lea. Atacurile acestora au dus la prăbușirea Imperiului Roman și formarea, pe ruinele acestuia o pleiadă de state naționale.⁴

Roma a fost pentru strămoșii ancestrali ai poporului român (**tracii**), apoi pentru moșii lor (**dacii/geții**) „*izvorul tuturor răutăților*”, din care au curs multe nenorociri mânjite cu sânge, printre care și cel de-al treilea război sângeros între cei bogați (**romanii**) și cei săraci și dependenți de stăpâni (**sclavii**), denumit „*al treilea război servil*”.⁵

• În revoltele împotriva Romei antice au fost implicați și **tracii** de la sud de Dunăre, care căzuseră sub stăpânirea Romei. Un răsunet în toată lumea romană a avut **RĂSCOALA CONDUSĂ DE TRACUL SPARTACUS**, numită și **A Treia Răscoală a Sclavilor** sau **Războiul Gladiatorilor**, desfășurată între anii 73-71 î.Chr. în Peninsula Italică, pe pământul Republicii romane.⁶

După moartea regelui **Burebista**, profitând de dezbinarea dacilor/geților, legiunile Romei au încercat vreme de 100 de ani să cucerească teritoriul Daciei nord-dunărene, pentru a cere „pământ și apă” (cum spunea Mihai Eminescu), adică, a pune stăpânire pe aurul, lemnul și sarea pământului. În urma a două războaie desfășurate în între anii 101-102 și 103-105 .Chr., împăratul **Traianus** a cucerit o parte din Dacia nord-dunăreană și transformată în provincie romană. În acel context sângeros, regele dac, **Decebal**, pentru a nu cădea viu în

mâinile romanilor s-a sinucis, tăindu-și beregata cu sabia încovoiată (sica).

Vreme de 165 de ani cât a durat stăpânirea romană, dacii rămași în afara provinciei romane, ajutați de dacii provinciali, precum și de alți „**barbari**” au purtat un șir de răzmerițe și războaie de dezrobire a Daciei romane de sub robia Romei.

• Începând cu secolul al IV-lea d.Chr., în așa-numitul mileniu întunecat, vatra vechii Dacie a fost călcată de neamurile stepelor nord-pontice, respectiv goți (în fapt *geți*) huni, slavi, avari, bulgari, uzi, pecenegi, cumani, unguri, tătari), dar băștinașii au supraviețuit

La cumpăna de milenii, românii au reușit, printr-o necurmată luptă, să-și creeze state (cnezate, apoi voievodate), care le-au apărat cu mari jertfe umane, printr-un război de ariergardă împotriva „*barbarilor*” care au călcat cu copitele cailor, cerând băștinașilor în mod imperativ „*pământ și apă*”.

*

• În așa-zisul **EV MEDIU**, arealul carpato-danubiano-pontic s-au produs mari tulburări politice și sociale în anumite contexte geopolitice frământate, în care cei mulți (poporul), lipsiți de mijloace existențiale s-au ridicat împotriva celor care acaparaseră resursele existențiale (boierime, nobilime, regi, împărți). Acestea au fost denumite de istorici, sociologi și omenii politici, în funcție de cauze, arie și intensitate de desfășurare, participanți și consecințe, **răscoale sau revolte populare**. Toate aceste forme de răzvrătiri și confruntări sângeroase au făcut istorie, dar n-au scris-o, însă au adus cu ele un șir neîntrerupt, necunoscut de victime, unele fiind considerate eroi sau martiri.

Generic, acestea au fost numite **răscoale** (*raskola*, în limba slavă veche), fiind, pe fond, mari mișcări țărănești de răzvrătire față o stăpânire nemiloasă, marcate prin răzmerițe, răzvrătiri rebeliuni sau revolte spontane, neorganizate. În vatra vechii Dacie s-au produs **șapte mari răscoale populare** care s-au transformat în lupte sângeroase dintre asupriți (de regulă, **țărani**) și forțele de reprimare ale unor stăpâniri netrebnice.

⁴ Dumitru Tudor, Andrei Aricescu, **Enciclopedia civilizației romane**, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982.

⁵ Horia C. Matei, **O istorie a Romei antice**, Editura „Albatros”, 1979.

⁶ **Dumitru Tudor**, **Răscoala lui Spartacus**, Editura Științifică, București, 1963.

Peste vatra neamului românesc a trecut un *Ev mediu* plin de sânge vărsat pentru libertate, materializat în:

- **Răscoala vlahilor din Munții Haemus (Balcani) (1185);**
- **Răscoala de la Bobâlna (1437-1438);**
- **Răscoala de sub conducerea lui Gheorghe Doja, denumită și Războiul țărănesc condus de Gheorghe Doja (1514);**
- **Răscoala seimenilor și a dorobanților din anul 1655;**
- **Răscoala moldovenilor dintre Prut și Nistru (1671-1672);**
- **Răscoala condusă de haiducul Pinteza Viteazul (1684-1703);**
- **Răscoala condusă de călugărul Sofronie de la Cioara (1759-1761).**

• În așa-zisa **EPOCĂ MODERNĂ**, marile tulburări politice și sociale, care n-au fost puține, - au fost numite „*revoluție*”, - un termen vechi de când e lumea, moștenit din limba latină (*revolutio*-onis) de limba franceză (*révolution*), importat pe meleagurile carpatino-dunărene de pe malurile Senei de către „*ai noștri tineri*”, care își făceau studiile la Paris, „*Orașul Luminii*”.⁷ Însă, mințile luminate, contemporane evenimentelor incandescente, au continuat să definească „popular” încheștările pe viață și pe moarte între asupritori și asupriți cu termenul popular „*răzmeriță*”, care înseamnă *insurgență, răscoală, răzvrățire, rebeliune, revoltă etc.*, fiind sinonim termenul „*revoluție*”.

Astfel, termenii „*revoluție*” și „*revoluționar*” s-au autodefinit ca un concept social-politic, devenind în timp scurt un slogan acaparat și utilizat de diverse ideologii și doctrine politice. În vatra neamului românesc „*poporul de jos*” l-a preluat fără precauție, iar „*inteligența neamului*” cu precauție, întrucât s-a dovedit a fi ușor de exportat în vocabularul lingvistic și în științele sociale, îndeosebi al scrierilor istorice.

• În mediile culturale și politice românești a început acțiunea de „*decodificare a mișcărilor sociale*”, după model preluat din Apusul Europei. Aceasta s-a realizat, de

regulă, de către învățații vremii, atât cei cu capete rotunde, cât și cu capete pătrate sau țuguiate, între trei repere politice, sociale și etnospirituale: guvernanți/guvernați, bogați/săraci, alogeni/pământeni.

În epoca modernă, în vatra neamului românesc s-au produs trei mari răzvrățiri sociale, transformate în revoluții. Despre acestea au scris istorici care au respectat, în măsura posibilului, cerințele istoriei, precum și falși istorici, urmând legile geopoliticii, cu personaje hiperbolizate sau minimalizate, în funcție de un anumit interes politic.

Mihai Eminescu s-a implicat în așa-numita acțiune cu cugetul, gândul și condeii, aflând din cărțile de istorie că pe vatra neamului au avut loc trei mari răzvrățiri, respectiv:

- **Răscoala/revoluția condusă de Horia, Cloșca și Crișan (1784/1785);**
- **Revoluția română condusă de Tudor Vladimirescu (1821);**
- **Revoluția din anii 1848-1849 sau „*revoluția pașoptistă*”;⁸**

• Lupta de idei pentru definirea mișcărilor sociale și politice a reînceput la scurt timp după fondarea statului român modern, când un partid recent înființat (1875), numit „*Partidul liberal*”, și-a asumat paternitatea conceptului „*revoluție*” și „*revoluționari*”. Prin aceasta, așa-ziii liberali și-au creat o identitate proprie, care-i deosebea de așa-ziii *conservatori*, care au fondat Partidul conservator abia în anul 1880.

Astfel, liberalii s-au autodefinit ca *revoluționari*, adică reformiști (adeptii schimbărilor politice și sociale), iar „*conservatorii*”, care formau opoziția, au fost porecliți „*reacționari*” (adeptii schimbărilor graduale). Acesta a fost motivul pentru care *liberalii* au fost apreciați, uneori, în mod eronat sau voit a fi și *revoluționari*.

În acel context, tânărul gazetar la ziarul „*Timpul*”, atent la dezbaterile, uneori furtunoase ale definirii „*revoluției*”, după o

⁷ Dan Berindei, **Revoluția română din 1821**, Editura Academiei Române, 1991.

⁸ Gheorghe Platon, **Geneza revoluției române de la 1848: introducere în istoria modernă a României**, Editura Junimea, 1980; Dan Berindei, **1848 în țările Române**, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984.

temeinică documentare avea să scrie despre „**Falsul patriotism**”, fapt care a alterat caracterul revoluției de la 1848: „*Dacă, la 1848, generația de agitatori ar fi fost compusă din oameni serioși, cunoscători țării, poporului și datinelor lui, nu bonjuriști pomadați și frizați, dacă ar fi fost Tudor și nu C.A. Rosetti, acesta ar fi căutat îndreptarea în întoarcerea la trecut. Ars trebuia Regulamentul Organic ș-așa, dar trebuia ars în favorul vechilor instituții românești, nu în favorul bagajului de idei cosmopolite și a priori ale Revoluției Franceze. Aceasta din urmă a fost o revoluție a burgheziei, deci cu toate fibrele și rădăcinile străine de nevoile și trecutul țării noastre de plugari și păstori*”.⁹

În conceptul „revoluție” a fost integrată și sintagma „**revolta masei**”, despre care Mihai Eminescu a scris: „*Istoria își are logica ei proprie: nici un neam nu e condamnat de a suporta, în veci, un regim vitreg, corupt și mincinos. Ne temem că aproape e ziua în care simțul conservării fizice, revoltat de maltratarile administrative și fiscale și de exploatarea excesivă din partea străinilor, va preface poporul nostru într-o unealtă lesne de mânuit în contra chiar a existenței statului*”.¹⁰

Cei mai mulți dintre analiștii și rumeștorii termenului „**revoluție**” erau „roșii”, adică liberali, adepții cuceririi puterii politice prin confruntare între cei aflați la putere și cei din opoziție, care doreau puterea. Dacă puterea era câștigată de „roșii”, ei o numeau **revoluție**, prin strigăte pe străzi, iar dacă câștigau ceilalți puterea politică, o numeau **contrarevoluție**.

Deși aceștia pricepură că nu pot trece ușor de „**sincopele conceptuale**” s-au ferit să folosească în public expresia „**lovitură de stat**”, la care au lucrat în cârdășie, asudând și trăgând spuza pe turta lor, politicieni din așa-numita **opoziție** în tovărășie cu militari din gradele superioare, care și-au călcat

jurământul militar, trădându-l pe Domnul țării în favoarea unor interese meschine.

Astfel, s-a deschis un nou front de luptă, întrucât „roșii” au numit **revoluție** orice mișcare politică și socială. În acest front s-au regăsit 4 mișcări politice, respectiv:

- **Lovitura de stat din 2 mai 1864;**
- **Lovitura de stat din noaptea de 11/12 februarie 1866;**
- **Mișcarea separatistă de la Iași, din 3 aprilie 1866;**
- **Republica de la Ploiești, 8 august 1870.**

*

• Căutarea elementelor de sprijin pentru definirea revoluției și a revoluționarilor a continuat să preocupe politicienii vremii, dar mai ales pe gazetarii de la cele două publicații rivale, „**Timpul**” și „**Adevărul**”. În acest demers intelectual, plin de obstacole ideatice, s-a implicat publicistul conservator **Petre Teulescu**, care debutase în publicistică în anul 1847 cu articole în „**Curierul românesc**”, precum și cu diferite traduceri din limba franceză

După Unirea Principatelor și făurirea statului român modern, el s-a remarcat ca cercetător istoric și traducător al unor opere din limbi străine. În anul 1860, în calitate de funcționar la Arhivele Statului, a început să editeze „**Arhiva Română**”. **Documente istorice**, iar în anul 1866 a apărut la București „**Revista Arhivelor Statului Român**”.¹¹

• Un portret al acestui istoric-politician a făcut, din amintiri, **Spiru Prasin**, în romanul intitulat „**Calea Robilor**”, a cărei primă ediție a apărut abia în anul 1903, la Iași, în Tipografia „**Cultura Românească**”.¹² Din aceasta rezultă că **Petre Teulescu** era unul dintre tinerii cei mai bine văzuți. El provenea dintr-o veche familie boerească, cu o avere imensă, își preumbla „**spleenul**” în toate colțurile Europei. Dar, „*era o minte al cărui echilibru era zdruncinat*”, era veșnic în

⁹ Mihai Eminescu, **Proiectul de lege...**, în „**Timpul**”, 6 martie, 1882;

¹⁰ Mihai Eminescu, **S-o lovi...**, în „**Timpul**”, 5 decembrie 1882.

¹¹ **Bibliografia arhivistică românești**, Direcția Generală a Arhivelor Statului, București, 1969, p. 76.

¹² **Spiru Prasin** a fost unul dintre cei mai de seamă reprezentanți ai publicisticii ieșene de la începutul secolului XX. Acesta a fost răpus, în anul 1904, la vârsta de numai 30 de ani, într-un duel cu Wolf Finkelstein, care semna cu pseudonimul „**V. Scânteie**”.

căutarea unor senzații noi și făcea câteodată, „*gesturi demente*”. Însă, inteligența lui scânteietoare o întrebuița să facă politică, „*în care era superior*”. În Capitală redactase vreo două ziare franceze, care avuseră un moment de celebritate, după care s-au stins.

• **Petre Teulescu** a vrut să fie el ultimul dangăt de clopot în privința definiției finale a revoluției și revoluționarilor. De aceea, în anul 1878 a publicat în Editura „Socecu, Sander & Teclu”, din București, **volumul I** al scrierii sale intitulată ***Revoluția și revoluționarii***. Cu această carte de vizită, el s-a implicat în politică, numărându-se printre cei 88 de oameni politici care, în 3 februarie 1880 (st.v.) au fondat Partidului Conservator, având ca prim-președinte pe **Manolache Costache Epureanu**. El s-a menținut în ierarhia politică a Partidului Conservator, ocupând poziții importante în ierarhia politică, alături de *Lascăr Catargiu, Ioan Emanoil Florescu, Alexandru Lahovari, Titu Maiorescu, Petre Mavrogheni, Grigore Păucescu, Vasile Pogor, Theodor Rosetti* etc. În toiul dezbaterilor din Partidul Conservator privind cucerirea puterii politice din mâinile liberalilor (numiți „roșii”), precum și a modalităților de acțiune, **Petre Teulescu** s-a gândit să publice Volumul al-II-lea al scrierii sale despre „*revoluție*” și „*revoluționari*” în foiletonul „**Timpului**” – ziarul *oficios al conservatorilor*. El credea că dacă va fi tipărit în „*oficina conservatorilor*”, cele două concepte vor fi asumate de către „conservatori” și vor putea fi folosite în lupta de idei cu liberalii. Însă, acest gând și dorință a stârnit opoziția tânărului gazetar **Mihai Eminescu**, care din februarie 1880 se afla la conducerea cotidianului bucureștean „**Timpul**”.

• Mihai Eminescu s-a simțit obligat de conștiința de gazetar și de mândria de a fi român „*a face o scurtă dare de seamă*” asupra Volumului I”. Astfel, a scris articolul „**Revoluția și revoluționarii**” (titlu identic cu cel al Volumului I), pe care l-a publicat în ziarul „**Timpul**” din 18 iulie 1880, în care și-a exprimat, cu rigoare și dreptate, fără

părtinire, punctul său de vedere.¹³ El a oferit următoarele explicații față de motivația luării atitudinii critice față de această scriere:

- „*Cerința continuității nu ne-ar impune cu necesitate un asemenea rezumat, de vreme ce Volumul al doilea, tratând altă epocă, e de sine stătător*”;

- celor care cunoșteau istoria neamului românesc (astfel de oameni nu erau prea mulți în vremea aceea!), le reamintea că „*istoria, narînd șirul, înfinit în trecut, al evenimentelor, își poate așeza punctul său pozitiv de plecare în orice loc al seriei acesteia*”. Totuși, el credea că **o privire retrospectivă** va ajuta, deși nu în mod esențial, înțelegerea, „*îndealtmintrelea lesnicioasă*”, a Volumului al II-lea.¹⁴

*

• Potrivit percepției sale, „**orice revoluție e criza unei boale sociale**”. Însă, nici un organism de pe pământ nu este legat prin existența sa de un timp și de un loc anumit, pe care-l dispută cu alte organisme.

De aceea, „*nu poate scăpa de victoria parțială și timporară a morbidității*”, iar „*tot ce e organic poartă, ca blestem al unei moștenite imperfecțiuni, plagele existenței sale*”. Tot astfel „**nu există popor care să nu fi avut boalele și crizele sale**”. El se întreba, însă nu cu mare mirare: „*Sînt aceste boale neapărate, trebuie ele să cuprindă pe orice popor în mod egal, ori nu?*”.

• Mihai Eminescu credea că și aci „**deosebirea e tot atât de mare, precum e între individ și individ**”, oferind următoarea explicație, temeinic și riguros argumentată:

- **o rasă puternică** va avea **crize rare însă vehemente**, care-o pot costa viața, sau o regenerează; însă, fiind puțin expusă prin împrejurările istorice, va avea puține afecțiuni de soiul acesta, suportând cu înlesnire evoluțiunile sale;

¹³ **Mihai Eminescu, Revoluția și revoluționarii**, în „**Timpul**”, 18 iulie 1880; **Mihai Eminescu, Opera Politică**, 17 februarie – 31 decembrie 1880, „**Timpul**”, Ediție critică întemeiată de Perpessicius, Ediție critică îngrijită de Muzeul literaturii române, coordonator Dimitrie Vatamaniuc, Editura Academiei R.S.R., 1985-1989, vol XI.

- *o rasă mai slabă* va avea *boale și crize dese*, și-și va târî viața fără a se putea regenera și fără a putea muri.

● Exemplul și explicația pe care le-a oferit pentru a înțelege esența unei revoluții este magistral făcut: „În secolul nostru - explică Mihai Eminescu - *a căzut stavila care despărțea pînă mai ieri pe om de toată scara ființelor organice*”. Omul vremii sale:

- a ajuns să recunoască faptul că „*deosebirea între el și lumea organică inferioară nu este absolută*”;

- va vedea ușor că *statul regulat* pe care-l au *albinele și furnicile* nu este decât prototipul în mic al statului omenesc;

- va recunoaște că, deși în mușuroaie și stupi nu există parlament, nici codice scris, nici gazete, „*totuși domină acolo o ordine naturală, o repartitie a muncii, o despărțire în clase, un serviciu al siguranței publice chiar*”;

- știind că „*regina albinelor e sora tuturor celorlalte, precum și muma unui viitor popor de albine, a unui viitor roi*”, va cugeta și va vedea în calitatea dintâi o analogie cu *vechea regalitate*, când monarhul era *primus inter pares*, iar în a doua calitate cea elementară putere de formațiune a statelor, *patria potestas*.

● Potrivit percepției sale, pentru a înțelege cu rigoare esența unei *revoluții*, se poate face apel la cunoașterea modului de organizare al „*societății albinelor*”, care are *revoluțiile* ei, similare cu revoluțiile în „*societatea oamenilor*”, întrucât:

- viața unui „*popor mic*” se petrece în cadrul unui „*stup*” (*statul*), cu una sau două *emigrații* pe an, care se colonizează într-alte locuri sub regine noi; astfel, în viața lor se poate declanșa „*războiul civil în statul albinelor*”;

- dacă se închid două roiuri la un loc, „*ele intră în luptă, până ce una din regine cade*” - „*războiul de succesiune*”;

- astfel se poate explica *marea migrație a popoarelor din evul mediu*; acestea sunt „*roiurile tinere de albine cuvântătoare, care, nemaiaivând loc în patria veche, curg sub șefi noi în Europa, lăsând roiurile părintești și vechile instituții în pământul Asiei*”.

Aici se face departajarea între *soarta trântorilor*:

- *trântorii din stupul de albine* - în momentul în care nu mai îndeplinesc nici un rol în viața socială a statului albinelor, *sunt înlăturați*;

- *trântorii societății omenești - demagogii* -, nu îndeplinesc nici un rol în viața statului, trăind din exploatarea și amăgirea mulțimii, nu împărtășesc soarta colegilor lor din statul albinelor; trăind din avutul comun fără a produce nimic, aceștia „*plătesc cu fraze și cu neliniștirea societății binefacerile ei*”.

● Mihai Eminescu a analizat *societățile care prezintă riscuri pentru declanșarea unei revoluții*, afirmând că:

- oamenii bine organizați au legi cari reglează înaintarea pe treptele societății prin *merit și muncă*;

- cei slab organizați nu simt răul unei accesibilități necontrolate a tuturor la suirea acestor trepte.

Din punctul lui de vedere, o *rea organizare*, ori învechită, deci nepotrivită cu dezvoltarea unui popor, ori prematură și pripită, deci devansând cu mult stadiul dezvoltării sociale, va produce neapărat *boale sociale*, cărora un popor puternic le pune capăt printr-o *criză violentă*, care însă la o rasă mai slabă devin *cronice*, slăbind-o din ce în ce și făcând-o să piară, fie prin sleire de puteri, fie *prin cucerirea de cătră străini*.

Mihai Eminescu a întărit concluzia potrivit căreia: *fenomenul simplu al vieții publice la popoarele primitive, precum și pe trepte inferioare ale vieții organice, se complică foarte mult la om*. Deși toate cărțile câte au încercat vreodată de a stabili o normă absolută pentru organizarea statelor câtă a se privi ca neizbutite, începând de la *statul platonice* și sfârșind cu eroarea „*contractului social*”. Astfel, afirmă el: se poate stabili un adevăr general: *statul nu este un product al rațiunii, ci al naturii*.

Potrivit percepției sale, **Statul**:

- „*merge bine*” când se conformează legilor lui înnăscute de dezvoltare, când rațiunea joacă rolul medicului ce subvine numai acțiunii naturii;

- „*merge rău*” când trăiește nenatural, când rațiunea, în loc de-a se împăca cu natura lui, îl face obiectul unor experimente nesocotite.

Pentru a găsi argumente de necombătut, adică „*cuvântul ce exprimă adevărul*”, Mihai Eminescu recunoaște că a cercetat „*popoarele și organizațiunile primitive*”; el era uimit de „*armonia înăscută care domnește acolo*”; pentru el era evident că interesele și vederile cele mai divergente erau *armonizabile* și că arta *omului de stat* era de-a descoperi mijlocul pentru a le pune în armonie; el scotocise „secolul trecut”, secol raționalist, aflând că:

- încercarea de-a întemeia statul numai pe precepte *apriori* a fost inventată de marii scriitori ai epocii;

- natura ignorată a statului s-a răzburat asupra tuturor, prin *anarhie, măceluri și grozăvii nemaipomenite*;

- există o mulțime de *analogii* cu starea noastră actuală, *mutatis mutandis* însă, adecă mai puțin energia caracterului poporului francez; „*ceea ce în Franța era o mișcare pe față, la noi sînt lașe conspirațiuni de palat*”; „*ceea ce în Franța era mare și-n rău și-n bine la noi e meschin și ... reversibil*”.

*

Pentru a scoate în evidență *analogiile*, Mihai Eminescu, după ce și-a exprimat gândirea față de *revoluție și revoluționari*, a reprodus mai multe pasaje din Volumul I al scrierii lui Petre Teulescu, care a luat ca reper pentru analiză sociologică perioada de domnie în Franța a regelui Ludovic al XVI-lea (1774-1792), ultimul rege al Franței absolutiste. Acesta a devenit rege al Franței la 20 de ani printr-o conjunctură nefavorabilă. El a avut o domnie nefastă, întrucât n-a fost pregătit pentru a conduce un regat în plină criză, consecință a politicii precedentului monarh, Ludovic al XV-lea. Astfel, acesta a fost nevoit să se bazeze pe specialiști pentru reformarea statului, care până la urmă a dus la declanșarea *Revoluției din 1789* și la destrămarea monarhiei.¹⁵ În rezumat, din aceasta se desprind, pe fond, următoarele idei

și informații în legătură cu *revoluția și revoluționarii*:

- în Franța *geniul uman era condamnat*, știința și experiența secolelor era nesocotită, desprețuită, iar *divinitatea era pusă în joc*; „*patriotismul subliniat*” era în floare; țara începea a se împărți în două tabere: - *patrioți și aristocrați*, și ca la noi - *reversibili și reacționari*.

- *regele Franței* n-a știut că lucrul cel mai rar ce se poate găsi în reformatorii unei nații este *onestitatea și lealitatea*; acesta n-a înțeles că în pieptul celor care pledau cu prea multă ardoare pentru binele public rareori se găsea *devotamentul și dezinteresarea*; regele nu înțelegea că *oamenii politici* sînt oameni care caută a-și ascunde cugetările și cei ce îmbrățișează cauza poporului mai totdeauna caută cum să specule această cauză; „*Poporul este credul și advocații săi adesea sînt perfizi*”;

- Societatea era încălecată de așa-numiții „*clubiști*”, indivizi care aveau ca trăsătură comportamentală „*hainia*”, adică *cruzime, căinoșenie, dușmănie, răutate, răzvrătire, trădare* și se hrăneau cu una sau mai multe din atributele acesteia, în funcție de conjunctură și interes, alegând-o pe *cea mai lesne de lingușit*; în acele cluburi se denunțau cugetările cutărui om, se înnegreau intențiile celuilalt, se declama în contra deputaților, a miniștrilor, a regelui, a reginei, a nației și a tot ce părea că nu merge în spiritul și cu pasiunile acelei aglomerațiuni de individe cari populau sălile cluburilor; *a nu fi clubist era a nu fi integru, liberal, onest, patriot*; pretutindeni și în tot locul *clubiștii* nu vedeau decât *comploturi, corupție, imoralitate*; oameni care n-aveau nici un legământ în societate, treceau de „*mari patrioți*” pentru simplul cuvânt că „*erau îndrăzneți în nerușinare, nu se sfiau de nimic, crima nu-i dezgusta, dezonoarea nu-i atingea, minciuna le surădea*”; acela care denunța și incrimina mai bine se considera ca cel mai *zelos cetățean*: nu se cerea nici învățătură, nici moralitate, nici prudență: „*a calomnia, a denunța, a bănui era un merit*”.

¹⁵ Albert Soboul, *Revoluția franceză*, Editura Științifică, București, 1962.

- printre cei care erau „prezenți peste tot”, se numărau așa-numitele „*spirite demagogice*”, respectiv *calomniatorii*: în galeria celor mai mari calomniatori a fost numit gazetarul **Marat** (*editorul ziarului „Ami du peuple” n.ns.*), care, sub pana sa înveninată, denunța pe oamenii de talent în modul următor: „*Aceste talente sînt o crimă mai mult, căci ating principiul egalității*”; nu a trecut cu vederea nici tonul calomniator pe care îl foloseau gazetari și gazete de a doua mână față, la adresa lui **Vasile Alexandri**; aceștia, „*cu o frivolă ușurință*” vorbeau de scrierile lui ca de-ale unui egal, de-ale unui coleg al dumnealor; în acele vremuri nu se mai scriau cărți, căci nu era om care să aibă timpul și voința de-a le ceti. „*Societatea era lăsată în mâinele celor ce scieau gazete*”.

Un spațiu larg a rezervat *demagogiei franceze*, a cărei definiție a împrumutat-o de la francezul **Pierre-Joseph Proudhon** (1809-1865), un economist, sociolog, teoretician al socialismului, considerat părintele anarhismului, care susținea că „*proprietatea e furt*”.

Proudhon afirma că „*Demagogia este ipocrizia progresului*”,¹⁶ precum și că școala demagogiei se găsește la Atena antică, la Roma ca la Paris, ca în toate „centrurile” activității omenești; această școală avea tradițiile, doctrina, sistema și propriul ei învățământ. El constata că „*toate puterile apusene știu că posedăm înlăuntrul nostru veninul de compunerii sociale, demagogia*”.

Autorul prezintă astfel „*lumea demagogiei*”:
- *profesorii demagogiei* - găsiți de **Lamartine** (1790-1869), un poet, scriitor și politician francez) printre „*redactori de gazete, în pamfletari politici, oratori de cluburi, puteri cari nu se pot acredita la începutul revoluțiilor decît prin exagerațiile principiilor ce profesează*”;

- *oamenii demagogiei* – *care sunt aceiași pretutindeni și în toate epocile, respectiv: publiciști îndrăzneți pentru că sunt inconsecvenți, autori fără renume, profesori*

fără catedre, patrioți fără patrie, apostatați de alte credințe, advocați fără cauze, ambițioși cu aspirații mai mari decât valoarea și capacitatea lor, junimea ușoară de ani și de cugetări, cu vederi scurte și pretenții nemărginite; pe toți aceștia, „*presa și întrunirile publice sunt cele care-i fac să trăiască*”.

- *legiunile demagogiei - compuse din elemente varii și stranii*: industriași artiști fără talent, meseriași fără meserie, postulanți fără posturi, militari fără corpuri și oameni cari și-au risipit averile și caută în revoluții mijloace nouă de risipă, populația flotantă, c-un cuvânt „*gunoiul societății*”; la aceștia se adaugă „*criminali dezonozați prin crimele lor (cum zice Lamartine, cari se ascund de lume, căutând în adunările anonime ocazii pentru crime nouă; femei fără pudoare, oameni cari populează casele de joc... speculanți de viciuri, traficanți de imoralitate*”.

Bucuros că a reușit să adune laolaltă, cu multă trudă și opinteală, informații credibile, care să sprijine zugrăvirea cu rigoare a unei societăți predispuse anarhiei și izbucnirii unei revoluții, autorul a exclamat: ***Iată Roma în timpul lui Pompei! Iată România actuală!***

Însă, n-a putut încheia minuțioasa lui analiză, fără să se întrebe: „*Ce s-au ales din aceste elemente cu aspirații nemărginite și de-o nulitate atît de mare?*”. Pentru a oferi un răspuns credibil, el a apelat la **Edgar Quinet** (1803-1875), un scriitor, istoric și om politic francez, filoromân atît prin scrierile sale, cât și prin sprijinul moral pe care l-a acordat generației de la 1848 din Țările Române. Acesta afirmase: „*Mă tem să ridic vâlul ca să nu-i găsesc printre slugarnicii cei mai de jos ai Imperiului*” (lui Napoleon I). Dar, cu precauție, el a ridicat vâlul, așezând pe hârtie numele unor slugarnici, precum:

- **Huguenin**, neîmpăcatul președinte al Comunei insurecționale, solicitând și găsindu-se norocit că a putut dobândi un loc de alergător la o barieră;

- **Santerre**, un individ groaznic, care deveni omul cel mai blând după ce fu îmbuibat de primul consul (Napoleon);

¹⁶ Mihai Eminescu, *Puține zile încă...*, în „*Timpul*”, 4 mai 1879.

- **Bourdon, de l'Oise, Albette** – indivizi care abia simțiră toiaagul de fier și deveniră funcționarii cei mai plecați ai Imperiului;

- **Drouet**, care-l arestase pe rege, domina într-o subprefectură la Saint-Menehould. Autorul a recunoscut că „*Dacă s-ar fi gândit cineva să invoace în fața acestor oameni fidelitatea suvenirilor sau dacă le-ar fi adus aminte de vechiul jurământ, l-ar fi luat drept nebun*”. Mai mult, el a dezvăluit analogia dintre starea națiunii franceze și românești, scriind că „*Tot astfel am văzut și noi căpătuindu-se patrioții*”. Însă, „*pentru a-i pune la locul de rând ce li se cuvine s-ar fi cerut și la noi un medic al societății ca ... Napoleon I*”. Grea problemă, întrucât „*la noi, patrioții de seama celor de sus se fac miniștri, deputați, directori de drum de fier, directori de Bancă Națională, arendași de moșii ale statului etc. etc.*”

*

După ce a parcurs cu ochii minții aceste adevăruri crude așternute pe hârtie, Mihai Eminescu a exclamat ușurat: „*Iată dar prețioasa descriere a demagogiei franceze coprinsă în volumul I al operei d-lui Teulescu*”. El a constatat că descrierea respectivă se potrivea „*din punct în punct*” cu „*reversibili*” patrioți români, la care, însă, lipsea „*energia caracterului francez*”. Analogia dintre patrioți/revoluționarii francezi și români se prezenta astfel: „*Patrioții noștri sînt meschini, pe cînd la cei franceji găsim răul în proporții mai mari*”.¹⁷

*

EPILOG

Mihai Eminescu a conceput un studiu sociologic privind „*Starea nației*” în raport cu revoluția, păstrat într-un **Manuscris** (sub titlul **Manuscrisul 2258**). El a luat ca model de stare „*în genere toată societatea secolului al XVI-lea și al XVII-lea, care se putea caracteriza*” pe scurt astfel: **Datoria se preface în drept**.

¹⁷ Radu Mihai Crișan, **Spre Eminescu. Răspuns românesc la amenințările prezentului și la provocările viitorului**, Cartea universitară, București, 2006, cap. **Revoluții și false revoluții**, p. 259-260.

Cu mâhnire în suflet, el a constatat că la începutul veacului al XIX-lea, românii erau încă în veacul al XVII-lea.

Sursa **revoluțiilor** („răul”) trebuie căutată „înăuntru”, nu în afara statului, întrucât „**orice revoluție e criza unei boale sociale**”. În vremea lui Mihai Eminescu, pentru români lucrul de căpetenie nu era dreptul public, ci „**păstrarea naționalității**”.

Pentru susținerea acestui deziderat, românii trebuiau să îndeplinească trei cerințe fundamentale:

- **economia** – „*adică dreapta cumpănire între foloasele aduse de cutare cheltuială și sacrificiile făcute pentru ea, atât în economia generală a statului cât și-n cea individuală*”.

- **muncă** – „*adică escluderea proletarilor condeiului de la viața publică a statului și prin asta silirea lor la o muncă productivă*”;

- **stabilitate** – „*adică guvern monarhic, ereditar, mai mult ori mai puțin absolut*”.

Dacă aceste cerințe fundamentale nu puteau fi satisfăcute, **Mihai Eminescu** credea că **românii aveau de ales „între domnia austriacă și cea rusască**”.

*

„*Întâmplarea m-a făcut ca din copilărie încă, să cunosc poporul românesc din apele Nistrului ncepând, în Tisa și în Dunăre și am observat că modul de-a fi, caracteristic poporului, este cu totul altul, absolut altul decât acela al populațiilor din orașe, din care se recrutează guvernele, gazetarii, deputații*” (Mihai Eminescu - 1882)

*

Conf. univ.dr. Aurel V. David
București, 5 martie 2025

NATIUNEA ROMÂNĂ

EPOPEEA Viteazului Mihai (40)

Angela Faina

„Nu-mi las nimănui țara și neamul, nici mort !”

Continuare din nr. trecut

Pregătirile făcute de către Mihai Viteazul pentru reușita cuceririi Moldovei

Puterile vecine, cunoscând realizările lui Mihai de până acum, își dădeau seama că dacă Mihai reușea să-și constituie un stat puternic în zonă, intereselor lor puteau fi amenințate, iar teritoriile aflate în vasalitatea lor, pierdute.

Confederația Polono-Lituaniană, dorea să-și mărească influența până la Dunăre. Ca să-și realizeze planul, aceștia, plănuiau să-l dea jos din scaunul Ardealului pe Mihai și la fel, pe fiul său, Nicolae, domn în Țara Românească și să înscăuneze în locul lor, persoane obediente lor; frații Movilă. Încă din octombrie 1599, Mihai era informat că solul lui Ieremia Movilă la Poarta Otomană, cerea domnia din Valahia pentru Simion Movilă, fratele său. Deci polono-lituanienii erau îngrijorați, de viitoarele acțiuni ale lui Mihai, deoarece în Valahia, ei intenționau să-l înscăuneze pe Simion Movilă, care a acceptat vasalitatea polonezilor și plata tributului.

Îngrijorat de o posibilă intenție a lui Mihai de a cuceri Moldova, Regele Uniunii Polono-Lituaniene, Sigismund al III-lea Vasa, îi trimite lui Mihai o scrisoare: „Am aflat că Domnia Ta, după ce ai ocupat nu demult Țara Transilvaniei, ai vrea să năvălești și pe acest pământ al Moldovei și să-l ocupi.” El subliniază motivul acestei scrisori: „să cunoaștem deschis gândul

Domniei Tale în această privință”. Regele polon continua cu un avertisment la adresa lui Mihai, aducându-i aminte că: „Țara Moldovei se află sub scutul și stăpânirea noastră”.

Marele Cancelar și hatman Jan Zamoyski afirma că ar prefera ca Moldova să rămână provincie otomană decât să intre sub influența habsburgilor, dacă Mihai ar fi cucerit Moldova. Polonezii și turcii se înțelegeau de minune, când era vorba de a profita împreună de Moldova.

Mihai nu putea să ignore informația iscoadelor sale, care raportau în acest timp, că în estul Ardealului, Sigismund Báthory, Ieremia Movilă împreună cu polonezii aliați cu tătarii, făceau pregătiri, strângeau trupe, ca să-l înlăture de la domnie, fapt deosebit de grav.

Mihai îi avertizează pe solii polonezi trimiși de Zamoyski că dacă îl vor alunga din Ardeal, polonezii îi vor face pagubă Măriei Sale, Rudolf al II-lea, deci nu îi încuraja la discordie.

Mihai le răspunde în prin următoarele cuvinte: „... fiind eu sluga Mariei Sale Împăratului, Îi rugăm ca Măria Sa (Sigismund al III-lea Vasa-n.n.) să dea poruncă Marelui său Cancelariu să nu se amestece în lucrurile mele

și să mă lase în pace, să nu ajute pe Sigismund, nici pe Ieremia-Vodă în paguba mea, eu fiind sluga Chesarului, paguba ce mi-o vor face-o mie, vor face-o Măriei Sale Împăratului”.

Dar Jan Zamoyski, trimite 50.000 de galbeni tătarilor ca să-i ajute pe polonezi contra voievodului român. Iată cum explică Mihai împăratului Rudolf al II-lea situația în care se afla și motivul pentru care nu mai putea amâna intrarea în Moldova: „Am înțeles că în vremea aceea, cancelarul împreună cu Sigismund au trimis tătarului 50 de mii de ducați de aur, rugându-l să vină să se

Jan Zamoyski, Marele Cancelar și Mare Hatman, cu funcția de Comandant militar al Coroanei Polono-Lituaniene. Portret realizat în anul 1602 de către Jan Szwankovski. Imagine luată de pe en.wikipedia.org

unească cu ei și cu Ieremia spre a intra în Transilvania. Și aceasta am înțeles-o de la diferite iscoade ce le țineam în Țara Tătărăscă și în Polonia și prin informațiile mai multor prieteni de-ai mei.”

Devenise limpede, deci, că fără o acțiune energetică, menită să-și surprindă adversarii, cauza antiotomană ar fi suferit o grea înfrângere. Domnul Țării Românești a hotărât, deci, o campanie peste munți, a cărei desăvârșită organizare arată îndelungata ei premeditare.

Călăreț valah din Transilvania

„Planul dacic”, - reunirea tuturor românilor sub o singură și energetică autoritate, reprezenta singura cale de a afirma neatărnarea noastră, peste planurile expansioniste ale tuturor puterilor interesate să ne domine; Imperiul Otoman, Polono-Lituanienii și Imperiul Habsburgic.

Pregătirea campaniei în Moldova. Tactici, strategii

Dezinformarea, pentru a dezorienta dușmanul și răspândirea de afirmații ambigue. Cunoașterea cât mai fidelă a sprijinului oferit de nobilimea din Moldova . Diplomația față de puterile vecine, pentru a se asigura de reușită.

Iniția atacul înainte de a fi atacat Asigurarea granițelor

A) Una dintre strategiile, a fost **dezinformarea**, tactică folosită față de Ieremia Movilă.

Pentru a avea siguranța victoriei, își pune în aplicare vechile tactici prin care să adoarmă vigilența lui Movilă, care în final vor da roade. L-a asigurat pe acesta despre prietenia sa, cum a reușit să facă și cu Andrei Báthory, dar a mai cerut și mâna uneia dintre fiicele lui Ieremia, pentru fiul său, Nicolae Pătrașcu.

Ieremia Movilă, Domnul Moldovei

A folosit dezinformarea și față de Sigismund Báthory, care în acel moment se găsea la Suceava. Trimițându-l la el pe italianul Muraldo, datorită acestuia era să-l supravegheze îndeaproape pe Sigismund și să reușească să-i anihileze dușmânia, promițându-i că Vodă îi cedează Ardealul, păstrând numai Brașovul și Făgărașul, că-i oferă inclusiv mâna fiicei sale, Florica.

B) Mihai s-a informat prin iscoadele sale despre posibilul suport politic al boierilor moldoveni și al nobililor unguri. În Transilvania, nobilimea nu-l voia reîntors pe Sigismund în scaunul de principe, iar Mihai le încurajează opțiunea prin mesaje pe care le transmitea. Nobilul Gáspár Kornis spunea, că dacă revine din nou Sigismund Báthory ca și principe, cu toate că el are 2.500 de iobagi în Ardeal, lasă totul și numai cu hainele de pe el, se va refugia în altă parte.

În Moldova, prin iscoadele sale, Mihai a aflat că mulți boieri doreau ca Ieremia Movilă să fie înlăturat. Erau vești bune, deci Voievodul român era încurajat să treacă peste Carpați

C) Mihai se exprima intenționat în mod ambiguu față de comisarii împăratului,

fiind ajutat de traducătorii săi personali, cu care colabora în acest scop în mod tacit, având înțelegeri prealabile cu ei. Uneori, Mihai Voievod folosea diferite metode pentru a **lăsa loc liber interpretării ideilor și cuvintelor sale**, referitor la afirmațiile sale față de împărat. Interpretările și traducerile făcute de translatorii săi, puteau fi răstălmăcite în favoarea sa, în caz de contradicții sau discordie cu împăratul.

.În iarna anului 1600, Mihai a avut dese întrevederi cu comisarii imperiali și văzând cât de greu era să obțină de la împărat aprobările necesare și să i se îndeplinească rugămintele privitor la soldele soldaților, el recurge la diverse șiretlicuri pentru a obține o înțelegere cât mai avantajoasă cu împăratul Rudolf al II-lea, metode pe care comisarii împărătești le-au observat. Comisarul imperial David Ungnad îl avertiza pe împărat la 11 februarie 1600: **„Măria Sa Mihai, spune uneori vorbe frumoase, dar făptuiește ceea ce hotărăște de unul singur.”**

La 31 martie 1600, comisarii imperiali transmiteau împăratului următoarele: „Maiestatea Voastră să nu-și închipuie că este posibil să se poarte cu acest bărbat o discuție în regulă și negocieri, ci el se întinde cu vorba atât de mult, încât nu este cu putință ca tălmăciul său să cuprindă totul și să poată păstra în minte totul, pentru a ne face relatarea; față de această situație, simțim lipsa unui tălmăci propriu, al nostru, fidel, care cunoaște limba română și ne aflăm în situația ca atunci când, nu demult, am expus observațiile noastre, anume că Stoica Râioșanu și Petru Armeanul, nu traduc totul, ci numai ceea ce este plăcut Voievodului. Petru Armeanul îl verifică pe Stoica, însă Marini l-a găsit și pe Armeanul ca traducând greșit; Voievodul, Stoica și Armeanul, își fac cu ochiul și își fac semne unul altuia în timpul tălmăcirii și șușotesc între ei, pentru ca Voievodul să nu accepte prea mult față de noi, în favoarea Maiestații Voastre și să nu facă vreo greșală, ci prin sugestia lor, calomniază și deformează ceea ce noi propunem sincer; acest fapt ne aduce

nouă o mare piedică, iar Voievodului un foarte mare ajutor, acesta putând lăsa neclare și nesigure toate explicațiile sale și putându-le răsuci cum vrea el, fiind și de la natură înclinat spre asemenea lucruri. El nu ne lasă să ajungem a păși de la un punct la altul și a-l discuta până la capăt, el amestecă o chestiune cu alta, vorbește despre un lucru când afirmativ, când negativ, declară că vrea el însuși să scrie Majestații Voastre, iar îndată după aceea spune că nu vrea să vă scrie, deoarece el se mai și enervează puțin, ajunge de nu mai știe nici el, nici noi, ce să credem că este adevărat.” - „Mihai

D) O altă tactică folosită: **atac rapid, înainte de a fi atacat**

Mihai era un bun militar și strateg: pentru a preveni un atac din partea polonezilor aliați cu tătarii, cu Ieremia Movilă și Sigismund Báthory care la rândul său, voia să redevină principe al Transilvaniei, el trebuia să acționeze acum și imediat, la momentul oportun, să nu se lase surprins de un atac al celor coalizați.

În aceste condiții, pentru întărirea poziției sale în zonă și pentru a stăpâni situația care se crease, Mihai nu mai putea aștepta, timpul presa; el acționează decisiv. Viteazul ia decizia finală de a porni o campanie fulgerătoare în Moldova, deși împăratul nu i-a dat acordul ferm, nici de data aceasta, tergiversând mereu decizia și momentul. Ideea susținută de papa Clement al VIII-lea era ca relațiile Casei de Austria cu Regatul Polon trebuiau menținute la un anumit nivel de nonbelligerantă. De asemenea, polonezii fiind catolici, nu era agreat un amestec în treburile vasalilor lor, Moldova fiind vasala lor.

Pentru a-și menține puterea în Transilvania și Valahia, Mihai trebuia să păstreze cât de cât aparent, bunele relații cu Poarta Otomană. Mihai îl anunță pe sultan, că va face o expediție în țara vecină, iar dacă îi va reuși, promitea că va închina și Moldova sultanului. Deja Țara Românească și Ardealul îi erau închinare. Prin această înțelegere Mihai se proteja împotriva unui atac nedorit, cât timp el se ocupa de

cucerirea Moldovei, așa cum a procedat și înainte de a ataca Transilvania.

Aceste înțelegeri de nonbeligeranță, erau necesare pentru a nu avea surprize neplăcute la granița de la Dunăre, unde turcii putea ataca, profitând de ocazie că Mihai era ocupat în Moldova. Își lua măsuri de prevedere, pentru a putea avea succes în acțiunile sale viitoare, atât de importante; fiind precaut, voia să se asigure de pace și liniște la hotare.

În aprilie 1600, agentul austriac Paolo Grigorio Raguzanul, scria împăratului Rudolf al II-lea că ruda lui Mihai, „parente del Voievoda”, grecul Andronic, înclină spre pacea cu turcii.

La 16 aprilie 1600, comisarii imperiali Mihail Székely și David Ungnad, descriu audiența lor la Mihai-Vodă astfel: „Domnul voievod n-a mai sfârșit cu lamentațiile sale. Durerea lui cea mare este că Maiestatea Voastră nu are încredere în el; înăuntru și în afară el are mulți dușmani care îl ponegresc și în care Maiestatea Voastră se încrede mai mult decât în el. El însă se știe nevinovat și vrea să dea socoteală. Cu toate că amânarea hotărârilor Maiestății Voastre pune planurile sale sub mare îndoială el vrea totuși să-și țină jurământul față de Maiestatea voastră și să mai facă un serviciu; el nu mai poate aștepta, vrea să pornească asupra Moldovei, întâmplă-se ce se va întâmpla. Dacă există cineva în lume care ar putea sluji pe Majestatea Voastră împotriva dușmanului de moarte, atunci acesta este el. Noi l-am întrebat încotro vrea să pornească, la care domnul voievod a răspuns cu neobișnuită bucurie: „Spre Moldova, spre Moldova!” „Majestatea Voastră nu vă puteți închipui cât de zelos, curajos și fericit s-a

arătat domul voievod, parcă abia mai poate aștepta momentul pentru a porni împotriva dușmanului în expediția împotriva Moldovei; se vede în adevăr, în făptura lui, că el este făcut de la natură pentru război. El cunoaște și este informat foarte bine cu privire la diversele căi care duc împotriva inamicului, particularitățile locale de acolo, șiretenia și stratagemele inamicului și momentul oportun pentru un atac cu succes. El are o calificare excelentă și nu are pereche în aceste țări. Tot astfel cum și în războiul de acolo împotriva turcilor, el este un mare general, lăsându-i în umbră pe toți.”

3 mai 1600, Mihai I-a anunțat pe diplomatul imperial Bartolomeo Pezzen că s-a hotărât să intre în Moldova chiar fără acordul lui Rudolf al II-lea, dar pentru binele

-E) **Înțelegerea cu turcii:**
La Moldavie avant les Russes (1484-1812)

Harta Moldovei după anul 1484. Spiridon Manoliu - Operă proprie, Domeniu public, commons.wikimedia.org

imperiului. Nefiind un ofițer direct sub ascultarea împăratului la ale cărui ordine să se supună, Mihai a considerat că fiind un conducător de stat, are dreptul să ia decizii așa cum crede de cuviință, pentru soluționarea cu brio a situației în care se găsea și spre binele neamului său.

Campania fulgerătoare prin care Transilvania a fost alăturată Țării Românești crease o nouă situație politică. Mihai avea curajul și speranța că este capabil să organizeze un pol politic încă și mai puternic de luptă antiotomană dacă va elimina pericolul polonez din Moldova.

În spiritul alianței cu Rudolf al II-lea, consolidarea pozițiilor habsburgice în regiune nemulțumea Polonia și o îndemna să acționeze contra intereselor imperialilor austrieci.

Pe de altă parte, refuzul constant al Domnului de a preda împăratului teritoriile din Transilvania dobândite cu sabia sa, și acțiunea sa politică în Transilvania, îl obliga la o nouă cutezanță pentru a-și păstra poziția dobândită. Trebuia să-și consolideze oarecum statutul câștigat.

Stăpânirea Ardealului cerea, pentru sine și pentru blocul politico-militar al imperialilor pe care-l reprezenta, stăpânirea Moldovei. Asigurat din partea otomanilor, care-l recunoscuseră pe Nicolae, fiul său, domn în Țara Românească și apreciind corect situația din Polonia, momentan incapabilă să i se opună, Mihai Viteazul a organizat campania sa decisivă în Moldova, la răsărit de Carpați.

Odată ce a luat decizia, Mihai a acționat rapid, asumându-și singur riscurile, fără ajutoare din exterior, anticipând și preîntâmpinând atacul dușmanilor săi.

Mihai spunea: „*Trebuie să îl alung pe Ieremia Movilă. Eu am intrat în horă mare și alții stau în pace și eu la toate trebuie să fac față cu mâinile goale !*”

Mihai-Vodă a explicat în mai multe rânduri Casei de Austria, scopul și necesitatea acestei acțiuni. Iată cât de logic, clar și concis, își argumentează acțiunea: „*Treburile transilvane sunt într-o astfel de situație, încât dacă avem Moldova drept dușman și totodată trebuie să ne ocupăm de purtarea turcului, atunci este nevoie ori să punem stăpânire pe Moldova, ori să renunțăm la Transilvania. În urma știrilor limpezi și neîndoielnice de la iscoadele*

mele, nevoind eu ca ei să vină să mă găsească în Transilvania plecai cu oastea mea să intru în Moldova.”

Foto: luate de pe ro.wikipedia.org

Ing. Angela Faina, Canada

-Va urma-

Duhul lui Horea peste veacuri

- Secvențe desprinse din imaginea imprimată de eroul-martir Horea în mentalul colectiv al românilor și maghiarilor transilvăneni -

Augustin ȚĂRĂU*

Istoria face parte din viața noastră cotidiană. Evenimentele politice și economice se succed neîntrerupt, iar consecințele acestora se reverberează inexorabil asupra stării societății. Cu alte cuvinte, trăim și producem istorie zi de zi. Noi ne petrecem viața sub auspiciile democrației noastre „originale” și a repetatelor reforme nefinalizate, părinții noștri și-au epuizat viețile sub pretinsele și trâmbițatele binefaceri ale „democrației populare”, bunicii sub entuziasmul și deziluziile furnizate de politicienii României reîntregite, dar și a devastatoarei conflagrații mondiale secunde, iar străbunicii și ceilalți înaintași ai noștri transilvăneni sub „civilizatoarea” hegemonie a ungarilor.

Rezumată, întreaga noastră istorie poate fi definită ca un cumul de reușite și eșecuri, din păcate foarte multe eșecuri, cele din urmă cântărind foarte greu și amar în mentalul colectiv. De aceea, poate că nu este întâmplător faptul că în vremuri de restriște românul face apel la memoria glorioasă a justițiarului domnitor Vlad Țepeș, în special atunci când poporul se află sub povara vreunui regim uzurpator, tiranic și corupt, clădit pe obediența unei minorități privilegiate. Vrând-nevrând, oamenii le vin atunci în minte ilustrativele versuri așternute de poetul nepereche Mihai Eminescu în „Scrisoarea a III-a”:

*Cum nu vîi tu, Țepeș doamne, ca punând mîna pe ei,
Să-i împarți în două cete: în smintiți și în mișei,
Și în două temniți large cu de-a sila să-i aduni,*

*Să dai foc la pușcărie și la casa de nebuni*¹⁸.

În esență, avem de-a face în asemenea situații cu o invocație colectivă, asemenea celor ce vor fi fost rostite de străbunii noștri în vremuri de cumpănă, când se părea că numai o forță supranaturală le mai poate schimba în bine cursul vieții, însă, în mod curios, nefăcându-se apel la divinitatea creștină și atotputernică, ci solicitând sprijinul și mijlocirea câte unui personaj palpabil, preexistent, desprins din panteonul eroilor noștri conducători-martiri, „atleți ai lui Hristos” întru instaurarea păcii și dreptății, în fruntea cărora mentalul colectiv îl plasează nesmintit pe emblematicul Vlad Țepeș.

* Dr. Augustin Țărău, muzeograf la Muzeul Țării Crișurilor Oradea; e-mail: gustav_arhive@yahoo.com

¹⁸ „În același poem, Scrisoarea III, acest raport induce o mișcare de la oda eroică, susținută de un ritm armonic, la pamfletul-parodie a eroicului, scandat prin dizarmonii și ruperi de ton. O viziune feerică, de plinătate cosmică, în prima secvență (*Pe când oastea se așază, iată soarele apune / Voind creștetele-nalte ale țării să-ncunune*) este ultragiată de una scatologică și desfigurare umană, în partea a doua (*Spuma asta-nveninată, astă plebe, ăst gunoi / Să ajung-a fi stăpână și pe țară și pe noi*). Lirismul vizionar, constructor de imagini ample, epopeice, din prima parte, își asumă aici un lirism pamfletar, care disqualifică și aolică anatema asupra obiectului.

Cele două aspecte ale eului, lirismul vizionar și cel protestatar, devin vocile principale din orchestrația operei eminesciene. Ele angajează o literatură de luptă, în care se întrec poetul și ziaristul. Tocmai lirismul, de care aminteam, alimentează și substanța invectivei, în imagini poetice de mare rafinament. (...) Dacă acceptăm că publicistica eminesciană este un mozaic de texte plurifuncționale pentru o literatură a evenimentului, nu întâmplătoare este dinamizarea prozei jurnalistice prin infuzia unui lirism care structurează toate formele, de la eseu, discurs polemic, la artă retorică, pamflet, artă scenică.

Polimorfia textului eminescian, sesizată aici și la nivelul satirei, face posibilă trecerea cronicii de eveniment, specifică jurnalisticii, într-o structură și formă de literatură. Alegorii, parabole, discursuri didactice, o sumă de figuri retorico-stilistice (ironia, antifraza, litota, oximoronul, dialogismul, mitologisme) construiesc un text de literatură, dincolo de efemeritatea obiectului satirizat, care l-a generat”. Cf. Cornel Munteanu, *Eminescu. Polimorfismul operei*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kraków, 2012, p. 102-103.

Un al doilea personaj invocat odinioară de români, cu precădere de cei transilvăneni, mai ales în perioada redeșteptării și radicalizării mișcării de emancipare națională, a fost eroul-martir Horea. În jurul său s-a înfiripat și apoi s-a cultivat o adevărată mitologie în fibra mentalului colectiv rural românesc, manifestat prin povești, doine și cântări menite în mod natural să păstreze vie amintirea moșului mucenic, jertfit pe altarul libertății naționale la 28 februarie 1875 la locul numit Dealul Furcilor. În sensul analizei trăsăturilor care conturează profilul persoanei mitologizate sau a mitului în sine, istoricul bistrițean Petre Din, preluând din înțelepciunea unor gânditori occidentali (francezi), sintetizează două concepte definitorii privitoare la mit și la forma lui de manifestare publică, și anume¹⁹:

„1) un concept / o «imagine» (construcție imaginară) capabilă să evoce instinctiv emoții, viziuni ale oamenilor”²⁰ și

2) o istorie (o povestire sau fabulă simbolică, conținând o schemă cu eficacitate permanentă²¹), care are un rol prescriptiv, explicativ, ordonator și mobilizator”²².

La o simplă privire asupra sistemului mai sus citat, regăsim toate elementele componente reproduse în persoana legendatului Horea și a întregii mitologii țesute în jurul lui și a faptelor sale, precum emoție instinctivă, viziune fabuloasă, narațiune eficientă și permanentă, explicativă, ordonatoare și mobilizatoare totodată, toate exprimate cumulativ mai târziu în producții lirice populare și apoi în

¹⁹ Petre Din, *Mitul lui Horea în sensibilitatea colectivă a românilor ardeleni la 1785*, în „Revista Bistriței”, nr. XVII/20023, p. 171.

²⁰ Georges Sorel, *Reflexions sur la violence*, Paris, 1919, p. 32-33. Apud: Petre Din, *Mitul lui Horea în sensibilitatea colectivă a românilor ardeleni la 1785*, în „Revista Bistriței”, nr. XVII/20023, p. 171.

²¹ Claude Levi-Strauss, *Antropologie structurală*, Editura Politică, București, 1978, p. 149-150. Apud: *Ibidem*.

²² Raoul Girardet, *Mituri și mitologii politice*, Institutul European, Iași, 1997, p. 4. Apud: *Ibidem*.

literatura cultă ale românilor, ori în realități secvențiale ocazionate de situațiile de criză, când figura lui Horea era periodic readusă la lumină ca o amenințare exprimată împotriva abuzului și autoritarismului.

În legătură cu această ultimă ipostază, ne vom începe disertația cu semnalarea unui prim incident în care numele lui Horea a fost pronunțat public cu vădită tendință de intimidare, de inducere a unei stări de îngrijorare asupra simțămintelor individului sau grupului luat drept țintă a amenințării. Astfel, cu prilejul împlinirii vârstei de 50 de ani, periodicul „Revista Istorică” i-a închinat numărul omagial, din octombrie-decembrie 1921, părintelui revistei, Nicolae Iorga, număr în care mai muți dintre colaboratorii și simpatizanții ai periodicului au contribuit cu studii de specialitate, socotite de ei ca fiind ofrande așternute pe altarul cunoașterii istoriei naționale. Și fiindcă n-a fost posibilă publicarea tuturor acestor materiale, o parte dintre ele au fost doar semnalate și rezumate în rubrica „Cronică”. Printre ele s-a numărat și scurta biografie întocmită cărturarului Gheorghe Șincai de către preotul Ioan Modrigan, în care sunt enumerate toate nedreptățile pătimate de cunoscutul nostru cronicar sub mandatul episcopului unit al Blajului, Ioan Bob.

Ne atrage atenția însă pasajul în care sunt descrise împrejurările întemnițării lui Șincai la Aiud, pe 24 august 1794, sub acuzația că ar fi condus un complotat împotriva stăpânului său ierarhic și totodată prim-stătător al eparhiei unite transilvănene, pedeapsă înăsprită ulterior după ce baronul Kemény Simon l-a înștiințat pe vice-comitele Gyütjő Sándor că Șincai ar fi amenințat că „va face mai mult ca Horea însuși”²³. În realitate, în 19 august, când

episcopul l-a destituit din funcția de director școlar, Șincai ar fi apus la nervi „ori pier eu, ori piere episcopul, care-și va pierde și vlădicia; eu nu voi pieri, fiindcă știu dreptul, deci va pieri episcopul... Să știți că eu sunt șeful conjurațiunei”, iar după câteva zile, retrogradat ca profesor de rând, le-ar fi explicat elevilor săi despre cum „omul are dreptul să ucidă în legitimă apărare”²⁴.

În sprijinul celor semnalate, baronul Kemény Simon își mai argumenta denunțul exemplificând cu cazul preotului român din Apahida, care ar fi colportat printre mireni amenințarea lansată de Șincai, deși nu s-a putut stabili niciodată pe ce filieră aflase parohul despre „cumplita” primejdie ce viza populația maghiară. „Așa a început și revoluția lui Horea” – subliniază cu vădită exagerare baronul. Deși cuvintele corifeului ardelean au stârnit o panică nejustificată printre unguri, guvernul Transilvaniei s-a dovedit foarte ponderat în aprecieri și a stabilit că era vorba despre o deformare intenționată a stării de lucruri, întrucât informații neserioase de acest fel au fost primite doar din comitatul Albei de Jos, chiar de unde era moșier delatorul, și că amenințările lui Șincai „au purces mai mult din caracterul său violent și nu dintr-o intențiune precisă de răzvrătire”²⁵.

În ce privește vechimea scrierilor istorice referitoare la evenimentele de la 1784-1785, în numărul din 27 februarie 1938 al

---

Șincai a fost închis la Aiud, ca șef de complot contra episcopului. Ba, Simon Kemeny îi atribuie a fi spus «că va face mai mult ca Horea însuși». El protestă: ține pe cei doi fii ai fratelui, care e dus la războiu în Franța; frații Andrei și Grigore-i cer liberarea. E achitat, după zece luni și două zile, în ce privește pedeapsa cu moarte (!), dar condamnat la cheltuieli; apelu-i e respins; în zadar își va cere el înapoi postul. Atunci trece la Oradea-Mare, apoi la Viena; acolo stă, așteptând răspuns, până târziu în 1796. În noiembrie cerea măcar un loc de translator; nu i se dădu; era *siftenios*, bețiv și «imoral». Cf. *Cronică*, în „Revista Istorică”, nr. 10/12, din octombrie-decembrie 1921, p. 244-245.

²⁴ Zenovie Pâclișanu, *Contribuții la biografia lui Gheorghe Șincai. Legăturile lui cu episcopul Bob*, în „Transilvania”, nr. 4, din aprilie 1922, p. 302-302.

²⁵ *Ibidem*, p. 302.

---

²³ „Domnul Ion Modrigan arată cum a fost scos Șincai din directoratul școlilor, primit de el la 15 octombrie 1782. Era acuzat că are legături cu o femeie, că, ieșind din călugărie, se poartă „nemțește”, cu sabie, că vrea să omoare pe Vlădica și că a bătut pa niște dezertori. Cercetarea e din iulie 1794; se constată că, la scoaterea limbii latine (1791), el n'a introdus maghiara, după ordin, ci limba sa.

periodicului Episcopiei Ortodoxe a Aradului, „Biserica și Școala”, ne este semnalată pregătirea pentru tipar a unei lucrări inedite privitoare la istoria românilor. Era vorba despre publicarea a două manuscrise ce purtau paternitatea teologului unit Ioan Monorai²⁶, documente care, pe la începutul veacului al XIX-lea, au ajuns în posesia profesorului arădean Alexandru Gavra, cel care începuse deja să tipărească la Pesta operele corifeilor „Școlii Ardelene”. Nereușind să-și ducă demersul la bun sfârșit, editorul Gavra a donat manuscrisele mai târziu bibliotecii Seminarului Teologic din Arad, unde au zăcut necercetate mai bine de un secol, fiind în cele din urmă descoperite de un pasionat profesor al liceului din Arad, Ion Găvănescu.

Destoinicul dascăl de liceu ne și prezintă, cu ocazia acestei semnalări, o scurtă biografie a autorului manuscriselor. Așadar, aflăm că Ioan Monorai a fost contemporan cu „cei trei luceferi ardeleni” și coleg cu viitorul episcop unit al Oradiei, Samuil Vulcan, pe când urma cursurile Seminarului Greco-Catolic din Lvov, studii pe care nu și le-a

finalizat, din cauză că episcopul unit al Blajului, Ioan Bob, i-a retras bursa școlară, la fel cum procedase și cu alți studenți care îmbrățișaseră „spiritul iosefinist”. Vitregit de beneficiul unei pregătiri superioare și nedorit în administrația eparhială a Blajului, a profesat preoția în parohia Mănărade și apoi în cea a Cergăului. „A scris și dânsul o *Istorie a Românilor* și a adăugat și despre evenimente contemporane, grăind despre răscoala lui Horea în părțile ardelenene și de pe la Arad — pe unde trecuse și autorul pe aceea vreme — în calitate de martor ocular și cu mai multă simpatie pentru aceasta mișcare, decât Gh. Șincai, care detesta revoluția, fiind el însuși nobil (nemeș)” — mai adaugă editorul²⁷. Așadar, putem spune că pe la 1820 avem o primă evocare de factură literară despre Horea și faptele lui, autorul fiind contemporan cu eroul și martor la multe din cele petrecute cu ocazia răscoalei conduse de acesta.

Apoi, în numărul 4/6, din aprilie-iunie 1939, al periodicului „Revista Istorică”, profesorul Nicolae Iorga publică, printre altele, și o recenzie întocmită pe marginea cărții „*Les femmes en Orient*”, scrisă de româncă Dora

²⁶ „N. c. 1760, în Mănărade, jud. Alba, decedat la 9 aug. 1836, în Cergău Mare, jud. Alba. Nu se știe unde și-a făcut studiile medii. Călătorește prin Transilvania și Banat, ajutor de consilier în Sibiu (1785), învățător în Ocna Sibiului (1785-1786), în 1786 trimis la studii teologice în Lvov, unde stă până prin 1789, preot în Cergău Mare (1794 - 1836).

A scris o lucrare istorică sub titlul: *Scurte cunoștințe a lucrurilor Dachiei și mai alea ale Ardealului și ale altor mișcări care în zilele ceste mai de curând să întâmplară în Europa. Culese și puse în rând prin un patriot român în anul 1820* (ms. rom., 315 p., în Biblioteca Episcopiei Arad), cu o variantă în limba latină: *Brevis Notitia Rerum Dacicarum aliorumque Motuum et Revolutionum quae recentibus temporibus Europam infestarum...* (ms. autograf, 298 p. în Biblioteca Filialei Cluj a Academiei, o altă variantă latină a făcut în 1822, azi în Biblioteca Episcopiei Arad).

Lucrarea - cu 5 capitole, cuprinde istoria românilor de la origini până la 1817; pentru dovedirea romanității și continuității poporului român folosește izvoare latine, bizantine, maghiare, acte papale, ș.a.”. Cf. *Ioan Monorai, preot istoric*, în „Creștin Ortodox”, din 13 februarie 2009 (<https://www.crestinortodox.ro/dictionarul-teologilor-romani/ioan-monorai-84370.html>).

²⁷ Bibliografii: Editor I. Găvănescu, *Ioan Monorai, un istoric ardelean necunoscut*, Arad, 1938, în „Biserica și Școala”, nr. 9, din 27 februarie 1938, Arad, p. 80.

„Ioan Monorai recurge la evidențierea unor aspecte de ordin istoric, o prezentare evolutivă a evenimentelor până la manifestările istorice contemporane, insistând asupra perioadei răscoalei lui Horea, la care a fost martor ocular. Discursul său este conceput înspre o evidențiere explicativă formativă a începuturilor Neamului său, insistând asupra originii poporului român.

Această funcționalitate a discursului său, explicativă, înspre relevarea aspectelor istorice caracteristice diferitelor epoci de referință, este constantă în prima parte a lucrării, unde se conturează un prediscurs susținut și de cronologie chiar dacă acesta nu reprezintă pentru Ioan Monorai decât un mod de a susține sau nu o opinie.

În cadrul acestui prediscurs, Ioan Monorai insistă asupra unor aspecte concretistorice: definiția vechii Dacii, originea poporului român și continuitatea sa la nordul Dunării”. Cf. Larisa Matei, *Discurs istoric și sursologie la Ioan Monorai (1756-1836)*, în „Annales Universitatis Apulensis Series Historica”, 8/2004, Universitatea „1 Decembrie 1918” Alba Iulia, p. 114.

d'Istria (prințesa Elene Ghica) în urma unei călătorii întreprinse în Transilvania, tipărită de domnia sa în 1859 la Zürich.

În fapt, lucrarea conține cinci scrisori expediate de scriitoarea noastră unor amici, două dintre acestea atrăgându-ne atenția prin informațiile furnizate despre românii ardeleni și despre modul cum se văd ei pe sine înșiși în raportul cu cele două etnii hegemonice în principat.

Din conținutul primei epistole, scrise la Cluj, atenția istoricului îi este atrasă de pasajul în care scriitoare subliniază neștirbita calitate a românilor transilvăneni în a-și conserva etnia și credința. „Orice român din Ardeal, care-și păstrează religia, rămâne român, cu toate tentativele ce se vor face pentru a-l face să-și uite originea” – sună constatarea Dorei d'Istria²⁸.

În a doua scrisoare, elaborată la Brașov, scriitoarea, probabil unor urma unor

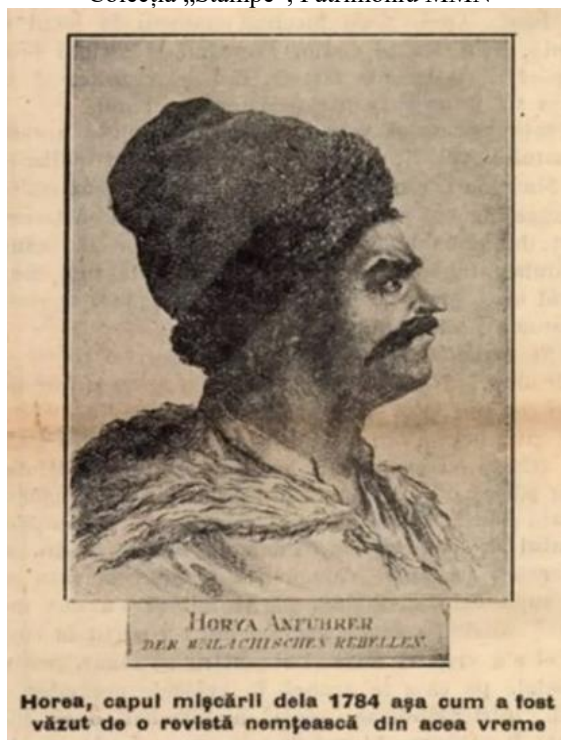
discuții purtate de aceasta în românească a locului,

subliniază faptul că românii ardeleni se consideră „urmașii veteranilor lui Cesar, ai stăpânilor lumii” și că, raportându-se la originea și continuitatea locuirii lor pe aceste meleaguri, ei consideră că ungurii și sașii îi batjocoresc pe „vechii stăpâni ai brazdei”²⁹.

Scriitoarea participă în periplul ei și la săvârșirea unei liturghii în românești într-o biserică din vecinătatea urbei, admiră frumusețea fetelor și femeilor române, vorbește pe urmă despre felul cum se organizează horele și nunțile în părțile Hațegului, pomenește de întocmirea atentă și îngrijită a zestrei mireșelor. În cadrul acestui context nupțial și totodată marital, prințesa Dora d'Istria ia parte la o șezătoare, găzduită într-o locuință românească din Roșia Montană (*Vereșpatak*), descrisă ca fiind împodobită cu „talere de argint și aur, cu pendule, cu gravuri din Viena, «picturi primitive înfățișând sfinți» și pe Horea, al

imaginea 3/10 „Horea în costum românesc”, stampă de Adrian Dumitrache (după autor necunoscut) Colecția „Stampe”, Patrimoniu MMN

Horea, capul mișcării dela 1784 așa cum a fost văzut de o revistă nemțească din acea vreme

²⁸ Nicolae Iorga, *Dora d'Istria și Români*, în „Revista Istorică”, nr. 4/6, din aprilie-iunie 1939, p. 146.

²⁹ *Ibidem*.

cărui cântec, cu biografia alături, se dă, sau pe Pinteza Viteazul” – se subliniază în epistolă³⁰.

Pesemne că prințesa va fi vizitat vreo casă a unor români avuți, în care gazdele își etalau bunăstarea, dat fiind și profilul aurifer al îndeletnicirilor prestate de localnicii de la Roșia Montană³¹. Ne atrage însă atenția cultul lui Horea și ai altor eroi naționali ai românilor, precum Pinteza Viteazul, așezat alături de odoarele făurite din metale prețioase, ilustrat prin portretele litografiate ale acestor vrednici înaintași, realitate confirmată și de cărturarul Ioan Sălăgeanu la mai bine de un deceniu, în 1868. „Horia și Cloșca stau cu mândrie pe mai mulți pereți români, în reminiscență de martiri români ai libertății” – subliniază acesta³².

³⁰ *Ibidem*, p. 147.

³¹ Fond: Ghica Alexandru Dimitrie (1796-1862); Anii extremi: 1825-1885; 1904, 763 u.a., inventar nr. 1226, limbile: franceză și greacă: „Corespondența de familie provine de la Alexandrina Blaremburg, nepoată, Elena Blaremburg, Vladimir Blaremburg, cumnatul prințului, Pulcheria Blaremburg, sora prințului, Constantin Ghica, frate, prințesa Hélène Massalsky, născută Ghica (scritoarea Dora D’Istria), Carol Ghica, nepot, I. A. Vaillant, baronul d’Allègre și reflectă situația politică a anilor 1848, 1856 și 1859 din țară și din alte state, printre care și Italia.

O parte dintre scrisori sunt primite de la Dimitrie Bolintineanu, Elena Ghica, Iordachi Ghica, vistier, Constantin Ghica, fratele prințului, Nicolae Goleșcu, Ștefan Goleșcu, prințesa Safta din Italia, Alexandrina Magheru, generalul Gheorghe Magheru, Ion Heliade Rădulescu și fac referire la situația politică din țară. În afara documentelor menționate se regăsesc în fond și un istoric al primei biserici luterane din București (1836), acte ce reflectă viața mondenă, bilanțul casei domnești pe anii 1853-1856, cheltuielile casei Alexandru Dimitrie Ghica, lista cu numele marilor proprietari, cu mențiunea poziției acestora față de Unirea Principatelor și un memoriu adresat Puterilor semnate ale Tratatului de la Paris, privind dorința românilor de a uni cele două Principate într-o singură țară”. Cf. Filofteia Rîzniș, Arhive personale și familiale. Repertoriu arhivistic, vol. I, Arhive Naționale ale României, București, 2001, p. 83-84.

³² I. Selegeanu, *Estrasu matriculariu a lui Horia și Cloșca*, în „Federațiunea”, nr. 12, din 1868, Budapesta, p. 43. Apud: Gheorghe Bartoș, Horea, Cloșca și Crișan în iconografia vremii, în „Acta Musei Napocensia”, nr. 8/1971, p. 268.

Din anul 1859 avem așadar o prima semnalară privitoare la cuvioșenia purtată eroului-martir Horea de către toți românii transilvăneni, ilustrată atât prin litografiile ce-l înfățișează, etalate printre icoanele creștine, cât și prin „cântarea lui Horea” doinită obișnuit prin satele Apusenilor:

(...)

*Foaie verde măieran,
Vine Horea și Crișan!
Horea vine de l` Abrud
Unde-i aurul cel mult,
Cu pistoale aurite
Și de gloanțe ticsuite
Și cu o lance lucioasă
De te iau fiori prin oasă!
Unde trage lancea lui,
Lasă urma focului,
Unde pușcă din pistoale,
Rămân curțile tot goale...
Cât o fost Horea împărat,
Grofii nu s-or desculțat.
Nici în pat nu s-or culcat,
Nici la masă n-au mâncat!
Când fu Horea căpitan
Și grofii purtau suman!
Iară cât fu Horea Crai,
Pe domnire era vai!³³*

Apoi, în numărul 3 din martie 1944 al revistei sibiene „Transilvania”, pe atunci tânărul scriitor Eugen Hulea³⁴ readucea în

³³ Horia și Crișan, în „Cântece bătrânești ale românilor. Cântece istorice”, Editura Litera, București-Chișinău, 2003, p. 42-43.

³⁴ Eugen Hulea (18 septembrie 1899-22 iunie 1982), s-a născut la Galda de Jos, jud. Alba. Tatăl său, Aurel Hulea a făcut parte din sutele de studenți români care i-au susținut în anul 1894 pe frunțașii români judecați la Cluj în procesul politic al „Memorandiștilor”, iar bunicul său, Maxim Hulea, a fost tribun și secretar al prefectului pașoptist Axente Sever.

Și-a început pregătirea școlară la Bărbant (Alba), le-a continuat la Alba Iulia și în 1910 s-a înscris la Liceul Romano-Catolic de aici, pe care l-a părăsit din pricina discriminării la care a fost supus. Își continuă studiile la Blaj, dar în curând este mobilizat pe front, este trimis la școala de subofițeri din Szarvas (Ungaria) și apoi la cea de ofițeri din Cluj. În toamna anului 1918, pe când se afla în concediu militar de refacere, s-a înrolat în garda națională română din Bucium și apoi în Legiunea Română de Alba.

memoria cititorilor, cu ocazia împlinirii a 159 de ani de la martiriul celor doi eroi ai românilor ardeleni, Horea și Cloșca, două episoade legate de amprenta nemuritoare pe care au lăsat-o acești mucenici în mentalul colectiv al transilvănenilor peste ani, înspăimântătoare pentru unguri și izvorâtoare de nădejde pentru români. În acest sens, Eugen Hulea face apel o primă întâmplare amintită în scrierile sale de fruntașul pașoptist și părinte al presei românești din Transilvania, George Barițiu, petrecută la pragul anilor 1830-1831, când un zvon a pus în mișcare întreaga clasă avută maghiară și a determinat-o să se refugieze pentru o vreme la Cluj.

„Era a patra zi de Crăciunul gregorian din 1830 spre 1831. În dimineața acelei zile,

---

În anii 1925-1926 își completează studiile la Paris, cu sprijinul universitarului clujean Alexandru Lapedatu, predă apoi ca profesor la Liceul Real din Brașov, la Liceul „Mihai Viteazul” din Alba Iulia și va fi numit inspector general al învățământului din județul Mureș, dar după Dictatul de la Viena se întoarce la Alba. Cf. Nicolae Josan, Ioan I. Șerban, *Profesorul Eugen Hulea (1899-1982)*, în „Apulum”, nr. XXI/1983.

„Profesor de istorie la Liceul Mihai Viteazul din Alba-Iulia, unchiul Genu a fost, ca și alți Hulești de altfel, un iubitor de carte, un vîntor pasionat și un «bon viveur». (...) În 2011, în timpul unei vizite în România, Mirela Theodorescu, cumnata mea, mi-a înmănat un caiet școlar în care, pe 162 de pagini scrise mărunt, unchiul meu și-a scris jurnalul de lagăr, aproape imediat după eliberarea lui (aprilie 1954).

Unchiul meu, după cum arată jurnalul său, nu a fost supus torturii psihice sau fizice raportate de mulți alți deținuți rămași în viață, ceea ce m-a făcut să cred că el ar putea reprezenta un alt grup semnificativ de deținuți, care au avut parte de un tratament non-violent. Dar, în ciuda acestui fel de tratament «blând» aplicat în 619 zile, unchiul meu, cum cred că au fost și alții scăpați netorturați, după eliberare a fost un om profund schimbat, un alt om, nu unchiul Genu al copilăriei și adolescenței mele”. Cf. *Cronica unei condamnări. Deva, Alba Iulia, Ghencea, Midia, Onești (1952-1954)*, Editura Vremea, 2019. Ediție îngrijită de Victor Gheție și Stela Gheție, *Cronica unei condamnări* reprezintă transcrierea integrală a caietului-manuscris redactat de Eugen Hulea după ieșirea din închisorile comuniste (în 1954). Victor Gheție (<https://www.dol.ro/carti/beletristica/memorii-jurnale/cronica-unei-condamnari-yvre00450.html>).

voind să intru în sala studenților din anul al doilea de facultate filosofică din Cluj – povestește Barițiu – frații Prodan, dar frați ca doi brazi, ieșindu-mi înainte:

– *Stai pe loc, îmi ziseră, să intrăm dintr-o dată mai mulți români, că de nu, copilandrii ca tine aveți să fiți sfărâmați.*

– *Ce este?*

– *Iacă ce, conșcolarii noștri unguri s-au înfuriat, că iar s-a sculat Horia.*

După prelegeri, ieșind, vedem pe strade care și săniile încărcate cu oameni, cu cereale și obiecte de casă, venind ca niciodată și așezându-se pe unde puteau. Era fuga domnilor de pe la sate. Comunicațiunea cu poșta se afla în stare mizerabilă, în mai multe ținuturi mari lipsea cu totul. Tot ce transpira în public era din rapoartele venite la guvern de la prefecti prin cursori călăreți.

Din acea parte se află peste puțin că s-ar fi răsculat nu numai valahii din munți, ci acum și cei din regiunea câmpiei, că un protopop și câțiva popi rebeli au fost arestați, că vin trupe, în fine, că episcopul Vasile Moga de la Sibiu, iar din Blaj canonicul Dimitrie Caian, în calitate de vicar în locul de curând răposatului Ioan Bob, sunt condamnați sub pierderea capului ca să alerge în ținuturile dintre Turda și Sas-Reghin spre a pune în loc mintea românilor.

Această faimă a avut de urmare călcarea unui mare număr de locuințe preotești și biserici române. Nu se poate crede ce daune enorme își cauzară domniile feudale prin acea fugă ticăloasă, nu numai Clujul, ci toate orașele... se umplură cu familii fugite”³⁵.

Iată cum un simplu zvon neîntemeiat, „scornit sau din răutate diabolică sau din frică de poltroni” – după cum îl caracterizează Barițiu – a reușit să readucă în cotidianul maghiarilor înfricoșătoarea mișcare de răsturnare a vechii și nedreptei orânduirii a societății transilvănene pornită de moșii lui Horea, Cloșca și Crișan, deși

---

³⁵ Eugen Hulea, *Parastas pentru Horia la Alba-Iulia în anul 1885, Faur 28. Din însemnările memorandistului Dr. Rubin Patiția*, în „Transilvania”, nr. 3, din martie 1944, Sibiu, p. 259-260.

trecuseră aproape cinci decenii de la înăbușirea răscoalei și de la eliminarea fizică a celor trei capi ai revoltaților. Până la urmă lucrurile s-au liniștit, teribilele vești colportate pe căi neoficiale s-au dovedit ca făcând parte dintr-o diversiune, comandată nu se știe de cine și cu ce scop, iar preoțimea românească, întemnițată la Târgu Mureș, a fost pusă în libertate și trimisă să-și păstorească pe mai departe comunitățile parohiale, nu înainte ca eliberații să fie poftiți la un oaspăț de împăcare.

Cel de al doilea eveniment s-a petrecut la mai bine de cinci decenii de la cel mai devreme descris, pe 28 februarie 1885, și l-a avut ca protagonist principal pe avocatul și viitorul „memorandist” Rubin Patiția³⁶. Pe

³⁶ Rubin Patiția (21 august 1841-13 iunie 1918). „S-a născut în familia preotului Ioan Patiția, din Câmpeni, «capitala» Tării Moților. Bunicul patern al lui Rubin Patiția a fost Ispas Patiția, originar din Câmpeni, proprietar de moară și comerciant. Tatăl lui Rubin Patiția a fost Ioan Patiția (1807-1877), preot ortodox în Câmpeni, apoi protopop, iar mama sa s-a numit Sofia. Familia Patiția a avut în total șase copiii, trei băieți și trei fete. Unul dintre frații lui Rubin, Beniamin (Veniamin) a fost ucis la vârsta de 12 ani, în timpul Revoluției de la 1848 din Transilvania (...). Școala primară a început-o în localitatea natală, Câmpeni. Pentru că dascălii din acest orașel erau foarte slab pregătiți din punct de vedere profesional, Rubin a fost mutat la școală din satul Neagra (azi Poiana Vadului), unde funcționa un dascăl cu o pregătire superioară, pe numele său Grigore Stănescu. După terminarea claselor primare, Rubin urmează școala normală din Sibiu, unde a fost elev la o școală germană timp de trei ani. Terminând școala normală, el intră elev de gimnaziu la liceul românesc din Beiuș, județul Bihor. Din cauza lipsei cărților românești și a greutății, ca urmare, de a învăța, R. Patiția se mută din nou la Sibiu, la un liceu luteran de limbă germană. Ultima clasă de liceu, totuși, o termină la liceul românesc din Beiuș. Diploma de bacalaureat o primește în anul 1862. În același an s-a înscris la Academia de Drept săsească, din Sibiu. În anul 1866 Rubin Patiția a absolvit această instituție de învățământ. După absolvirea Dreptului, Rubin Patiția primește postul de practicant la Tabla Regească de la Târgu Mureș. După terminarea stagiului, se va muta de la Târgu Mureș la Abrud, județul Alba, în anul 1867, aici fiind ales notar, iar mai apoi asesor la sedria orfanală. În perioada cât a stat la Abrud a scris cartea «Munții noștri. Țara Țopilor», o istorie a Tării Moților, începând din timpuri mai vechi și

când se afla cu slujba avocațească la Abrud, acesta, fiindcă se apropia momentul comemorării martiriului lui Horea, s-a alăturat localnicilor români care adunaseră bani pentru ridicarea unui monument în cinstea marelui erou al moților și pregătirea unei serbări aniversare, demersuri care au ajuns la urechile autorităților maghiare, care au instituit măsuri drastice de monitorizare a populației locului. Și de data aceasta, un zvon a fost acela care a condus la mobilizarea fără precedent a forțelor de ordine, și anume că serbarea avea să se desfășoare „în podeiul de jos, la viile de la Maieri, pe promontoriu, în prezența a 2.000 de țărani aduși din multe sate, pentru a-i înfricoșa” pe unguri³⁷.

„S-a dat deci ordin magistratului urban de a veghea pașii inteligenței române și chiar din luna noiembrie 1884 a mea casă în toate nopțile era păzită de haiducii și vigiliile de noapte, care cercetau dacă nu ținem conventicule” – povestește Rubin Patiția. „Auzind de această supraveghere, am cercetat cauza și aflai cum că de la

terminându-se cu episodul răscoalei lui Horea, Cloșca și Crișan. În anul 1872 R. Patiția este ales senator în magistratul din Alba Iulia, funcție pe care o va ocupa până în anul 1878 (...).

Între anii 1881-1893 a fost un participant activ la viața politică românească din județul Alba, fiind recunoscut ca un luptător îndârjit pentru cauza românilor din Imperiul Austro-Ungar. Ca urmare a implicării sale în lupta pentru recunoașterea drepturilor românilor, a fost ales membru al comitetului central al Partidului Național Român din Transilvania. Ca membru în acest for, a mers la Viena cu delegația Memorandului, pentru a prezenta împăratului Franz Ioseph revendicările românilor din Ardeal.

În procesul memorandiștilor, ținut la Cluj între 7-25 mai 1894, a făcut parte din lotul frunțașilor români acuzați și condamnați la închisoare. A primit o condamnare de doi ani și jumătate. A fost închis în închisoarea de la Vác, în ziua de 19 iulie 1894. A fost eliberat din închisoare la 16 septembrie 1895, după ce executase ceva mai mult de un an de închisoare, de restul pedepsei fiind grațiat”. Cf. Nicolae Josan, *Memorandistul moț Rubin Patiția (1841-1918)*, Editura ALTIP, Alba Iulia, 2002. Apud: Enciclopedia României (https://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Rubin_Pati%C5%A3ia).

³⁷ Eugen Hulea, *loc. cit.*, p. 261.

Ministerul de Interne i se dase știei magistratului că eu și cu alți consoți vom ridica un monument de marmură lui Horea și chiar inscripția se comunicase”³⁸.

La fel ca și în primul caz descris aici, și de data aceasta puterea se lăsase anernată într-o diversiune, destul de costisitoare, deși nu ar fi fost foarte greu de analizat și demontat datorită ridicolului înserat în conținutul informațiilor culese de agenți. „Am presupus că ori e o denunțare oarbă, sau cineva a purtat de nas pe cei de la cârma țării, și mai vârtos credeam cea din urmă, căci era vorba de o piatră de marmură din Carara” – constată în acest sens Patiția³⁹, subliniind totodată ridicolul informației prin raportarea ei la starea materială precară a țărănimii românești, departe de a suporta edificarea unui monument săpat în marmură de Carara.

Dincolo de acest nou episod de anxietate trăit de populația maghiară transilvăneană de pe urma unei proiectate activități cultural-istorice românești, ori poate indus voit și cu scop precis de cabinetul de la Budapesta, rămâne de lăudat soluția prin care intelectualitatea română a locului a reușit să preîntâmpine măsurile represive pregonizate de putere și să-și comemoreze totuși eroul, deși nu la nivelul planificat, printr-un simplu și firesc parastas desfășurat în biserica ortodoxă din oraș, prin parohul Alexandru Tordoșan.

Mai mult, în preseara săvârșirii slujbei parastasului, Ruben Patiția, împreună cu stagiarul său Demetriu Câmpean, s-a deplasat la cafeneaua hotelului „Hungaria” pentru a gusta un ceai (*thea*), știind că acolo îi va întâlni pe ofițerii trimiși din capitală pentru a coordona eventuala intervenție armată de a doua zi. Într-adevăr, înaintea cafenelei se aflau 30 de jandarmi, iar căpitanul detașamentului, Jenei István, se afla în interior în compania mai multor agenți (*spitzli*), care își petreceau în compania muzicii tarafului țigănesc. Cunoscându-l, șeful lăutarilor, „Coca”, l-a

întrebat pe Patiția dacă n-ar ave vreo preferință muzicală românească, la care acesta l-a întrebat dacă știe „*cântarea lui Horea*”, muzicantul i-a răspuns afirmativ, însă de cântat i-a cântat „*doina lui Buteanu*”, apoi, corectat fiind, i-a cântat „*Deșteaptă-te Române*”. În sfârșit, după ce Patiția i-a îngânat la ureche linia muzicală a melodiei cerute, taraful a reprodus și „*cântarea lui Horea*”.

La urmă, încântat de melodicitatea cântărilor românești, căpitanul jandarmilor l-a chestionat pe avocatul nostru în legătură cu natura pieselor reproduse de țigani, în special a ultimei cântate, iar acesta i-a răspuns că sunt „hore de felul celor naționale românești (*a féle oláhországi horé*), fără ca ofițerul să facă legătură între similitudinea și consonanța cuvântului horă cu numele eroului ce avea să fie comemorat a doua zi. La fel de străin de ceea ce se întâmplă sub ochii săi s-a dovedit și a doua zi căpitanul jandarmilor, barierele etnice, culturale și profesionale făcându-l să ignore procesiunea religioasă a parastasului săvârșit de dimineață de ortodocșii români abrudeni în amintirea mucenicului lor.

„Slujba s-a finit cu rugăciunea pentru martirii naționali, fără nici un obstacol la care gândeam că ni-l va face poliția, pe care însă alte gânduri o păștea, pentru că trimisese haiduci și jandarmi în pădurea orașului la podeiul de sus, ca să oprească acea adunare care era în fantezia lor” – relatează Patiția mai departe. „Ieșind din curtea bisericii în stradă, m-a întâmpinat un haiduc orășenesc cu numele Vingărzan, care mi-a spus că este trimis de căpitanul orașului ca să vadă ce se întâmplă la biserică și care mi-a spus că căpitanul Jenei István îl așteaptă la hotelul național.

Mi-am îndreptat pașii într-acolo și l-am întâlnit. La întrebarea lui, că de unde vin, i-am spus că de la biserică, unde s-a serbat un parastas. Cuvântul acesta îi era neînțeles și i-am explicat ce este parastasul în ritul bisericii orientale și i-am spus că și sora lui, măritată după negustorul român N. Görög

³⁸ *Ibidem.*

³⁹ *Ibidem.*

(*Greco*), încă dă parastas. Apoi m-a întrebat, că unde ținem adunarea pentru amintirea lui Horea? I-am răspuns că nu se mai ține nici o adunare, că românii se roagă pentru cei morți lui Dumnezeu și aceea acum s-a făcut. Deci, mai bine ar fi să-și recheme din pădure haiducii și jandarmii, că numai în zadar s-au ostenit aceia pe acolo”⁴⁰...

Căpitanul l-a rugat apoi pe Patiția să-l ajute cu redactarea raportului ce trebuia să-l expedieze superiorilor săi la Budapesta, pentru că, după cum nici el n-a înțeles nimic din cele întâmplate în cursul zilei, la fel nu vor înțelege nici șefii săi, care se așteptau la demonstrații de forță din partea românilor, nu la un ritual pașnic și inofensiv ca acela al parastasului tocmai săvârșit, necunoscut în lumea catolică și în cea calvină.

Mitul lui Horea s-a perpetuat și în veacul următor și a trezit aceleași sentimente ca în vechime în sufletele românilor și maghiarilor trăitori în Transilvania, antagonice în esența lor, de unde și reacția exagerată a autorităților centrale și locale ale vremii. Astfel, în articol de fond, găzduit de numărul din 19 iunie/2 iulie 1904 al săptămânalului „Libertatea” din Orăștie, redacția și-a propus să analizeze insistența cu care ministrul maghiar al Internelor, Hieronymi Károly, încerca să-l determine pe premierul Tisza István să le interzică românilor transilvăneni folosirea adjectivului „național” în compunerea numelui partidului, asociațiilor, fundațiilor, cluburilor și a altor forme de manifestare și afirmare politică sau culturală a identității lor etnice, în oglindă cu îndărătnicia cu care fruntașii români se opuneau oricărei opreliști dictate în acest sens de la Budapesta.

Atât unghurii, cât și românii își motivau deopotrivă îndârjirea invocând principii de dreptate și moralitate, primii hiperbolizându-și poziția de națiune „civilizatoare” și hegemonică în părțile răsăritene ale imperiului dualist, în timp ce românii le opuneau originea lor latină, primatul și vechimea locuirii lor pe pământul

Transilvaniei. Chiar dacă de-a lungul veacurilor, românii nu reușiseră să-și obțină statutul de națiune politică egal îndreptățită în stat, alături de maghiari, secui și sași, deși au încercat prin toate mijloace pașnice ori mai puțin pașnice, pe măsura ieșirii din „pasivitate” a Partidului Național Român, lupta pentru emanciparea națională se va muta în tribunele parlamentului de la Budapesta.

Reclamă pentru comerțul cu obiecte bisericești și „chipuri istorice românești” (1907)

Aici intervine critica redacției gazetei „Libertatea” la adresa ambiției fruntașilor români de a se crampona în apărarea și păstrarea adjectivul „național” în folosul etniei lor, negat pe mai departe de politicienii unguri, și de a se abate astfel de la problemele reale cu care se confruntă românitatea ardeleană în combaterea și contracarea măsurilor de deznaționalizare dictate împotriva ei de toate guvernele maghiare de la 1867 încoace. „Într-adevăr, toată cinstea și toată adorațiunea noastră pentru nobilele suflete a celor ce țin la principii, la morală, la dreptate, chiar și în imorala politică – apreciază redacția – dar în cazul de față, ni se pare un hiperzel nemaisuportabil și de nemaiscutat persistarea în această ținută, căci ne facem de răs și aducem cea mai mare pagubă cauzei poporului nostru!”.

Cazul cel mai recent era cel livrat de nou constituitul „club național român” al intelectualității noastre din comitatul Bistriței, care a inflammat și radicalizat încă odată protipendada maghiară, mai ales după ce respectivul club și-a declarat în statut

⁴⁰ *Ibidem*, p. 261-262.

supunerea față de cauza Partidului Național Român. În opinia redacției, este de neiertat a-și irosi intelectualitatea română eforturile pe chestiuni de „principiu” și a neglija pe această cale adevărata luptă pentru emanciparea națională a etniei lor, mai ales că partea maghiară a răspuns de fiecare dată cu măsuri samavolnice, disproporționate față de așa-zisul pericol reprezentat de amintita denotație, cum s-a întâmplat și de astă dată, când ministrul Hieronymi a strigat în plenul dezbaterilor parlamentare „*Megállj!*” (Stop!) și a obținut interzicerea proaspătului înființat „club național român” din Bistrița. Într-un atare context, nu este mai puțin legitimată nici publicarea în periodicul „*Libertatea*” a unei doine de inspirație populară, rearanjată în tiparele poetice de publicistul V.E. Moldovan, care nu numai că evocă figura eroului Horea, a acțiunii sale revendicative și a tragicului său sfârșit pe roată, dar le și dă de gândit mai marilor vremii că „roata se învâрте”, cum bine spune un proverb românesc.

Roata din Bălgrad

*De jale-i poveste – S-o dus la împăratu,
C'asa i-o fost gându și-așa i-o spus satu.
Și-o zis el acolo, mai mul pe-apucate:
La mulți ani cu pace, Slăvite'mpărate!
Aduc un ponoslu, Măriilor Sale!
Voiu spune tot rău, că rău îi mare...
De n'oi spune bine, mă rog de iertare!
La noi, în Ardeal, sunt multe păcate,
Sunt multe hoții și – puține bucate.
Românu-i iobaj și iobaju îi câne,
Cu multe nevoi și cu drepturi puține.
Muncim noi, – nu-i vorbă – muncim ca și
vita,
C'asa ne-o fost nouă bagseamă ursita.
Răbdăm noi ca bou... și nu ne-am fi plâns,
Dar focu din vatră de mult ni s'a stins,
Iar pruncii, pe drumuri, de foame ne pier,
Și plângem, dar ochii ne'ngheață de ger!
Și-atuncia vin domnii... Și ce le dă'n
gând?...
Așa, ca din glumă – ne pușcă răsând...
Io nu știu!... doar legea-i așa, ori soarta,
Că nouă blăstăm ni-i și traiu și moartea!...
Și-o vinit Horea acasă și-o spus la tot satu*

*Ce vorbe-o grăit către el Împăratu.
O spus, și de-odată pornitu-s-o focu...
Pe urma lui scrum și cenuș-o fost locu!
Pornitu-s-o groaza, de patimi aprinsă,
De ură străveche, de foame învinsă.
O mare, scurmată de mii de furtuni!...
Și-abia ce trecură vreo câteva luni,
La Bălgrad de-odată trezitu-s-o gloata,
În fața lor domnii... și Horea... și roata...
Că ce-o mai fost? Nu știu! – atâta știu și eu
Că roata – tot roată-i! Se'nvârte mereu!...⁴¹*

Rezultatul acestui act de curaj s-a materializat într-un proces pres intentat de administrația maghiară împotriva redactorului-șef al publicației, Iuliu V. Ioanoviciu, pentru că autorul poeziei fugise în România cu un an mai devreme, din pricina unui proces similar deschis împotriva sa de aceeași administrație⁴². Așadar, pe 16 februarie 1905, Curtea cu Jurați din Cluj l-a găsit vinovat de „agitație” pe redactor și l-a osândit la un an „temniță de stat”, iar gazeta la plata unei amenzi de 1.000 de coroane și suportarea cheltuielilor de judecată.

Sentița s-a bazat pe rechizitoriul întocmit de procurorul Szöllösy Jenő, transferat de la Deva, care „în pldoarul său face istoricul (?) revoluțiunei lui Horea, pe care-l prezintă ca pe un căpitan de bandiți și înșelător, iar răscoala sa ca cea mai neagră pagină din istoria țării ungurești!... Susține că poezia incriminată a falsificat istoria și e potrivită să agite în contra națiunei, că acuzatul e numai un «Strohmae»⁴³, iar pentru aceea

⁴¹ Valer E. Moldovan, *Roata din Bălgrad*, în „*Libertatea*”, nr. 19, din 19 iunie/2 iulie 1904, Orăștie, p. 1.

⁴² „Curia a aprobat sentița Tribunalului din Cluj, prin care publicistul V.E. Moldovan a fost osândit la 3 luni temniță de stat și 300 coroane pedeapsă în bani pentru articolul «Mene Thekel Phares», apărut în «*Tribuna*» din Sibiu. Domnul V.E. Moldovan petrece de present în București, ca colaborator la ziarul «*Vremea*». Cf. *Proces de presă terminat*, în „*Bunul Econom*”, nr. 9, din 13 martie 1904, Orăștie, p. 9.

⁴³ *Strome* – zvonist, colportor, propagandist – n.n., A.Ț.

cere o pedeapsă cât mai aspră, apelând la «patriotismul» juraților»⁴⁴.

Era de așteptat ca juriul să încuviințeze în totul conținutul rechizitoriului, ceea ce s-a și întâmplat, câtă vreme corpul juraților a fost alcătuit eminentemente din unguri, la fel ca și completul de judecată (președinte Dr. Jeleki Dániel, judecători Kocsi Ándor și Elek István), așa încât, la întrebarea adresată de procuror juriului dacă „e vinovat Iuliu V. Ioanovici pentru delict de agitație comis prin publicarea poeziei «Roata de la Bălgrad», publicată în numărul 25 al «Libertății», din 2/19 iulie 1904, mai mult decât 7 inși au răspuns că «da»” – relatează gazeta⁴⁵.

În apărarea sa, rostită în limba română, redactorul-șef și-a susținut nevinovăția acuzând că tocmai justiția ar fi cea care agită spiritele în țară „prin procese politice, chiar față de poezii nevinovate, cum este cum este asta, apoi agită pe nemaghiari, administrația și guvernul, când ne pune oficanți și judecători care nu înțeleg limba și necazurile noastre și care fac pe mulți, prin prigonirile lor, să-și ia lumea-n cap și bățul pribegiei” – făcând aluzie la recenta fugă a publicistului Valer E. Moldovan în România. „Am citit poezia și am răscitit-o și, negăsind agitație într-înșea, am publicat-o și primesc răspunderea pentru ea. Puteți să ne trimiteți, domnilor, în Siberia, dar așa să vă ajute Dumnezeu, juraților, cum veți judeca!” – a încheiat Ioanovici⁴⁶.

Figura și faima mucenicului Horea aveau să fie reiterate de presa maghiară în primele luni ale anului 1914, tot într-un context sumbru și tot în folosul propagandei antiromânești gestionate de cabinetul de la Budapesta. Prilejul i-a fost oferit actul terorist consumat la Debrețin. În fapt, pe 23 februarie 1914 capul de afiș al ziarelor din Ungaria și Transilvania era deținut de știrea

atentatului cu bombă de la Debrețin, ținta acestuia fiind reședința episcopului greco-catolic de Hajdudorog, Miklossy István.

Primul bilanț al dezastrului indica cinci morți și nouă persoane grav rănite⁴⁷.

**Horea,
Cloșca,
Crișan,**
cei trei capi ai revoluției țărănești din 1784, i-a tipărit într'un splendid tablou colorat, după portretele originale dintr'un muzeu, „*Librăria Națională*” S. Bornemisa, și i-a pus în vânzare pentru suma de cor. 2.50 franco; și cor. 2.75 franco recomandat.

Cei ce doresc să aibă o
icoană națională
în casă, care să le vorbească de una dintre cele mai dureroase pagini ale neamului nostru, să comande acest tablou, care e unic în felul lui și e vrednic să stea pe perețele oricărei case românești.

La o comandă de 10 exemplare se trimite franco recomandat pentru numai 21 coroane, în loc de cor. 27.50. A se comanda la
**„LIBRĂRIA NAȚIONALĂ”
S. BORNEMISA
în ORĂȘTIE—SZÁSZVÁROS**

Reclamă pentru comerțul cu icoane cu „cei trei capi ai revoluției țărănești din 1784” (1912)

După nici trei zile, departe ca serviciile polițienești să fi încheiat ancheta, presa maghiară a și găsit vinovații, nimeni alții decât românii din imperiu. „Sunt dovezi cât

⁴⁴ *Procesul nostru, III. O nouă osândă grea dată „Libertății”. Procesul pentru poezia „Roata de la Bălgrad”, în „Libertatea”, nr. 8, din 5/18 februarie 1905, p. 1.*

⁴⁵ *Ibidem.*

⁴⁶ *Ibidem.*

⁴⁷ *Palatul episcopului de Hajdudorogh aruncat în aer, în „Unirea”, nr. 18, din 24 februarie 1914, Blaj, p. 2.*

de îndepărtate pentru aceasta?” sună întrebarea firească din partea celor acuzați.

– „Nu sunt, dar ce ne mai trebuie dovezi, căci doar numai Românii sunt capabili de așa ceva!” – venea răspunsul întregii prese otrăvite de ură, încercând să lege atentatul de nemulțumirea românilor uniți, mai ales ale sătmărenilor, ale căror parohii au fost smulse abuziv de la vechea lor dieceză și arondate Episcopiei Greco-Catolice de la Hajdudorog, înființate arbitrar în anul 1912 cu scopul declarat de a servi credincioșilor ruteni din nord-estul regatului maghiar, în realitate însă cu rostul tănuit de a sprijini politicile de deznaționalizare aplicate de guvernele maghiare împotriva rutenilor și românilor uniți din această parte a țării⁴⁸. Investigațiile criminaliștilor au scos la iveală faptul că bomba a fost ascunsă într-un pachet expedit pe adresa episcopiei de către credincioasa Kovács Anna, de baștină din Carei dar colonizată în satul bucovinean Hadikafalva⁴⁹ de lângă Cernăuți.

Femeia îi mai trimisese episcopului o scrisoare, cu câteva zile mai devreme, și îi dăruise cu această ocazie o sută de coroane pentru pomenirea morților ei, cu promisiunea că-i va trimite în curând un candelabru, o

blană de leopard și diferite efecte bisericesti într-un colet. Serviciile secrete au dat de un fir care le conduceau către autorul din umbră al atentatului, contele Lev Bobrinski, un susținător fervent al politicii neoslavismului, ca răzbunare pentru procesul deschis de autoritățile maghiare împotriva unui grup de ruteni care se răzvrătiseră⁵⁰.

Apoi detectivii au identificat-o pe Ecaterina Bugarsky, o sârboaică originară din Timișoara, dar care se stabilise la Kiev, de unde a călătorit la Debrețin pentru a constata cu proprii ochi reușita atentatului și a-l proba cu fotografii. Se bănuia că spioana s-ar fi aflat în legături cu alți doi agenți ruși, unul venit pe teritoriul Ungariei de la Lemberg (Liov), din Galiția, și altul din Moldova⁵¹.

În ciuda progreselor făcute de organele polițienești pentru elucidarea cazului și descoperirea adevăraților autori ai atentatului, pe 27 februarie 1914, cotidianul clujean „Ujság” scria, sub titlul «Bande de comitagii în Ungaria. Comitaggi balcanici au intrat în inima Ungariei»: „Azi a fost aruncat în aer palatul episcopiei maghiare, mâine vor fi aruncate în aer și vor fi incendiate casele ungurești din Ardeal... Asasinii sunt nu numai acei cari au asasinat în Debrețin, ci și aceia care sărbătoresc

ca pe eroi pe toți acei Horea și Cloșca, cari jupuiesc pielea maghiarilor... Ce se va întâmpla în Ardeal în cazul când tribunii

Nouă bucurie vestim frașilor nostri Români:
Icoana cu chipurile
lui
**HORIA,
CLOȘCA,
CRIȘAN**

a fost scoasă de sub tipar!
E o Icoană națională, lucrată
cu multă grija, în colorii, și
să află de vânzare la
„**Librăria Națională**“
S. Bornemisa
din Orăștie (Szváros).

Icoana capilor revoluției dela
1784, e făcută după chipurile
care s'au în Muzeul-Bruckenthal
din Sibiu, chipuri de pe
vremea lui Horea, făcute de un
pictor de atunci la cererea guvernatorului
Ardealului, ca să rămână chipul răscălătorilor țărani.
De pe acele tablouri din Muzeu s'au
luat fotografiile, iar după fotografiile a
făcut Librăria Icoana asta. Așadar e
chipul cel să poată de credincios a eroului
Horia și a soților sel.

Să poată căpăta pentru suma
de 2 cor. 50 fl. franco, — iar
franco-recomandat (clăd e sigur,
că nu se vede pe poștă),
pentru cor. 275.

— Cei care comandă la un
loc 10 bucăți, le capătă în loc
de 27-50, cu numai 21 cor.!

Cereți toți această Icoană frumoasă,
care e o podobă vrednică a casei
fiecărui Român.

Prețul să-l trimiteți înainte,
căci cu ramburs nu se trimite Icoana!

Pentru America prețul e
următorul: 60 cenți o Icoană
sin-guratică, franco-recomandat!

Reclama comerțului cu „icoane cu Horea, Cloșca, Crișan” (1913)

⁴⁸ *Atentatul de la Dobrițin*, în „Unirea”, nr. 19, din 26 februarie 1914, Blaj, p. 18.

⁴⁹ *Dornești* (în ungurește *Hadikafalva*, în germană *Kriegsdorf*, adică *Războieni*) comună în județul Suceava, alcătuită din localitățile Dornești și Iaz – n.n. A.Ț.

⁵⁰ *Cum s-a petrecut atentatul*, în „Unirea”, nr. 19, din 26 februarie 1914, Blaj, p. 19.

⁵¹ *Pe urmele făptuitorilor*, în *Ibidem*, p. 5.

poporului vor da de știre valahilor de la munte, care trăiesc viață de vite, că: «*Vedeți, prima dinamită a explodat deja în Dobrișin; s'a început deja măcelărirea maghiarilor, pentru ca tot pământul să ne rămână nouă*»⁵².

La începutul lunii martie 1914 însă principalii autori ai asasinatului erau deja cunoscuți și numai indiscreția poliției și lăudăroșenia presei maghiare au făcut ca ei să nu fie prinși. Era vorba despre basarabeanul Ilie Cătăraș (Katarov), fost ofițer în armata rusă și acum student la Litere în București⁵³, și Timofei Kiriloff, manechin al sculptorului bucureștean Frederic Storck, matelot fugit în România în urma rebeliunii de pe crucișătorul Potemkin⁵⁴.

Poliția română a cercetat și ea cazul și a constatat că pe la începutul lunii februarie prințul Vasili Dolgorukov, consilier al țarului Nicolae al II-lea, a petrecut mai multe zile la București în compania secretarului consulatului Rusiei, iar după întoarcerea acestuia la Sankt Petersburg, Cătăraș a fost chemat de mai multe ori la consulat, lucru care ar fi trădat implicare Rusiei în atentatul de la Debreșin⁵⁵. După spusele prefectului din Ploiești, cei doi bănuți au fost văzuți într-un automobil în oraș, unde au staționat pentru scurt timp, după care s-au făcut nevăzuți, existând bănuiala că au trecut granița în Transilvania. Alte surse afirmă că unul dintre urmăriti, pesemne Cătăraș, s-ar fi înecat în Dunăre, la Brăila, pe când încerca să traverseze fluviul pe un sloi de gheață pentru a-și pierde urma în Basarabia natală⁵⁶.

Ca de obicei, la aflarea veștii că cei doi fugari au scăpat, ziarele maghiare n-au conținut cu insultele și injuriile la adresa românilor ardeleni, îndemnând fâțiș la ură și

răzbunare populația maghiară conlocuitoare cu aceștia. Gazeta „A Nap” învinuia de complicitate „Liga pentru Unitate Culturală a Tuturor Românilor” și personal pe profesorul Nicolae Iorga, apoi pe membrii Comitetului executiv al Partidului Național Român, reproșându-i premierului Tisza István că mai continuă dialogul cu aceștia.

Reclamă pentru comerțul cu „busturile următorilor bărbați mari ai neamului nostru” (1914)

Ba mai mult, cotidianul budapestan „Pesti Hirlap” îi solicita premierului să accelereze procesul de deznaționalizare a conaționalilor de altă etnie și în special a românilor ardeleni, să nu aibă pardon în folosirea oricăror metode, opunându-i prim-ministrului spectrul sumbru al pieirii națiunii maghiare sub amenințarea unora de teapa lui Horea, Cloșca sau Iancu. „Noi (adecă Maghiarii) credem că e datorința statului să maghiarizeze și guvernele trebuie să facă tot posibilul pentru asimilarea naționalităților; deci condamnăm programul contelui Tisza, care are de scop valahizarea statului. Noi vrem ca pământul acesta să fie numai al Ungurilor, care l-au ocupat cu arma înainte cu 1.000 de ani și l-au stropit cu sângele lor. Cui nu-i place supremația maghiară, limba statului, poștească să plece: Valahii în Valahia, Sârbii în Sârbia etc. — recomanda gazeta - Noi Maghiarii avem drept la politica de maghiarizare agresivă, deoarece

⁵² *Presa maghiară*, în „Românul”, nr. 36, din 27 februarie 1914, Arad, p. 6.

⁵³ *Cine este Cătăraș?*, în „Românul”, nr. 41, din 5 martie 1914, Arad, p. 4.

⁵⁴ *Kiriloff*, în „Românul”, în *Ibidem*, p. 4.

⁵⁵ *Mâna Rusiei*, în *Ibidem*, p. 5.

⁵⁶ *Cătăraș înecat?*, în *Ibidem*, p. 5.

așa se face și în celelalte țări. Așa face și România cu Ciangăii.

Dar se poate, în urma urmelor, să maghiarizăm și cu buna: prin școală. Guvernul trebuie să decidă ca în părțile locuite de naționalități să se trimită funcționari, învățători etc. curat maghiari, iar pe intelectualii naționalităților să-i mute în pusta maghiară. Trebuie desființat partidul național, institutiile și școlile românești, care sunt reduse la cotețe de porci. Dacă statul nu va proceda astfel, atunci va pieri maghiarimea și încă de moartea cea mai scârboasă: nimicita de limba și cultura lui Horea, Cloșca, lancu – ceea ce însemnează că se îneacă într-o mocirlă”⁵⁷ ...

După asasinarea arhiducelui Franz Ferdinand, pe 28 iunie 1914, ostilitățile din Austro-Ungaria și Serbia au intrat într-un vârtej al acuzelor reciproce și al amenințărilor care n-au mai lăsat loc nici unei șanse de dezamorsare pe cale pașnică a tensiunilor. Presa italiană dădea știrea că ministrul de Externe al imperiului dualist era pe punctul de a înmâna guvernului de la Belgrad declarația de război dar ar fi fost oprit în ultima clipă de intervenția împăratului german care ar fi prevăzut pericolul globalizării conflictului. „Începerea unui război între Austro-Ungaria și Serbia ar însemna o neapărată intervenție a Rusiei, și poate și a României. Dar intrarea în acțiune a Rusiei ar chema fatal mobilizarea Germaniei. Franța, obligată de alianța ei cu Rusia, și-ar îndrepta imediat armatele spre Rin. Iată prin urmare războiul general”⁵⁸ – susțineau jurnaliștii de la „Messagero” că ar fi fost replicat kaizerului.

În decembrie 1914 administrația centrală de la Budapesta se arăta îngrijorată de perspectivă intrării României în război alături de puterile Antantei și își făcea griji în legătură cu atitudinea pe care românii

ardeleni o vor adopta într-o asemenea eventualitate. În acest sens, președinția Consiliului de Miniștri a trimis comisarilor guvernamentali din Transilvania o telegramă prin care le solicita să culegă informații privitoare la starea de spirit a populației românești. „Solicit răspuns cifrat: **1.** În cazul unei invazii românești, putem conta pe fidelitatea populației? **2.** Se poate presupune că deja, în prezent, există vreo organizație în scopul unei eventuale răscoale și, dacă în cazul unei invazii românești, va izbucni răscoala? **3.** În sânul populației sunt asemenea fenomene care duc la concluzia de neloialitate? **4.** Se speră în făurirea unei României Mari? **5.** În mod deosebit, pătura intelectuală a populației este neloială și cine? **6.** În pofida mobilizării ireproșabile a jandarmilor și rezerviștilor, starea de spirit din țară este potrivnică monarhiei?” – erau întrebările la care autoritățile locale trebuiau să le găsească răspuns⁵⁹. Într-adevăr, pe 27 august 1916 România intra în război împotriva Puterilor Centrale, odată cu declarația remisă ministrului austriac de Externe de consulul român la Viena la ora nouă seara⁶⁰. Nu vom zăbovi însă asupra desfășurării războiului și a suferințelor pe care le-a adus românilor, ci ne vom opri la momentul începerii procesului de transpunere în viață a idealului secular de unirea a românilor sub o singură coroană.

Întregul imperiu dualist a fost cuprins de convulsii în cursul lunii octombrie 1918. Pe tot cuprinsul său se auzeau tot mai des și tot mai vocal revendicări de natură națională și socială. În acest vortex general, care anunța prăbușirea lumii vechi și nașterea alteia noi, frunțașii românilor ardeleni se pun și ei în mișcare și la începutul lunii octombrie

⁵⁹ Arhivele Naționale Istorice Centrale (ANIC) București, fond *Microfilme Ungaria*, rola 74, cadrele 743-745. Magyar Országos levéltár, *Magyar Király Miniszterelnökség*, 98/1915 res., f. 21-23. Apud: *** 1918. *Bihorul în Epopeea Unirii. Documente*, Comitetul de Cultură și Educație Socialistă al județului Bihor, Oradea, 1978, p. 85.

⁶⁰ *România a declarat războiul Austro-Ungariei, Germania a declarat războiul României*, în „Unirea”, nr. 88, din 4 septembrie 1916, Blaj, p. 1.

⁵⁷ *Apărarea maghiarimei*, în „Pesti Hirlap”, din 12 martie 1914. Apud: „Românul”, nr. 47, din 27 februarie/12 martie 1914, p. 3.

⁵⁸ *Demersul monarhiei la Belgrad, amânat*, în „Românul”, nr. 141, din 12 iulie 1914, Arad, p. 6.

hotărăsc convocarea urgentă a Comitetului executiv al Partidului Național Român. Într-o scrisoare, datată pe 6 octombrie 1918, președintele partidului, dr. Teodor Mihaly, se consulta cu fostul președinte, Gheorghe Pop de Băsești, și îi făcea propunerea ca această întrunire să se desfășoare la Oradea cel târziu pe data de 12 ale lunii⁶¹. Alarmată, administrația locală a solicitat Comandamentului jandarmeriei din Debrețin să suplimenteze posturile de jandarmi în regiunile mărginașe ale comitatului Bihor, mai precis în trecătorile săpate de Crișul Repede și de Crișul Negru în Apuseni, care asigurau accesul dinspre Transilvania interioară, și pe linia de demarcație dintre zonele locuite de românii și maghiarii bihoreni⁶², iar pe viitor, dacă ar era posibil, mai recomanda împânzirea cu alte noi posturi jandarmerești a plaselor locuite majoritar de români⁶³. Cu toate măsurile luate de autorități, frunțașii români s-au reunit la Oradea și au ținut o ședință secretă în casa avocatului Aurel Lazăr. După spusele gazetei locale „Nagyvárad Napló”, „au fost prezenți dr. Teodor Mihali, dr. Alexandru Vaida, dr. Ștefan C. Pop, Vasile Goldiș, dr. Ioan Suci, dr. Gheorghe Popovici, Gheorghe Crișan, Nicolae Ivan, dr. Ioan Ciordaș, dr. Nicolae Comșa, Ioan Nedelcu, Gheorghe Dobrin, Petru Cornean” și aceștia ar fi purtat discuții în legătură cu

poziția pe care partidul românesc o va adopta pe marginea dreptului la autodeterminare enunțat de președintele american Woodrow Wilson, urmând ca textul deciziei luate să fie citit în Parlamentul budapestan⁶⁴.

În contextul entuziasmului popular prilejuit de Marea Adunare de la Alba Iulia, din 1 decembrie 1918, și a fărâșării României Mari, duhul lui Horea a fost redeșteptat în cântările ostășești ale militarilor români ardeleni, foști deținuți în Rusia ca prizonieri ai armatelor austro-ungare, care s-au întors acasă ca voluntari înrolați în legiunile românești care vor participa la eliberarea Transilvaniei și în 1919 la zdrobirea regimului bolșevic maghiar instaurat de anarhistul Kun Béla în Ungaria și județele românești situate la vest de linia de demarcație de la Sighet-Ciucea-Zam.

Cântecul voluntarilor

Auzit de la soldați

*Sus la munte, jos la șes
Îmi răsare codru des,
Dar nu-i codru de stejari
Că-i un corp de voluntari.
Lângă steagul ridicat
Voluntarii au jurat...
Și cu foc se vor lupta
Pentru Transilvania.
Înainte bravi eroi,
Înainte la răsboi!
Noi vieața ne vom da
Pentru Transilvania.
Horea, Cloșca și Crișan,
Cei din viță de roman,
La Bălgrad îngropați,
De Huni au fost spânzurați.
Înainte bravi români,
Nu ne temem de păgâni.
Înainte bravi eroi,
Nu ne temem de răsboi,
Că și Anglia-i cu noi!
Înainte bravi viteji,*

⁶¹ Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, fond *Colecții speciale, Corespondența lui George Pop de Băsești*, vol. II, f. 133. Apud: *** 1918 *la Români. Documentele Unirii. Unirea Transilvaniei cu România, 1 Decembrie 1918*, vol. VII, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989, p. 36.

⁶² Se solicita suplimentarea cu noi posturi în localitățile: „Bucea, Beretyószénmárton, Báránd, Sáránd, Körösszakál, Petreu, Târcaia, Stâna de Vale și Gepiu”. Arhivele Naționale-Serviciul Județean Bihor (AN-SJ Bh), fond *Prefectura județului Bihor*, inv. 24, dosar 371/1918, f. 32. Apud: *** 1918. *Bihorul în Epopeea Unirii. Documente*, Comitetul de Cultură și Educație Socialistă al județului Bihor, Oradea, 1978, p. 109-110.

⁶³ Se solicita înființarea unor noi posturi în localitățile: „Criștior, plasa Vașcău, Urvind, plasa Aleșd, Lăzăreni, plasa Ceica, Mezösas, plasa Biharkeresztes, Husasău de Tinca, plasa Tinca, Șoimi, Meziad și Curățele, plasa Beiuș”. *Ibidem*.

⁶⁴ *Ședința Comitetului Național Român de la Oradea*, în „Nagyvárad Napló”, nr. 226 fin 12 octombrie 1918, Oradea, p. 2. Apud: *Ibidem*, p. 110

*Că-i avem și pe Francezi!*⁶⁵

După cum era de așteptat, preocupările pentru cercetarea și documentarea perenității mitologiei eroice în mentalul colectiv al comunităților rurale au început să prindă contur, deși destul de firav. Astfel, la finalul lucrării monografice închinată personalității și vieții eroului național Avram Iancu, tipărită în anul 1922, autorul Ioan Georgescu își exprima regretul față de puținătatea „poesiilor populare” culese din lumea satelor, mai precis a folclorului politic izvorât din lirismul rural pe marginea înfricoșătoarelor evenimente de la 1848-1849, lăsând să se înțeleagă că ar fi posibil ca tezaurul creației populare să fie mult mai bogat. „Aproape tot ce cunoaștem astăzi e din cărticica folcloristului bucovinean Simion Florea Marian, *Poesii populare despre Avram Iancu*, Suceava, 1900 – mărturisește monografistul – cărticică pe care am întrebuințat-o și noi în cele de mai înainte”⁶⁶. Autorul redă în paginile antologiei sale o poezie în care Iancu este perceput de popor ca un continuator al luptei naționale începute de Horea.

Colo'n munții Tebei...

*Colo'n munții Tebei...
Unde Horea-odată
Și-aduna oștirea
Sub falnic gorun,
Este o movilă
Și-o cruce uitată,
Alui Avram Iancu
Eroul tribun. (...)*

*Dormi etern în pace
Eroule mare,
Căci de a ta umbră
Ungurii se tem.
Căci veni-va vremea
Ziua sfântă-n care
O Dacie nouă*

*Iar să ridicăm*⁶⁷.

„Suntem încredințați că în munții noștri apuseni, atât de bogăți în aur și alte metale nobile, se mai află încă multe comori de poezie populară necunoscută. – își continuă pledoaria Ioan Georgescu – Folcloriștii (culegătorii noștri de poezii populare), acești mineri ai sufletului popular, sunt chemați să descopere încă mult aur și argint de adevărată gândire și simțire românească în legătură cu numele neuitatului nostru erou (...). E cu neputință să nu fi fost mișcar și sguudit, în toată ființa sa, poporul nostru de la sate, care a trebuit să-și vadă și să cânte în nenorocirea eroului său propria sa nenorocire”⁶⁸.

Din păcate, apelul lansat de Ioan Georgescu în 1922 nu și-a regăsit ecoul scontat și doar sporadic au mai fost publicate producții ale liricii populare, de multe ori și acestea alterate, în sensul pozitiv al cuvântului, de intervenția școlită a folcloriștilor care le-au descoperit.

Glonțul lui Horea

*S'adunase fariseii, sfat făcut-au cum să-l prindă,
Cu ce sumă să plătească pe-un mișel ce-ar vrea să-l vândă,
Pe liberatorul Horea, și consoții, ce-au voit
Ca să rupă'al iobăgiei lanț amar și ruginit.
Au știut, că Horea unde-i, satele din jur mai toate
Ș-au disprețuit ispita, preferând mai bine moarte,
Decât să trădeze-un nume, un loc sfânt de adăpost.
Oh! Doar vezi că lăcomia și atunci, ca zi, a fost!
Un văr dulce, fiu d e frate, dar sărac în omenie,
Ca un Iudă, prins în ghiare de josnica lăcomie,
Se legase trădătorul că-l va aduce legat,
Ca pe Isus, fariseii, înaintea lui Pilat.
Îl trădează, și mi-l prinse cei trimiși d e farisei,
Iar pe galbeni – preț de sânge – pusa-u mâna alți mișei,
Să-și cumpere pentru casă o măsură de făină.
El, când moartea grea pe roată și sânge țâșnind văzu,
Cum Horea privindu-l țință, ca trăznit așa căzu*⁶⁹.
Ce s-a ales de moții mânați în lupta pentru libertate și emancipare națională de către

⁶⁵ *Cântecul voluntarilor*, în „Unirea Poporului”, nr. 14, din 1 mai 1919, Blaj, p. 2.

⁶⁶ Ioan Georgescu, *Avram Iancu. Crâmpoie din viața și din vremea lui*, Editura „Asociațiunii”, Sibiu, 1922, p. 92-93.

⁶⁷ Ioan Georgescu, *Avram Iancu. Crâmpoie din viața și din vremea lui*, Editura „Asociațiunii”, Sibiu, 1922, p. 95.

⁶⁸ *Ibidem*, p. 93.

⁶⁹ *Glonțul lui Horea (Din vremea robiei)*, în „Unirea Poporului”, nr. 17, din 24 aprilie 1927, Blaj, p. 6.

Horea și mai apoi de Avram Iancu, cu ce s-a îmbunătățit soarta lor sub stăpânirea românească pe care atât de mult și-au dorit-o și pentru instaurarea căreia au sângerat atât de mult, ne-o arată un reportaj întocmit în 1937 pe marginea festivităților organizate la Alba Iulia cu prilejul împlinirii a 15 ani de la glorioasa încoronare a regelui Ferdinand Întregitorul și a soției sale regina Maria.

„Serbările au fost impunătoare. Nenorocirea este că noi nu am ajuns încă la marile înfăptuiri. Cultivăm încă fațada și ne încântăm cu forme, uitând fondul. Serbările acestea ar fi fost la locul lor dacă ele ar fi încoronat înfăptuiri formidabile, așa după cum s-ar fi convenit pentru moșii tuturor suferințelor și pentru o țară mândră ca a noastră. Moșii au dat prea mult românismului, pentru ca ei să nu se învrednicească de asemenea înfăptuiri.

Să îmbraci haina cea mai bună și să defilezi prin fața regelui tău e frumos. Dar acasă te așteaptă mizeria neagră, pentru înlăturarea căreia guvernării prezenți și trecuți, clasa noastră conducătoare, nu a făcut aproape nimic. În munții apuseni, numai descendenții acelora care au vândut pe Horia călăilor se mai bucură de bunăstare, ca urmare a faptei infame a strămoșilor lor. Am păstrat stările de lucruri moștenite de la fosta stăpânire, pentru ca să dăm dovadă și noi de aceeași lipsă de solitudine pentru sărăcia și suferința moșilor.

În douăzeci de ani s-ar fi putut croi drumuri asfaltate, autostrade turistice până în vârful munților. Și, odată împăenjenți munții cu autostrade confortabile, ar fi sosit și bogăția, cu captarea cursurilor de ape, cu fabrici, cu turiștii din toată lumea atrași de frumusețile neasemănate ale acelor regiuni. Nu numai bunăstarea moșilor s-ar fi putut salva, dar se putea face până acum din masivul acesta de munți un bastion inexpugnabil pentru apărarea țării.

Să nu ne spuie că nu erau capitaluri. Acolo e granitul, acolo e mâna de lucru. Nouă până

acum ne lipsește însă esențialul: *granitul din suflete*⁷⁰.

Jr. Dr. Augustin Țărău,
Oradea

Cinstirea memoriei lui Al. Ioan Cuza David V. Aurel

• În anul 1872, la îndemnul lui Titu Maiorescu, Societatea „Junimea” din Iași i-a acordat tânărului Mihai Eminescu un „stipendiu” (ajutor bănesc) pentru continuarea studiilor la Universitatea din Berlin. Având asupra sa certificatul de absolvire a gimnaziului din Botoșani, el a reușit, în 12 decembrie 1872, să se înscrie la Universitatea din Berlin (Humboldt), ca student ordinar. Acolo a frecventat cursurile celor mai renumiți profesori universitari berlinezi, aprofundând cunoștințele acumulate la Viena.

Dar, viața a fost mai grea, mai obositoare decât la Viena. Pentru a putea duce o viață normală, el a fost nevoit să lucreze ca angajat (secretar particular) la Ambasada României din Berlin, la cabinetul agentului diplomatic Theodor Rosetti, unul dintre întemeietorii „Junimii”. Acesta îndeplinea acea funcție din 20 ianuarie 1871, fiind acreditat în același timp și pe lângă Curtea Imperială din Petersburg. Theodor Rosetti, născut în 5 mai 1837, la Iași, era fratele mai mic al Elenei Cuza, soția fostului domnitor, cumnatul lui Alexandru Ioan Cuza, aflat în exil la Florența. Prin acesta, Mihai Eminescu afla ce intenționa Cuza Vodă să facă, cu multă diplomatie și precauție, precum și ce primejdii îl pândeau din lăuntrul țării sau din afară: în țară roșii-liberali manifestau adversitate față de persoana lui, căci le-a destrămat privilegiile, iar în afară Marilor Puteri europene, îndeosebi imperiile vecine - habsburgic și țarist -, nu-l puteau ierta pentru că împreună cu boierii patrioți le-a pus în fața faptului împlinit, alegându-l Domn în

⁷⁰ *Horia, Cloșca și Crișan. Serbările de la Alba Iulia, în „România Eroică. Revistă pentru promovarea românismului”, nr. 7, din noiembrie 1937, Cluj, p. 12.*

pofida prevederilor proaspătului Tratat de la Paris.

- În 27 decembrie 1872 (st.v.), Alexandru Ioan Cuza, simțindu-și propriu-i sfârșit, și-a întocmit testamentul,⁷¹ iar în mai 1873 s-a stabilit în Germania, la Heidelberg, unde voia să-și dea copiii la studii. Acolo, în noaptea de 15/16 mai 1873, la ora 01.30 s-a stins din viață, printre străini, în vârstă de 53 de ani, după șapte ani de exil.

Mihai Eminescu era la Berlin, iar la auzul tristei vești a consemnat:

„A încetat să mai bată inima unuia dintre Domnii cei mai patrioți, din câți au fost vreodată în Țările Dunării Române, vrednicul de aducere aminte, Al.I.Cuza”. În 27 mai 1873, sicriul cu rămășițele pământești au sosit în țară cu trenul prin Cernăuți, aici un corp de oaste austriac i-au prezentat onorul și au depus o coroană de flori. În gara Ițcani Suceava, a fost primit de o mulțime de bucovineni, iar Dimitrie Gusti a rostit o cuvântare. În 29 mai 1873 Alexandru Ioan Cuza a fost înmormântat în Biserica Domnească din Ruginoasa, în prezența a peste 30.000 de români, în majoritate țărani, care s-au strâns la căpătâiul său. Alături de aceștia au venit Mihail Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, Costache Negri, Cezar Bolliac și alte inteligențe ale neamului.

- Deci, Mihai Eminescu a apreciat în primul rând, patriotismul lui Cuza Vodă, adică iubirea de neam și țară. Acest sentiment înăscut i-a fost întărit de faptele domnitorului Unirii, intrând tainic și statornic în propria lui conștiință. Ioan Slavici l-a caracterizat pe tânărul și statornicul său prieten: „El era moldovean, își petrecuse cele mai frumoase zile ale copilăriei în Bucovina, cutreierase în timpul tinerețelor Muntenia, Ardealul, Banatul și Tara Ungurească, se simțea deci pretutindeni printre români ca la el acasă; și n-a fost între

contemporanii lui nici unul care să se fi pătruns deopotrivă cu el de ideea națională română. De aceea el își dădea mai bine decât orișicine seama despre neajunsurile vieții noastre naționale și cea mai constantă preocupare a lui era înlăturarea acestora”.

- Întors acasă de pe meleaguri străine, Mihai Eminescu a devenit redactor-șef al ziarul „Curierului de Iași”, pe care l-a transformat în tribună de apărare a valorilor naționale, respectiv oameni și fapte demne de luat aminte. Astfel, în „Curierul de Iași” din 8 martie 1877 el a exprimat percepția sa față de „Cuza Vodă”, scriind că „Domnia lui Cuza e istoricește cea mai însemnată de la fanarioți încoace”,⁷² dar că în aceasta s-au găsit, ca o învăluire a „noului” și elemente ale subiectivismului și ale dureroasei contradicții dintre „formă” și „fond”, dintre „ideal” și „real”.

- Din toamna anului 1877, Mihai Eminescu a devenit redactor (apoi redactor-șef) la ziarul „Timpul” din București, ziarul oficial al Partidului Conservator. În noua lui calitate, a început cu pasiune lucrarea grea și anevoioasă de deșteptare națională prin sute de articole și cronici. Între ele s-au regăsit multe referințe la Cuza Vodă, domnitorul oropsit pe nedrept de dușmani interni, numite în popor „cozi de topor”, cu sprijinul unor cabinete imperiale.

În pofida restricțiilor impuse de noul regim politic, el a folosit paginile ziarului „Timpul”, pentru a apăra public memoria istorică și socială a lui Alexandru Ioan Cuza. El a amintit de fostul domnitor ori de câte ori a avut prilejul, readucând în memorie înfăptuirile acestuia privind modernizarea societății românești:

- elaborarea Constituției - Statutul Organic;
- extirparea corupției;
- impunerea unei diplomații eficiente în plan extern;
- înființarea unei școli în București pentru Români din Macedonia și Pind;
- intensificarea acțiunii de înlăturare a jurisdicției consulare;

⁷¹ Valentineanu, Din memoriile mele. (O pagină de istorie modernă), București, Tipografia modernă, Gr.Luis, Strada Academiei, no.14, 1898, p.135-136.

⁷² „Curierul de Iași”, din 8 martie, 1877.

- împrăștierea a 400.000 de țărani;
- măsuri administrative privind organizarea Curții de Conturi;
- promulgarea legii instrucțiunii publice;
- propășirea culturii;
- recâștigarea autonomiei Bisericii Naționale;
- reformele din armată, justiție, administrație, economie, sănătate, învățământ, finanțe, presă;
- sancționarea politicianismului corupt, și perfid a liberalismului roșu;
- secularizarea averilor mănăstirești străine neamului românesc.

*

● Profesiunea lui de credință, având ca simbol pe Alexandru Ioan Cuza (Cuza Vodă), a fost expusă în „Studiu asupra situației”,⁷³ cu care și-a început activitatea de redactor-șef al ziarului „Timpul”. Acesta a fost publicat de-a lungul a 5 episoade, în același ziar, în numerele din 17, 19, 21, 22 și 24 februarie 1880.

a). „Timpul” din 17 februarie 1880

Mihai Eminescu a început analiza asupra situației țării, afirmând că după 14 ani de promisiuni și făgăduințe, cu „negustorie de principii”, în România „multe lucruri evidente și simple nu se mai înțeleg de sine, încât - ca la noi la nimenea - evidența însăși are nevoie de-a fi comparată cu miile de căi strâmbe câte se urmează, pentru a se dovedi că ea este singura linie dreaptă”.

El reamintea că în România au apărut multe „programe”, emanate ba de la guverne provizorii, ba de la partizi, ba de la personalități politice izolate, însoțite de tot atâtea decepțiuni amare, încât „orice om cu bun-simț trebuie să învingă un sentiment de sfială când încearcă a recuceri pentru cuvântul „program” înțelesul lui adevărat de serie de principii mărturisite, împărtășite sincer de mii de cetățeni, realizabile”.

⁷³ Mihai Eminescu, Studii asupra situației, în „Timpul”, 17, 19, 21, 22 și 24 februarie 1880.

El a arătat că, la vârsta de 30 de ani, cunoștea istoria neamului, afirmând că „ne putem fâli cu drept cuvânt cu probele de vitalitate pe cari le-a dat poporul nostru de cincizeci de ani încoace”, reușind să învingă epoca întunericului; astfel:

- românii din Principate au scuturat jugul turcesc care-i apăsa de veacuri, iar după pacea de la Adrianopol se ridicară una câte una piedicile de până atunci ale meșteșugurilor, agriculturii și negoțului; au început a se dezvolta bogățiile pământului nostru și căutându-și schimbul pe produse apusene, „românii au fost puși în contact cu civilizația, cu ideile Apusului, care și-au făcut drum și s-au răsădit la noi fără nici o greutate, fără nici o împotrivire din parte-ne”;

- în țările noastre nu a existat o reacțiune adevărată, „în sensul feudal al cuvântului”; din timpul războaielor lui Napoleon I se ivise în țările noastre „un reflex, la început încă slab dar nefalsificat, al înaltei culturi și lipsei de prejudeții a secolului al XVIII-lea, care avea caracterul aceluia secol: un raționalism strălucit și spiritual, lipsit de cunoștințe pozitive”;

- „golul nostru intelectual”, setos de civilizație, a primit fără control, fără cântărire, idei și bune și rele, și potrivite și nepotrivite; mai mult, „națiunea întregă, cu prea puține excepții, nu vedea că niciodată o vorbă nu poate înlocui o realitate, că niciodată fraza culturii nu e echivalentă cu munca reală a inteligenței și mai ales cu întărirea propriei judecăți, care e cultura adevărată”;

- capetele generației trecute, populate de „o mie de utopii”, își închipuia libertatea fără muncă, cultura fără învățătură, organizația modernă fără o dezvoltare economică analogă; „o serie de fraze ieftene, copiate din gazete străine, din scriitori de a doua mână, din discursurile unor politici trăiți și crescuți în alte țări, a înlocuit și înlocuiește încă în mare parte silința de-a învăța singuri; raționamente străine, răsărite din alte stări de lucruri, înlocuiesc exercițiul propriei judecăți”.

- lipsa unei reacțiuni adevărate, raționalismul foarte strălucitor, dar și superficial al epocii trecute au făcut ca „introducerea formelor nouă de cultură să se întâmple fără controlul, fără elementul moderator al tradițiilor trecutului”; în loc ca un spirit nou de muncă și de iubire de adevăr să intre în formele vechi ale organizației noastre, „s-a păstrat din contra incultura și vechiul spirit bizantin, care a intrat în formele nouă ale civilizației apusene”; ținta civilizației române n-a fost îmbunătățirea calității, ci „menținerea tuturor neajunsurilor vechi, îmbrăcate în reforme foarte costisitoare și cu totul în disproporție și cu puterea de producție a poporului și cu cultura lui intelectuală”.

Programul prezentat în numărul din ziua precedentă „a răsărit din acest viu sentiment al contradicției între fond și forme care se arată atât de deschis în toate fenomenele vieții noastre publice”.

Mihai Eminescu a atras atenția că de 20 de ani în țările noastre domnea „epoca formelor goale”. Acestea s-ar putea explica, dar nu și justifica, prin cuvântul „epoca de tranziție”, care ne dictează „de-a ne întoarce de pe calea greșită, de-a privi în mod mai limpede starea adevărată a țării, de-a judeca în mod mai limpede necesitățile ei”. El constata că o schimbare a opiniei publice în înțeles conservator se putea constata de mai mult timp încoace, amintind că „foaia noastră”, adică ziarul „Timpul” a prezis în urmă cu doi ani „că țara, prin tristele experimente la care e supusă de domnia frazei, va ajunge până în sfârșit să fie conservatoare”. În urma acestei preziceri, ușor de făcut, „s-a văzut că înșiși liberalii au fost siliți să recunoască necesitatea unei legi contra uzurei și a unei alte legi contra înstrăinării pământurilor țărănești”.

Încheind aceste constatări, le aducea aminte „cetățenilor” că „nu există nici libertate, nici cultură fără muncă. Cine crede că prin profesarea unei serii de fraze a înlocuit munca, deci libertatea și cultura, acela se prenumără fără s-o știe între paraziții societății omenești, între aceia cari trăiesc pe

pământ spre blestemul, ruina și demoralizarea poporului lor”.

b). „Timpul”, 19 februarie 1880.

Mihai Eminescu a abordat problema independenței statului român, explicând că aceasta „n-a venit ex abrupto, în mod fragmentar, ca din senin, ci, ca toate tendințele adevărate, a fost pururea prezentă și întunecată numai uneori de nevoile momentului!”.

El a atras atenția celor care aveau puterea de decizie în statul român că „ar fi un act de adâncă ingratură către strămoșii noștri dacă ne-am închipui că cu noi se începe lumea în genere și România îndeosebi, că numai noi am fost capabili a avea instinctul neatârării”, când, la drept vorbind „n-am făcut decât a menține cu mult mai mult ori mai puțin succes ceea ce ei au câștigat fie prin sângeroase lupte, fie prin dezvoltarea unei isteții extraordinare, puse amândouă adeseori în serviciul acestei unice preocupări, a păstrării neamului și țării”.

De aceea, nu se putea vorbi despre neatârarea statului român „fără a sufla praful așezat pe tratatele noastre vechi și de pe cronicile noastre”, însă „unii și-au făcut un titlu de glorie cu tratatele de comerț încheiate, înaintea epocii fanarioșilor”. Dintre marii voievozi el i-a pomenit pe:

- Mircea I - acest „prototip luminos și al artei războinice și al celei diplomatice la români” - n-a gândit toată viața lui decât la menținerea neatârării;

- Ștefan cel Mare - care „a susținut o politică a contrapunerii iscusite a puterilor creștine, a luptei directe cu turcii.

Din atitudinea acestor doi Domni se explică:

- „cum țările noastre au putut să se închine puterii turcești, păstrându-și cu toate acestea întreaga lor suveranitate înlăuntru și-n afară;

- cum s-au putut să se introducă în tratate de supunere proibițiunea pentru mahometani de-a se așeza în țară;

- cum s-au răsfrânt până chiar asupra umbrelor de fanarioși o rază din vechea neatârare, căci și aceștia îndrăzneau a se numi Domni din mila lui Dumnezeu, deși erau numiți și scoși prin firman, deși se știe

că titlul Dei gratia nu se cuvine decât numai suveranilor”.

El readucea în memoria contemporanilor săi un fapt istoric: „absolut toate statele dunărene au devenit pașalâcuri”, amintind de Ungaria și Polonia.

Potrivit științei sale, „independența, precum o numim astăzi”, nu-i un „copil găsit”, fără căpătâi și fără antecedente, ci „un prinț care dormea cu sceptrul și coroana alături”. Însă, aceasta a căzut în „desuetudine” prin necumpănitele acte ale lui Dimitrie Cantemir și ale generalului de cavalerie Toma Cantacuzino: „Neatârnarea noastră a fost pururea reală, ca drept pururea în vigoare, ca fapt știrbit din când în când, nu prin alt drept, ci prin escese și abuzuri de putere ale turcilor. Dacă ea a fost întunecată curs de o sută de ani prin „postomania fanariotă”, tradiția ei și încercările de a o restitui n-au încetat nicicând, iar mai cu seamă secolul nostru a fost bogat în succese pe terenul acesta”.

El a inserat prefacerile produse prin Regulamentul organic, „ca legiuire unitară pentru amândouă țările, răsărită chip din inițiativa rusească, dar din libera discutare a parlamentelor de atunci”, care fusese, de fapt, un „liniament al unirii țărilor”. Aceleași tendințe s-au ivit cu mai multă putere în mișcarea de la 1848 și au culminat în anul 1859 prin alegerea lui Vodă Cuza. Astfel, în pofida opoziției Marilor Puteri, „am ales un singur Domnitor pentru ambele țări surori”, fostul Domn obținut suveranitatea absolută în legislația internă, și în fine „la 1866 obținem și recunoașterea unei dinastii ereditare”, toate acestea fără nici un sacrificiu, „grație numai încrederii ce am putut inspira marilor puteri și buneivoințe de care ne bucuram din partea lor”.

Condeii lui s-au oprit mai mult asupra lui Alexandru Ioan Cuza: „Purtat de o mișcare de-a dreptul entuziastă, Cuza Vodă a devenit el însuși principalul purtător al politicii esteriore, al politicii neatârnării, având cea mai credincioasă și neobosită mână de ajutor în Constantin Negri.

Pasajul referitor la domnul Unirii a fost astfel conceput: „Toate atributele unei neatârnări reale s-au câștigat de către Vodă Cuza esceptând firma acestei realități. În faptă jurisdicțiunea consulară și-a pierdut terenul sub domnia lui, secularizarea averilor închinatelor s-au operat, deși călugării greci se gerau în supuși ai puterii suzerane, ai Porții, s-au înființat o armată relativ numeroasă și completă, s-au proclamat neatârnarea bisericii naționale pe baza vechilor drepturi ale Mitropoliei Moldovei și Sucevei, vechii consuli generali deveniră de fapt, deși nu prin titulatură, miniștri diplomați, relațiunile internaționale ale statului român erau încredințate unui ministru al afacerilor esteriore în regulă, încât întregului aparat al unei depline suveranități interne și esteriore nu-i lipsea decât numele propriu, ce părea a lipsi din dicționarul Apusului european”.

Față de aceste realizări, guvernele care au venit după anul 1866 n-au prea avut altceva de câștigat decât „firma”, adică recunoașterea unei neatârnări care existase totdeauna și care scădea numai când n-avea cine s-o mențină, sporea însă sub mână oricui care ar fi avut voința de-a o restabili. El a fost convins că „Neatârnarea României era atât de reală încât, cu prea puțină politică bună și fără cheltuiala unui ban roșu, ea se restabilise pe deplin înaintea Tractatului de la Berlin, care, în loc de-a ușura situațiunea, recunoscând pur și simplu un fapt care rezulta de la sine din căderea împărăției turcești, a îngreunat-o, punându-ne condițiuni atât de costisitoare”. Însă, cumpărătura firmei a costat mult mai mult decât realitatea neatârnării noastre, care „nu ne-a costat nimic pe noi, dar cu atât mai mult pe strămoși”.

În rezumat, Mihai Eminescu a caracterizat astfel politica noastră trecută în privirea neatârnării: „deși existau în amândouă dinastii - în Moldova neamul Mușatin, suplantat Dragoșizilor, în Țara Românească străvechii Basarabi - „totuși domnia era electivă. Electivitatea aceasta, lăudată pe cuvinte cu totul greșite de către o seamă din

publiciștii noștri, a fost sămânța nestabilității din țară. Fiii de Domni aveau toți dreptul de a fi aleși, renunțarea unora din ei trebuia răscumpărată, alții trebuiau înlăturați cu arma. Mai periculoase însă decât certurile între fiii legitimi, cari totuși se mântuiau într-un chip oarecare, erau ambițiile liniilor nelegitime și colaterale. După stingerea dinastiilor se începu aceeași vânătoare după tron între boierii cei mari”.

c). „Timpul”, 21 februarie 1880

Mihai Eminescu a continuat să explice consecințele instituirii domniei ereditare în locul celei electivă, arătând că: „Din momentul în care s-a instituit domnia ereditară în locul celei electivă și s-a pus puterea supremă a statului la adăpost de înverșunatele lupte de partid, s-a pus, în principiu cel puțin, la adăpost de patimele și de asprimea intereselor momentane și trecătoare însăși ideea statului, adică ideea armoniei intereselor naționale”. Aceasta credea el că era, în esență, deosebirea între monarhia constituțională și republică. „În republică domnește îndeosebi interesul individual, în genere interesul de partid. Partidul și numai partidul alege pe capul statului, el formează voința statului în articole de legi, epoca poartă pe deplin caracterul unui grup de interese predominante”. Însă, statul român, care parcursese primii 14 ani de existență, era vulnerabil, deoarece clasei de mijloc, care-l susține, i s-a dat ocazia de a câștiga fără muncă, iar capitalurile cele mari a acestei clase consistau în „sume colosale de fraze, în cuvinte deșerte; arta de a ști, sau mai bine de a nu ști scrie și citi e echivalentă în România cu dreptul de a domni peste munca și înțelegerea altora”.

Mihai Eminescu s-a oprit cu mai mult sârg asupra prefacerilor politico-statale după așezarea pe tronul țării a dinastiei străine: „Când, la anul 1866 - a scris el - țara și-a dat instituțiunile care domnesc astăzi, când s-a chemat la cârma țării un prinț străin, nu credem că unica preocupare a țării a fost aceea de-a pune un capăt rivalităților primejdioase dinlăuntru, ci o idee de un

ordin mai înalt a condus națiunea în hotărârea ei”. El a reamintit că „bătrânii noștri”, în urmă cu aproape cincizeci de ani în urmă, concepuseră ideea unirii sub o dinastie ereditară, care a fost întârziată de împrejurări neatârdate de voința noastră. Însă, îndată ce România dăduse semne de vitalitate și făcuse să se nască încrederea că „putea să trăiască din propriile ei puteri și din propria ei conștiință națională”, nici stabilirea unei dinastii ereditare n-a mai întâmpinat nici o rezistență. Odată cu recunoașterea acesteia a fost recunoscută, în principiu, și independența statului român.

Pentru a arăta celor care se făleau cu noul regim politic și cu realizările sale, Mihai Eminescu le explica faptul că „toate atribuțiile suveranității statului au fost câștigate înainte de 1866”, deci în vremea fostului domnitor, pe care-l numea „Cuza Vodă”, iar „recunoașterea unei dinastii ereditare era însăși recunoașterea suveranității reale a țării”. În același timp, el a criticat condițiile impuse României prin Tratatul de la Berlin, în schimbul recunoașterii „firmei independenței”.

În rezumat, el constata că bilanțul situației „exterioare” a statului e atât de nefavorabil epocii de la 1866 încoaice, dar în afară și Turcia se menținea prin acțiunea și reacțiunea, prin echilibrul intereselor europene.

d). „Timpul”, 23 februarie 1880.

Mihai Eminescu a abordat problema nemaipomenitelor „stări de lucruri dinăuntru”. În analiza sa a pornit de la reamintirea gravelor imputări care s-au făcut regimului politic răsturnat la 11 februarie 1866, începând cu delapidarea averii publice, precum și a împilării contribuabililor: „De la Vlădică pîn’ la opincă” - se striga în sânul adunărilor - „țara e sărăcită, contribuabilul îngenunchat”. Cu toate acestea - în scurta perioadă de abia 14 ani - „bugetele statului s-au sporit peste îndoit, anuitățile datoriiilor publice - de la 4-5 milioane cât erau înainte - s-au urcat la aproape cincizeci de milioane”.

El a vorbit despre „mișcarea numită de la Mazar Pașa”, precum și despre bătălia politică pentru bugete, despre situația financiară precară a țării, pe care nici cei care l-au produs nu aveau curajul de-a o nega, comparând statul, „care e ceva viu și organic, cu mecanismul unei mașine”, care „produce și aplică putere”.

El era convins că numai întărirea instituțiilor dinlăuntru poate să dea considerație în afară, că numai întreținând bunele relații cu toate puterile în general, dar mai ales cu cele limitrofe, puteau feri statul român de pericolele la care s-ar expune datorită unei politici aventuroase.

El reamintea conașionalilor săi că „întărirea oricărui stat însă, dar mai cu seamă a unui stat tânăr, atârnă de starea sa de prosperitate internă”. Însă, cu amărăciune în suflet nota că era obligat să mărturisească faptul că „niciodată încă până acum nu li s-au înfățișat generațiunilor prezente starea economică a țării în condiții mai îngrijitoare decât astăzi”.

Însă, în statul român, „frâul prea lung, ca să nu zicem desfrâul, lăsat partizilor, punerea mecanismului statului la discreția lor exclusivă a fost cauza de căpetenie a compromiterii intereselor statului în afară și-nlăuntru”. Însă, „la actele cele mai importante, atât de caracter economic-financiar cât și de caracter politic, lipsea voința reală și sinceră a țării legale”.

El considera că situația țării era prea gravă, încât să se preocupe numai de interesele de partid. Greșeala „cea mai de căpetenie” a fost faptul că „diferitele partizi”, succedându-se la putere, fiind lăsate față în față, în înverșunarea luptelor politice „le-a fost permis de-a nimici pe adversarii lor și de-a anihila prin urmare controlul binefăcător al unei opoziții parlamentare”. Astfel, în toate unghiurile României s-au format grupuri de nemulțumiți cu mersul actual al lucrurilor, care au adoptat deosebite numiri, cărora le este comun sentimentul de indignare și de exasperare de cele ce se petrec zilnic.

Însă, în România, țară cu regim parlamentar și dinastie recunoscută:

- „nimeni nu întreabă dacă-și țin făgăduințele ce le-au făcut înainte de-a fi aleși;

- nimeni nu întreabă pe ce cale a fost cu putință ca asemenea oameni să iasă la suprafață;

- nimeni nu-și dă seama cum această populație flotantă a României, fără legături cu pământul și cu neamul țării, fără identitate de interese cu clasele productive și pozitive ale ei, a putut să devină elementul domnitor în România”.

El a făcut următoarea afirmație-avertisment: „Rușine chiar trebuie să-i fie unui român când se pronunță numele obscure a acelor naturi catilinare cari formulează voința statului său în paragrafe de legi, indignate câtă să simță când vede creaturi fără principii, fără umbră de cultură, având numai instincte reale, jucând pe reprezentanții voinței suverane a țării”.

e). „Timpul”, 24 februarie 1880.

Mihai Eminescu a continuat critica modalităților de ocupare a instituțiilor statului, precum și a celor referitoare la actul de guvernare. El a ajuns la concluzia că „aluatul din care se frământă guvernării noastre e acea categorie de ființe fără avere, știință de carte și consistență de caracter, acei proletari ai condeiului din cari mulți abia știu scrie și citi, acei paraziți cărora nestabilitatea dezvoltării noastre interne, defectele instrucției publice și golurile create în ramurile administrației publice prin introducerea nesocotită a tuturor formelor civilizației străine, le-au dat existență și teren de înmulțire; aluatul e o populație flotantă a cărei patrie întâmplătoare e România și care, repetând fraze cosmopolite din gazete străine, susține, cu o caracteristică lipsă de respect pentru tot ce e într-adevăr românesc, că aceste clișeuri stereotipe egalitare, liberschimbiste, liberale și umanitare, acest bagaj al literaților lucrativi

de mîna a treia, aceste sforăitoare nimicuri sînt cultură națională sau civilizație adevărată”.

Raționamentul său continua astfel: „N-are cineva într-adevăr decît să deschiză o teză de licență, s-asculte prelecțiuni la universități - esceptăm pe cele de matematică - să citească ziare și broșuri, să citească proiecte și paraproiecte de legi din Cameră, s-asculte discuții în Adunări și se va convinge că o numeroasă, foarte numeroasă clasă de oameni nu-și întrebuintează mintea la nimic alta decît la reproducerea de vorbe din cărți străine, că propria muncă intelectuală se reduce la nimic”. El considera că dacă activitatea acestor așa-numiți emanați ai națiunii s-ar mărgini numai la aceasta țară „ar semăna numai a casă de nebuni”. Însă, fiindcă miile de vorbe nu erau resimțite, n-au trecut în suc și sânge și n-au avut nici o influență educativă asupra lor, ele acopereau cu zgomotul lor de „moară de palavre” o înjosire și versatilitate de caracter nemaipomenită decît „în timpii cei mai răi a Împărăției bizantine”.

El a adus din nou în atenție acel blestemat articol 44 al Tratatului de la Berlin, care nu era numai o cestiune de încetățenire, ci „era de-a dreptul declararea României în teritoriu neutru, colonizabil cu toate semnificațiile”), deci „americaniza pe deplin teritoriul nostru”. cu sprijinul claselor dirijeante.

El a criticat faptul că „partizile devin un stat în stat”, iar statul adevărat, acel al claselor pozitive, nu e decît „o masă impozabilă și exploatabilă”. Acel „stat în stat”, așezat asupra instituțiilor și poporului, trăia din politică și prin politică, nu a avea nici un alt soi de resurse materiale sau puțință de a-și câștiga existența, era capabil de a falsifica totul - de la liste electorale și alegeri, la forme parlamentare și idei economice, precum și la știință și literatură. De aceea, el spunea „să nu ne mirăm dacă vedem acest proteu al unui universalism incapabil și ambițios îmbrăcând toate formele posibile: miniștri, financiari, întreprinzători de lucrări publice (cu capital de palavre), deputați,

administratori, membri la primărie, soldați (care au luat Grivița cu gura), actori, totul în fine.

El întreba dacă: „Se poate întemeia un stat serios, o organizație serioasă pe această clasă de oameni fără soliditate, fără știință, fără avere, al căror instrument de muncă e o inteligență sofisticată, a căror știință n-ajunge nici măcar în corectitudinea gramaticală a frazei?” Răspunsul era: „Desigur că nu!”.

- Din momentul în care a ajuns redactor-șef, el s-a implicat și mai profund în dezbaterile problemelor din viața politică a țării. Ori de câte ori a prezentat în coloanele ziarului „Timpul” evenimente demne de luat aminte, el făcea referire la actele lui Cuza Vodă, pe care le scotea în evidență mai ales prin comparație cu ceea ce făceau „roșii”, adică liberalii. Pentru el, tot ceea ce nu reprezenta interesele națiunii era o alienare politică; totul se „citea” - semnala el -, conform intereselor subiective ale politicienilor, și totul era străin de „geniul național” al poporului român.

Mihai Eminescu a sesizat „relația vie” cu poporul, cu „țăranul - adevărata națiune românească”, care a făcut din Cuza Vodă o personalitate istorică exemplară. Pornind de la această premisă, Mihai Eminescu a judecat faptele lui Cuza Vodă, comparându-le cu actele politicienilor care au ajuns la putere după alungarea sa de pe tron. El a numit epoca lui Cuza „piatră de hotară”, o epocă a „faptelor mari”, a demnității și libertății, precum și a „drepturilor națiunii întregi”.

Mihai Eminescu a deplâns lipsa de caracter a politicienilor, ale căror fapte nesăbuite au avut consecințe nefaste pentru viitorul țării, dar mai ales asupra unității naționale. Într-un articol-confesiune scris în martie 1881, 74 intitulat „Ceea ce-mi roade inima...” (rămas în manuscris), el a reamintit că „De câte ori partidele s-au unit, nu s-au unit decît spre a

---

74 Mihai Eminescu, Ceea ce-mi roade inima...(Scris în martie 1881, rămas în manuscris).

face un mare rău nației. S-au unit la 66 ca să răstoarne pe Cuza....„Dacă nu l-ar fi răsturnat, niciodată unirea Ardealului cu Ungaria nu se făcea”.

● Mihai Eminescu i-a criticat dur pe cei care au complotat la detronarea domnului pământean, cu precădere cadrele militare, demonstrând cu argumente juridice că trădarea lor a însemnat o adevărată crimă împotriva românismului. El a reprodus mai târziu, în ziarul „Timpul”, poziția lui Cuza Vodă față de trădarea gărzii personale, nu a armatei, din rândurile căreia un personaj nu va fi iertat niciodată: Dimitrie Lecca.

El a constatat cu tristețe că în „bucuria senină” a proclamării României ca regat (în 14 martie, 1881, n.ns.) a căzut „o picătură de amărăciune”, identificată în persoana „generalului Dimitrie Lecca, fostul colonel de vânători”, al cărui act de trădare „are o umbră fără margini”.⁷⁵ „Gura care ar fi putut să-l ierte - amintea Mihai Eminescu - e închisă pentru totdeauna; mâna care i s-ar fi putut întinde cu prietenie și milă, ca odinioară, se preface în țărână. Să se țină minte bine că Vodă Cuza a iertat prin viu grai și în scris tuturor... absolut tuturor, numai colonelului Lecca și altor câtorva nu; nu pentru el personal, ci pentru pata pe care acesta a pus-o pentru vecii vecilor pe steagul țării. E unicul caz în istoria românilor”. Printr-o înălțare la ordinea ontologică a istoriei și a conștiinței justițiare a acesteia, cuvintele lui Mihai Eminescu au căpătat tăiș sacru: „Ei bine, fostul colonel de vânători își închipuiește însă că există, nu în România, dar în universul întreg, de la Polul nord până la cel de sud și în curmezișul celor două emisfere, un singur om care să-i datorească răspundere sau să-i mai ceară răspundere? Morților de soiul acesta nu li se datorește, nu li se cere răspundere. Ei sunt afară de cerul omenirii, precum a fost Cain, a cărui faptă e o copilărie pe lângă cea din noaptea de 11 februarie. Dacă acest d. ar fi avut curajul pe care, pretinde a-l avea azi, când orice ființă

⁷⁵ „Timpul”, din 18 martie 1881.

viețuitoare îl dispensează de răspundere, ar fi sfârșit de-a doua zi după 11 februarie cu sine însuși, pentru a șterge pata de pe niște bieți soldați nevinovați și amăgiți, care fuseseră scoși din cazarmă sub pretextul că «doamna născuse un copil»”.

Cu tristețe și mare regret constata un adevăr crud, care acoperea o pată pe memoria istoriei naționale: Au căzut Domni prin rebeliune fățișă a poporului sau a armatei, au căzut prin amicii lor fățarnici; nici un Domn român, absolut nici unul n-a căzut prin trădarea strajei domnești; orice strajă, chiar adversară Domnului, pe cât era strajă au privit în unsul lui Dumnezeu pe oaspetele credinței ei, și oaspeții sunt sfinți chiar pentru popoarele cele mai barbar e, necum pentru cele civilizate”.

El a apreciat că „Istoria” lui Cuza Vodă ar repeta pe cea a lui Tudor Vladimirescu:⁷⁶ „Dacă vom cerceta istoria răsturnării lui Cuza - a notat el într-un articol (rămas în manuscris), vom afla că aproape toți conspiratorii răsturnării lui Cuza, afară de câțiva amăgiți, erau străini. Străinii au adus un străin”. Pe fond:

- „11 februarie <este> un act de lașitate <și> ceea ce istoria nici unui popor din lume n-a scuzat vreodată e lașitatea”;

- „Mișcarea <de la 11 februarie 1866> care purta în frunte-i stigmatul trădării de Domn (...) cată să aibă în caracterul ei sămânța unor rele și mai mari. De atunci am dat zi cu zi și an cu an îndărăt”;

- „Vor trece veacuri și nu va exista român căruia să nu-i crape obrazul de rușine de câte ori va răsfoi istoria neamului său la pagina 11 februarie și stigmatizarea acelei negre felonii va răsări pururea în memoria generațiilor, precum în orice an răsare iarba lângă mormântul vândutului Domn (...)”.

Mihai Eminescu a continuat să aducă elogii fostului domnitor, reamintind în ziarul „Timpul” din 27 ianuarie 1882 că „Legea rurală, regulând o mare cestie socială, a pus

⁷⁶ „Timpul”, 29 iulie, 1881.

un capăt neobositelor intrigi ale agitatorilor, cari izbutiseră a aduce în țară o anarhie devenită intolerabilă. Onoarea rezolvării acestei amari cestii revine domniei lui Cuza, sub auspiciile d-lui Cogălniceanu. Aplicarea s-a făcut, lucru extraordinar, fără zguduire.”⁷⁷

- Pentru apărarea memoriei lui Alexandru Ioan Cuza, el a stat în permanență în poziție de apărare, atacând cu condeiul pe cei care au recurs la mârșava faptă de a-l aresta pe domnitorul ales al țării. Pe aceștia i-a urmărit cu ochii minții, numiți în derâdere „camarila sau eroii de 11 februarie (...), cari se răsfață azi în sofalele statului ce împodobesc palatul”.⁷⁸

- În fața atacurilor tot mai agresive împotriva fostului domnitor, aduse de cei care participaseră la arestarea și detronarea lui Cuza Vodă, Mihai Eminescu i-a apărât memoria cu multă îndârjire, publicând în „Timpul” din 27 februarie 1882 un articol în care le-a spus denigratorilor fostului domnitor că nu tăgăduiește „greșalele lui Vodă Cuza”, reamintindu-le însă că „cea mai constantă greșeală a lui era pripa, răsărită din silă de temporizare, pe de altă parte orbi am fi și răi români dacă am tăgădui meritele lui. Am înțelege chiar ca să-i arunce mănua oamenii nepărtinitori; am înțelege-o să i-o arunce viitorul. Trecutul n-are acest drept, căci nu e unul din contimporanii săi care să fie vrednic de una ca aceasta”.⁷⁹

El a ripostat cu vehemență față de discursul public al lui Vasile Boerescu, ținut la 14 februarie 1882, în sala Ateneului, publicat de oficiosul „Românul”. În „Timpul” din 27 februarie 1882 a făcut un comentariu sub formă de filipică, scriind din adâncul sufletului său: „Vor trece veacuri și nu va exista român căruia să nu-i crape obrazul de rușine de câte ori va răsfoi istoria neamului sau la pagina lui 11 februarie și stigmatizarea acelei negre felonii va răsări pururea în memoria generațiilor, precum în

⁷⁷ „Timpul” din 27 ianuarie 1882.

⁷⁸ „Timpul”, 7 februarie 1882.

⁷⁹ „Timpul”, 27 februarie 1882.

orice an răsare iarba lângă mormântul vândutului Domn. C-un cuvânt, crima de la 2 mai a fost un act de curaj, cea de la 11 februarie un act de lașitate și istoria scuză cinismul, scuză crimele cari au sinceritatea de-a fi cum sunt, scuză oamenii cari au curajul caracterului și înclinărilor lor, căci ei sunt din lemnul din care se cioplesc oamenii mari, dar ceea ce istoria nici unui popor din lume n-a scuzat vrodată e lașitatea. Și oamenii cari conduceau pe soldat la rușine o știau aceasta, le era frică de soldatul de rând, le era frică de țăranul acesta onest care, cu pumnul lui vartos, i-ar fi strivit să fi știut unde-l duce. „Doamna a născut un prinț” li s-a zis oamenilor și numai greco - bulgarii ce dezonorau uniforma ofițerească, știau ce e la mijloc.

- El a criticat, pe bună dreptate, politicile sau deciziile aplicate de Cuza Vodă, motivând însă că acestea nu erau din reavoință, ci poate „din pripă”, sub presiunea unor conjuncturi externe sau interne. Însă, o explicație aparte a dat-o pentru a caracteriza lovitura de stat din 2 mai 1864 (rămasă în manuscris!). El a subliniat că „lovitura de stat este a lui Cuza. Ca să facă fapte mari. Toată lumea a fost cu dumnealui. Da drepturi națiunii întregi”.

Mihai Eminescu i-a combătut cu argumente pe denigratorii lui Cuza Vodă, care voiau să facă „procesul lui 2 mai”, adică inculparea, judecarea și condamnarea lui Cuza Vodă pentru lovitura de stat din 2 mai 1864. El a făcut apel la legea morală, care spune că: „O armată în campanie se folosește de spioni, dar nu-i decorează, nu face din ei demnitari publici. I-o fi plătind poate, dar îi plătește din fonduri nemărturisite, căci conștiința niciunui popor nu suportă remunerarea publică a trădării și feloniei”. El se adresa politicianilor care au participat la detronarea lui Cuza Vodă, acuzându-i: „Voi ați făcut din felonia nocturnă de la 11 februarie un merit, voi ați arătat prin zilnică pildă că corupția e mijlocul cel mai lesnicios de trai în România”.⁸⁰

⁸⁰ „Timpul”, 16 mai 1882.

● Mihai Eminescu a descris cu amănunte, pentru a rămâne consemnat spre știința generațiilor viitoare, ascensiunea „conspiratorilor” în administrația statului român, cu pretenții de stat democrat: de la Teodor Chiriță - „ceprăzar și vizitiu la droșca cu care a fost deportat Vodă Cuza”, ajuns în comitetul electoral - până la colonelul de vânători, Dimitrie Lecca, înaintat la gradul de general. „Cităm - a scris el, în acest sens,⁸¹ în exempli grația, pe eroii nocturni de la 11 februarie. În lexiconul oricărei limbi din lume purtarea gardei și-a ofițerilor se numește frângere de jurământ și de onoare militară, felonie. La noi s-a botezat treaba aceasta, «contractul sinalagmatic» (...) dacă cineva crede că trebuie, să moară pentru o idee, să se hotărească a primi moartea, care-n cazul acesta nu era fizică, ci civilă. Unul singur din acei oameni a avut destul sentiment de soldat pentru înțelegerea aceasta. El a simțit că trebuie să scutească tânăra armată de privescerea odioasă a rămânerii în rangurile ei, a simțit că existența sa e imposibilă într-un corp constituit pe baza fidelității și onorii ostășești; s-a ascuns și s-a izolat, s-a sinucis cetățenește. Pe ceilalți i-am văzut grămădindu-se înainte, ba șezând în cupeaua suveranului, alături de el...”

● Mihai Eminescu a judecat epoca sa prin recurs la „răsăritul de soare” al epocii lui Alexandru Ioan Cuza, acuzând-o sub toate determinatele, îndeosebi, din perspectiva moralității vieții politice. El a denunțat opiniei publice o parte dintre politicienii prezentului său ca trădători ai intereselor țării, și, mai ales, pe participanții la complotul detronării domnitorului. „Față cu guvernele economice, modeste, harnice ale Domnilor români de la 1821-1857, față cu guvernul de emancipare politică și socială a lui Cuza Vodă se va-ncepe de-acum înainte, în zilele lui Carol Îngăduitorul, o a doua ediție a fanarioților”.⁸²

⁸¹ „Timpul”, din 21 mai 1882.
⁸² „Timpul”, 25 martie 1883.

● Mihai Eminescu nu s-a aventurat în polemica politică, ci a făcut o distincție netă între autoritarismul național al lui Cuza Vodă și absolutismul liberal al lui Ion C. Brătianu-Vizirul:⁸³ „Absolutismul nu este pururea și pretutindenea o nenorocire [...] absolutismul sincer, întemeiat ca atare pe dreptul public al poporului, absolutismul nu se rușinează de sine însuși și care crede că, prin o birocrație energică, cu învățătură de carte și incoruptibilă, se poate produce mai mult bine decât prin discuțiile adese sterpe ale unor parlamente inculte. Dar a avea un absolutism bazat pe minciuna parlamentară însemnează a avea o companie de exploatare în capul țării, care, păzind cu ipocrizie formele esteriore ale parlamentarismului, e despotică nu în folosul statului și a populațiilor, ci în folosul [a] o mână de oameni lacomi de avere și moralicește putrezi”.

● Mihai Eminescu a avut cuvinte de apreciere și față de calitățile sufletești ale Elenei Doamna - soția lui Cuza Vodă -, precum și față de educația primită, care au îndemnat-o să-și dedice întreaga sa viață și avere acțiunilor caritabile.⁸⁴ Doamna și-a început opera de binefacere la București, patronând Azilul „Elena Doamna” de la Cotroceni, destinat fetelor orfane, și a încununat-o la Iași, unde a lucrat benevol ca infirmieră la spitalul „Caritatea”. A fost un suflet generos, consimțind să-i adopte pe cei doi fii nelegitimi - Alexandru și Dimitrie -, pe care se spunea că soțul său îi avea cu prințesa Maria Obrenovici, acordându-le întreaga sa atenție, ocupându-se de educația lor și înconjurându-i cu o afecțiune maternă. Elena Doamna a supraviețuit tuturor celor care i-au marcat viața în vreun fel. A împărtășit cu stoicism exilul soțului detronat și, după moartea acestuia i-a păstrat memoria cu un extraordinar devotament.

⁸³ Gheorghe Constantin Nistoroiu, Cuza în viziunea lui Mihail Eminescu, în „Națiunea”, Serie nouă, Anul IX, p.1.

⁸⁴ Vezi, Dicționarul personalităților feminine din România, coord. George Marcu, Editura „Meronia”, București, 2009.

• În dezbaterile aprinse privind pregătirea și desfășurarea complotului împotriva lui Cuza Vodă, el a apărat memoria socială a poporului de rând, împins în față de unii politicieni complotiști, pentru a da vina trădării pe „popor”. Astfel, într-un articol rămas în manuscris, el a scris că „poporul românesc nu e capabil nici de trădare, nici de infamie (11 februarie n-au fost românii, Candiano grec, Pilat grec, Leca bulgar)”. Cunoscând caracterul poporului român el a scris cu satisfacție (în alt articol rămas în manuscris): „Constatăm cu adevărată mândrie că între trădătorii militari de la 11 februarie n-a fost mai nici un român, că toți acia erau greci, începând cu fiul făclierului grec de la Botoșani. Noi îl credem pe român capabil de cruzime, de hoție la drumul mare, de trădare nu-l credem capabil”. Dar se știe, la această răsturnare au participat, din umbră, partidul liberal, în special prin acțiunile lui C. A. Rosetti, precum și unii reprezentanți ai partidului conservator.

*

Deci, Cuza Vodă a fost mentorul tainic al ideilor eminesciene privind edificarea României Întregite. Mihai Eminescu l-a considerat unul dintre marii voievozi pe care i-au avut românii, alături de Ștefan cel Mare, Matei Basarab și Mihai Viteazul, afirmând cu tărie și deplin temeii că: „Domnul Cuza a fost model de dăruire în slujba României și a românismului”. (va urma).

Col. conf. univ. dr. Aurel V. David,
București⁸⁵

Răsfoind file din istoria independenței Constantin MOȘINCAT

Apărut în 1997, volumul *Starea de veghe*, reconstituie drumul de luptă al ostașilor din Regimentul 3 Dorobanți „Olt”, din garnizoana Slatina, de la participarea la Războiul de independență, atât de plastic

⁸⁵ Aurel V. David, *Cuza Vodă: între luminile și umbrele unei tulburătoare domnii pământene*, Ed. Beta, 2023

surprins pe pânza lui Nicolae Grigorescu în *Atacul de la Smârdan!*⁸⁶, până la serbarea, de la Oradea, a 120 de ani de la înființare.

Neîndoielnic, schițele făcute pe front de către marele artist au surprins scene dramatice de luptă, din care reiese „renunțarea la luptă a turcilor”, în scene în care au puștile lângă ei, iar dorobanții chiar și morți țin strâns în mâna pușca, în timp ce baionetele camarazilor sunt îndreptate, ori înfipte, direct înspre pânțele dușmanului. *Avântatul atac de la Smârdan* a surprins pe dorobanții Regimentului 3 „Olt” într-o extrem de mobilizatoare postură, ca într-o „simfonie a eroismului”. Această constatare am făcut-o după o atentă analiză a jurnalului acțiunilor de luptă a Regimentului 3 Dorobanți și a însemnărilor făcute cu privire la prezența marilor artiști, la comanda regelui Carol I, pe frontul de la sud de Dunăre.

Din datele furnizate de biografia lui Nicolae Grigorescu, rezultă că starea lui de sănătate (suferea de friguri) l-a ferit de linia întâia,

⁸⁶ Despre compoziția și originalul operei marelui nostru pictor sunt tot felul de comentarii și presupuneri, dar niciodată luat în calcul faptul că la *Atacul de la Smârdan* au luat parte ostașii Regimentului 3 Dorobanți „Olt”. *Atacului de la Smârdan*, tabloul de la Muzeul Național de Istorie este considerat de critica de artă ca fiind cel mai bine realizat, fapt pentru care fost clasat în Patrimoniul cultural național al României, secțiunea Tezaur. Mai există încă trei tablouri finalizate, considerate a fi studii premergătoare înfăptuirii capodoperei finale. Toate sunt de mari dimensiuni. Unul se află la Muzeul Național de Artă al României, unul la Muzeul de Artă din Craiova și unul într-o colecție privată la Ploiești, potrivit criticilor de artă. Tabloul este impresionant prin senzația de mișcare pe care o redă în raport cu monumentalitatea și dimensiunile lui. Imaginea înfățișată este de un puternic dramatism, ea având în primul plan două leșuri în mărime naturală: un turc care zace pe spate în zăpadă cu mâinile întinse, simbolizând renunțarea, și în dreapta lui un român căzut cu mâinile încheștate pe pușcă. Pe lângă aceștia trec în fugă infanteriștii români cu baioneta la armă, într-o avântată poziție de atac.

fapt pentru care a fost prezent la Corabia (garnizoana atunci a R. 3 D.), la Nicopole, Rahova, Plevna, Verbița, și Vidin, împreună cu Sava Henția, Carol Pop de Satmari și alți artiști, aduși în zonă, de la Paris, cu scop de surprindere evenimentul istoric. În speță este vorba despre bătălia datată 13 ianuarie 1878, pe o vreme cețoasă și friguroasă, după cum o surprinde artistul în tonurile de „gri” ale lucrării. Din punct de vedere militar, după analiza dispozitivului de luptă din data la care se face referire despre scena din *Atacul de la Smârdan*, am ajuns la concluzia că pictorul Nicolae Grigorescu a văzut acolo, la Smârdan, pe dorobanții Regimentului 3 „Olt”! Iată datele desfășurate, potrivit documentelor de arhivă rămase de la acest regiment, puse la dispoziție pentru o eventuală dezbatere și completare.

Bătălia pentru Vidin⁸⁷

Cu drapelul de luptă sfințit și cu sufletele fortificate la parada militară din Poiana, regimentul a primit prima misiune de luptă: apărarea liniei Dunării în raionul comunei Ciuperceni, începând din seara zilei de 23 iulie 1877. Imediat după sosirea în raion, companiile au ocupat avanposturi pe linia Dunării. Primul incident s-a înregistrat pe 3 august 1877, când șalupa "Bucur" a eșuat într-un banc de nisip la capătul unui ostrov dinspre malul drept al Dunării. Văzând-o în acea poziție turcii au îndreptat tirul a șase tunuri asupra ei. După o acțiune îndrăzneată, condusă de locotenentul Alexandru Anghelescu și sergentul Nicolae Gaben, cu 14 soldați, echipajul șalupei a fost salvat. Prin efortul comun al dorobanților și marinarilor, după șase ore, sublocotenentul Mavrodin și-a văzut șalupa "Bucur" salvată și pusă adăpost. În această acțiune a căzut la datorie primul soldat Dumitru Oaie, în timpul luptelor pentru apărarea insulei Canapa. Cei 14 militari ce au salvat șalupa au fost avansați la gradul de caporal iar comandanții decorați. Insula Canapa a fost

atacată de turci la 11 august 1877 sub acoperirea a opt tunuri. Atacul a fost respins după mai bine de o oră de luptă de către viteaza gardă compusă din 26 dorobanți care apărau insula.

În zilele următoare, până la 6 septembrie 1877, prin rotație, câte trei companii au executat serviciul de pază în avanposturi. În mai multe rânduri echipe de valoare diferită, 40-80 de oameni, au executat recunoașteri și incursiuni pe ostroavele de pe malul drept în scopul demascării pozițiilor de artilerie turcești. Începând din a doua jumătate a lunii noiembrie 1877, regimentul a rămas cu batalionul unu în apărare pe Ciuperceni, iar cu batalionul doi a trecut Dunărea pe la Bechet și a intrat în subordinea colonelului Slăniceanu, care ocupa Rahova. După ocuparea Rahovei, la 12 noiembrie 1877, s-a hotărât ca toate trupele Detașamentului Slăniceanu să formeze Divizia întâia activă pusă sub comanda colonelului Dumitru Leca și să acționeze asupra Vidinului.

În prima fază a acțiunilor spre Vidin regimentul a operat pe batalioane, astfel că, începând din 23 noiembrie 1877 batalionul doi s-a pus în mișcare pe direcția Lom Palanka - Vidin. Batalionul unu a pornit din Ciuperceni pe 5 decembrie și a trecut a doua zi Dunărea la Lom Palanka. După ce și-a reunit batalioanele, la 20 decembrie, regimentul a primit misiunea prin Ordinul nr. 368 de la Divizia întâia activă. Acest ordin situa regimentul în avangarda diviziei împreună cu comanda Brigăzii de Cavalerie comandată de colonelul Cenovodeanu. Marșul a fost anevoios, îngreunat de temperaturi sub minus 25 de grade, zăpadă foarte mare, troienită. La acestea s-a adăugat slăbirea fizică în urma marșurilor din zilele anterioare. În cele din urmă misiunea a fost îndeplinită, batalionul unu a ocupat satul Topolovița spre Ascer Palanka, iar batalionul doi satul Evanopta.

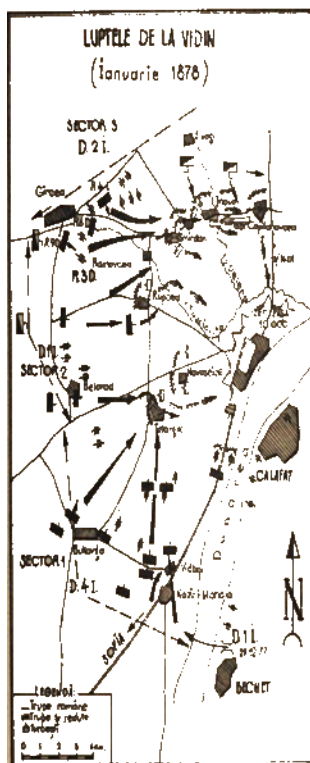
Experiența de război dobândită pe frontul de la Plevna a determinat hotărârea Marelui Cartier General de a ataca Vidinul numai după completa încercuire. Din punct de

⁸⁷ Constantin Moșincat, *Starea de veghe. 120 de ani de la înființarea Regimentului 3 Dorobanți „Olt”*, Editura Papyrus, Oradea, 1997

vedere militar, Vidinul a fost un bastion puternic fortificat cu dispunere strategică pe malul drept al Dunării vis-a-vis de Calafat. Fortificațiile Vidinului constau dintr-o incintă veche, în formă de semicerc cu raza de 600 de metri, cu forturi, bastioane cu escarpe și contraescarpe zidite și inundabile din pârâul Pereșit. A doua incintă dispusă la 1.200-2.000 metri de prima, avea 6 km lungime și era formată din ziduri sprijinite din 600 în 600 de metri de forturi bine armate cu artilerie. Șanțul exterior era inundat de pârâul Delena. În jurul orașului, cu o populație de peste 25.000 locuitori, terenul era pe 3-7 km mlăștinos și inundabil la precipitații și dezgheț. Spre Dunăre se înălța un zid de peste 3 km lungime rezemat pe forturi din care se bătea în toate direcțiile.

Cunoscând toate aceste aspecte, comandantul Corpului de Vest (compus din Diviziile 1, 2 și 4 Infanterie și Brigada Roșiori), generalul Nicolae Haralambie, a organizat asediul Vidinului, împărțind zona asediată în trei sectoare. Sectorul 2 situat la Vest de Vidin "între Belerada și râul Topolovița" a fost repartizat Diviziei 1 Infanterie, general Dumitru Leca. Până atunci însă, prin acțiunile acestei divizii poziția ei s-a îmbunătățit. Prima dintre unități române care a primit botezul focului în Bătălia Vidinului a fost Divizia 1 Infanterie cu obiectiv: cucerirea poziției de la Nazâr Mahala, pe 29 decembrie 1877. Surprinși de impetuoșitatea acțiunilor dorobanților români, turcii s-au retras spre Vidin.

Planșa nr.1

Apropierea de Vidin era posibilă pe trei direcții: dinspre Sud prin Belogradcik, Nazâr Mahala, Vidbol; dinspre Vest prin Belerada, Novoselo, și dinspre Nord prin Florentin, Kapitariovcea. Aceste direcții au fost strașnic apărate de garnizoana turcă compusă din 12.000 militari bine instruiți, puși sub comanda lui Mehmet Izzet pașa.(Planșa nr. 1)

Între 1 și 9 ianuarie 1878 Detașamentul maiorului Petrescu, în cooperare cu un escadron de cavalerie a cucerit satul Belerada. Batalionul 1 Infanterie a atacat și cucerit satul Musulmana, iar Batalionul 2 Infanterie a cucerit satul Gutolia după luptele din 2 ianuarie 1878. A doua zi întregul Regiment 3 Dorobanți a înaintat spre Vidin, dar a fost oprit. Pe 11 ianuarie

1878 regimentul a fost înlocuit și subordonat temporar Diviziei 2. Pe 9 ianuarie 1878 la Belerada s-a ținut un consiliu de război privind atacul asupra Vidinului. Ordinul circular nr. 115, din 11 ianuarie 1878, al Corpului de Vest, cuprindea misiunea regimentului pentru a doua zi. Batalionul 1, maior Petrescu, după ajungerea în sectorul Diviziei a 2-a, a primit de la generalul Mihail Cerchez misiunea de a se pregăti să acționeze în toila luptei odată cu infanteria diviziei sale. Batalionului 1 îi revenea misiunea cea mai importantă de atac asupra cetăților Smârdan și Inova, fiind în „rezerva diviziei”.

Semnalul de atac în Sectorul 3 s-a dat prin trei salve de artilerie începute la ora 14.30 și, în mai puțin de două ore, Smârdanul și Inova au fost cucerite. Batalionul 2, comandat de maiorul Guriță, a atacat în direcția satului Raianovea, pe 12 ianuarie 1878, cu începere de la ora 6.15, iar în cooperare cu dreapta, acțiunea viza ocuparea satului Rupcea. În sectorul lor, cele două batalioane au fost sprijinite de un puternic foc de artilerie cu începere de la ora 9 dimineața. Lupta a continuat până la orele 19. Maiorul Petrescu cu Batalionul 1, după ce a raportat generalului Mihail Cerchez că și-a îndeplinit misiunea, la orele 17.00 s-a pus în mișcare pentru a lua poziția Rupcea.

În cursul nopții de 12/13 ianuarie 1878, companiile regimentului au vegheat la apărarea și întărirea pozițiilor cucerite. S-au luat măsuri pentru respingerea atacului turcesc dinspre Capitanovcea. Corpul de Vest, sesizând lărgirea frontului Diviziei 2 Infanterie, a trimis Regimentul 3 Dorobanți în sprijin.

Pe 13 ianuarie, la 7.30, maiorul Titus Guriță auzind schimburi de focuri în **satul**

Smârdan, a ordonat deplasarea batalionului în pas alergător. Pe drum însă, locotenent colonelul Cotruț i-a ordonat să sprijine Regimentul 4 Infanterie de la Inova. Misiunea i-a fost, în cele din urmă, precizată de un agent călare și a constatat în apărarea unei poziții între Inova și Smârdan. Comandantul Batalionului 2 a dispus câte o companie la marginea satelor respective, iar celelalte două companii le-a ținut în rezervă. După realizarea dispozitivului, rezerva a fost dispusă și ea în poziție pentru apărarea satului Inova, deoarece Regimentul 4 terminase cele 150 cartușe câte avea fiecare persoană. Inamicul a atacat cu furie până la 150 m de poziția românească, unde a fost oprit. Retragerea a fost urmărită de dorobanții și roșiorii dispozitivului din Sector.

Despre aceste lupte aflăm că generalul Cerchez, într-un Ordin de Zi, îndemna ostașii să păstreze „amintirea bravilor ce au căzut pe câmpul de luptă, să trăiți ca să

Nicolae Grigorescu –Atacul de la Smârdan

arătați fiilor voștri ce este vitejia”. La rândul său generalul Nicolae Haralambie aprecia că „victoria de la Smârdan câștigată în ziua de 12 ianuarie este una dintre cele mai frumoase ale României”. Mai târziu aprecierile au situat luptele de la Smârdan și Inova ca „cele mai glorioase ale armatei române” din întregul război.

Revenind la cronologia evenimentelor, în noaptea de 13/14 ianuarie 1878, Batalionul 1 a rămas în avanposturi la Capitanovcea, iar Batalionul 2 la Inova, unde nu se vor mai înregistra acțiuni notabile, deoarece odată cu luarea acestor localități încercuirea Vidinului a fost asigurată. Din 15 ianuarie, Regimentul 3 Dorobanțo „Olt” a reintrat în subordinea Diviziei 1 și încă două zile și-a dispus Batalionul 1 la Kerumbee și Batalionul 2 la Capitanovcea. În următoarea săptămână regimentul a ocupat satul Gorița. După încercuirea Vidinului acțiunile de luptă au fost duse de către artilerie. Profitând de ceața densă ce a redus vizibilitatea sub 50 m, bateriile de artilerie au ocupat poziții favorabile la mai puțin 1.500 m de zidurile fortăreței Vidinului.

După încetarea focului și parlamentările purtate cu turcii de către colonelul Ștefan Fălcoianu, asigurându-i pe turci că se vor bucura de „tratamentul cuvenit unor bravi adversari”, Mehmet Izzet Pașa a refuzat totuși capitularea. Astfel că tragerile de artilerie au continuat până pe 23 ianuarie 1878. Pe 11 februarie garnizoana otomană din Vidin a capitulat. A doua zi, învinșii au asistat la defilarea trupelor române prin Vidin și arborarea tricolorului pe forturile cetății.

Vitejia cuceritorilor Vidinului a fost citată prin Înaltul Ordin de Zi din 15 februarie 1878 „[...] Ați dovedit că și ostașul român de astăzi, ca la strămoși, bărbăția este împerecheată cu răbdarea nevoilor, vârtoșia trupului cu tăria inimii vulturul românesc care a desfășurat aripile la Grivița, și odihnește acum zborul pe feciorelnicele ziduri ale Vidinului”. Cu acest ultim episod, independența României a fost cucerită pe câmpurile de luptă, recunoscută ulterior prin Tratatul de pace de la San Stefano, din 18 februarie 1878, prin care, la articolul 5 „sublima Poartă recunoaște independența României”. Prevederile articolelor 8 și 19 aduceau însă atingeri teritoriale statului român. Deoarece cele 1,5 miliarde de ruble cerute despăgubire nu puteau fi plătite, rușii au rupt sudul Basarabiei până la brațul

Chilia. Protestele românești s-au izbit de refuzul țarului Alexandru al II-lea, care prin prințul Gonceakov amenința cu „ocuparea României și dezarmarea armatei sale”.

Nici răspunsul lui Carol I, cum că armata ce a luptat la Plevna „poate să se bată până va fi nimicită, dar nu se va lăsa dezarmată” și nici intervențiile firave ale curților europene nu au dus la modificarea acestor prevederi. Lordul Salisbury a dezamăgit pe Calimaki-Catargi, dar bucurându-se că Anglia se poate înțelege cu Rusia și că „n-ar face desigur război de dragul României” au determinat deznodământul. De la Pacea de la Berlin, însuși Brătianu a venit dezamăgit, în timp ce la Roma se dădea vina pe „starea încordată”. La împărțirea sferelor de influență, de la Congresul de pace de la Berlin, România și-a câștigat independența, dar a pierdut teritorii. Cinste lui Mihail Kogălniceanu care a refuzat să iscălească acest rapt teritorial al Buceacului românesc.

Împreună cu Divizia 1 Infanterie, Regimentul 3 Dorobanți a revenit în țară având mai multe raioane de staționare. Pentru vitejia dovedită pe câmpul de luptă la 27 martie 1878 drapelul de luptă a regimentului 3 Dorobanți „Olt” a fost propus pentru decorare cu „Crucea trecerea Dunării”, acordată pe 8 octombrie acel an. O parte din rezerviștii contingentului 1869 au fost deconcentrați în martie. După ce Carol I a trecut în revistă regimentul, la 3 și 10 mai 1878, acesta a staționat în Pitești, Slatina și Caracal, deconcentrând, rând pe rând contingentele până la 5 august 1878, când întregul regiment a fost trecut pe picior de pace.

Prin Ordinul nr. 142, ofițeri, subofițeri și trupa din Regimentul 3 Dorobanți au fost decorați cu *Steaua României clasa a IV-a* - colonel August Gorjan, luând clasa a V-a - maior Titus Guriță, maior Ioan Petrescu, plutonierii Ion Roboiceanu și Ioan Stănciulescu, clasa a II-a, medicii de batalion Constantin Bădulescu și Teodor Dumitrache. *Virtutea Militară* a fost atribuită următorilor: căpitan Grigore Leca,

căpitan Enache Macri, locotenent Constantin Raconiceanu, sg. Maj. Grigore Bănceanu, sg. Călin Constantin, caporal Tuică Neagu, Vasile Burlanu, Petre Diaconu, Vasile Florea.

Pe parcursul anilor Regimentul și-a continuat programul de pregătire, a participat la marile războaie pentru întregire și apoi de reîntregire, iar din 1951 a fost dislocat la Oradea, până în 2005, când drapelul său de luptă a fost predat spre păstrare de către Muzeul Militar Național „Regele Ferdinand I”- Filiala Oradea.

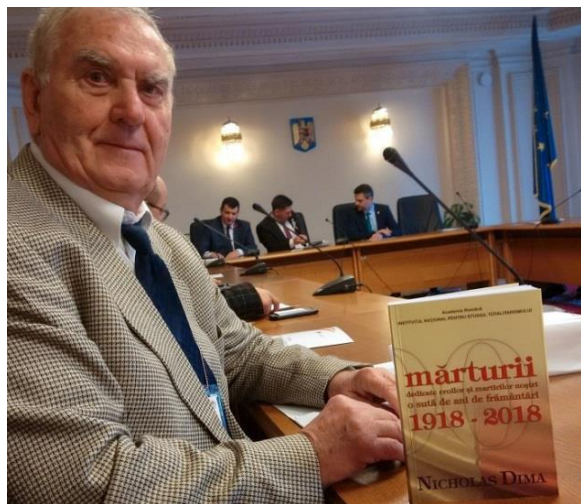
Col. dr. Constantin Moșincat
Oradea, 12 martie 2025

Se apropie Ziua Unirii Basarabiei

Nicolae Dima

Am studiat geografia și m-am concentrat pe zona Euro-Sovietică sperând că prin această specialitate îmi voi spijini mai eficient țara și aspirațiile ei naționale. În acest sens, am publicat numeroase articole, am ținut conferințe și am scris câteva cărți. În Statele Unite, unde mi-am făcut doctoratul, am făcut lobby intens pe lângă Congresul American vizând recuperarea Basarabiei.

Evenimentele din decembrie 1989 mi-au dat noi speranțe și am crezut că în sfârșit aspirația reîntregirii se va împlini. Una din primele întrebări pe care i le-am pus în calitate de reporter al Vocii Americii primului președinte post-decembrist, Ion

Iliescu, a fost despre relațiile sale personale cu Gorbaciov și posibilitatea reunificării. Ulterior, am abordat problema cu Adrian Nastase, când acesta era ministru de externe, cu președintele Emil Constantinescu, și cu liderul opoziției Corneliu Coposu. Spre surprinderea mea, toți mi-au răspuns evaziv de parcă aveau un consens să nu discute despre unire. În timp, s-au scurs 35 de ani de așteptări zadarnice. Acum, se apropie o nouă aniversare a unirii Basarabiei cu țara și doleanțele națiunii sunt tot neimplinite. Oare cât va mai trebui să așteptam?

În conferințele pe care le-am susținut am afirmat că Basarabia ne-a fost răpită în condiții internaționale nefavorabile nouă și că reunificarea se va înfăptui tot în urma unor circumstanțe internaționale, dar românii de pe ambele maluri ale Prutului trebuie să-și exprime clar și fără echivoc voința de a trăi împreună într-un singur stat. Am susținut acest lucru în cercurile intime de basarabeni pe care i-am întâlnit în prima mea vizită ca reporter la Chișinău în octombrie 1989. Și de atunci o repet și o retransmit cu toate ocaziile. Am cunoscut atunci românii minunați care au menținut spiritul național în toți anii blestemați ai ocupației Sovietice; cei care au declarat independența republicii și au militat pentru reunire cu țara. I-am cunoscut pe neuitatul istoric Alexandru Mosanu, ajuns președintele parlamentului de la Chișinău, pe poetul Grigore Vieru, care mi-a dedicat o poezie, pe Vasile Nedelciuc, Valeriu Matei, Mircea Druc, care mi-au rămas prieteni, precum și mulți tineri care trăiau drama renașterii naționale și speranța reunirii cu țara.

În demersurile mele cu ocazia multor reveniri în țară am afirmat că România are nevoie de un departament de studii strategice care să abordeze metodic problema reunirii, problema securității interne, și în același timp, problema integrării economice a țării în lumea modernă și inter-dependența de azi. Cu alte cuvinte, un plan de țară obiectiv și judicios. Un asemenea plan nu poate fi conceput și

aplicat inasa decat de lideri competenti si onesti. Si aici suntem deficitari. Ori mai bine spus, numirile in asemenea posturi se fac pe criteriile de clan si interese; cei ajunsi la putere nu au lucrat in interesul tarii, au lucrat si lucreaza in teresul lor personal. De fapt, acesta este unul din motivele pentru care in ultima vreme am sustinut categoric ca trebuie inlocuita cu orice pret gasca mafiotă care conduce tara de 35 de ani. Acesti indivizi lacomi si nesatui nu au nevoie de un plan de tara; ei isi apara drepul de a fura in mod nestanjenit.

Aflu totusi ca si alti confrati de buna credinta din tara si din Basarabia sunt framantati de reintregirea si refacerea Romaniei. Unul dintre ei este Alecu Renita, ziarist din Chisinau pe care l-am intlanit in 1989 cand era un tinat si idealist membru al primului parlament al Moldovei. Confratele Alecu, acum un om matur, cumpatat si realist, e macinat de dorul reunirii tarii. In acest scop, el a elaborat un memoriu competent si obiectiv si l-a trimis tuturor liderilor romani. Nu i-a raspuns inasa nimeni. Memoriul a fost publicat la 2 Noembrie 2023 in saptamanalul Literatura si Arta care apare la Chisinau. Domnul Renita intelege bine situatia dificila prin care trece tara si nu acuza pe nimeni, dar nici nu renunta la ideal. Recent, am avut un schimb de idei si scrisorile primite de la el m-au miscat profund. M-au miscat cu atat mai mult cu cat nu-i mai misca deloc pe guvernantii din Bucuresti.

Ideile din mesajele primite de la Alecu Renita nu sunt acuzatii sau reprosurile la adresa nimanui; sunt constatari, doleante si regrete, pentru ca, asa cum imi scrie: „Noi, romanii basarabeni, facem tot posibilul sa convingem clasa politica de la Bucuresti sa-si asume responsabilitatea pentru cel mai important proiect romanesc – reintregirea Romaniei” (8 Martie 2025). Iata inasa extrase selective din analizele sale referitoare la ce s-a intamplat de-a lungul anilor:

„Ceea ce știu, ca deputat în primul Parlament românesc de la Chișinău (1990-

1994), e că Iliescu, în urma unor înțelegeri cu Gorbaciov, probabil în data de 7 iunie 1990 la Moscova, i-a jurat acestuia că România nu va pune problema Basarabiei și reîntoarcerea ei în spațiul românesc. Viclean și perfid, Iliescu a manipulat sentimentele sincere ale elitei românilor basarabeni care, la acea vreme de relativă libertate, rupea destul de rapid Basarabia (RSSM) de Moscova și o apropia de București (1989-1991).

Însă, pe durata celor 35 de ani, conducătorii de la Cotroceni, i-au purtat cu vorbe înșelătoare de unire pe frunțașii Mișcării de Eliberare Națională, până cand mai mult de trei sferturi au decedat, iar alt sfert, din nucleul nostru, ceva mai tânăr, a fost „corupt” cu titluri academice, distincții ale statului român și elogii peste elogii pentru a nu pune problema reîntregirii... Uniunile de creație din Basarabia – din motoare ale deșteptării românești – au fost transformate în epave, secte și „aziluri de profitori”, fără niciun impact real asupra populației intoxicate de rusofilie subversiva...

Încă din 1990, Moscova a făcut o mișcare de un impact ucigător pentru Mișcarea de Eliberare Națională din Basarabia – să influențeze și să dicteze procesele de unificare de la Chișinău – prin rețeaua sa de la București, prin Iliescu și oamenii săi. Faptul că românii basarabeni au crezut orbește în conducerea/conducerile/ de la Cotroceni a dus la fragmentarea multiplă a Mișcării noastre de Unire cu România. Sunt multe, chiar prea multe fapte, care pot confirma că la comanda Moscovei, în perioada 1990-2004, conducătorii de la Cotroceni au contribuit în mare măsură la spargerea unității românești de la Chișinău și anihilarea treptată a Mișcării de Renaștere și Reunificare pe cale pașnică a românilor de pe ambele maluri ale Prutului.

Concomitent, „cominterniștii” de la București au organizat campanii de presă pentru a prezenta Basarabia în spațiul românesc în cele mai urâte culori și a o lipsi, astfel, de mesajul ei românesc, și în primul

rând, de cel de reunire cu România. Iar Departamentul pentru R. Moldova din Guvernul României, condus de o paioză narcisistă, lacomă, cosmopolită, lipsită de orice sentiment românesc, pe nume D.A., a izbutit să dezvolte o rețea clientelară pe ambele maluri ale Prutului pe care a întreținut-o cu milioane, în diverse scopuri, inclusiv de corupție electorală, dar care, în afară de a experimenta transformarea Basarabiei într-o spălătorie de bani pentru capitalul tănuit al mogulilor din diferite domenii de interese, s-a ocupat cel mai mult de diminuarea și lichidarea mesajului românilor basarabeni de unire cu România-Mamă...”.Este un mesaj dureros primit de la un frate basarabean cu inima franta. Si ca el sunt multi altii. I-am simtit personal sufleteste. In cercul de romani basarabeni pe care i-am cunoscut in 1989 m-am simtit spiritual ca in inchisoare la Aiud in 1959 cand eram inconjurat de cei mai buni romani si cand traiam intens sentimentul apartenentei noastre la acelasi neam. **Cine ne-a adus in situatia de azi?** Raspunsul l-am gasit azi dimineata in computer intr-o analiza neasteptata primita de la scriitorul Dan Culcer din Paris, dar semnata de profesor-inginer Ioan Romeo Manzala. Redau mai jos doar cateva epitete si expresii ilustrative referitoare la cei care conduc Romania si ce au facut ei din tara: O farsa sinistra; lideri abjecti care schimba etichete si slogane; degradare a demnitatii personale si nationale; politicieni incapabili sa-si asume o pozitie; oameni cu busola defecta...

Si pentru ca se apropie aniversarea Unirii Basarabiei cu tara, 27 Martie (1918), redau in incheiere cateva strofe din poezia Daniil Sihatru; poezia memorata la Aiud in 1959 si compusa de un basarabean intemnitat despre care am aflat mai tarziu ca se numea Andrei Ciurunga:

Ajuns in vale, pe un riu in spume...
Asa cum scris-a pana de poet,
Batranul Stefan glasui incet
Catre sihastul ce-a fugit de lume
Cand am simtit ca trupul tarii zace
M-am rasucit la Putna in mormant,

Si-am rasturnat cinci veacuri de pamant
De pe pieptarul meu, sa vin incoace.
Au! Ma sminteste ochiul ce se zbate?
Ori nu m-ajuta mintea sa inteleg?
Hotarul tarii v-am lasat intreg,
Si aflu acum Moldova jumatate...
Tarziu de tot, in noaptea de carbune
Cu ochii grei de atata nepatruns,
Se indura siahastrul cu'n raspuns,
Maria ta, eram in rugaciune.
Si nu purta in sufletu-ti sminteala,
Caci nu arcasii si-au iesit din minti
Precupetind Moldova pe arginti,
Asa cum le purtai in suflet bauiala.
Ei zac in lanturi la limanul marii
Si trag in juguri puse de calai,
Bicile inasa, nu le tin ai tai
Si mana ce loveste nu-i a tarii.
Potop hain de neamuri fara cruce,
S-au napustit spre crucea ta,
Dar in zadar se'ncrancenata spre ea,
Ca prea e sus, si nu pot s-o apuce...

Prof. Dr. Nicolae Dima,
USA, 16 Martie 2025

SALONUL CAVALERILOR Pentru femei

Găsești femei care n-au iubit niciodată. Dar e rar să vezi una, care să nu fi iubit decât odată. Dragostea femeilor ucide nțelepciunea!

Vă dăruiesc

Mircea Dorin Istrate

Vă dăruiesc de ziua voastră,
Femei ce viața ne-o-ncântați,
Un trandafir de pus în glastră
Și-a mea urare s-ascultați:

Să fiți de-apururea FRUMOASE,
Să fiți de-apururi SĂNĂTOASE,
Să fiți GINGAȘE, FERICITE,
Și-a voastre vise ÎMPLINITE,
Le facă Domnul cum doriți
De încă vă-nchinați la sfinți
Și-ți fi SMERITE și CUMINȚI
Într-u PURTĂRI și-a voastre minți.

De nu, tot aia e, că voi,
Ne FERICIȚI mereu pe noi,
Cu o privire LANGUOASĂ,
C-o vorbă veșnică MIEROASĂ,
Mereu c-o caldă-MBRĂȚIȘARE,
Mereu c-o dulce SĂRUTARE
Mereu cu-aprinse JURĂMINTE
Din tănuita voastră minte.
De bune noi vi le luăm
Și înapoi așa le dăm,
Că jocul ăsta-i nesfârșit
Și de la Eva e pornit.

Fiți dară azi, de ziua voastră
Pe bolta vieții noastre-o ASTRĂ,
Strălucitoare-n nopți târzii,
Născând de-a pururea iubiri,
Speranțe vii, înfiorare,
Divine clipe mișcătoare,
Că fără voi am fi nimic,
Însingurați cu suflet mic,
Adami trăind în Paradis,
Gândind la voi, în al nost' vis.

N-am aur, giuvaeruri, bani,
Așa că sincer, „LA MULȚI ANI”
Vă spun eu care vă-ndrăgesc,
Pe toate câte-n omenesc
Sunteți a noastră bucurie,
Și-acum și-n veacuri ce-or să vie.
Acum semnez astă hârtie,
Eu care v-am iubit pe toate,

*Mircea Dorin, a lui Istrate
Târgu Mureș*

PORTRET DE EROU -Ecaterina Teodoroiu- Gheorghe CIREAP

Născută într-un sat, Vădeni,
La greu a fost în față;
E preaslăvită de olteni
Cât fi-vor ei în viață.

S-a înrolat ca un soldat,
Precum e datul sorții;
Ca un erou a îmbrăcat
Cămașa dulce-a morții.

La școala vieții, ea a stat
Mereu în prima bancă;
Pe-nvățăcei i-a-nobilat
Cu suflet de olteancă.

Prin modu-n care a luptat,
A fost cutezătoare;
Ea n-a murit, ci s-a-nălțat;
E-n veci nemuritoare!

Fiind simbolul strălucit
Al dragostei de țară,
Regina-n dar i-a conferit
”Virtutea militară”.

Apoi, în mersul ei ardent,
Un alt însemn specific:
Un grad de sublocotenent,
La modul onorific.

În clipa-n care a căzut,
Cu glasul ei fierbinte
Soldaților le-a mai cerut
Să lupte... înainte!

Prin faptele-i de glorie,
Femeie exemplară,
Rămâne, în istorie,
Mândrie pentru țară!

Col. rtr.Gheorghe Cireap

**O mare DOAMNĂ, soția lui Mihai
Viteazul Voievod: DOAMNA STANCA**

Angela Faina

Constantin Gane și Nicolae Iorga apreciază că soția lui Mihai Viteazul, nu pare să fi fost o femeie fericită în căsnicia cu Mihai, exceptând poate, doar prima parte a vieții de familie, înainte ca Mihai să devină Domn.

Despre Doamna Stanca istoricii susțin că datorită faptului că Mihai, mai ales după ce a devenit Domn, a devenit veșnic ocupat cu treburile stringente ale țării, sau se găsea în corturile armatei sale, ea nu-și găsea mulțumirea de a avea o familie cu o normalitate dorită de orice femeie; se simțea neglițată.

Iată ce scrie Constantin Gane: „Căci, oricât am dori ca femeile acelea să fi avut suflete de oțel și inimi împietrite în dureri, nu putem crede că jupânesele și Doamnele române vedeau cu inima bună pe barbații lor stând mai mult în lagăre decât în iatacuri, și când se întorceau acasă, mai mult în iatacurile țiitoarelor decât în ale lor”

În volumul său de mare succes „Trecute vieți de doamne și domnițe”, distins cu Premiul Academiei Române, Constantin Gane încearcă, totuși, să înțeleagă anturajul feminin din jurul domnului Mihai și să ne sugereze suferințele celei ce a stat mereu în umbra lui Mihai, crescându-i copiii, de multe ori singură, uneori ascunsă prin mănăstiri din cauza pericolelor invadatorilor, cu bărbatul plecat cu oastea pe câmpul de bătălie.

Constantin Gane a intuit sufletul chinuit al Dnei Stanca, cea care a stat în umbra lui Mihai Viteazul în vremea ambițiilor sale de tinerețe. A încercat să înțeleagă și pasiunea lui Mihai pentru celelalte domnițe pe care Mihai le-a întâlnit pe parcursul drumului

său, mereu agitat, de multe ori zbuciumat și periculos. Doamna Stanca a suferit pericolele din vremea când Mihai a fost urmărit de Alexandru cel Rău, domnul

precedent al Valahiei, apoi pe cele ale războiului din campania din Ardeal, când se găsea cu copiii alături, pe câmpul de bătaie.

Relația Voievodului Mihai cu Doamna Stanca se pare că se va eroda după cucerirea Transilvaniei. Ea va deveni regenta fiului lor, Nicolae și va fi alături de acesta, în Țara Românească, Mihai rămânând singur în Alba Iulia. Compensând lipsa soției, se va apropia de surorile Noroce, Zamfira și Velica fiicele marelui

dregător Ioan Noroce. Velica, ce-i fusese traducătoare la Curtea de la Târgoviște cu câțiva ani în urmă, va deveni umbra lui Mihai, mereu alături de el, pe care acesta o va favoriza în văzul tuturor.

Doamna Stanca a îndurat infidelitățile lui Mihai și în plus și ideea că Mihai mai avea și o altă fiică, nelegitimă, Marula.

Datorită complexității și evoluției noilor evenimente de după bătălia de la Mirăslău, Mihai a fost obligat a utiliza propria familie ca și gaj, pentru a garanta comportamentul său față de imperiali și transilvăneni. Doamna Stanca și copiii, au fost lăsați zălog, ca măsură de precauție față de mișcările imprevizibile ale voievodului român, de care se temeau acum chiar și cei care i se dădeau drept aliați.

După înfrângerea lui Mihai de la Mirăslău, Doamna Stanca și cei doi copii, Florica și Nicolae, îndură dificultățile de a fi surghiuniți ca gaj, în cetățile Gilău și Făgăraș. Ei rămân sub acest regim, până în anul 1602, anul eliberării lor din prizonierat, după asasinarea lui Mihai. Dorurilor și suferințelor din ultima parte a mariajului cu

Doamna Stanca -tablou - biserica
Krețulescu-București
Imagine revistaclipa.eu

Mihai i s-au adăugat, grele, ca niște pietre de moară, umilințele îndurate în timpul cât a fost ținută ostatecă împreună cu copiii ei.

Apoi, toți trei, ajung în pribegie la Viena, unde vor cere ajutor împăratului Rudolf al II-lea. Aici li se vor da asigurări că Nicolae va fi sprijinit să intre în slujba arhiducelui Ferdinand.

Bustul Doamnei Stanca din fața cetății Făgăraș, inițiativa lui Nicolae Iorga, 1938. ro.wikipedia.org

Moartea fulgerătoare a lui Mihai a fost desigur, o grea lovitură pentru Doamna Stanca, pierzând pe tatăl copiilor ei. Dar poate că a fost și o eliberare, după atâția ani trăiți în tensiune. Se pare că ea l-ar fi blestemat, prevăzându-i un sfârșit tragic.

Blestemul Doamnei Stanca, citat de Constantin Gane: „Odată, în fața dușmanului bărbatului ei, părăsită, Doamna își dădu drumul amarului. Blestema, plânse și spuse că: „mai bine l-ar înghiți pe Mihai pământul, după o viață de fărădelegi” și că de mult, de altfel, i-ar fi prezis pieirea”. Cronicarii de la Curtea Ardealului o descriu în culori sumbre

pe soția voievodului, îmbătrânită prematur și mereu întunecată, tristă.

Reîntoarce în Valahia, după ce au fost eliberate, Doamna Stanca și Florica, fac o vizită mamei lui Mihai, în primăvara anului 1603, la Mănăstirea Cozia, unde aceasta s-a călugărit și se găsea sub numele de maica Teofana. Stanca i se plângea că întreaga familie a fost prost tratată în timpul cât a stat ca ostatecă în Transilvania și că toate averile sale mobile, au fost confiscate.

Maica Teofana relatează într-o scrisoare, păstrată la Mănăstirea Cozia, din 8 noiembrie 1602 cum s-a întâlnit cu nora sa, Doamna Stanca și Florica, nepoata sa, fiica lui Mihai. Iată ce spune înscrisul: „Și dacă se adunară unii cu alții, mare suspin și plângere de jalea fiu-său Mihail Vodă și pentru patima lor ce au pățit în țările străine. Fu după aceea întrebarea cine și cum au petrecut.

Grăi Doamna Stanca: „Cum am pățit noi, maică, să nu pață nime de ruda noastră. Dară molitva ta, maică, cum ai petrecut?”

Maica zise: „cu mult foc de moartea fiu-mieu și de jalea domniilor voastre.” Maica Teofana era impresionată de jelană norei sale, de suferințele îndurate de familie, dar mulțumită de revenirea lor din pribegie.

Doamna Stanca, sosită în orașul Râmnicu Vâlcea, va deceda curând, în decembrie 1603, contaminată fiind de ciuma care făcea ravagii în ținutul vâlcean, ca de altfel de ambele părți ale Carpaților. Ceremonia înmormântării a fost făcută sub cârmuirea episcopului Efrem, cu toată cinstea cuvenită rangului ei. A fost condusă pe ultimul drum de rudele sale, de mulțimea de boieri mari și mici, de orașenii și țărani din împrejurimi, foști oșteni ai lui Mihai Viteazul.

Împrejurările au făcut ca mormântul soției voievodului, ca și altele, să fie jefuite și distruse în timpul războiului ruso-turc din anii 1736-1739. După încheierea păcii și revenirea Olteniei la Țara Românească, Preasfințitul Climent a reclădit biserica

episcopală și a zidit Bolnița episcopiei, între anii 1745-1746.

Focul dezlănțuit de un trăsnet, în fatidica zi de 7 aprilie 1847, a transformat Episcopia în ruine, care mai apoi a fost refăcută până în 1857. Lucrările de reconstrucție și etapele de rectificare a reședinței eparhiale au făcut ca enigma mormântului Stancăi să se adâncească și mai mult.

O piatră de mormânt ce ar aparține doamnei Stanca, spartă în mai multe fragmente, a fost păstrată o perioadă în colecția Seminarului din Râmnic, apoi a fost integrată în lapidariul mănăstirii Cozia și adusă, în sfârșit, la Muzeul Județean Vâlcea, unde se păstrează și astăzi. Locul înhumării soției lui Mihai Viteazul rămâne neștiut, imposibil de reperat în teren, continuând să dea naștere la nenumărate discuții și controverse, care se vor stinge numai în urma unor cercetări arheologice sistematice sau chiar a unei descoperiri întâmplătoare.

Avându-se în vedere măsurile de precauție care se luau la vremea respectivă, datorate contagiozității crescute a ciumei, boală de care a murit Doamna Stanca, se presupune că a fost înhumată în curtea Episcopiei Râmnicului. În acele vremuri de molimă, se alegeau locuri izolate pentru înhumare și numai după ce se luau măsuri excepționale ca boala să nu se răspândească.

Un alt document, din anul 1627, vine să întărească satul Plăviceni, Episcopiei Râmnicului, dania Doamnei Stanca pentru „pomana” și să rămână ca o mărturie că acolo, în reședința eparhială de la Râmnic, este locul „unde zac oasele ei”.

În anul 1938, la propunerea lui Nicolae Iorga, „Gruparea Femeilor Române” filiala Făgăraș, a luat inițiativa ridicării unui bust al Doamnei Stanca. Statuia a fost realizată în anul 1938 de către sculptorul Spiridon Georgescu (1887-1974). Pe soclul monumentului este scris: „Aici a suferit toate umilințele și amenințările, pentru că a cerut dreptate neamului său, chinuită și

veșnic nemângâiata soție a lui Mihai Viteazul, Doamna Stanca.”

Ing. Angela Faina - martie 2025

**ANGELICA GANEA – VOCEA CARE
RIDICĂ SUFLETE SPRE LUMINĂ
Carmen OLTEAN**

Într-o seară în care timpul părea să se fi oprit, într-un cerc restrâns de 40 de suflete adunate de Mihaela Scumpu, am trăit unul dintre acele momente rare în care muzica nu mai este doar sunet, ci devine o punte către divin. Angelica Ganea a cântat, dar ceea ce s-a întâmplat dincolo de notele muzicale nu poate fi redus la o simplă interpretare. Era mai mult. O chemare, o binecuvântare, o atingere a cerului.

În tăcerea aceluia templu sonor, fiecare dintre noi a simțit muzica cum ne atinge nu doar urechile, ci însăși ființa. Lacrimile au curs fără să fim conștienți de ele, ca și cum sufletele noastre recunoșteau un adevăr mai mare decât cuvintele. Fiecare notă ne purta mai sus, într-o stare de levitație sufletească. A fost un moment de grație, un portal deschis spre o liniște profundă, aceeași despre care sfinții și poeții vorbesc atunci când încearcă să descrie raiul.

Dacă până acum știam că muzica poate vindeca, aseară am înțeles că ea poate și revela. Și ceea ce am descoperit este că raiul

nu este un loc îndepărtat, ci o stare. O stare pe care Angelica Ganea o aduce cu ea, prin voce, prin prezență, prin însăși lumina din ochii ei. Când nu cântă, ea continuă să strălucească. Când vorbește, îți dai seama că fiecare cuvânt îi este împodobit cu aceeași delicatețe divină. Frumusețea chipului ei nu este doar exterioară; ea izvorăște dintr-un suflet de o puritate rară, dintr-o smerenie care o face și mai impunătoare.

Dar cine este Angelica Ganea?

Născută în România, Angelica a fost dintotdeauna un spirit artistic, atrasă de muzică și poezie. Înainte de a-și croi drumul în Canada, ea a fost o prezență marcantă în lumea artistică românească, activând atât în muzica pop, cât și în teatrul muzical. Încă din acea perioadă, vocea ei avea acel fior de neuitat, acea vibrație rară care nu doar că impresiona, ci transforma.

Într-o lume în care arta este deseori eclipsată de comercial, Angelica a rămas fidelă misiunii sale – aceea de a aduce frumusețea autentică în sufletele oamenilor. În Canada, și-a continuat drumul artistic, lansând albume originale și scriind cărți care oglindesc sensibilitatea și profunzimea sa interioară. Deși a plecat departe de România, sufletul ei a rămas ancorat în rădăcinile care i-au dat glas.

Drumul ei nu a fost ușor. A trebuit să răzbată într-o industrie în care succesul nu vine doar din talent, ci și din perseverență. Cu toate acestea, Angelica și-a croit un loc al ei, prin forța vocii și a inimii. În ciuda succesului, a rămas o prezență modestă, aproape timidă în fața laudelor, dar copleșitoare în fața scenei.

Este timpul ca întreaga comunitate românească să o cunoască, să audă despre acest înger pământean care ne amintește că frumusețea nu este doar ceva ce vedem, ci ceva ce simțim. Să vorbim despre ea, să îi împărtășim muzica, să ne lăsăm atinși de harul pe care îl poartă. Fiecare dintre noi poate deveni un mesager, un ecou al vocii ei.

Să îi spunem lumii că Angelica Ganea există. Că ea cântă, dar mai mult decât atât, că ea ne înalță.

Angelica Ganea nu este doar o artistă, ci un dar pentru comunitatea românească, o rază de lumină care ne leagă inimile prin cântec și trăire. În glasul ei, diaspora își găsește ecoul, își regăsește dorul și speranța, căci ea cântă nu doar în limba ce ne leagă, ci și în cea care ne-a adoptat. Prin melodiile ei bilingve, Angelica devine o punte între lumi, un suflet care poartă cu sine amintirea României și visul unei existențe fără granițe. Fiecare notă pe care o înalță e un testament al iubirii ei pentru rădăcini și aripile pe care și le-a croit. În glasul ei, suntem cu toții acasă.

Aici găsiți muzica iubitei noastre Angelica Ganea: <https://www.iamAngelica.com>
<https://www.youtube.com/AngelicaGanea>

Carmen OLTEAN
Toronto, Canada, 15 martie 2024

Însemne ale puterii Doamnei⁸⁸

Sorin Iftimi

Coroana. S-a purtat o interesantă discuție în istoriografia noastră cu privire la existența reală a coroanelor domnești, dincolo de reprezentările simbolice, din portretele votive ale vechilor mănăstiri⁸⁹. Ipoteza potrivit căreia coroanele din portretele murale ar putea fi niște reprezentări fanteziste pleca de la constatarea că, în vreme ce originea acestui gen de obiect era considerată ca fiind bizantină, forma

⁸⁸ Extras din Sorin Iftimi, *Doamnele și domnițele în istoria românilor : curtea doamnei în Moldova și Țara Românească*, Editura Istros a Muzeului Brăilei "Carol I", 2015 p. 44-47

⁸⁹ Pentru cadrul general al acestui subiect vezi Veniamin Ciobanu, *Coroana: simbol al puterii monarhice și al statului (secolele XII-XVII)*, în AIIAI, XXXIII, 1996, p. 1-22. Al.Elian, *Moldova și Bizanțul în secolul al XV-lea*, în *Cultura moldovenească în timpul lui Ștefan cel Mare*, București, 1964, p. 97-180; H. Tikin, *O foaie de zestre din 1669*, în RIAF, 1883, p. 337-344, apud Al. Alexianu, *Mode și veșminte din trecut*, București I, 1987, p. 389-391.

întâlnită în aceste picturi este aceea a unei coroane deschise, occidentale.

Interesant este faptul că mențiunile documentare privind existența reală a coroanelor, se raportează la perioada imediat următoare a dispariției lor din portretele ctitoricești ale mănăstirilor. Dintre coroanele amintite în unele foi de zestre și diate domnești, unele vor fi aparținut fostelor doamne și chiar domnițe. Mențiunile sunt destul de cunoscute. Astfel, domnița Maria, fiica lui Petru Șchiopul, primea la nunta sa, printre altele, o coroană de aur cu pietre prețioase (evaluată la 120 000 aspri) și o coroniță cu rubine; fiicele lui Ieremia Movilă, domnul Moldovei, moșteneau trei coroane, și nu una singură (una lucrată în plăci de diamant

și două de aur, presărate cu diamante, rubine și safire)⁹⁰. Doamna Safta, a lui Gheorghe Ștefan, păstra, mult după despărțirea de soțul ei, „o cunună de aur cu rubinuri, cu mărgăritare și cu zmaragduri”, care se poate să-i fi aparținut, coroana a domnului însoțindu-l, probabil, pe acesta în pribegie, aventură neîmpărțită și de soția sa. Este greu de presupus că aceste extrem de scumpe podoabe ar fi fost purtate ca simple bijuterii⁹¹.

Calpacul. În veacul XVII, portul coroanei a fost înlocuit cu acela al calpacului (ișlicul), o căciulă de blană ce este foarte cunoscută din portretele domnești ale epocii. Deși calpacul pare o piesă de vestimentație masculină, ea a fost purtată și de către doamne. La 1653, când patriarhul Macarie al Antiohiei, aflat la Iași, o vizita pe doamna Ecaterina Cercheza, la reședința ei, aceasta ședea pe un jilț, „purtând pe cap un calpac de catifea roșie cu samur”⁹². Cea care a revendicat, în mod deschis, acest însemn ca un privilegiu rezervat doar doamnelor a fost Marica, prea

tânăra doamnă a lui Constantin Duca, voievodul Moldovei. Cronicile notează că: „fiind doamna Marica mândră și semeață, având pe tată-său (Constantin Brâncoveanu, n. ns.) domn mare Țării Românești, au început a necinși jupâneșele boierilor, cu multe cuvinte rele și mai vârtos aceasta că, într-o zi de Paște, venind o jupâneasă cu ișlic, după cum le este obiceiul de poartă jupâneșele ișlice în toată vremea, i-au luat ișlicul de pe cap și l-au băgat în foc și au lăsat-o cu capul gol, zicând că numai doamnelor să cade să poarte ișlice, iar nu și jupâneselor”⁹³. Am putea crede că, anterior, în Moldova jupâneșele aveau obiceiul de a purta ișlice („în toată vremea”), în timp ce în Muntenia, de unde venea orgolioasa doamnă, doar doamnele purtau acest însemn. O însemnare a lui Aubry de la Motraye, care vizita Curtea domnească din București, pe la 1711, pare a dezminți existența unei asemenea diferențe, arătând că „cele de rangul întâi, ca de pildă soția domnului, fiicele lui și ale boierilor poartă haine lungi, îmblănite, ca turcii; cu un calpac, sau căciulă rotundă, de samur, aproape la fel cu ale bărbaților. Acest lucru se potrivește și pentru moldoveni”⁹⁴157. Relatarea lasă impresia că și în Țara Românească jupâneșele, cel puțin soțiile dregătorilor de rangul I, purtau, în mod obișnuit, calpace. Nu știm însă ce a văzut, exact, acest călător. Nu ar fi exclus ca jupâneșele pe care le arată ca purtătoare de calpace să nu fi fost doar boieroaice de rangul I, ci să fi avut și avut ascendență domnească.

Vestimentația. Portretele murale din veacul XV demonstrează, doar pentru Moldova, moștenirea mantiei imperiale bizantine, cu mâneci oarte largi, cunoscută sub denumirea de granață 158. Alături de coroană, acest veșmânt amplu de brocard era unul din simbolurile cele mai grăitoare ale puterii

⁹⁰ Ștefan S. Gorovei, *Mușatinii*, p. 14-16.

⁹¹ Pentru culorile și simbolistica pietrelor prețioase, foarte potrivită mentalităților epocii, vezi (I. Peretz), *Chromatica lui Daniil Panonski*, în RIAF, X, 1909, p. 58-62

⁹² *Călători străini despre Țările Române*, VI, p. 38.

⁹³ Radu Popescu, *Istoria domnilor Țării Românești*, București, 1963, p. 196

⁹⁴ *Călători străini despre Țările Române*, VIII, ed. Maria Holban, Matilda Alexandrescu Dersca Bulgaru și Paul Cernovodeanu, București, 1974, p. 528

suverane. Deși mai rare, se cunosc portrete ale unor doamne purtătoare de granață. În celebra scenă a Întâmpinării moaștelor Sf. Ioan cel Nou (1415), pictată la mănăstirea Sucevița (la sfârșitul secolului XVI), doamna Anna, soția lui Alexandru cel Bun, este zugrăvită în acest veșmânt fastuos. De asemenea, Maria-Voichița, doamna lui Ștefan cel Mare, este reprezentată, în portretul brodat pe epitrahilul de la mănăstirea Dobrovăț (1504), înveșmântată cu o granață⁹⁵.

Primul domn care a purtat caftan, ca semn al investiturii sale la Poartă, de către sultan, se pare că a fost Alexandru Lăpușneanu (după 1564). Deși poate părea o haină masculină, din tablourile votive ale bisericilor se știe că, în secolele XV-XVI, și doamnele au purtat caftan, ca și soții lor⁹⁶.

Dumitru Năstase semnala o descoperire de la Muntele Athos a lui Florin Marinescu: o icoană pe care sunt zugrăvite portretele familiei lui Petru Șchiopul. Aici, doamna sa, Maria Amiralis, este reprezentată purtând un veșmânt decorat cu vulturi bicefali, puși în relație, de cei doi cercetători cu ideea imperială a domnilor români⁹⁷.

Perlele. Printre alte însemne ale puterii monarhice, un loc aparte îl ocupă perlele⁹⁸, numite la noi, în mod obișnuit, mărgăritare.

⁹⁵ Pentru a desemna această mantie de ceremonie mai era folosit și termenul grecesc *alurghida*, întâlnit și în textele vechi românești, cu acest sens, iar mai târziu cu un sens răstălmăcit. Dosoftei, în *Viața și petrecerea sfinților, amintea de „alurghidă și cunună, și altele ce sunt semne împărătești”*, v. Al. Elian, *Moldova și Bizanțul în secolul XV*, în volumul *Cultura moldovenească în timpul lui Ștefan cel Mare*, București, 1964, p. 139-140, nota 3.

⁹⁶ *Instituții feudale în Țările Române*. Dicționar, coord. Ovid Sachelarie și Nicolae Stoicescu, București, 1988, p. 514 (s. voce), p. 64, s.v. caftan.

⁹⁷ Dumitru Năstase, *Ideea imperială în Țările Române*, Athenes, 1972, p. 27.

⁹⁸ Jean-Paul Roux, *Regele. Mituri și simboluri*, București, 1998, p. 217. Autorul amintește și de așa numitul „tron al perlelor” (deși era ornamentat, de fapt, cu smaralde și rubine), care a aparținut suveranilor iranieni și a fost luat de otomani în 1514 (p. 230).

Le întâlnim și pe granața bizantină, dispuse într-o bordură lată, de-a lungul piepților și poalelor, continuându-se și pe mâneci⁹⁹. În depozitul Mariei Potocki (fiica domnului Ieremia Movilă) din Polonia, se aflau, potrivit listelor păstrate, câteva șiraguri de mărgăritare, precum și o cămașă împărătească („*țarska*”), cusută cu perle¹⁰⁰.

Sorin Iftimi

Cântecele Ioanei Stuparu pentru vatra natală, Mârșani¹⁰¹, Dolj Aurelian Popa-Stavri

Cântecele create, după cum declară autoarea, au fără îndoială caracteristici folclorice atât muzicale cât și poetice. O serie întreagă, dominantă, de trăsături, provin din tradiția orală, de creație colectivă, anonimă și sincretică, încât putem presupune că multe cântece par a fi replica celor aflate în circulație în vremea copilăriei autoarei și după acea perioadă, când le putea auzi cu prilejul vizitelor la casa părintească și în timpul horelor sau nunțurilor la care a participat. Ne aplecăm asupra versificației, în care întâlnim ca în tot folclorul românesc, implicit în cel oltenesc tradițional, de strat dialectal, rima împerecheată¹⁰², lungimea versurilor fiind de opt silabe, octosilabice, (acatalectice, adică netăiate, nescurtate) sau de șapte silabe, (tipar de opt scurtat, deci silabe catalectice). Există în această colecție de cântece și melodii cu versuri hexasilabice (de șase sau cinci silabe) întâlnite în folclorul românesc ca o a doua măsură tipică de versuri cântate în genul liric ca și în cel epic sau în cel ritualic. Un exemplu de versuri de șase silabe din cântecele Ioanei

⁹⁹ Corina Nicolescu, *op. cit.*, p. 12, 13.

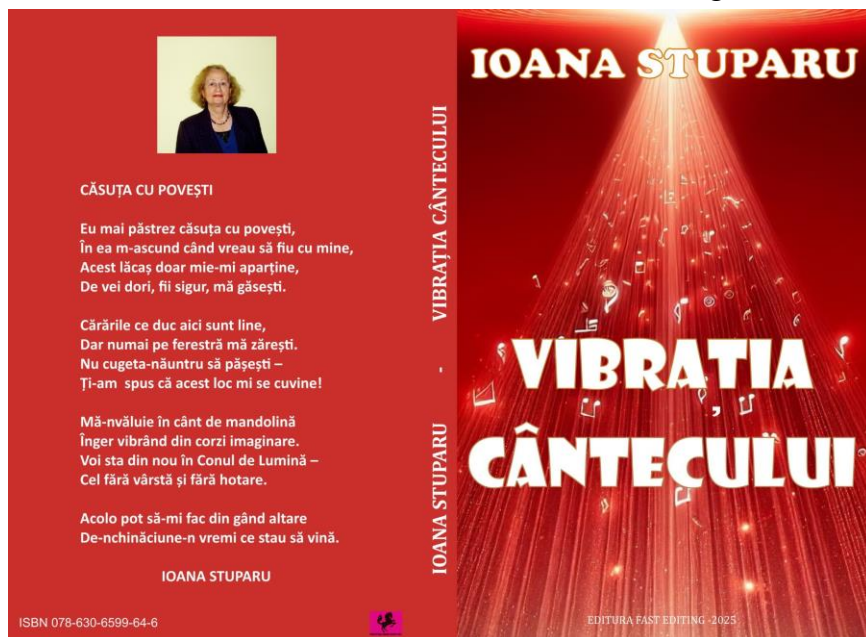
¹⁰⁰ Sever Zotta, *Știri noi despre Movilești*, în *ArhGen*, II, 4, 1913, p. 210. Ilie Corfus, *Odoarele Movileștilor rămase în Polonia*, în *SAI*, XXIX, 1972, 1, p. 29-61.

¹⁰¹ Comună aflată la 50 km de Craiova. https://ro.wikipedia.org/wiki/Comuna_M%C3%A2r%C8%99ani,_Dolj

¹⁰² În folclor, perechea de rime devine chiar *rimă succesivă*, cuprinde un șir mai lung de versuri cu aceeași rimă.

Stuparu: „*Frunză lăcrămioară, / Dragă inimioară.*“ Refrenele, de obicei unul, în alte cântece, două, au scurtimea unei subdiviziuni a versului octosilabic, fiind

arta versificării precum și dotarea autoarei cu o memorie excelentă, atât afectivă, legată de rude și de ceilalți săteni, cât și încărcată de imagini vizuale, kinestezice (de mișcare),

de culoare și luminozitate a naturii sau a împrejurărilor de viață, au condus firesc la o sinteză a liricii folclorice cu literatura cultă, organizată strofic, cum găsim în lirica de stil popular a Ioanei Stuparu. Fiecare distih, terțină (la refrenul cântecului „M-am gândit să mă cunun”), catren (4 versuri), cvintet (5 versuri, la cântecul „Frunzuliță de-

avremeasă / La teiul cu creaca groasă”), sau sextină de 6 versuri (aceasta din urmă în cântecele „Frunzuliță ca mohoru / Trec prin viață ca și noru” și „Merge daica la Tursan” sau în cântecele „Zilele-mi sunt numărate” și „Prună, prunuliță”, unde catrenul e urmat de un distih-refren)¹⁰⁶ se delimitează de celelalte unități poetice printr-o imagine proprie, încadrată ordonat în desfășurarea și clarificarea ei treptată, aproape cinematografică. Astfel, cântecele Ioanei Stuparu se apropie și se confundă cu bijuteriile muzicale ale tarafului oltenesc de la șes, condus de primaș, sau de cântecele câte unui rapsod improvizatoric local, care devine pentru moment, o voce muzicală a satului. Că sunt legate strâns de tradiția satelor doljene, de trăirile înregistrate de

numite *refrene silabice*. Cele mai multe refrene sunt întinse pe unul, două, trei versuri. Cele de două-trei silabe, le putem încadra *refrenului de completare silabică*¹⁰³ și de profilare a conținutului versului și al cântecului pe care tind să îl individualizeze. Refrenele de la patru până la 12 sau 14 silabe, pot fi considerate *refrene propriu zise*, „de sine stătătoare”, unități individualizate.¹⁰⁴

Întâlnim și refrene mai mari de 12 sau 14 silabe¹⁰⁵ numite refrene compuse, strofice, cu o contribuție mai mare la afirmarea formei și la desăvârșirea conținutului lirico-muzical. Deși cele mai multe poezii ale cântecelor sunt organizate în strofe de patru versuri, în catrene, atât melodia cât și imaginile din cântecele Ioanei Stuparu au o fluentă specifică organizării cântecului folcloric ca un continuum de versuri cântate, neșeparate strofic. Experiența îndelungată în

¹⁰⁶ În cântecul „*Dimineața când mă scol*” avem și exemplul unui catren întretăiat de două refrene silabice, identice, „bani,banii” urmând după versurile propriu-zise ale catrenului - un distih, deci șase serii metrice îmbogățite cu două refrene silabice, Alt cântec, „*Mă suii în avion*”, are un catren întretăiat după versul 3 de refrenul „*Lumuliță!*”, urmat de un refren compus dintr-un catren care se repetă muzical dar care are versuri diferite la serile metrice (versurile) 3 și 4.

¹⁰³ Apud Gheorghe Oprea, *Folclorul muzical românesc*

¹⁰⁴ Op. citat.

¹⁰⁵ Constantin Brăiloiu considera refrenul compus, strofic, de la 12 silabe în sus, Emilia Comișel, de la 14 silabe în sus.

viața autoarei reiese și din cele scrise și publicate de-a lungul timpului de Ioana Stuparu, în proze mai scurte sau în romanele sale. Universul bogat, divers, evocat, unitatea, chintesența subiectului fiecărui cântec par a se închea datorită inspirației pornite din puternicele emoții și sentimente: dor, dragoste, îndepărtare sau înstrăinare de sat, bucurii ale întâlnirilor cu oameni dragi în atmosfera de odinioară a satelor românești fremătând de viață și de tradiții, sau străbătând diversa floră și întâlnind multe viețuitoare drăgălașe. Regăsim în versurile cântate nume de sate, nume de păsări precum cucul, turtureaua, mierla, cu rolul lor tradițional în poezia populară, denumiri legate de floră, precum *iarba câmpului, vioreaua, frunzulița de negară, frunzulița ca mohorul, bujorii, teiul, câmpul, plaiul viilor*. Toate acestea s-au iscat ca „insule muzicale”¹⁰⁷ printre notațiile de jurnal autobiografic care stau la baza scrierilor Ioanei Stuparu. O să vă întrebați „dar unde este umorul, unde satira, unde gândirea critică?” Acestea se regăsesc în celelalte scrieri ale autoarei. În cântecele dedicate Mârșanilor și celorlalte sate din împrejurimi, ea s-a concentrat pe raiul cel dintâi al copilăriei în care părinții și bunicii sunt îngerii care își ocrotesc vlăstarele cu vorbe blânde și încurajatoare, într-un mediu natural deschis frumuseții anotimpurilor, răsăritului și apusului de soare și de lună, jocurilor de copii și horei de adolescenți și tineri ai satului, în ciripitul voios al vrăbiilor, sub zborul lin al berzelor migratoare... Încât îmi amintesc ce mi-a răspuns Dumitru D. Stancu, compozitor, profesor de muzică, inspector, culegător al cântecelor și doinelor teleormănene, atunci când l-am întrebat de ce este lumea dispusă să se lase atrasă mai degrabă de urât și să îmbrățișeze răul? „Domnule Popa, ca să ai o generație sănătoasă trebuie să cultivi în sufletul ei frumosul din orice domeniu al vieții. Dacă vor fi crescuți așa, cu siguranță oamenii vor dori să descopere în continuare frumusețea vieții și nu se vor lăsa conduși

sau influențați spre cele nefolositoare economiei vieții lor și a celorlalți.” Și adaug eu, acum, nu vor ști și nu vor vrea să mintă, să înșele, să-și ascundă talentele, inteligența și virtuțile... Vor fi oameni întregi, destoinici în mai multe îndeletniciri, profesii, buni gospodari și familiști. Oameni crescuți în spiritul civismului, culturii naționale și al civilizației. Nu vor râde de cei frumoși și curați la suflet pentru că și ei vor aprecia aceste virtuți ce însoțesc căile luminoase ale destinului. Vor evita observațiile făcute altora, critica sistematică a celorlalți, certurile și conflictele. De altfel, un asemenea Om este scriitoarea Ioana Stuparu, distinsă în truda ei literară, emoționată pentru succesele proprii și ale confrăților într-un frumos, modestă dar cu totul încrezătoare în calitățile sale și în inspirația divină. Ca ființe dragi inimii sale evocă pe „*măicuța dragă, ochioasa de Anișoara, Rădița cu ochi ca mura, Dada Mița, Gherghina, țata Stana, iubitul Ionică, Craiul Florilor, neica Pricu violonistul, mârșăneanca frumoasă*”. Un alt aspect este lipsa cuvintelor scolastice, cărturărești, a neologismelor, a vocabularului poetic contemporan înclinat către abstracțiuni și cuvinte recent adoptate din alte limbi naționale. Deci păstrarea lexicului autohton desprins din vorbirea și vocabularul curent, funcțional și esențial al ruralității românești oltenești. Așa cum vom observa și în firul melodic, Ioana Stuparu păstrează spiritul și formele graiului folcloric românesc moștenit de intelectuali direct de la părinți și săteni. Vocabularul este cel popular, divers, dezvoltat și fluent sintactic, ager, ca firea oltenească, esențial, metaforic, însoțit de aspecte ale oralității cuvincioase din vorbirea curentă, populară. Sunt evocate localități ca Mârșani, arii reprezentative zonei natale precum în versul „Merge daica la Tursan”, „Mă dusăi pe câmp în sus”. Întâlnim verbe care surprind acțiuni specifice vieții și îndeletnicirilor rurale, sau fenomenelor vieții petrecute în mijlocul naturii: „Du-mă neică” cu calul sau căruța, „spre satul ce-mi place mie”, „M-a luat o spaimă de moarte”, „Să colind lumea cu

¹⁰⁷ N.n.

dorul”, „Murgul meu n-a oprit goana”, „M-a bătut aseară vântul”, „Dúduie sub tălpi”, „Trec prin viață ca și noru”, „Se-ncinge jocu-n uliță”, „Și mă fac frate cu vântul”, „Să nu mă zdruncini prea tare”, „Și-a făcut mierlița casă”, „Și vor crește frățiorii”, „Puii învață să zboare”, „Mi-a căzut la inimă”. Diminutivele accentuează familiaritatea autoarei cu oamenii și cu natura rurală prin cuvintele: *Mărioară, Ancuței, mândruliță, neiculiță, guriță, măricel, oltenaș, puișori, frățiori, găurele, potecuța*, sau prin expresiile *floricică lângă piatră, prună prunuliță, merișor în floare*. Versuri sau grupe de versuri *călătoare* în folclorul românesc: *Dragostea noastră curată, A aflat o lume toată*, (inversarea propozițiilor-versuri, pentru accentuarea ideii de curățenie, de sfințenie a dragostei), *Am o fire păcătoasă / Ce iubește nu mai lasă, În sân mi-am pus busuioc / Ca să mă iubești cu foc*, sau *Sârba asta-i oltenească / Cine-o joacă să trăiască!* Sunt denumiri de dansuri cu variantele lor: *Sârba la doi, sârba la patru, sârba la opt*. Forme regionale ale cuvintelor, ale verbelor la timpul perfectul simplu¹⁰⁸: scosei, mă dusăi și altele. Expresii populare locale sau generale: *Dragostea cu melic / Nu e bună de nimic*, sau *Fir-ar ea, afurisită*, sau *Tremură carnea pe mine*. Refrene silabice ca *Of, dorule* sau *Of, lume, lume*, sau *Lumuliță!*, refrane compuse precum *Jalea-i mare, doru-i greu / Pentru puișorul meu*; Refrene propriu-zise desfășurate pe două versuri hexasilabice, (două serii metrice): *Hai, hai să ciocnim / Să ne veselim* sau refrane compuse, strofice: *Ș-auleu, lele, lele, / Vai de păcatele mele!* (15 silabe), *Inimă, inimioară / Nu ieși din piept afară, / Dragostea e floare rară!* (23 de silabe). Este și un cântec în care alternează constant, repetitiv, versul octosilabic cu cel hexasilabic: *Am plecat din satul meu / Bobocel în floare ...* Alte refrane compuse,

¹⁰⁸ „Perfectul simplu este un timp perfect corect, iar faptul că el este folosit cu precădere în Oltenia și în teritoriile limitrofe ține de specificul zonei, fiind folosit în graiul de zi cu zi în special în mediul rural.” <https://adevarul.ro/stiri-locale/slatina/de-ce-vorbesc-oltenii-la-perfectul-simplu-cum-au-1599681.html>

regulate¹⁰⁹: *Norocele, norocele, / Ce mult te-am dorit, / Norocele, norocele, / La mine-ai venit!* și *Ieri sărac, astăzi cu bani / C-așa mi-a fost soarta / Dumnezeu a vrut cu mine / Să se-ntoarcă roata*.

Colecția de cântece create pe de-a-ntregul în stilul folcloric dar cu versuri cizelate, atent meșteșugite, inspirate, îmbogățite tematic și imagistic, întrebuițând metafore, au fost selectate din cele pe care autoarea încă nu le-a oferit transcrierii pe portativ. Avem în vedere că Ioana Stuparu scrie și poezie modernă în forme consacrate, clasice. Ce dă plus-valoare creației sale este combinația „naturală”, firească, și accesibilă, experimentată, a aspectelor enumerate în acest eseu, cu armonia între gândurile sale, imagini și teme poetice conduse către desăvârșire prin cizelarea destul de numeroaselor pseudostrofe, catrene, cvintete, sextete sau în alte cântece, grupe de două catrene din cuprinsul oricărei miniaturi poetico-melodice. În plus, actualitatea unor teme și subiecte pe care le ilustrează într-un mod atât de frumos și convingător, încât putem spune că Ioana Stuparu este moștenitoarea unei culturi folclorice îndelungate, milenare, fiind la rândul ei călăuzită instinctiv de marea creație orală, colectivă, anonimă, sincretică (text, muzică vocală, instrumentală, ritmul jocului de horă sau de sârbă). Prin cărțile și cântecele sale, Ioana Stuparu autentifică o experiență de viață personală unică. Talentul ei și vocația de reprezentare a realității s-au dezvoltat treptat și sigur, încă din tinerețe, pe cărări ce au condus de la nesiguranță și suferință la lumină și împlinire: claritatea expunerilor, armonia sentimentelor, naturalețea omenească, simplitatea și realismul imaginilor, concretețea împrejurărilor păstrate în memorie sunt valorificate prin intermediul limbajului artei. Calitățile omenești distinse, și-sobrietatea, seriozitatea

¹⁰⁹ Refrane regulate sunt cele formate din grupe metrice binare. Cele neregulate conțin cel puțin un grup metric ternar: do-ru-le, sau le-roi-leo, sau ju-ne-lui bu-nu. Apud Gheorghe Oprea, Folclorul muzical românesc.

- au favorizat evoluția ca artist, iscând izvoare de hrană spirituală pentru toți cei care i-au citit, îi citesc și îi vor citi și asculta în viitor creațiile, pentru că ele sunt scrise și cântate pe înțelesul tuturor. Cândva, cineva, va trebui să se ocupe de traducerea în limbi de circulație internațională a acestor valori de patrimoniu imaterial folcloric sau de expresie cultă, individuală, precum și de editarea celor mai alese pagini și cântece în cărți și compact discuri destinate copiilor, adolescenților și tineretului.

Însoțită de trena ei de alte aspecte calitative, admirație, stare de bine, stare armonioasă, inspiratoare, **tema generală este dragostea.** Tema particulară: dragostea victorioasă, iar mai concret specificat – dragostea adevărată este victorioasă în împrejurări firești sau extreme, depășind prin efort și sacrificiu obstacole ce par de netrecut. Cartea în pregătire pentru publicare, **“Vibrația cântecului”**, de Ioana Stuparu, cuprinde 22 de cântece populare, versuri și muzica notată pe portativ, precum și capitole în care ne destăinuie, pe lângă date autobiografice și aspecte legate de literatura ei personală, de autor al cărților „Clipe de lumină”, „Cununa rapsodului”, „Jurământul văduvei” – aceasta din trilogia narativă „Oameni de nisip” - despre diverse datini și obiceiuri, despre câțiva lăutari din Mârșani, despre creațiile folclorice care circulau din belșug în satele din regiunea natală¹¹⁰ și despre memorarea baladelor și pieselor lirice sau de joc pe care le cântau lăutarii la nunți, la petreceri; sau despre versurile cu mesaj special cu care femeile își jeleau morții, compunându-le

¹¹⁰ Enumerăm doar câteva dintre localități cu tradiții lăutărești sătești recunoscute: Craiova, Goicea, unde s-a născut Marin Chisăr, urmașul lui fiind Constantin Chisăr, poliinstrumentiști; Grecești-Dolj, dar și grupul folcloric din Amărăștii de Jos, localitate apropiată, aflată în județul Vâlcea; Comani, Vâlcea, unde s-a născut solista Ileana Constantinescu; Comuna Ionești, satul Marcea, unde s-a născut Maria Dragomiroiu; Drăgășani, localitatea în care s-a născut compozitorul, acordeonistul și pianistul Paraschiv Oprea, dirijorul Orchestrei de Muzică Populară Radio; mai la nord, în Vâlcea, satul Hotăroaia, comuna Roșiile, unde a văzut lumina zilei celebra solistă de muzică populară Maria Ciobanu.

„ritmate și cu rimă”. Deasemenea despre „strigăturile, în special cele satirice”, pe care le auzea și pe care le recompunea cu dedicație, ținându-le pentru sine. Citez din cartea „Vibrația cântecului”:

„Înstrăinarea¹¹¹ s-a produs totuși, fără să știu. Ilegal. M-am trezit în fața faptului împlinit. Am căzut la pat, bolnavă pentru câțiva timp.

De la viață am învățat că doar iertând mă voi ridica și voi reveni „la viață”.

După toate astea am înțeles semnificațiile viselor pe care le avusesem în ultima perioadă. Fuseseră premoniții ale înstrăinării mele de casa părintească și pustiirea sufletului de tot ce iubisem!

Am crezut că voi muri de atâta suferință!...

Dumnezeu și Sfinții din Ceruri mi-au purtat de grijă și de această dată. Mi-au dat putere să nu mor, chiar dacă dorul a rămas arzând. Posibilitatea de a-mi împlini menirea cu care am venit pe pământ a fost salvarea!...

Gândul și dragostea pentru locurile natale și oamenii de care eram legată au luat o altă cale: creații literare scrise.

Și ca o rezolvare imediată, în una din poezii mi-am înălțat gândul către un „neică imaginar” și i-am cerut ajutorul. Un neică la care eram sigură că pot apela oricând, fără să supăr pe cineva:

Du-mă, neică, la Mârșani

De Ioana Stuparu

Du-mă, neică, la Mârșani,

Că mi te-oi plăti cu bani!

Și ți-oi da multe parale, of, of, of

C-am în suflet un dor mare.

*

Iarba câmpului mă cheamă,

Parc-am fi surori de mamă,

Și de mamă și de tată, of, of, of

Că mă știe-nstrăinată.

*

Frunzuliță ca negara,

‘Mi-arde inima ca para!

Du-mă, neică-n plai iubit, of, of, of

Unde am copilărit.

¹¹¹ Înstrăinarea casei și pământului deținute de bătu, bunicul scriitoarei.

*

*I-am trimis pe-un pui de cuc
Să m-aștepte, că mă duc!
I-am trimis pe-o turturea, of, of, of
Că-n curând îl voi vedea.*

*

*Du-mă, neică, la Mârșani,
Că mi te-oi plăti cu bani!
Și ți-oi da parale-o mie, of, of, of
Că-i satul ce-mi place mie.*

Cîteam plângând și mă răcoream!...

La un moment dat mi-a venit ideea să cânt aceste versuri, ca să le țin lângă suflet și totodată să le țin minte mai ușor. Fiindcă toate aceste întâmplări erau ale mele. Îmi aparțineau doar mie, într-un fel anume, ca niște taine și nu voiam să spun nimănui despre ele!

Din experiență știu că mai ușor se memorează un cântec decât o poezie.

Ideea nu-mi aparține și probabil are o vechime greu de estimat.

Cântecul se pare că s-a născut pe pământ odată cu viața omului. Părinții le vorbesc pruncilor cu vorbe line, cu glasuri blânde, melodioase... Le vorbesc cântând de obicei murmurat, iar ei se liniștesc, adorm și râd în somn...

Nu ar fi fost prima dată când compuneam versuri și apoi le cântam. Un exemplu mai vechi este poezia „Frunză lăcrămioară”, pe care am compus-o în anul 1980, când tulburările din viață nu mai conteneau.(...)

Tot atunci i-am compus și melodia. Din ea mi-am făcut tovarăș de drum, în fiecare dimineață, când mergeam la serviciu, pe jos, cam o jumătate de oră. Acesta era modul meu de a supraviețui intemperiiilor vieții. Mai ales că eram persoana care nu avea obiceiul să povestească despre problemele ei sau să ceară cuiva ajutor. Cel care știa totul despre mine, era Dumnezeu. El era tot timpul în gândul meu și-i puteam spune orice, cu speranță.”

A consemnat: Aurelian Popa-Stavri
București, Ianuarie, februarie 2025

SINAXARUL CERULUI (I)

Gheorghe Constantin Nistoroiu

„Adevărata sfințenie n-are nevoie să se arate și să fie recunoscută!”

(Mircea Vulcănescu)

Peste tradiția arhimilenară a Neamului nostru primordial în spațiul sacru al Vetrei străbune, binecuvântată de Bunul Dumnezeu, nu a trecut timpul așa ca o scurgere istorică a tuturor etapelor lui, ci s-a împlinit vremea într-o curgere, într-o devenirea spirituală a tuturor epocilor.

Vremea, pentru străbunii noștri legendari și nemuritori pelasgo-traco-geto-daco-români, nu are un prins fir răsucit sau un cuprins ghem ce se deșiră, ci o finalitate sacră care se împlinește.

„Fiecare faptă răsună în întreaga lume, grația în universul lui filosofic creștin prințul gândirii ortodoxe – Mircea Vulcănescu, fiecare gest își propagă viorile cremoneze în cutii ori de câte ori cineva cântă pe una dintre ele. Viața unui om e legată de soarta unei stele. Fapta rea a unui om întunecă soarele și luna.” (Atitudini 88 Decembrie 2024, Anul XVI, p. 64)

Faptul că Neamul nostru – Protopărintele omenirii avea în sânge gena religioasă, a determinat ca poporul dacoromân să se nască creștin ortodox, structural el era creștin și, din fericire el încă mai este creștin ortodox, cu tot efortul depus pentru ruperea lui din tradiția străbună!

Multă curgere a credinței, a iubirii, a înțelepciunii într-o devenire dăinuirii sale ortodoxe aflăm la marele nostru Mecena al averii și al bogăției spiritului, căruia un premier indezirabil din România, i-a înstrăinat averea în mod total nepermis, în cârdășie cu omologul său maghiar, cu ceva timp în urmă: „Ca fiu credincios al Bisericii mele, laud Dumnezeirea, căci m-a creat Român; iubirea ce o am către națiunea mea, mă îmboldește neîncetat a stăruii în fapta, ca încă și după moarte, să erump de sub gliile mormântului, spre a putea fi pururea în sânul Națiunii.” Acest testament a fost

rostit, scris la 4 Noiembrie 1869, în Budapesta, de marele ROMÂN, Emanuil Gojdu.

Tradiția precreștină și creștină consemnează faptul că de la FACERE și probabil până la A doua VENIRE a Mântuitorului Hristos, pământul Gliei noastre a fost stropit cu sângele atâtor mame și tați, fecioare și copii, preoți și călugări, monahii și eroi, martiri și genii, profeți și mărturisitori, știuți ori neștiuți care au făcut ca Pământul neamului să se cuminece în Biserica cea Una cu Cerul într-o transfigurare filocalică isihasto-carpatină.

Așa cum în Sânul cerului divin sălășluiesc Sfinții și Îngerii lui, la fel în Sânul pământului străbun mustesc eroii și martirii lui, bătătorind astfel drumul Crucii pe care se netezește Calea mântuirii!

Mare parte a tineretului român creștin-ortodox și Elita spirituală a Națiunii sub regimurile Carol al II-lea, Antonescu și cel bolșevic din România, au ajuns să fie arestați dar nu ca deținuți politici, ci întemnițați religios pentru crezul, iubirea și jertfa lor naționalist-ortodoxă.

DATUL neamului nostru milenar a fost și este prin FIREA sa înăscută religios, VOCAȚIA creativă într-un geniu și MISIUNEA profetică într-o cromatică filocalică de eroi, cuvioși, martiri, mărturisitori, mare parte ajungând sfinți într-un nou apostolat sofianic privind apoteoza Sfinților închisorilor.

Un actual tânăr protestant olandez, convertit la ortodoxie cu numele de Abraham, de frumoasa rămâncă Alina, îngerul lui păzitor, ne mărturisește recent bucurându-ne: „*Pot să spun că sfinții închisorilor m-au apropiat și mai mult de Dumnezeu și m-au determinat să mă îndrăgostesc de poporul român.*” (Revista *Atitudini* 88, Decembrie 2024, Anul XVI, p. 57)

Preludiul martiriului valah este suferința într-un credința și nădejdea creștină, care topește durerea psiho-fizică, transformând-o

în iezerul iubirii pe care se pogoară aura sfințeniei!

Conlucrând cu Creația lui Dumnezeu, creștinul ortodox observă că toate lucrurile au un sens, că taina lumii este de fapt o CARTE de semne, al cărei izvor curge mereu spre fluviul pururea ceresc.

Fiindcă, dacă s-ar fi canonizat Sfinții închisorilor din România de către Sinodul B.O.R., la scurt timp după lovitura de stat din Decembrie 1989, planificată de Oculta omniprezentă, poate evenimentul ar fi creat în conștiința colectivă respectul față de crezul lor și se putea reveni la statutul constituțional de drept în România. Poate că altul ar fi fost destinul Națiunii române, ce se putea reconverti filocalic creștinește, prin puterea rugăciunii și prin privegherea de Sus a Noilor Sfinți, Martiri și Mucenici din temnițele comuniste.

Astăzi riști catalogarea de ”putinist” dacă amintești că Rusia și Biserica sa pravoslavnică, au canonizat nu mai puțin de 1700 de noi mărturisitori și mucenici din gulagul sovietic, după momentul 1990.

Desigur, că după decenii de nepăsare, canonizarea Sfinților Mărturisitori canonizați de B.O.R., în 4 Februarie 2025, este un lucru demn de laudă la adresa poporului drept măritor creștin, care menține aprinsă flacăra sfințeniei Înaintașilor săi.

În acești 35 de ani, Ceata a zeci, sute, poate chiar mii de Noi Sfinți, Mucenici și Mărturisitori urcați în Sinaxarul ceresc direct din temnițele comuniste, au făcut o Patrie cerească acolo în ceruri, dar nu au reușit să o coboare măcar în bisericile noastre și să înlocuiască dictatura și cenzura oricărei libertăți din țară.

Prea multe sunt secăturile ce ne stăpânesc după ce am dat jertfa de sânge din nou strigând ”LIBERTATE ” !

Ne este dat să așteptăm recunoașterea Sfințeniei multor mărturisitori, care chiar dacă au primit recunoașterea creștinilor, stau smeriți la rândul recunoașterii și de către BOR. Fiind atât de mulți, gândul mă poartă

la cei pe care i-am cunoscut direct : ieromonahul Ghelasio Gheorghe, preot Constantin Galeriu, Arhim. Iustin Pârvu, preot Gheorghe Calciu Dumitreasa, Mitropolit Antonie Plămădeală dar și pe cei ce mi-au marcat formarea spirituală: ieroschimonah Daniil- Sandu Tudor, ieroschimonah Nil Dorobanțu, Mitropolit Irineu Mihălcescu, arhiep. Victor Leu, episcop Grigore Leu, Mitropolit Gurie Grosu, episcop Nicolae Popovici și încă mulți alții.

La rând așteaptă și marii poeți și filozofi creștini ai temnițelor și lagărelor comuniste, Radu Gyr, Andrei Ciurunga, Nechifor Crainic, Mircea Vulcănescu, Ioan Ianolide, Ernest Bernea și mulți, mulți alții...

24 Ianuarie 1921 – SÂNGEREI – Bălți - Basarabia, Zi sfântă și localitate martiră ce aveau să încununeze în Sinaxarul Cerului pe VALERIU GAFENCU, cel supranumit „Sfântul închisorilor.”

Odor adorat, copil alintat, elev silitor, student strălucitor, tânăr frumos ca anticul Adonis, creștin evlavios și totuși arcul vieții i se frânge catapultându-l în temnița încremenită și odioasă.

Tatăl – Vasile Gafencu a fost deputat în Sfatul Țării, astfel că mărtișorul vieții lui l-a prins de șnurul Unirii Basarabiei cu Patria Mamă, fapt pentru care sovieticii invadatori – muscalii l-au smuls din vatra familiei sale deportându-l în iadul Siberiei, unde realmente a încremenit.

Mama – Elena, născută Cucuș (1895-1981), cu ochii de cicoare în care se primenea Cerul deseori, prin rugile ei fierbinți de mulțumire către Crăiasa Cerului și a Pământului – MARIA, mulțumea pentru darurile primite, angelicul vlăstar Valeriu și cele 3 mlădițe: Valentina, Eleonora și Elisabeta.

Așadar, în plină efervescență tinerească, cu predilecție pentru studiu, meditație și trăire religioasă sub a cărui corolă sublimă se înmiresma totul în jur, studentul Valeriu Gafencu a fost arestat sub regimul Ion Antonescu și condamnat la 6 luni închisoare,

ianuarie-iunie 1941, eliberat și reînchis în ianuarie 1942 la mănăstirea-închisoare Galata-Iași, apoi la Aiud.

„În perioada dictaturii antonesciene ajung în detenție mii de persoane, de toate vârstele, sute de elevi fiind condamnați pentru credința și naționalismul lor.” (Studentul Valeriu Gafencu – „Sfântul Închisorilor din România” – Studiu, mărturii ale camarazilor de suferință și corespondență, coordonator Nicolae Trifoiu, Ed. Napoca Star Cluj, 2002)

De ce Dumnezeu a îngăduit să ajungă Valeriu, ceilalți elevi, studenți, învățători, profesori, preoți, călugări, mame, fiice, soții, generali, ofițeri, țărani cu sufletul frumos – aproape întreaga Elită spirituală a Patriei creștine, în închisori, în suferință?!

În examenul de conștiință Valeriu și poate ca el toți ceilalți întemnițați religios, s-au întrebat: „Pentru ce am fost eu închis?!” „Atât în liceu, cât mai ales în Universitate, unde nivelul vieții morale e mai scăzut, toată lumea, profesori, colegi, și mai ales prieteni, vedeau în mine un model de viață curată, un tip de om nou, care se menținea într-o viață morală, abstinentă, cu toată hotărârea și dârzenia.” (Studentul Valeriu Gafencu – „Sfântul Închisorilor...”, op. cit., p.13)

Tineretul român creștin-ortodox sub îndrumarea Elitei pantheonului național, a mentorilor spirituali, nu aveau drept scop tipul de ideal omenesc, ci tipul Românului al cărui sens final este mântuirea sa întru Sănul ceresc al Cetei neamului!

Așadar, planul lui Dumnezeu cu Valeriu și cu toți ceilalți care s-au reaprins comuniunii cu Mântuitorul și Crăiasa Cerului și a Pământului Fecioara Maria, acceptând suferința, era de fapt un preludiv al sfințeniei, un preludiv al iubirii, al jertfei, al mărturisirii, al martiriului.

Și de fapt, Valeriu Gafencu ca și cei mai mulți, zeci, sute, poate chiar mii de camarazi întru suferință au înțeles planul Mântuitorului Hristos și al divinei Sale Maici – Fecioara Maria.

Creștinul dogoritor din el în viața de afară, Valeriu a înțet în temniță prin rugă neîncetată, prin suferință, prin iertare și revărsare a dragostei, vâlvătaia mistică a isihastului. „Doamne, dă-mi robia care eliberează sufletul și ia-mi libertatea care-mi robește sufletul!”, era practic ruga de foc a ultimelor sale cuvinte pe pământ, dar în care a ars mistic întreaga sa scurtă viață, fiindcă el nu se străduia să fie un creștin autentic, deoarece era un mărturisitor!

„Biblia, Filocalia și Urmarea lui Hristos rămân cărțile ce au fundamentat sufletul și viața lui Valeriu, la care se adaugă toată cultura creștină a tuturor veacurilor. Valeriu a fost un om complet. Personalitatea lui era puternică și echilibrată în toate domeniile vieții. Viziunea lui despre Dumnezeu, lume și viață a fost integrală și unitară, realizând o perfectă armonie.” (ibid.p.6). Biblia spune „De aș grăi în limbile oamenilor și ale îngerilor, iar dragoste nu am, făcutu-m-am aramă sunătoare și chimval răsunător. Și de aș avea darul proorociei și tainele toate le-aș cunoaște și orice știință, și de aș avea atâta credință încât să mut și munții, iar dragoste nu am, nimic nu sunt...Dragostea îndelung rabdă; dragostea este binevoitoare, dragostea nu pizmuiește, nu se laudă, nu se trufește... se bucură de adevăr. Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă.” (Sf. Ap. Pavel, Epistola I Corinteni 13, 1-7)

Filocalia îți cere: „Să nu te încrezi în puterea ta și ajutorul de la Dumnezeu va veni la tine. Să nu ai dușmănie față de vreun om, căci având-o aceasta, nu-ți va fi primită rugăciunea. Împacă-te cu toți, ca să ai îndrăzneală la rugăciune. Păzește-ți ochii și inima ta nu va vedea cele rele.” (Filocalia Sfintelor Nevoințe ale Desăvârșirii – Harisma 12, București -1991, p. 125)

Urmarea lui Hristos ne învață: „Două aripi sunt pe care omul se înalță mai presus de cele pământești: curățenia și simplitatea: simplitatea în scop și curățenia în dragoste. Simplitatea caută pe Dumnezeu, curățenia îl

află și-l gustă.” (Urmarea lui Iisus Hristos, tip. cu binecuv. I.P.S.D.Dr. Pimen, Arhiepiscop și Mitropolit al Moldovei și Sucevei, în vremea Stareției P.C. Arhim. Valeriu și Stareției P.C. Arhim. Meletie, Tipografia Monastirei Neamțu, 1923, p. 59)

Unul dintre marii Poeți ai Crucii, Constantin Aurel Dragodan, întemnițat religios, memorialist de referință, i-a înmânat camaradului de suferință Nicolae Trifoiu, la sediul A.F.D.P.R. din București, la 6 Martie 1996, dosarul „VALERIU GAFENCU”, cu documente inedite, mărturii-evocări ale celor care l-au cunoscut, materiale despre care știa că erau adunate de regretatul Gili Ioanid și că au fost înaintate și cancelariei Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în vederea canonizării celui numit de mulți ani deja, ”Sfântul Închisorilor”.

„Cu prilejul întâlnirii de la Mănăstirea Sâmbăta de Sus, în 1996, cu Î.P.S.S. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, spunându-i despre aceste materiale, l-am rugat, ca și pe Bartolomeu Anania, să se intereseze de soarta lor. Dar, de fapt, cei care le-au preluat după moartea lui Gili Ioanid, le-au depus la sediul A.F.D.P.R., fără să le valorifice într-o oarecare măsură.” (Studentul Valeriu Gafencu – „Sfântul Închisorilor...”, op. cit., p.7)

Mare PĂCAT! Mare, Grea și Îndelungată PIERDERE pentru Neam, Nație și popor!

Balaurul cu zeci de capete se încrâncenează pe viață și pe moarte să stârpească creștinismul din România ortodoxă.

Niciodată nu a fost mai reală imaginea văzută atunci de marele poet al Ardealului, al României, Octavian Goga, care a cântat apele, țara, țaranul, dar a răbufnit colosal, aruncându-și reproșul său de naționalist în veșnicie: „Țară de secături, țară minoră, căzută rușinos la examenul de capacitate în fața Europei... Aici ne-au adus politicienii ordinari, hoții improvizati astăzi în moraliști, miniștri care s-au vândut o viață întregă, deputați contrabandiști... Nu ne prăbușim nici de numărul dușmanului, nici de armamentul lui, boala ce o avem în

suflet, e o epidemie înfricoșătoare de meningită morală.” (Nicolae Grosu, *Blestemele Nației Române – o tomografie sociologică a XXV-a abordare*, Ed, Ecou Transilvan, p. 194)

Sfinții închisorilor din România, se pare că sunt prea mulți pentru Sinaxarul admis de BOR, dar cu siguranță nu au nevoie de nicio altă recunoaștere urcând SCARA către CERUL vegheat doar de dragostea lor pentru dreapta credință. Eroii neamului legendar românesc s-au conturat în Icoana națiunii ca și chipuri ale demnității românești, lămurind trăirea serafică după râvna dumnezeiască dincolo de sinistrul zăngănit de lanțuri ori de plângerea cu suspine a clopotelor, fără să ceară permisiunea nimănui...

Noile ”institute” vânează dureroase amintiri crezând că au dreptul să stabilească cine sunt SFINȚII NEAMULUI, uitând că în LUCRAREA lui Dumnezeu nimeni nu este mai presus de VOINȚA Lui și recunoșterea SFINȚENIEI o face poporul asuprit și nu tagma parveniților !

LANȚURI și CLOPOTE

*„În celule zăcem ca-ntr-o grea carapace,
Dar în noi infinitul o fereastră deschide;
Zbuciumări ne-au durut, dar o limpede pace/
Ne răsfire în suflet aurore splendide.//
Suferința ne-a-mpuns ca o suliță-n coastă,
Dar din rana adâncă izvorâ fericire;
Dușmăni ne-au lovit, și-am scrâșnit sub năpastă,
Dar ne pâlpare-n inimi arzătoare iubire.//
Deznădejdea ne-a prins în morciră-i stătută,
Dar speranța-nflorește ca și nuferii-n lacuri;/
Am tăcut ne-ntrerupt, ca o cremene mută,
Dar tăcerile noastre vor vorbi peste veacuri.//
Ne-au mușcat uneori șerpi vicleni de-ndoială,
Dar cresc și mai vie, ca în Toma, credința;/
Mișeliile-au frânt lupta noastră loială,
Dar vedem mai aproape, în triumf, biruința.”*
(Constantin-Aurel Dragodan, *Itinerare în lanțuri – Poeme 1945-1964*, Ed. Ramida, București-1992)

GHEORGHE CONSTANTIN
NISTOROIU, Broțteni, Neamț

MIHAI EMINESCU COMOARA DIN COLECȚIE

Constantin Moșincat (C..M.) – *Continuăm dialogul cultural în Anul Eminescu – 175 de ani de la naștere cu domnul general, prof. univ. dr. Lazăr Cârjan, unul dintre cavalerii Luceafărului, cum l-am numit pe acest pasionat colecționar al operei și al simbolurilor care-l prezintă și reprezintă pe Eminescu, transformate astfel într-o Bibliotecă autentică, o veritabilă comoară. Ce ați adăugat nou la colecția impresionantă pe care o dețineți?*

Lazăr Cârjan (L.C.) - În lunile ianuarie-februarie 2025 mi-am îmbogățit colecția de cărți poștale dedicate Poetului Nepereche, cele mai multe realizate de artistul plastic Mihai Cătruna, care, într-un gest onorant, mi-a trimis opt cărți poștale „Colecția Eminescu 2025”, „Eminescu-Creangă 150 de ani de la prima întâlnire”, tiraj 20 de exemplare, patru mini cărți poștale din aceeași colecție, tot în tiraj de 20 exemplare, precum și „Mini Album Eminescu, 135 ani de eternitate” cu lucrări artistice ale domniei sale și versuri de Carmen Popescu (foto).

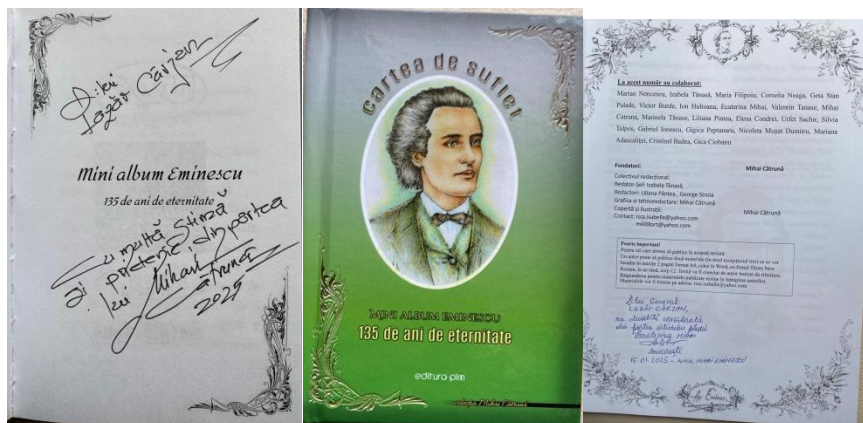
De asemenea, doamna artist-plastic Ecaterina Mihai mi-a trimis cele 33 numere ale revistei „Eminesciana. Revista eternului frumos”, realizate în perioada 2016-2025, la care a asigurat grafica împreună cu Mihai Cătruna.

Prietenul meu Mihai Costin, cel mai mare colecționar de medalii Eminescu și editor de cărți bibliofile omagiale pentru Poet mi-a trimis ultima apariție a eminoscologului Dan

Toma Dulciu, „Urme românești la Schonbrunn” și „Acatist simbolic pentru

și două cărți rare: „Mihail Eminescu, Poesii, Prefață de Mircea Eliade, Ediție de pribegie,

Biblioteca Română, Freiburg 1.

Br.(Germania),

1949”, cu următoarea mențiune: „Această culegere de poesii a fost tipărită la multiplicator de către D-nii Marcel Popescu și Mircea Manolescu și a apărut în 500 exemplare în luna

Mihai Eminescu, poezie”, semnat de Claudiu Dumitrache, care se adaugă „Acatistului Poetului neamului românesc Mihail Eminescu, 15 ianuarie 1850 – 15 iunie 1889, Compus de ieromonah Ghelasie Gheorghe de la Mănăstirea Frăsinei, împreună cu ieromonah Valerian de la Mănăstirea Sf. Filimon sat Vătășești Râmnicu Vâlcea” și „Imnului de Slavă Luceafărui sau Acatistul Sfântului Mihai Eminescu Cel întocmai cu Poezia (15 iunie)” al lui Dan Toma Dulciu și editat de Mihai Costin. Aș menționa și o carte poștală „Mihai Eminescu la 19 ani”, a artistului plastic Romulus-Dumitru Harda, editată de același împătimit Mihai Costin într-un tiraj de 175 de exemplare. Mă gândesc că într-un viitor apropiat am putea să-i invităm la Oradea pe distinșii Ecaterina Mihai și Mihai Cătruna ca să organizeze o expoziție de grafică și pictură închinată Poetului.

Septembrie 1949 în Freiburg I.Br. (Germania)”, precum și „Mihai Eminescu, Luceafărul Espero, Ediția lui Teodor, Edizione di Teodoro”, fără dată, cu ilustrații de T. Răducanu. Pe o filă atașată sunt două dedicații, prima semnată de Teodoro, „A Ion Truică nella memoria della nostra giovinezza!”, iar cea de a doua, de T. Răducanu, „Lui Ion Truică, colegului și prietenului de o viață, în amintirea tinereții noastre! Dorel, Buc-Noi 25 XII 2000 – 7 o1 2001”, precum și revista Manuscriptum, nr.1 1989, „Centenar Mihai Eminescu”.

Aș vrea să menționez și două apariții editoriale foarte valoroase: „Eminescu, Trepte ale devenirii” a profesorului clujean Mircea Popa, originar din Bihor și „Eminescu în memoria timpului” a eminoscologului maramureșan Săluț Horvat.

Anticarul meu de suflet din București, Mihai Handoca, mi-a procurat cărți poștale vechi cu Băile 1 Mai, Băile Felix, Salonta și Beiuș, o carte poștală expediată din Sofia, în anul 1960, către I. Coteanu, semnată, printre alții, de Mioara Avram, Marius Sala și Florica Sala, precum

C.M. - *Domnule general Lazăr Cârjan vă mulțumesc că ați ale Gala „Mihai Eminescu”, ediția a II-a, organizată de Asociația Națională a Cavalerilor de Clio și lansarea noului format tipărit al Revistei Cetatea Cavalerilor, iar ca loc Cercul Militar Oradea, pentru lansarea recentului volum scenariu*

documentar-artistic *Eminescu-student la Viena și Berlin. Pentru începutul dialogului nostru vă rog să motivați acțiunea Dumneavoastră.*

Am ținut să expun această carte și la Oradea și am profitat de invitația pe care mi-ați adresat-o de a participa la „Gala Mihai Eminescu” care s-a ținut în acest an la Cercul Militar. Am ținut cont de faptul că, fără insistențele dumneavoastră nu s-ar fi știut de pasiunea mea pentru a colecționa cărți de și despre Mihai Eminescu, ori cărți cu autografe, manuscrise și documente ale scriitorilor români care mi-au înfrumusețat existența de loc ușoară ca politeist, în prima linie a luptei pentru combaterea criminalității. Regret că n-am putut să ofer decât puține exemplare orădenilor, dar pregătesc o a doua ediție, tot bibliofilă, într-un tiraj limitat, cu participarea excepțională a pictorilor Ecaterina Mihai și Mihai Cătruna care vor să ofere alte ilustrații din bogata lor creație eminesciană.

Am fost încântat să fiu prezent la Cercul Militar după mulți ani, unde am numeroase amintiri cu inegalabilul general-oștean Mihai Corneliu Lungu, cu prietenul general Vasile Creț și nu în ultimul rând cu colonelul-poet Ioan Țepelea, cel care va rămâne un nume de referință al culturii bihorene. Din păcate, regret nespuse că n-a mai fost soția mea Hermina, care mi-a fost alături, la bine și la greu, peste 53 de ani. Ar mai fi ceva care merită să fie subliniat: Revista Cetatea Cavalerilor, la care trudiți din greu este, fără nicio îndoială, o veritabilă catedrală culturală care întrunește nume de prestigiu ale României de azi, astfel că mă simt onorat să reprezint casta mult-hulită a polițiștilor.

M.C.- „Cu perdelele lăsate, / Șed la masa mea de brad” scria Eminescu în poezia „Singurătate.” O masă de brad, un scaun nevopsit, o mașină de fiert cafea și cărți. Multe cărți. Multe dintre acestea cărate prin

L.C – După cum știți, încercarea de docudramă „Mihai Eminescu, student la Viena și Berlin” am prezentat-o la sediul Parlamentului European din Bruxelles, la 15 ianuarie 2025, de ziua Poetului și a Culturii Române, într-o manifestare organizată de doamna europarlamentar Maria Grapini, la care s-a prezentat filmul documentar-artistic „Eminescu și Cernăuții” realizat de producătorul bihorean Dumitru Pohoș după un scenariu scris de un alt bihorean, Ionel Novac. Cartea mea a apărut la sugestia lui Dumitru Pohoș, la Editura Aureo, a preotului orădean Ștefan Avram, în condiții grafice deosebite, cu ilustrații ale artiștilor plastici Ecaterina Mihai și Mihai Cătruna din București, într-un tiraj de 117 exemplare, „numerotate și semnate de autor, nepuse în vânzare”.

pelegrinajul său prin țară. Multe aduse pentru știința românilor în celebrul său cufăr de la Viena și Berlin. Cartea este simbolul înțelpciunii, prieten și călăuză în viață, spunea diplomatul Nicolae Titulescu. Acest adevăr este pe deplin acoperit de faptul că la Eminescu, Lădoiul - cufărul doldora de cărți - i-a fost depozitarul cultural mișcător între gazdele pe care le-a avut și în odăile închiriate în care și-a îndemnat „prieteni pentru o viață”, cum îi numiți în carte, la creații rămase pilduitoare: Creangă, Vlahuță, Slavici, Carageale. Dați-ne câteva detalii surprinse în această inedită alcătuire biografică făcută studentului Eminescu.

L. C. – Despre perioada vieneză a studiilor lui Eminescu s-a scris mult, nu fără exagerări și incertitudini, după zeci de ani de la evenimente, iar despre perioada berlineză s-a scris, dimpotrivă, foarte puțin, considerându-se, pe nedrept, că nu a fost benefică Poetului. Cu stilul concis pe care îl cere docudrama, am încercat să-l prezint pe Eminescu din perspectivele pe care le oferă manuscrisele lui.

Colegii lui de studenție l-au cunoscut doar în cafenele, niciunul n-a avut acces la creațiile pe care le dăltuia în lungile și desele lui claustrări. A scris mult dar a publicat puțin pentru că era interesat de perfecțiune, nu de glorie sau succese efemere. Am prezentat și dascălii de la cele două universități, adevărate somități, consacrate sau în devenire. Perioada berlineză, care nu a beneficiat de amintirile contemporanilor, se dovedește a fi fost deosebit de importantă pentru formarea sa științifică și extrem de productivă în proiectarea marilor capodopere, precum și în cizelarea unor poeme-fluviu concepute la Viena.

În ce privește marea lui iubire, Veronica Micle, am fost rezervat față de alții, și în pofida unor amatori de senzații tari am respectat adnotarea făcută de Poet pe o carte împrumutată bunului său prieten evreu, rabinul Moses Gaster, că a strâns-o în brațe pentru prima dată abia la începutul anului 1876.

M.C.- Indetul cărții documentare cred că este cuprins în capitolul II „Eminescu la Viena”, prin care aduceți în atenția publică portretul profesorilor al căror cursuri le-a audiat studentul Eminescu. Pe lângă idoli lui Eminescu: Immanuel Kant și Arthur Schopenhauer și ceilalți profesori de filozofie și estetică care au contribuit la formarea universului său enciclopedic. Vă rog să explicați această parte a documentării.

L.C. - Am prezentat succinct și fără polemici relațiile pe care le-a avut cu greco-catolicii, fiind de-a dreptul inexplicabilă reacția acidă pe care a avut-o un prelat erudit din Blaj, sub protecția anonimatului, la doar doi ani de la trecerea în eternitate a Poetului și n-am dorit să încing spiritele pomenindu-i pe alți detractori.

Am fost surprins să constat la Bruxelles că un demnitar român cu funcție importantă în Parlamentul European a afirmat răspicat că Eminescu aparține trecutului, fiind în așteptarea unui alt poet care să reprezinte geniul nației noastre. Să fie chiar așa?

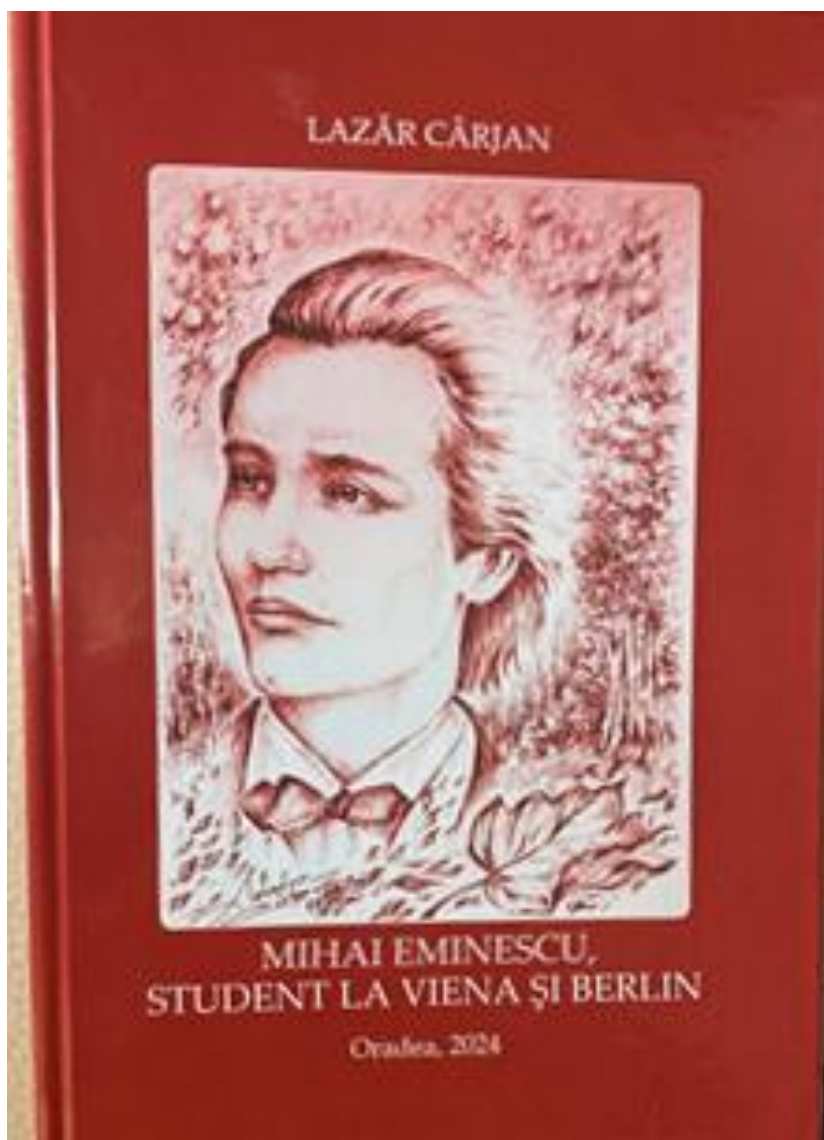
Regret că parlamentarul a părăsit sala înainte de a ni se da cuvântul celor din echipa lui Dumitru Pohoș, și să audă cu urechile lui punctele noastre de vedere.

Credeam că după discursul regelui Charles al III-lea la Cotroceni (din care am reprodus un paragraf) vor înțelege și cei împătimiți în ura deșartă față de poet, că poporul roman hotărăște cine e poetul nostru național și nu unii cu pretenții elitiste. Să nu uităm nici gestul celor doi papi, Sfântul Ioan Paul și Francisc, de a-l omagia chiar sfidând canoanele catolice, recitând, primul, în limba română, puțin cunoscuta „Rugăciune” într-o slujbă duminicală în Piața San Pietro din Roma ori, comemorându-l, cel de al doilea, la adunarea credincioșilor din Iași.

Mă opresc aici, fără alte comentarii.

M.C. – Mulțumim domnule general pentru încredințarea acestor exclusive gânduri, pline de emoție când se referă la dedicația specială făcute soției hermina, ce vă veghează din ceruri, să vă felicitez pentru reușita docu-dramă, o lucrare de excepție, pe care o așezați în rafturile unui resudabil colecționar, care nu ostenește să adauge colecției sale noi comoari, și pentru prețuirea ce o acordați tinerei noastre Reviste nr. 55 - Cetatea Cavalerilor.

-va urma-

DE LA POSTELNICUL STANCIU LA
BOIERUL AUREL PLEȘOIANU
PE FILIERA URDĂREANĂ
Grigore Stamate

De fiecare dată, când amintim despre gloriosul trecut al poporului român, suntem tentați să ne raportăm la istoria națională; mai exact, la acele mărețe evenimente puse, îndeosebi, în sarcina voievozilor și a domnitorilor, ca figuri reprezentative. Și, tocmai de aceea, voluntar ori involuntar, trecem sub tăcere multitudinea faptelor ce întregesc conținutul acestora. Cu alte cuvinte, evităm să acordăm atenția cuvenită și acelor împrejurări care le asigură substanța și coloritul și care, în limbajul comun, desemnează istoriile locale.

Într-un astfel de context se circumscrie și așezarea gorjeană Urdari. O localitate frumoasă, cu îndelungată tradiție și comuniune de mari împliniri, din fostul județ al Jaleșului; respectiv, din Gorjul lui Tudor Vladimirecu, al lui Gheorghe Magheru și al lui Brâncuși, ca să enumerăm

doar câteva dintre marile personalități, care au dat strălucire acestui ținut de legendă. Deși, în plan comunitar, efigia de aur aparține neamului de vază al urdărenilor – a acelor „scoborâtori din înșiși Basarabii domnești” – din rândul cărora s-a ridicat un număr impresionant de mari dregători, care au adus folose însemnate conducătorilor și Țării. Astfel, începând cu postelnicul Stanciu, cumnat al voievodului Basarab cel Tânăr (dăruit de Vlad Călugărul cu proprietăți în Urdari), căruia i se datorează prima atestare documentară a localității și continuând cu marele postelnic Crăciun din Bârsești, cu fiul său, boierul Muja din Urdari, cu marele stolnic și mare vistier Stoica Rioșeanu, al cărui frate Balaci Urdăreanu este considerat de istorici ca „primul boier urdărean”, cu marele paharnic Barbu Urdăreanu (ginere al domnitorului Șerban Cantacuzino) și cu alte zeci de mari dregători (membrii ai Sfatului Domnesc) și tot pe-atâția dregători, așezarea Urdari poate fi considerată ca o „străveche comunitate dregătorească” de renume (vezi Grigore Stamate, *Urdari – străveche comunitatea dregătorească*, Editura Total Publishing, 2023).

Anul acesta, în luna iunie, se împlinesc 530 de ani de când în uricul domnesc al lui Vlad Voievod este consemnată localitatea Urdari. O denumire cu rezonanță deosebită, care excede până și etimologiei populare, care și-a pus amprenta pe trupul unei întinse moșii, în siliștea căreia s-au plămădit o serie de familii de mare fală. Sau, poate, invers, căci nimeni nu știe foarte exact dacă actualul nume provine nemijlocit de la moșie ori, dimpotrivă, dacă aceasta le-a fost naș băștinașilor. Oricum, istoria localității nu poate fi nicicum desprinsă de trunchiul moșiei și al arborelui genealogic, în virtutea căreia toți dregătorii domnești, cu sorginte sau apartenență zonală – într-un fel sau altul – au făcut parte din vestitul neam al urdărenilor.

De fapt, majoritatea cercetătorilor atestă că dregătorii din regiune: „Proveneau, deci, din rândul boierimii oltene din zona învecinată Strehaiei, stăpâni de moșii întinse în județele Gorj, Mehedinți, și Dolj, dintre care Urdărenii erau, probabil, cei mai importanți” (Dr. Mariana Lazăr, șef secție Muzeul Național Cotroceni, *Un ginere cantacuzin și descendenții marelui paharnic Barbu Urdăreanu*, în Studii și Materile de Istorie Medie, vol. XXXVIII, București, 2020, p.237). Între aceștia, îi putem aminti, în ordinea anilor, pe următorii: postelnicul Dragotă și boierul Badea; postelnicul Stoica Urdăreanu; marele logofăt Miloș; marele sluger Preda Urdăreanu; slugerul Pană Urdăreanu; postelnicul Dumitrașcu Urdăreanu; marele sluger Gheorghe și slugerul Matei Urdăreanu; jupan Condi, vel portar; boierul Barbu Rioșeanu; marele paharnic Stamate (în alte acte, Stamatie); marele boier Istrate Urdăreanu și marele ban al Olteniei Gheorghe Urdăreanu. Fără a omite cuplul domnesc Elina și Barbu Urdăreanu, care o lungă perioadă a dominat atât de impresionant viața așezării cu numele Urdari. Tocmai de aceea dorim să aducem în atenția tuturor și faptul că: „În vârful piramidei genealogice a neamurilor voievodale ale Basarabilor, ale Brâncovenilor și Cantacuzinilor, din care provine, domnița Elina Urdăreanu reprezintă steluța de aur. O îngemănare atât de reușită este puțin probabil să se întâlnească în alte familii domnești; amploarea încrengăturilor de înrudire depășind toate așteptările. Elina (Cantacuzino) Urdăreanu era strănepoata Sfântului domnitor Neagoe Basarab și nepoata domnitorului Matei Basarab, nepoata domnitorului Radu Basarab Șerban, nepoata domnitorului Constantin Șerban din Țara Românească și a domnitorului Dumitrașcu Cantacuzino al Moldovei. Pe de altă parte, principesa era fiica domnitorului Țării Românești, Șerban Cantacuzino și vară primară a încă doi mari domnitori: dinspre ramura basarabă, a Sfântului domnitor-martir Constantin Brâncoveanu, iar dinspre cea cantacuzină, a domnitorului Ștefan Cantacuzino al Țării Românești. La care, se

poate adăuga și domnitorul Dimitrie Cantemir al Moldovei, cumnat după Casandra, sora domniței” (Grigore Stamate, *Domnița Elina Urdăreanu, principesa cantacuzină*, Editura Total Publishing, București, 2025, p.5).

Ar fi multe, foarte multe de spus despre neamul urdărenilor, ca și despre moșia și așezarea Urdari; dar, în economia unui articol, această desfășurarea nu este posibilă. De urmare, ne rezumăm doar la a destăinui că, pe moșia și în casele Urdărenilor, Tudor Vladimirescu a trudit destule zile și nopți, fiind oaspete de seamă al vel slugerului Dumitrache Urdăreanu. Nimeni altul, decât părintele căpitanului Ion Urdăreanu, cel care a căzut pradă ambiției orgoliului dus la extrem al Vladimirescului. Iată și confirmarea istorică: „În casele Slugerului Dumitrache Urdăreanu, bun prieten al revoluționarului gorjean Tudor Vladimirescu, pe care le avea la moșia din Urdari, se întâlnea (slugerul) Tudor Vladimirescu cu boierii revoluționari punând la cale revolta de la 1821. Aceste case, despre care se spune că arătau mai mult a castel, au fost incendiate ulterior din ordinul lui (Alexandru) Ipsilanti, ca răzbunare” (Dan Cișmașu, *Boierii gorjeni în cartografia întocmită în anul 1829*, în ziarul „Vertical”, 29 septembrie 2020).

Boierii și marii dregători urdăreni au sporit fala așezării prin construirea unor biserici și mănăstiri, care, peste ani, au devenit monumente istorice. Între ctitori numărându-se chiar principesa cantacuzină, Elina Urdăreanu, care le-au înzestrat cu multe pământuri și cu odoare deosebite. Printre cei cu origini în Urdari, fie și numai dinspre mamă, întâlnim cel puțin două personalități de anvergură: Vasile Lascăr, după Raluca Urdăreanu fiica slugerului Dumitru Urdăreanu și Nicolae Titulescu, după Maria Urdăreanu, fiica serdarului Ghiță Urdăreanu. Mai mult decât ceilalți însă, ministrul Vasile Lascăr, reformatorul sistemului administrativ și modernizatorul Poliției Române „se va preocupa de moșiile părintești, casele familiei fiind pe malul Jiului” (C. Gheorghe, M. Șerbu, *Miniștrii de*

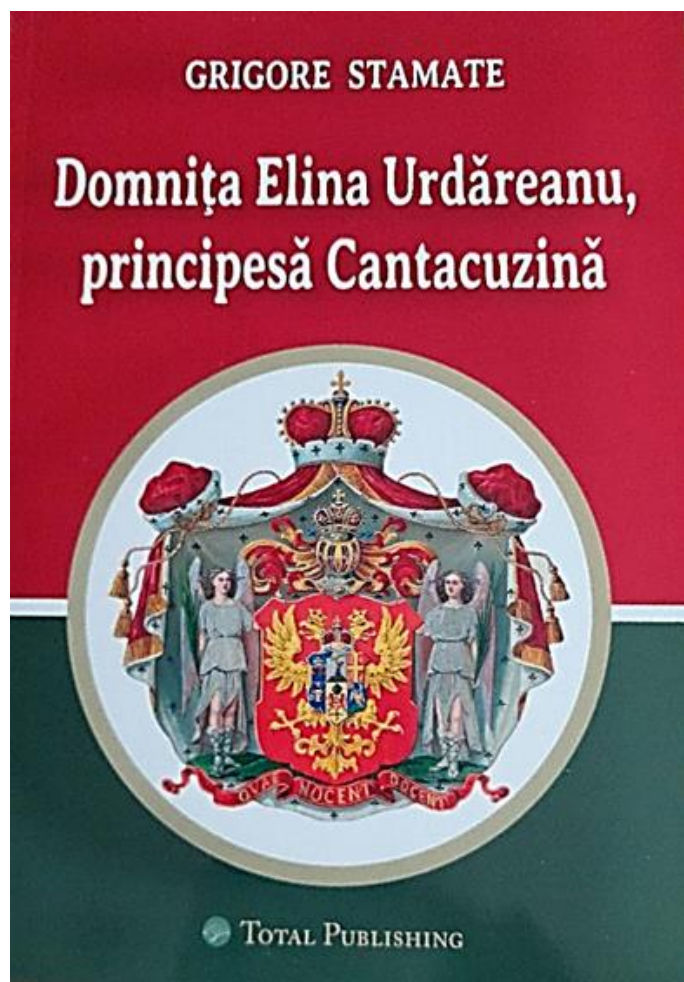
Interne 1862-2007, Editura MIRA, București, 2007, p.131).

Peste ani, odată cu desființarea moșiilor, deși pământul conservat sub o altă proprietate rămâne, din nefericire dispăre o bună parte din istoria care i-a conferit acel statut special, care niciodată nu va mai fi domnesc, știrbindu-i-se astfel, nobila personalitate. În plus, ca o ironie a sorții, odată cu trecerea în neființă a colonelului boier Constantin Broșteanu-Urdăreanu, în Urdari se stinge și ultimul vlăstar al neamului de sorginte dregătorească.

După 1945, nepotul acestuia dinspre sora Maria Broșteanu Urdăreanu, inginerul boier Aurel Pleșoianu, fost prefect de Gorj, „rudă de sânge cu generalul Gheorghe Magheru, dar și cu căpitanul Pleșoianu Nicolae, un alt mare revoluționar de la 1848” (Dan Cișmașu, *Viața și activitatea inginerului Aurel N. Pleșoianu din Urdari*, în ziarul „Vertical din 9 septembrie 2011) și, am adăuga noi, nepot al doamnei Pia Pleșoianu (soția prim-ministrului Ion Brătianu), a fost depozat de întreaga moșie și de toate bunurile familiei sale. Iar, după 1990, atât cât s-a mai putut reconstitui din fosta moșie de fală dregătorească a fost înstrăinat de către urmașii stabiliți aiurea, preocupați mai mult de bani, decât de bunul renume al înaintașilor și de valoarea istorică a locurilor scoase la mezat.

Anul acesta, la început de vară, când grâul devine auriu, iar macii dau în floare, cineva de la județ, ca și de la nivel local, ar trebui să aibă în vedere că străvechea comunitate urdăreană împlinește aproape cinci secole și jumătate de atestare documentară. Dar, tare mă tem că așa ceva a dispărut de mult de pe agenda politică acelor care nu știu, nu înțeleg sau, probabil, nu mai pricep cât de importante sunt asemenea evenimente în viața poporului român și pentru perenitatea neamului. Personal, sper să găsesc audiența corespunzătoare la primarul

localității, la preoții celor două parohii și la directoarea școlii (un intelectual deosebit) ca, cel puțin simbolic, să se organizeze o adunare festivă, în cadrul căreia să le pot prezenta foștilor mei concetățeni – de care destinul m-a îndepărtat într-o altă parte a țării – două dintre cele șase volume destinate localității natale. Cu speranța sinceră că, poate și așa, voi contribui cumva la statornicirea și-n continuare a renumelui distinsei comunități, a cărei așezare este pe cale să fie atașată, prin noua reorganizare administrativ-teritorială, la o altă localitate. Și, cum nu vreau să fac proces de intenție nimănui, dacă și-n continuare se va

manifesta aceeași indiferență, nu pot decât să mă retrag în intimitatea personală, cu un profund sentiment de amărăciune și tristețe.

**General-locotenent (r) dr.
Grigore Stamate, București**

DOCUMENTE

Conform cronicii Armatei Armatei, anului în împreună cu Comandantul Școlii, Comandantul Părbuncau Petre și Comandantul Unității Diviziei Capitán oncescu Remus, pleacă în ziua de 10 iunie la Căminari, unde se adună toți elevii din toate armatele la Școala Militară de geniu pentru o zi înălțată la gradul de Sublocotenent în prezenta M. S. Regelui Carol al II-lea.

În ziua de 1 iulie la ora 8 toate Școlile se adună la Școala de geniu la Căminari, unde unușor să se desfacă solemnitatea în decorațiile și al unușor altele ale noilor Sublocotenenti din toate armatele în număr de 100. - Începe de la ora 8 și începe să se facă Bonuri Generali din Căminari București, apoi domnul General Alănușcu Amal, Ministrul Armatei, M. C. Argeșoanu, ministrul interioară și alții. - La ora 9 sosesc M. S. Regelui Carol al II-lea însoțit de Marele Voievod, Mihai de Alba Iulia, M. S. R. Pintul Nicolae, Inspectorul Școlii Marinei și de Apoișantii Regali.

Comandantul Părbuncau Petre Comandantul Școlii Școlii și cel mai vechi dintre Comandantii Școlilor da raportul M. S. Regelui, după care M. S. Regele, Marele Voievod și M. S. R. Pintul Nicolae trec în revizuirea Școlii, opiterii și în celelalte pe școli în care. Apoi M. S. Regele cu Marele Voievod și M. S. R. Pintul Nicolae, iau loc în tribunala Regală înconjurată de generali și asistentii persoanelor invitate la solemnitate.

În mijlocul caraului se oficiază un Te-Deum de episcopul mitropolit Proș, înconjurat de oșt și de un cor de tineri ofitieri de geniu. - După Te-Deum episcopul ține o cuvântare noilor ofitieri.

Unușor citirea înălțată a celor 100 de tineri sublocotenenti la căminarul Părbuncau Petre la unușor.

După aceasta Ministrul Armatei promite o cuvântare adresată M. S. Regelui și tinerilor sublocotenenti.

Apoi Regele, a roșit la unușor armatelor de căminari:

"Într-o zi deznădă în inima familiei noastre ca să vedeți ca suveran și ca șef al voștrii salutăm meli camaradere și urarea mea ca mai puțin să ca în tot deznădă cariera voastră să fiți la înălțimea nădădilor ce Patria și regele voștrii pune în voi."

"Cariera ce alți alții implică un sunt al răspunderii, jecar vechi chemat să-i dovediti de îndată ce vechi începe muncă voastră de toate zilele."

"Rolul ofiterului în viața națiunii este înfrunt de mare decât pregătirea pentru apărarea dreptăților și grașilor țării. Având în gura voastră instrucția școlilor țării și voi și u să vă fie primii pași ca cetățeni, aveți marea și frumoasă responsabilitate de a fi acu cați să în înălțăm pe toate cu dăruire și a datorii un într-o eg popor."

"După planădăria sufletească a copiilor, care este menirea învătătorilor, vine completarea educația acestor flăcăi, prin ofitieri."

"Potăți ostirea e mai mult decât o pregătire profesională, este o școală a națiunii."

"Spre a putea în deplină fără șovăie și cu deplină succes această înălțare unușor trebuie să fiți constienți ca spre a fi un ofiter desăvârșit, trebuie mai puțin de toate să fiți de țară și de țară."

"Și în tot sufletul doare ca dăruie camăni să fiți pilda tuturor, având vesnic înaintea ochilor, virtuțile ce stăni la temeliea oștăreii armate."

"Dragostea de Patrie
Credința către suveran"

1 Iulie 1931.

Solemnitatea înălțării la gradul de sublocotenent și promovare 1931.

Toți elevii anului de la școala împănă cu comă școlii și Comandantii unității școlii vin la București la școala militară de geniu, unde în prezenta Regelui și Regelui Carol II este înălțată înălțarea la grad și promovare ofitieri în toate armatele.

Carol
Mihai
General C. U. Argeș
General V. Ștefan
General Răduț
General Răduț
General Răduț
General Răduț

Cimitirul de la Dalnic al Eroilor Diviziei 11 Infanterie - 1941

Colecția: Mihai Costin

**OPINII –
CU ȘI FĂRĂ PARDON**

UNDE SUNT BANII ROMÂNILOR?

Mircea Popa

E o întrebare care apare pe buzele tuturor, de la omul de rând la politicianul udemerist țațoș, aflat astăzi în postura de posesor al celui mai mare dever fiscal. Toți se fac că nu știu, dar banii noștri i-au păpat mai întâi, din neglijență, prostie, și o totală lipsă de respect pentru românul de rând, de politicienii din guvern și de parlamentarii în jurul acestuia. Această camarilă a fost creată pe vremea lui Iliescu, „cel cu socialismul cu față umană”, care și-a însușit la repezeală o țară, care nu era a lui și nici nu știa ce să facă cu ea. Profitând de inocența sa simulată, cei din jur, s-au repezit pe bucatele poporului, pe proprietăți ale unor firme de stat, lăsate în izbeliște, rupând fiecare din colțul de pâine cât au vrut și cât au putut. Au mai rămas cojile zgrumțuroase și uscate, ca posmagii lui Creangă, care trebuiau și muițați, de ceea i-au dat străinilor cu dinți mai tari și cu știință mai șireată. Să ne amintim de afacerea Bechtel, apoi de crahul unor bănci, rafinării etc. Industria, construită cu greu a fost lichidată și privatizată pe câte un leu, iar noii proprietari au tăiat-o și au vândut-o la fier vechi, întrucât n-au fost prevăzute clauze pentru păstrarea și dezvoltarea ei.

Încolțit, Iliescu a chemat minierii, el fiind cel dintâi gânditor care a creat un model de sat fără câini, în care nimeni nu trebuie să răspundă pentru nimic, dar toți luau cât puteau dintr-o țară încăpută pe mâna unui kgbist, al cărui rol a fost s-o distrugă. Guvernele lui au fost guverne de amatori, de vâcari fără viziune, fără obraz. I-a urmat un altul cu obraz tot atât de unsuros, care și-a mânjit mâinile cu termopanuri, inventând o mătușă Tamara, bună să acopere ca furțișagul mărunț și prostia mai mare. Urmarea a fost că fiecare nou fiecare ministru a moștenit câte o mătușă Tamara, numai Băsescu, autorul distrugerii flotei

naționale, și-a găsit o „nepoată” mai zburdalnică, care a risipit toți banii care i-a lăsat pe mână pe terenuri în pantă, puncte turistice care n-au funcționat niciodată, gale de box și ale cocoșerii de prost gust. Făcându-și ucenicia lângă un Pirat din Port dornic de mari piraterii, cu o vocație vorace a banului, nu s-a lăsat nici ea mai prejos, iar boala s-a molipsit. Cât despre democrație, am văzut cum a câștigat tot acest marinar isteț, o nouă alegere cu voturi de la Paris, băgate în urnă într-un vârtej de taifun. Acesta ne-a procopsit cu un Coldea, tot atât de hrăpăreț, dar care a perfecționat devalizarea clienților după metode perfecționate în laboratoarele SRI, cu afacerea Dicot, cu cea a Monicăi Macovei și a altor profitori. Țara a fost lăsată de izbeliște, iar de aici a început degradingolada, toboganul împrumuturilor iresponsabile, al căror campion Cățu nu a dovedit altceva decât un amatorism cras și o prostie fără margini.

A fost momentul lui Tăriceanu să restituie jumătate din Transilvania unгурilor, mână în mână cu un alt jnapan Ungureanu, care ne-a lăsat mofluzi de Fundația Gojdu. Fiecare nou venit s-a întrecut pe sine, iar Orban ne-a dovedit cum se conduce țara în pandemie, luând cu nemiluita vaccinuri inutile, dar cu mari comisioane încasate. Văzând cu cine avem de-a face, toți intelectualii cu oarecare glagorie s-au retras din politică, lăsând locul covrigarilor și șoferilor, a mahalagiilor și analfabeților. Nici un om cinstit, cu alură de reformator n-a apărut, sau n-a fost lăsat să apară, astfel ca s-a introdus domnia procurorilor și a primarilor, din rândul cărora s-a creat repede o clasă parazită (nu mai sunt primari fără 20 de case și fără 20 de terenuri) care fac și aplică legile după voia lor, acaparând case și terenuri, când acestea nu sunt vândute pe nimic străinilor. Sub Johannis, care a băgat educația în insolvență, a înflorit furtul pădurilor, și nimeni n-a pățit nimic, cu excepția că firma care se ocupa de acest sector și-a dat lefuri grase, prime și indemnizații nebunești, de răsul lumii!

Omul simplu de la țară a rămas fără obiectul muncii, nu mai poate lucra pământul, nu mai are vite, nu mai plantează un pom. Nemaivând industrie, nemaivând armată, ne-am trezit cu mii de oameni pensionari, unii tineri de numai 40-50 de ani, pentru care n-a gândit nimeni un sistem de conversie, ci doar s-a mărit de nu știu câte ori grupul celor care nu fac nimic, care dorm și așteaptă doar data lunii în care primesc pensia. O țară în care se lucrează cel mai puțin ca în România e greu de găsit pe glob. Din nemuncă, nu poate veni un trai decent, ci doar a trage mâța de coadă de azi pe mâine. Cei care au stat în fruntea statului au fost oameni fără viziune, fără perspicacitate, oameni molâi și executanți obedienți a la Ciolacu, cu studiile lui neterminate și cu cunoștințe de vânzător de aprozar. Din păcate, nici spiritul liberal n-a fost mai breaz, așa că această Coaliție ne-a ținut în loc preț de câțiva ani, nefiind în stare să încropească la rezezeală măcar un atelier de drone să ieșim și noi pe piață cu ceva. Am dat petrolul austriecilor, acum suntem pe care să dăm gazele maghiarilor. Profitul se scurge în afară, n-avem servicii de control eficiente, n-avem ANAF modernizat.

Preotul din Oradea pus la Finanțe a mâncat prescura degeaba. Acum ne-am pus așteptarea în Bolojan să repare el ce au stricat aceștia în trei decenii. Să vedem dacă va reuși ! Până acum, totul a fost spoială, improvizație, cu un sistem de salarizare greșit, cu muncă puțină și cereri mari, neexistând un raport corect la sacra națională. Administrația e o catastrofă, școala e pe cale să defecteze, medicina să capoteze. Suntem domnii pământului, întreținuți de alții. Vom mai vedea până când, deoarece negustorul de Trump ne cere și nouă să gândim negustorește. Altfel nu vom ieși la capăt.

Prof. univ. dr. Mircea Popa
Astra, Cluj

SALUTUL FEMIELOR DIN INSULELE COOK

Miorița Săteanu

*“să trăiești mult, să trăiești bine
și să strălucești ca soarele“!*

Forumul Ecumenic al Femeilor Creștine din Bihor a organizat în prima Vineri din luna MARTIE rugăciunea anului 2025, pentru femeile creștine din INSULELE COOK care au propus pasajul din PSALMUL 139 :14.pasaj prin care domnul spune despre femeii: „**TE-AM CREAT MINUNAT“!**

Liturghia a avut loc în Biserica Refoamată din Velența în mijlocul credincioaselor reprezentante al tuturor comunităților religioase din județul Bihor.Cuvântul de salut a fost adresat participantelor de către pastorului reformat ERIKA ARDAI, președinte a Femeilor din Protopopiatul Reformat Bihor. A deschis seara de rugăciune prin cuvinte de bucurie și apreciere adresate participantelor și a scos în evidență importanța rostirii rugăciunilor, în comuniune, cu reprezenantele tuturor cultelor religioase din această zonă.

Entuziasmul de incurajare privind păstrarea sentimentelor de respect și bună înțelegere între credincioși, este dorința conștientă a celor care sunt intruniți pentru a rosti cu credință și evlavie rugăciunile solicitate de femeile din INSULELE COOK a precizat pastorului reformat ERIKA ARDAI și a continuat să transmită cuvinte de felicitări pentru statutul femeilor, pentru dăruirea cu care își indeplinesc misunile multiple în întreaga viață, ca soție, ca mama și ca salariată, îngrijindu-se și de creșterea și educarea copiilor familiei.

Printr-un document informativ vizualizat, Miorița Săteanu a prezentat statul Insulele Cook, format din 15 insule, populația băștinasă de credință catolica în procent de 96%,care vorbește limba maori , relieful și domeniile pentru care femeile din această zonă au nevoie de susținere cu rugăciuni ridicate spre Înaltul Cer Divin

Minunat ne-ai creat și ne-ai binecuvântat

Minunat ne-ai purtat sufletul tot spre înalt.

Veșnic Te vom lăuda!

Femeile din Insulele Cook au prezentat problemele și domeniile pentru care solicită rugăciuni din partea întregii lumi, cu marea speranță a fi ascultate de Bunul Dumnezeu pentru a fi rezolvate și prin acesta viața lor, să fie îmbunătățită și astfel să cunoască fericirea de a trăi în pace, în liniste și respect

După intonarea cântecelor specifice, dedicate lui Isus Mântuitorul Nostru, care ne-a dăruit viața veșnică prin sacrificiul suprem al morții Sale pe cruce, au urmat rugăciunile credincioaselor, aparținând diferitelor comunități religioase.

Prin Ziua Mondială de Rugăciune s-a dorit ca Bunul Dumnezeu să așeze în inimile tuturor, dragostea, deasemenea să pătrundă curățenia sufletească și să trimită lumina care să călăuzească gândurile spre a înțelege faptul că aparținem diferitelor culte, diferitelor etnii, diferitelor zone geografice și totuși trebuie să conștientizăm esența rugăciunilor, care este UNA SINGURĂ, adică : de a-L căuta și a-L găsi pe Bunul Dumnezeu într-o rugăciune, puternică comună, pentru că numai prin El primim și trăim viața pe pământ și prin El primim mântuirea pentru viața veșnică.

Femeile din Insulele Cook și-au exprimat prin 7 confesiuni personale, suferințele lor, pentru care solicită rugăciunea creștinilor din întreaga lume.

Acestea au fost prezentate concomitent în Limba Maghiară și Limba Română în cadrul serii de rugăciune

De fapt acestea seamănă cu suferințele tuturor femeilor din toate țările, femei, pentru care anual s-a organizat rugăciunea mondială a femeilor.

Textul rugăciunilor propuse de către Femeile din Insulele Cook au fost înălțate spre Cerul Dumnezeiesc de către credincioasele din partea Episcopiei Romano Catolice, din partea Episcopiei Greco Catolice, din partea Episcopiei Reformate de pe lângă Piatra Craiului, din partea Biserice Baptiste Maghiare, din

partea Bisericii Unitariene, din partea Episcopiei Române Ortodoxe din partea Bisericilor Penticostale și din partea Comunității Evreilor Mesianici

A urmat cel mai important moment al serii de rugăciune, respectiv, prezentarea Textului Biblic al PSALMULUI 139 de către pastorul reformat Erika Ar dai care a expus prin predică elementele principale ale pasajului Biblic astfel:

- Să cunoaștem chemarea lui Dumnezeu și planul Său înainte de a pune în aplicare planul nostru personal

- Dumnezeu trebuie să aibă întâietatea faptelor în viața noastră *Eu v-am ales pe voi*

- Să punem mereu acțiunile noastre în relație cu mijlocirea lui Isus, acesta fiind principiul Carității, caritate înseamnă în primul rând iubire

- Să nu despărțim acțiunile noastre de intermedierea lui Isus, astfel încât faptele noastre să devină îmbrăcate în har,

Având în vedere că se va sărbători ziua de 8 Martie, pastorul Erika Ar dai a încheiat predica, subliniind faptul că „Femeia este un colaborator al lui Dumnezeu pentru a aduce și a menține viața pe pământ” și a transmis tuturor femeilor tradiționala urare de „la mulți ani”

Prin cântecele și mai ales prin rugăciunile comune al celor prezenți –reprezentanții ai diferitelor culte, s-a dorit a se arăta înțelegerea și atașamentul întregii lumi credincioase pentru femeile din Insulele Cook, care se confrunta cu multiple probleme ce le îngădesc drepturile legale, și așteapă : respectarea drepturilor, sanse egale la educație, sănătate și cultură, indiferent de grupul etnic și religios de care aparțin, combaterea violenței împotriva femeilor și copiilor, printr-o legislație concisă dar care să fie și respectată.

Solicită dreptul la munca funcție de pregătire și solicită reducerea somajului în rândul femeilor. Femeile doresc: Incurajarea natalității și acordarea normelor de sănătate pentru îngrijirea copiilor bolnavii și tratament gratuit pentru bolile incurabile – HIV și în special pentru

cancerul uterin foarte răspândit în rândul femeilor.

Cuprinși de gravitatea solicitărilor femeilor din Insulele Cook , toți participanții s-au rugat cu evlavie, credință și speranță ca Atotputernicul Nostru Mântuitor să asculte și să susțină rugăciunile comune și să înțeleagă dorințele tuturor credincioșilor din întreaga lume și astfel BUNUL DUMNEZEU împreună cu femeile din Insulele Cook să ofere PACEA , LINISTEA SI IMBUNĂTĂȚIREA CONDIȚIILOR DE VIAȚA A TUTUROR FEMEILOR CREȘTINE DE PE PĂMÂNT

Ing. Miorița Săteanu, Oradea

Membra în Ordinul Franciscanilor Seculari

Președinte onorific al Uniunii Femeilor Bihor

Cetățean de onoare al Municipiului Oradea

Membră în Forumul Ecumenic al Femeilor Creștine

din România

Lista țărilor în care s-a desfășurat ziua mondială de rugăciune pentru femei

Ziua Mondială de Rugăciune 2006 ROMÂNIA

Ziua Mondială de Rugăciune 2008 GUYANA

ZIUA Mondială de Rugăciune 2009, PAPUA NOUA GUINEE

Ziua Mondială de Rugăciune 2010, CAMERUN

Ziua Mondială de Rugăciune 2011, CHILE

Ziua Mondială de Rugăciune 2012, MALAEZYI

Ziua Mondială de Rugăciune 2013, FRANȚA

Ziua Mondială de Rugăciune 2014, EGIPȚ

Ziua Mondială de Rugăciune 2015, BAHAMAS

Ziua Mondială de Rugăciune 2016, CUBA

Ziua Mondială de Rugăciune 2017, FILIPINE

Ziua Mondială de Rugăciune 2018, SURINAME

Ziua Mondială de Rugăciune 2019, SLOVENIA

Ziua Mondială de Rugăciune 2020 ZIMBABWE

Ziua Mondială de Rugăciune 2021 VANATAU

Ziua Mondială de Rugăciune 2022 ANGLIA,

ȚARA GALILOR ȘI IRLANDA DE NORD

Ziua Mondială de Rugăciune 2023 TAIWAN

Ziua Mondială de Rugăciune 2024 PALESTINA

Ziua Mondială de Rugăciune 2025 INSULELE COOK

Mărțișoare, Colecția Mihai Costin

Recomandări

ANALFABEȚILOR

Adrian Păunescu

V-am spus că sunt un om periculos
Și nu mi-ați luat avertismentu-n seamă.
V-am spus s-aveți pentru persoana mea
Un plus de-ngrijorare și de teamă.

V-am spus că fac teribil de urât
De sunt călcat puțin pe libertate,
V-am spus că sunt oșteanul credincios,
Dar care doar cu inamici se bate.

V-am spus să vă astâmpărați și voi,
Cenzori capricioși ai vremii mele,
C-o să vă coste scump mărunțul moft,
De a ne face nouă zile grele.

V-am spus să puneți mâna să munciți,
Să nu mai tot pândiți zeloși din umbră,
V-am spus că n-o să placă nimănui
Pornirea voastră, turbure și sumbră.

V-am spus că vremurile s-au schimbat
Și că situația e mai complexă,
Nu-i intelectualul - servitor,
Cultura nu-i ceva ca o anexă.

Și lumea nu se poate cuceri
Umflând la cifre și mimând tumulturi,
Cu aroganți și trândavi doctoranzi,
Cu papagali care țin loc de vulturi.

V-am spus și am puterea să mai spun
Că nu încape muntele în seră,
Că prea-i scurt drumul de la rai la iad
Și de la căprioară la panteră.

V-am spus să nu-l fetișizați pe Marx,
Să nu-i păstrați în spirt învățătura
Și voi, întruna, fără să-l citiți,
Îl pomeniți până vă doare gura.

V-am spus că bătălia pentru om
Nu iartă astăzi nici o dezertare
Și voi v-ați decorat voi între voi,
Când lupta este în desfășurare.

V-am spus că muzica nu-i un microb
Care amenință civilizații,
E-a omului pentru a fi mai bun,
V-am spus: ceva care să-i placă dați-i.

V-am spus, concetățeni analfabeți,
Să luați aminte și să țineți minte,
Dar nu știam că v-ați născut și surzi
Și scoateți arma când vedeți cuvinte.

Adrian Păunescu, 1979

***

Scrisă în 1979 și publicată în 1980, în revista *Familia* de la Oradea, poemul a cutremurat cu adevărat societatea timpului și, așa cum se poate vedea și astăzi, a consacrat o tradiție; n-am ieșit nici astăzi, cum bine se știe, din riscurile acestei tradiții, cum nu ieșim încă și încă din Caragiale și din *Scrisoarea pierdută*. „Imediat după publicarea *Analfabeților* în revista *Familia* de la Oradea (în toamna lui 1980, prin decizia curajoasă a directorului publicației, poetul Alexandru Andrițoiu), cenzura a confiscat toate exemplarele pe care a reușit să le mai găsească și a interzis total poezia. Tata a tot încercat, zadarnic, să retipărească poemul și în presă, și în fiecare volum al său de după 1980, titlul fiind mereu eliminat de către cenzură.

Prin 1984, Adrian Păunescu a cerut o audiență la președintele Nicolae Ceaușescu. Între problemele pe care i le-a prezentat a fost și situația acestui poem cenzurat. Adrian Păunescu i s-a plâns președintelui țării că dogmaticii agresivi și politrucii lași care răspundeau de presă și de edituri interzic de la publicare aceste versuri, deși pe steagul Partidului Comunist Român nu mai scrie Cenzură. Ceaușescu a acceptat că mai există situații de exces de zel din partea responsabililor cu tipăriturile, dar, în privința poeziei *Analfabeților*, problema este specială și chiar personală:

- Cum ai curajul să vii la mine să-mi ceri să publici exact poezia în care mă ataci personal?

Adrian Păunescu a răspuns:

- Tovarășe Ceaușescu, nu-i adevărat, nu este vorba despre dumneavoastră.

Ceaușescu s-a enervat, a luat foaia cu textul bătut la mașină cu litere mari (pe care părea că îl știe prea bine) și a subliniat

apăsât cu creionul roșu ultima strofă, spunându-i poetului:

- Ba da, pe mine mă ataci aici! Cine este comandantul suprem al Forțelor Armate, singurul care poate să dea ordinul de scoatere a armelor? Eu!

Și poezia a rămas interzisă, tata reușind să o republice abia după schimbarea regimului politic, în volumul Poezii cenzurate, apărut la începutul anului 1990“ a încheiat relatarea Andrei Păunescu (Dinu Săraru–Adevărul, 2019).

Omul minune

Paul Magheru

Într-una dintre cele mai mari tragedii din literatura lumii, Antigona de Sofocle (496-406 î. Hr.), corul piesei declama: „În lume-s multe mari minuni, minuni mai mari ca omul nu-s.” Reamintim în acest context că Antigona era fiica nefericitului rege Oedip al cetății grecești Teba, născută în urma incestului acestuia, fără să știe, cu mama sa Iocasta, după ce și-a ucis într-o încăierare, tot fără să știe, tatăl. Antigona mai avea o

soră, Ismena, și doi frați, Eteocle și Polinice, măcelăriți între ei pentru accesul la tron.

Minunea imediat următoare, specifică omului și care-i sporește misterul, este Cuvântul. În Scrisoare cu tibișir (din turcescul tebeșir- cretă de scris pe tablă), Tudor Arghezi, al doilea mare poet român de după Eminescu, scria: „Miracole nesfârșite zac în noi și împrejurul nostru, pe care viața în societate ne-a dezvățat să le prețuim. Miracolul suprem: Cuvântul, cu diviziunea lui: limba.” În Sfânta Evanghelie după Ioan stă scris: „La început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul” (1:1). În termeni religioși Cuvântului i se mai spune Logos, cu precizarea că Logosul primordial este în același timp și ergon - lucru, operă, activitate, muncă, și energiea - energie, forță, acțiune; puterea divină în acțiune. Cuvântul omului este numai ergon (lucru sau numele unui lucru), pe când Logosul primordial este în același timp și lucru și suflu de viață. Metafora demiurgului pentru poeți se explică prin faptul că întocmai ca Dumnezeu, comparația nu este nouă, scriitori de geniu ca Shakespeare, Eminescu, Hölderlin s-au străduit să creeze o lume din cuvinte care să se apropie sau să imite lumea creată de Dumnezeu. Hölderlin considera că menirea poetului este de a verbaliza lumea, de a o preface în verb. Scriitorul este chemat, ca un fel de nou Adam, menit să reboteze lucrurile, să creeze o lume din cuvinte, cea mai bună dintre lumile posibile. Calitatea de demiurg și capacitatea demiurgică atribuită scriitorilor nu este, desigur, decât o figură de stil, un mod de a vorbi figurativ.

Articolul nostru despre omul minune implică în discuție una dintre cele mai vechi, interesante și controversate opinii privind originea lumii și a limbilor omenești. Sunt în legătură cu acest lucru cel puțin două opinii mai importante, care deși diferite nu se contrazic. Este vorba despre concepția biblică, religioasă, creaționistă și cea științifică, evoluționistă. Fiecare cititor are dreptul să adere la oricare dintre opiniile

posibile. Versiunea biblică spune că Dumnezeu a făcut lumea în șase zile și în a șaptea s-a odihnit. Mai întâi a făcut cerul și pământul, apoi lumina și întunericul, animalele și plantele. A luat apoi un pumn de pământ (în ebraică adamah - pământ, țărână) și l-a făcut pe Adam, primul om. Din coasta lui Adam a făcut-o pe Eva (în aceeași limbă a Vechiului Testament *eva* înseamnă viață, cea care naște, dă viață). Adam a fost pus apoi să numească toate lucrurile și ființele create de Dumnezeu, Adam și Eva fiind cea mai reușită creație a lui Dumnezeu. Sunt indivizi, n-o să le spunem oameni, care proferă blasfemii la adresa lui Dumnezeu, făcându-L vinovat de izgonirea primilor oameni din Rai. Aceeași oameni ignoră însă că în omnisciența și omnipotența Sa Dumnezeu știa că orice creat este înclinat spre plăcere, nesupunere și păcat, motiv pentru care în marea Sa milă și bunătate a preconizat un Mântuitor, pe Domnul nostru Iisus Hristos, pentru ca toți cei ce vor crede în El, prin dorință de desăvârșire, să poată fi mântuiți.

Dezamăgiți de condiția biologică precară a ființei omenști (vedeți pentru aceasta *Hoitul de Baudelaire*), numeroși artiști n-au ezitat să admire fizionomia echilibrată, armonioasă a corpului omenesc, după cum o demonstrează și un desen al lui Leonardo da Vinci (1490), după un studiu al proporțiilor umane de Vitruvius (sec. I î. Hr.), cu părțile corpului, membrele superioare și inferioare, perfect încadrabile în figurile geometrice ale unui cerc și pătrat.

O altă întrebare care se pune frecvent este în legătură cu prima limbă vorbită de oameni. În ce limbă comunica Dumnezeu cu Adam și Eva sau la învederea directă cu profetul Moise, când i-a revelat cele zece porunci sau Decalogul? Lucrul acesta nu ne-a fost dat să-l știm vreodată, fiindcă mintea omului este limitată. Istoricul american S. N. Kramer într-o carte tradusă și în limba română, *Istoria începe la Sumer*, demonstrează cu argumente arheologice și biblice că primele popoare, sumerienii, babilonienii, akkadienii, caldeenii s-au

format în Mesopotamia, acolo unde Dumnezeu a conceput Edenul sau Raiul de pe pământ. Le-au urmat apoi, în diferite perioade istorice, asirienii, mezii, perșii, fenicienii, evreii, unind triburile israelite și iudaice, canaanienii, egiptenii, grecii, latinii, tracii, daco-geții etc. Prima limbă vorbită de mai multe comunități se pare că a fost aramaica, înrudită cu ebraica veche. Câteva cărți din Vechiul Testament au fost scrise în această limbă. Limba maternă a vechilor evrei era aramaica. Iisus Hristos vorbea în familie și cu apostolii săi în această limbă.

În concluzie, după ce Dumnezeu a creat lumea, l-a înzestrat pe om cu capacitatea vorbirii. Cuvântul i-a fost dăruit omului ca să-și poată exprima gândurile și sentimentele sau, după cum susținea călugărul iezuit Malagrida, să și le tănuiască, în condițiile când uneori o minciună salvatoare valorează mai mult decât cel mai mare adevăr. Sunt secte religioase, mai ales protestante, care consideră omul o ființă bicisnică, josnică, numai bună de pus și tras la jug. Câtă eroare și pericol de atac de panică în condițiile când, după cum cred că am reușit să convingem, omul este cea mai reușită creație a lui Dumnezeu. Cum să nu fii mândru că ești om, în înțeles pur, genuin, contrar orgoliului, vanității sau excesului de mândrie că faci parte din cea mai reușită creație a lui Dumnezeu? Am conceput și scris acest articol pentru îndemn și încurajare, pentru poftă de viață, în favoarea semenilor mei.

**Prof. univ. dr. Paul Magheru,
Oradea**

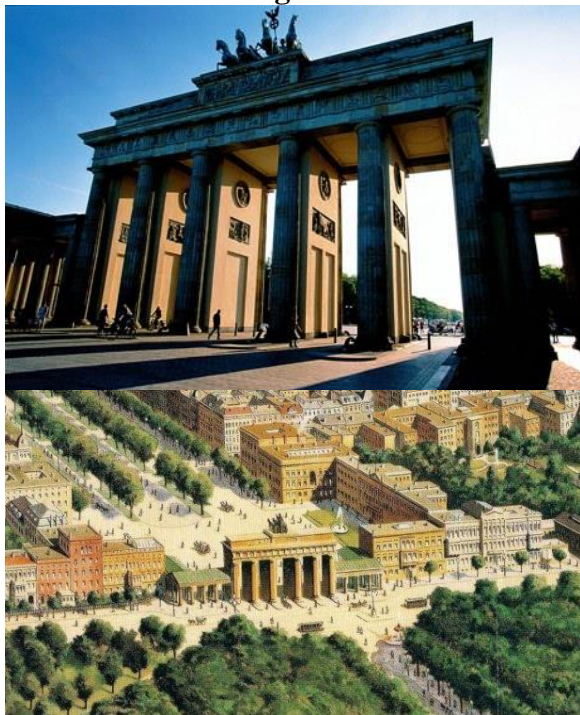

**Brandenburg Tor: Poarta istoriei
Nicolae Dima**

„Înfiptă” în mijlocul Berlinului de mai bine de două secole, *Poarta Brandenburg* este unul dintre cele mai importante simboluri ale orașului și implicit al Germaniei. De ea sunt legate cele mai importante momente ale secolului XX, momente care și-au pus

amprenta atât asupra Berlinului și Germaniei, cât și asupra Europei.

Poarta Brandenburg

Poarta Brandenburg în preajma anilor 1800

Povestea celui mai cunoscut monument al Berlinului se leagă atât de numele împăratului Frederic Wilhelm al II-lea, cât și de cel al arhitectului Karl Gotthard von Longhans. Primul, datorită faptului că a comandat o astfel de lucrare, ca simbol al împăcării, iar cel de-al doilea, pentru că a construit-o. Lucrările s-au derulat pe parcursul a trei ani, între 1788 și 1791, arhitectul inspirându-se după *Propylaea*, calea de acces la Acropole, în Atena, acest lucru avea să aducă mai târziu Berlinului titulatura de *Spreethen – Atena de pe Râul Spree*. Din punct de vedere structural, *Poarta Brandenburg* este o construcție înaltă de 26 de metri și lată de alți 65,5. Particularitatea ei, constă în cele 12 coloane dorice, mult mai suple decât cele ale *Propyleelor*, care susțin sculptura lui Johann Gottfried Schadow – *Quadriga*. Realizată în 1793, după un model roman, carul triumfal pe două roți tras de patru cai, condus de Zeița Victoria, avea să poposească deasupra porții abia în 1795, deoarece zeița a constituit subiectul multor contradicții. Merită menționat faptul că la

început, zeița berlineză era înfățișată asemenea statuilor antice, adică goală. Atunci s-a presupus că toți cei veniți din vest ar fi fost neplăcut impresionați văzând statuia din spate, astfel că împăratul Wilhelm al II-lea a cerut ca statuia să fie îmbrăcată decent.

Intrarea trupelor franceze în Berlin

Napoleon Bonaparte la Poarta Brandenburg

Pradă de război

După bătălia de la Jena-Auerstedt, Napoleon Bonaparte, învingător al Prusiei, trecea călare pe sub *Poarta Brandenburg* (27 octombrie 1806). Impresionant de aceasta, a ordonat demontarea *Quadrigii* și transportarea ei la Paris ca pradă de război. Șederea acesteia în capitala Franței nu a avea să fie prea îndelungată, deoarece în urma înfrângerii de la Waterloo (1815), carul a fost adus înapoi în Berlin de generalul Ernst von Pfuel. Pentru a sărbători acest moment, berlinezii au înlocuit creanga de măslin din mâna zeiței cu o cruce a biruinței (*Crucea de Fier*) încadrată de o cunună de lauri și de Vulturul Prusac. Tot atunci, piața din apropierea porții a fost

numită *Pariser Platz*. Până în 1918, prin poarta din mijloc a *Porții Brandenburg* nu avea voie să treacă decât familia regală, edificiul fiind mereu în centrul manifestărilor. Era simbolul victoriei.

Cărți poștale de la începutul secolului al XIX-lea

Pariser Platz

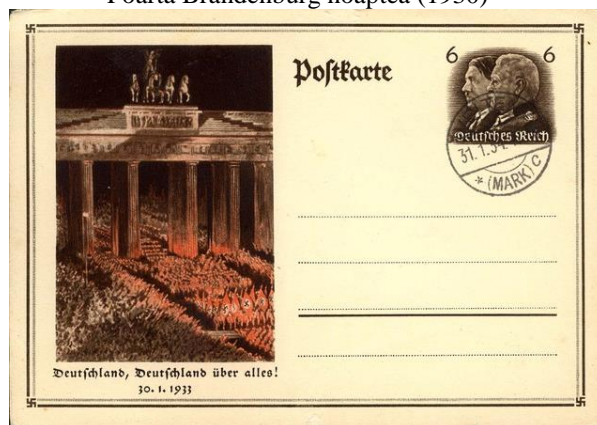
Paradă a Armatei Germane (1914)

Artilerie de câmp la Poarta Brandenburg (1920)

Poarta Brandenburg noaptea (1930)

Carte poștală emisă cu prilejul alegerii lui Adolf Hitler în funcția de cancelar al Germaniei (1933)

Emblema Jocurilor Olimpice din 1936

Hitler împlinește 50 de ani (1939)

Berlin, Brandenburger Tor im Hakenkreuzschmuck

Poarta Brandenburg pe o carte poștală tipărită la sfârșitul anilor '30

Tancuri Panzer în fața Porții Brandenburg

Simbol

Începând cu anii '30, național-socialiștii, au folosit *Poarta Brandenburg* drept simbol. Așa de face că imaginea sa a fost reprodusă pe cărți poștale ori chiar pe timbre. Nu de puține ori, poarta a fost martora diverselor defilări ale trupelor SA ori ale *Wehrmacht*-ului. Realizate cu rigurozitate ieșită din

comun, acest gen de activități au demarat încă din ziua în care Adolf Hitler a fost numit cancelar al Germaniei (30 ianuarie 1933) și au continuat pe parcursul celor 12 ani ai *Reich-ului Milenar*.

Tanc Panzer VI-Tigru la Poarta Brandenburg (1945)

Corespondenți de război ruși (1945)

Timbre emise de Poșta Germană în 1941 și în 1943

Colored by Sasha
Drapelul Roșu în Pariser Platz (1945)

2 mai 1945

Iarna 1945-1946 Poarta Brandenburg (1946)

În vreme de război

În '45, tăvălugul războiului lăsase urme și asupra *Porții Brandenburg*: *Quadriga* fusese redusă la un morman de așchii și un schelet metalic contorsionat. Tot ce mai amintea de vechea ei înfățișare era o grămadă de mulaje din ghips, fiecare reprezentând o altă porțiune a sculpturii. Erau circa 50.000 de astfel de mulaje aruncate din 1942 în sectorul vestic al orașului. Acestea aveau să fie folosite în a doua jumătate a anilor '50, când Estul și Vestul au cooperat pentru a readuce *Poarta Brandenburg* la strălucirea dinaintea

războiului. Astfel, în timp ce poarta a fost restaurată de Berlinul de Est, *Quadriga* a fost reconstruită de către Berlinul de Vest. Mai mult, Walter Ulbricht, conducătorul de atunci al Germaniei Democrate (comuniste) a decretat ca *Vulturul Prusac* și *Crucea de Fier* să nu mai poată fi folosite ca decorații pentru sculptură, astfel, că *Zeița Victoria* era împodobită acum doar cu cununa de lauri.

Divizare...

Poarta Brandenburg (1951)

Ronald Reagan în Berlin (1987)

Vest-germani privesc Poarta Brandenburg aflată dincolo de zid... (1988)

Poarta și zidul în ultimul an al divizării germanilor (1989)

Simbolul unui oraș divizat

După construirea *Zidului Berlinului* (1961), piața din imediata apropiere a *Porții Brandenburg*, *Pariser Platz* a devenit un loc dezolant. Poarta simboliza atât divizarea Germaniei, cât și tragica împărțire a Berlinului. Aflată chiar pe granița dintre Est și Vest, *Poarta Brandenburg* a fost cea mai fierbinte zonă a *Războiului Rece*. Acest lucru avea să fie dovedit doi ani mai târziu, când în timpul unei vizite în Berlin a președintelui american J.F. Kennedy, sovieticii au acoperit poarta cu mari afișe pentru a obtura privirea către partea de est a orașului. 24 de ani mai târziu, alt președinte american venea în Berlin. Se întâmpla în 1987, când Ronald Reagan vorbea berlinezilor adunați

în fața *Porții Brandenburg*, adresând lui Mihail Gorbaciov îndemnul de a deschide poarta prin distrugerea *Zidului Berlinului*, punând astfel capăt *Războiului Rece*. „Bomba” nu a explodat atunci, însă numărătoarea inversă tocmai începuse.

Un nou început

Sfârșitul anului 1989, marchează debutul unui nou început: în noiembrie, *Zidul Berlinului* este demolat, berlinezii adunându-se în jurul *Porții Brandenburg*, devenită acum simbolul reunificării. Poarta este deschisă în momentul în care cancelarul Helmut Kohl se întâlnește cu prim-ministrul est-german Hans Modrow. În 1991, *Poarta Brandenburg* intră în reconstrucție, prilej cu care *Vulturul Prusac* și *Crucea de Fier* revin în mâna Zeiței Victoria. Tot cu acest prilej, traficul autovehiculelor pe sub poartă a fost oprit. 10 ani mai târziu, monumentul intră într-o nouă restaurare, acesta fiind redeschis după aproape doi ani de lucrări. Astăzi, zona dezolantă *Pariser Platz* din timpul *Războiului Rece* a fost complet renovată și își așteaptă turiștii cu grandoarea pe care o

Noiembrie 1989
arăta în secolul al XIX-lea.

Prof. univ. Dr. Nicolae Dima, SUA

POLITICA ALIANȚELOR DE PACE

Constantin Moșincat

După cum este știut, pentru a-și păstra independența și suveranitatea, România, în perioada interbelică, a încheiat alianțe cu țările care aveau același țel. Scopul declarat al acestor alianțe a fost strict defensiv, cu *rol de descurajare*, mai mult decât executiv. Derularea evenimentelor dintre 1939 - 1940 demonstrează acest caracter declarativ, care a întreținut iluzia securității colective. Pactul de înțelegere și colaborare a celor patru puteri, încheiat la Roma, la 15 iulie 1933¹¹², reprezenta o încălcare grosolană a Cartei Societății Națiunilor în prevederile căreia își pusese speranța asigurării integrității teritoriale toate statele amenințate.

Datorită poziției strategice, și a resurselor ei economice, România a făcut parte dintre obiectivele expansiunii Germaniei hitleriste. Din aceste considerente, Reichul nazist a sprijinit toate tendințele revizioniste ale statelor acolite lui, tendințe care puneau în primejdie frontierele României Mari. În aceste condiții, mișcarea antirevizionistă din

România, cât și din celelalte țări din centrul și sud-estul Europei, vizate de politica revanșardă a statelor revizioniste, a căpătat noi dimensiuni, în formă și conținut,

Delegația ofițerilor de rezervă la Muzeul Militar –București

devenind o largă mișcare de masă, cu un vădit caracter antifascist. Astfel, în România intensificându-se mișcarea antirevizionistă, în rândurile căreia s-au înrolat, pentru apărarea fruntariilor țării, muncitori, țărani, intelectuali, inclusiv o categorie largă de oameni politici. Presa a informat opinia publică românească despre marile acțiuni antirevizioniste care aveau loc în diferitele centre ale țării, prin care se exprima hotărârea că, orice încercare de revizuire, va pune poporul român în stare de energică apărare¹¹³.

Față de primejdiile revizioniste crescânde, politica externă a fost orientată spre un sistem de alianțe pentru asigurarea păcii și a securității europene, în concordanță cu interesele vitale ale poporului român. Continuitatea și permanența acestor orientări sunt relevate de răspunsul guvernului Gheorghe Tătărescu, la mesajul regal citit, în Parlament, la 17 februarie 1934: "Politica noastră externă, având ca ideal pacea și intangibilitatea pe veci a granițelor țării, nu poate cunoaște nici schimbări, nici șovăiri. Lozincile ei rămân aceleași: respectul

¹¹² *Istoria politicii externe românești în date*, coordonator Ion Calafeteanu, Editura Enciclopedică, București, 2003, p. 276. Benito Mussolini propunea un pact între Italia, Germania, Marea Britanie și Franța ("Pactul celor patru") pentru o colaborare strânsă și o reglementare comună a problemelor economice și politice din Europa. Proiectul "Pactului" conținea și o posibilă revizuire a teritoriilor. În numele Miciei Înțelegeri, diplomația românească a acționat energic pentru împiedicarea realizării aceluiași directorat în patru, în sensul că atribuțiile acelor state să le vizeze în mod exclusiv propriile interese și să nu excludă dreptul statelor mici de a-și susține propriile interese. La 15 iulie 1933 Consiliul de Miniștri al României a adoptat o hotărâre prin care „s-a solidarizat cu politica externă a lui Titulescu”, care era însăși „politica Guvernului și a Țării” (*Ibidem*, p. 295).

¹¹³ *Dimineața*, 1933, din 6 mai, p. 5

tratatelor, respectul alianțelor și stabilirea de legături amicale, cu toate națiunile, fără deosebire"¹¹⁴

Un prim succes notabil al politicii externe românești și a celorlalte state ale **Micii Înțelegeri** a fost semnarea noului pact de organizare (16 februarie 1933), la Geneva. Declarația Consiliului permanent al Micii Înțelegeri, adoptată la Praga (30 mai 1933), în spiritul noului pact de organizare, preciza că problema revizuirii frontierelor țărilor semnatare nici nu se putea pune. Bazându-se pe acest principiu, semnatarii nu admiteau nici revizuirea frontierelor altor state, soarta teritoriilor fiind considerată ca atributul exclusiv al statelor respective. Numai factorii constituționali responsabili și parlamentele, în virtutea dispozițiilor conferite de lege, aveau drept să se pronunțe cu privire la teritoriul lor. Se constata că evocarea problemei revizuirii nu făcea decât să învenineze raporturile reciproce dintre state, ”ațățând speranțe irealizabile și făcând astfel să crească obstacolele în calea normalizării relațiilor dintre state”¹¹⁵.

Larga mișcare protestatară înregistrată față de Pactul de la Roma și mai ales eforturile Franței, pentru păstrarea blocului antirevizionist și a pactului Societății Națiunilor, au determinat renunțarea la articolul 2 al pactului în patru, care prevedea revizuirea tratatelor. S-a menținut, însă, articolul 3, care stipula egalitatea în drepturi a Germaniei cu celelalte state în problema înarmării¹¹⁶. Referindu-se la politica marilor puteri occidentale, inaugurată prin Pactul de la Roma - care a constituit preludiul München-ului -, Nicolae Titulescu a calificat-o drept complot la adresa păcii și un pericol pentru independența țărilor mici, declarându-se adversar deschis al acestei politici. În cele din urmă, datorită poziției Micii Înțelegeri, a protestului opiniei publice

¹¹⁴ *Monitorul oficial*, 1934, nr.10, p. 407

¹¹⁵ Nicolae Titulescu, *Documente diplomatice*, Editura Politică, București, 1967, p. 504-505

¹¹⁶ Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, *fond Mica Înțelegeri*, dos. 28, (raport 583/c, din 23 martie 1923), f. 126

democratice mondiale și a contradicțiilor dintre cele patru puteri semnatare, pactul nu a fost ratificat. El a constituit însă o încurajare pentru statele revizioniste, pentru creșterea revanșismului fascist german.

Cu același scop, al contracarării politicii revanșarde și revizioniste, s-a constituit în februarie 1934 **Înțelegerea Balcanică**, ca sistem de alianță defensivă între România, Iugoslavia, Grecia și Turcia. Cu ocazia semnării documentelor, la Atena, în 9 februarie 1934, Nicolae Titulescu argumenta legitimitatea statelor semnatare pentru realizarea unor organisme care să le apere integritatea teritorială contra tendințelor revizioniste ale unor state: "De la noile tratate de pace, grație unor exagerări și a unei violențe blânde făcute asupra anumitor dispozițiuni nevinovate, s-a creat pentru o anumită categorie de state un regim bizar și special. Chestiunea frontierelor lor poate fi discutată oricând între patru ochi sau în public [...]. Din moment ce frontierele pot fi amenințate, în timp de pace, este legitim ca ele să poată fi garantate fără să se poată vorbi de preparative de război"¹¹⁷.

În consens cu politica externă a statului român s-au desfășurat puternice acțiuni de masă, care exprimau profunde sentimente patriotice și conturau starea de spirit antirevizionistă a poporului român. Astfel, la 29 mai 1933, au fost organizate mitinguri antirevizioniste la București, Ploiești, Iași, Constanța, Sighet, Brașov, Oradea. O profundă impresie a făcut, în cadrul mitingului de la București, desfășurat la Arenele romane, scrisoarea adresată de Nicolae Iorga, în care se atrăgea atenția că existau în Europa forțe "care voiesc întoarcerea unui trecut de apăsare națională. Le trebuie hotare pentru a căror înlăturare au murit douăzeci de milioane de oameni [...]. Proiectele de schimbare vor întâlni la granițele puse în discuție un front de baionete și o nezdruncinată hotărîre"¹¹⁸.

¹¹⁷ Nicolae Titulescu, *Discursuri...*, p. 401

¹¹⁸ *Dimineața*, 1933, 30 mai, p. 4

În august 1933, în întreaga țară, au avut loc manifestații de cinstire a eroicelor lupte de la Mărăști, Mărășești și Oituz. La acele întruniri s-a subliniat hotărârea și voința de a lupta, cu arma în mână, dacă frontierele ar fi fost în pericol, "dacă se va încerca o tulburare a păcii, dacă se va încerca o nouă agresiune nedreaptă ca și cea din 1914 - atunci România este gata să-și îndeplinească datoria de a apăra pacea, de a apăra dreptatea, de a apăra tratatele"¹¹⁹.

În condițiile unei puternice activizări a forțelor naționaliste europene, care militau pentru revizuirea tratatelor de pace, a avut loc organizarea, *Ligii antirevizioniste române* (la 15 decembrie 1933), grupare patriotică care, de-a lungul anilor 1933-1940, a activat și contribuit la lupta împotriva uneltirilor revizioniste. În conducerea organizației s-au aflat personalități marcante ale vieții politice, științifice și cultural-artistice, ca prof. univ. Gheorghe Țițeica, prof. dr. Dumitru Burileanu, dr. Voicu Nițescu, prof. dr. Dragomir Hurmuzescu, dr. Iuliu Moldoveanu, prof. Silviu Dragomir, prof. dr. Ioan Cantacuzino, prof. dr. Gheorghe Marinescu, prof. Constantin Moroianu ș.a. În actul constitutiv al *Ligii* s-au precizat obiectivele activității sale, între care erau menționate: "dezvoltarea simțămintelor de solidaritate și de rezistență românească. [...] Să organizeze în țară și în străinătate propagandă intensă pentru menținerea și asigurarea păcii pe baza respectării tratatelor și în cadrul intereselor statului român pe veci unit. Să lucreze pentru întărirea legăturilor politice și sufletești cu statele și popoarele amice și aliante care se străduiesc de asemenea pentru menținerea tratatelor ce le garantează drepturile lor istorice și integritatea lor teritorială. Să combată propaganda și acțiunile de orice natură, tendențioase din țară și de peste hotare asmuțite fie de state, fie de organizații de orice fel, în vederea revizuirii tratatelor de pace. Să informeze permanent opinia

¹¹⁹ *Ibidem*, 1933, 7 august, p. 3

publică din țară și din străinătate asupra acțiunilor subversive și mijloacelor cu care lucrează contra statului român și a unității lui politice și naționale și, prin aceasta, contra păcii însăși"¹²⁰.

Un moment important s-a petrecut la 17 martie 1934, la Roma, unde Mussolini, Gömbös și Dollfuss au semnat acordurile ce puneau bazele unui *bloc revizionist* în Europa Centrală. Coordonatele politicii externe a celor trei state vizau, în special, promovarea intereselor și planurilor economice. În luna mai 1934, prim-ministrul maghiar Gömbös a declarat că „revizuirea tratatului de la Trianon constituie principalul punct al programului său de guvernare”¹²¹. La Roma și Budapesta, discursurile revizioniste dobândeau o consistență sporită și erau îndreptate împotriva statelor din Europa răsăriteană.

Împotriva acestor puncte de vedere s-au înregistrat o serie de luări de poziție pentru a se continua politica de apărare a tratatelor de la Versailles, „pentru menținerea Cartei Europene neschimbată, și pentru ca revendicările nerealizabile să nu dezlănțuie un nou război, care ar cufunda omenirea într-o situație și mai gravă ca cea din trecut”¹²². În același sens au fost reconsiderate și relațiile româno-sovietice, care au cunoscut o perioadă de ameliorare și normalitate în primii ani ai deceniului patru. Stabilirea, la 9 iunie 1934, a relațiilor diplomatice, între România și Uniunea Sovietică, a avut implicații asupra evoluției României și a organizării sistemului militar defensiv, accentul pregătirilor militare fiind pus în principal pe apărarea frontierei vestice a țării.

La 9 ianuarie 1934, Marele Stat Major român a înaintat Ministerului Apărării Naționale un studiu care accentua asupra

¹²⁰ *Liga antirevizionistă română. Actul constitutive și statutele*, București, 1934, p. 8-9

¹²¹ Vezi L. Banyai și A. Petric, *Dictatul de la Viena din august 1940 și lupta pentru anularea lui, în Unitate și continuitate în istoria poporului român*, Editura Academiei Române, București, 1968, p. 431

¹²² *Monitorul oficial, partea a III-a*, 1934, nr. 38

necesității luării de măsuri concrete, corespunzătoare noilor condiții politico-strategice europene. Documentul menționa că România, deși nu avea interesul să provoace un conflict, nu va putea evita de a fi provocată. Singura garanție contra provocării era însă „permanenta și completa pregătire pentru război”¹²³.

La 21 februarie 1934, pe baza unei analize pertinente a situației materiale a armatei, a forței sale combative și a capacității de luptă, în contextul schimbărilor intervenite, în raportul strategic european, Marele Stat Major s-a adresat Consiliului Superior al Apărării Țării cu solicitarea de a se trece la adoptarea unor măsuri urgente pentru reorganizarea și înzestrarea armatei. Raportul a fost analizat în ședința din 9 martie 1934, în prezența regelui Carol al II-lea și s-a hotărât întocmirea, de urgență, a unui studiu complex asupra cerințelor de dotare, a surselor de aprovizionare, a mijloacelor materiale și financiare necesare pentru o astfel de acțiune¹²⁴. Obiectivul central al politicii de apărare a fost consolidat prin alianțe politice și militare regionale - Mica Înțelegerere și Înțelegererea Balcanică. Convergența opiniilor politice românești privind securitatea națională a constituit puntea care a asigurat stabilitate și continuitate în perioada interbelică. Într-o acțiune asemănătoare s-au înscris și relațiile politico-militare statornicite la nivelul înțelegerilor convenite.

Sub raport conceptual și principial, convențiile politico-militare încheiate de România, ca membră a celor două alianțe defensive, au fost corecte. Voința de a duce la îndeplinire prevederile acestora nu s-a manifestat politic decât numai ca exerciții reușite de diplomatie. Fragilitatea alianțelor a dus la eșecul lor politic. Lipsa armatei și a conducerii militare s-a manifestat pe deplin. Angajamentele de neutralitate au scos din cauză, pe rând, statele semnatare, au izolat țara, care în etapa următoare a căzut victimă.

Aceste slăbiciuni, de altfel, intrate prioritar în atenția serviciilor secrete ungare, servicii care au concluzionat că, dintre toți semnatari, România se înconjurase și se „fortificase la toate hotarele, iar siguranța sa era la cel mai înalt nivel dintre statele Miciei Antante”¹²⁵. Documentul mai analiza și relațiile de apropiere cu Rusia sovietică, relații dublate cu garanțiile și prietenia Franței. Relațiile ungaro-române s-au înrăutățit, în special, datorită mișcărilor revizioniste ungare îndreptate împotriva României¹²⁶. Atașatul ungar de la București recunoștea că pilda românească, de curtoazie față de Franța, era calea înțeleaptă de promovare a relațiilor pașnice dintre state. În mediile militare, Ungaria era apreciată ca cel mai mare inamic al Miciei Înțelegeri, deoarece ea își îndrepta pretențiile spre toate țările din jur. Din această, pricină atașatii unguri urmăreau orice mișcare și întâlnire a militarilor din țările învecinate și nu numai. Din acest considerent, se sugera urmărirea întâlnirii avute de Göring cu reprezentanții Iugoslaviei¹²⁷. Aproximarea relațiilor româno-sovietice a disponibilizat forțe românești, care au fost dislocate, în opinia unor specialiști militari unguri, pentru sporirea efectivelor grănicerilor de la frontiera româno-ungară. În realitate însă, era vorba de planul de dislocare a trupelor pus în aplicare de către Marele Stat major român, care se întemeiase și pe acea vremelnică apropiere de U.R.S.S. Ungaria se interesa de efectivele românești destinate, de coaliția Miciei Antante, împotriva lor, după cum un major interes prezenta poziția sovietelor într-un război îndreptat împotriva Cehoslovaciei. Într-un asemenea context, devenea extrem de utilă cunoașterea posibilităților de manevră a armatei române și de rocade forțelor de pe direcția Mureș, pe direcția Someș¹²⁸. Preocupările ungarilor se îndreptau și spre organizarea diviziilor române și tăria celor 3 sau 4 regimente din

¹²³ A.M.R., *fond* 332, dos. 29, f. 348-349

¹²⁴ Idem, *fond* 948, dos. 1397, f. 49

¹²⁵ M.H.L.I., *fond atașaji / 1935*, document nr.121389/el.n.VI-2, f. 250

¹²⁶ *Ibidem*, f. 251

¹²⁷ *Ibidem*, f. 252

¹²⁸ *Ibidem*

organica acestora. Interes prezenta și concepția de întrebuințare în bătălie a tancurilor, avioanelor și a trupelor mecanizate, după cum și sistemul și posibilitățile de aprovizionare era important.

Analiza informațiilor cuprinse în document dovedește că raportorul cunoștea realitățile și manifesta îngrijorare față de pericolul pe care-l reprezentau relațiile militare, create de România. Evaluarea acestora era, în principiu, corect apreciată, numai că planurile de operații aveau un caracter exclusiv defensiv. Reacțiile ofensive planificate în cadrul alianțelor erau concepute numai pentru scoaterea din cauză a Ungariei, în cazul că aceasta ar fi atacat una sau mai multe dintre țările semnatare ale pactului militar. Conținutul acestui material dezvăluia preocuparea ungarilor față de poziția dobândită de România, după parafarea celor două înțelegeri militare, și extinderea garanțiilor sale de securitate, prin acordul franco-sovietic. Pactul balcanic, pe lângă protecția spațiului românesc în relația sa cu Bulgaria, era perceput de către unguri și ca o posibilitate permisivă de transportul a materialelor de război din Franța, prin via Salonic, ca urmare a bunelor relații românești cu Turcia și Grecia. Din motive inexplicabile, ministrul apărării de atunci, generalul Glazt, deși avea rezoluția primului ministru Gheorghe Tătărescu, nu a pus în aplicare decât cu mare întârziere planul. Despre aplicarea acestui plan, generalul Antonescu va întreba în 1937/1938, când a acceptat funcția de ministru al apărării, în guvernul Goga, și îi va cere socoteală regelui, în 1940.

Fidelă concepției de securitate colectivă

România a promovat, pe toate canalele diplomatice, relații bazate pe prevederile tratatelor de pace. Credința că politica de pace a României corespunde unanim nu unei idei de partid, ci unei „concepții naționale a țelurilor noastre în lume”¹²⁹, a fost exprimată de Grigore Gafencu, în ședința

¹²⁹ *Dezbaterile Senatului* (în continuare: DS), 1936, nr. 11, p. 373

Senatului din 5 decembrie 1934, și susținută ulterior în acțiuni ale diplomației. Cercurile politice românești își întemeiau declarațiile pacifiste pe realitatea tratatelor și pe faptul că România promova raporturi de bună înțelegere și cordialitate cu vecinii și cu alte state, din dorința de menținere a păcii și de colaborare. Deci, se încerca a se promova „nu o politică de provocare, ci o politică de pacifism”¹³⁰. Discursurile parlamentare urmau acest curs pacifist, cu susținere guvernamentală și populară, contribuind astfel la formarea unei adevărate **conștiințe naționale**. Pe măsura evoluției situației politico-militare din Europa spre război, frunțașii partidelor avertizau, pe tonuri și în moduri diferite, asupra pericolului acțiunilor revizioniste promovate de Germania și susținătorii ei. Senatorii, deputații, miniștrii, consilierii regali și militarii erau preocupați de evoluția belicoasă din Europa și căutau soluții politice pentru apărarea integrității teritoriale și menținerea suveranității statale.

Anul 1934 poate fi considerat ca unul de referință, în care s-a marcat trecerea la o nouă abordare conceptuală și sistematică a problemelor complexe ale apărării naționale a României. Hotărâtoare au fost evenimentele de pe plan extern – ascensiunea agresivă a naționalismului și militarismului german și înarmările statelor revizioniste – iar pe plan intern, necesitatea de a se trece de la principii teoretice la acțiuni practice, determinantă fiind intransigența cu care șeful Marelui Stat Major, generalul Ion Antonescu, a responsabilizat clasa politică cu privire la rămănerile în urmă privind pregătirile pentru război. Misiunea generalului de a reorganiza armata și de a ameliora pregătirea ei de război s-a materializat într-un **Plan de activitate**¹³¹, aprobat inclusiv de regele Carol

¹³⁰ *Dezbaterile Adunării Deputaților* (în continuare: DAD), 1937, nr. 6, p. 118. Discurs rostit de deputatul liberal I.G.Vântu, la 28 noiembrie 1936.

¹³¹ Mircea Agapie, Dr. Jipa Rotaru, *Ion Antonescu cariera militară. Scrisori inedite*. Editura AISM, București, 1993, p.126. Președintele Consiliului de Miniștri și Ministru Ad. Interim al Apărării Naționale, Gheorghe Tătărescu în rezoluție pe raportul nr.546/6

al II-lea, prin care se reglementa ordinea de urgență a lucrărilor pentru pregătirea acțiunilor pe frontul de vest.

A rămas memorabilă, pentru acele împrejurări, aprecierea făcută în Parlament de către primul ministru Gheorghe Tătărescu, potrivit căreia echilibrul rupt al armatelor din Europa nu ne îngăduia răgazul unei amânări pe plan militar, fapt pentru care eram *“datori să punem armata pe primul plan al preocupărilor noastre”*¹³². Măsurile propuse de specialiști militari se refereau la lucrări de efectuat în 3 (trei) urgențe. În urgența întâi, se avea în vedere Frontul de Vest. Pentru a satisface nevoile de înzestrare ale armatei, guvernul Tătărescu a lansat un împrumut de stat la nivel național în valoare de două miliarde de lei. Împrumutul s-a bucurat de o largă susținere și s-a realizat într-un timp foarte scurt. Rezultatul subscrierii la împrumutul înzestrării era considerat de Carol al II-lea nu numai o manifestare explicită de solidaritate, dar și o dovadă a posibilităților materiale pe care puterea se sprijinea¹³³ în opera de redresare a țării.

Col. dr. Constantin Moșincat,
Oradea

11 1934, nota „datele de bază pentru calculul armamentului, materialelor, trăsurilor, cailor, precum și ordinea de urgență a realizărilor vor fi comunicate celor în drept de către Marele Stat Major”.

¹³² Vasile T. Ciubăncan, *Contribuții ale populației din sud-estul Transilvaniei la dezideratul național de apărare a graniței de vest în perioada interbelică*, în *Marisia*, 1980, p. 534

¹³³ Carol al II-lea, *Cuvântările regelui...*, p. 397

SUVERANITATE DE MUCAVA: DANDANACHE ȘI ETERNUL TEATRU POLITIC ROMÂNESC

Daniela GÎFU

Dacă ai ajuns aici, dragă cititorule, înseamnă că ai fost înzestrat cu un dar rar: capacitatea de a supraviețui în jungla politică românească, unde meritocrația e o himeră, iar mediocritatea un pașaport diplomatic de lux. Felicitări! Ai obținut un loc de onoare în galeria selectă a celor care știu să se strecoare pe ușa din dos, direct în sanctumul puterii, deși ideile lor abia se târâsc.

Îl cunoști pe Agamiță Dandanache, nu-i așa?

E acel personaj providențial care, fără să fi răsfoit vreodată o carte cap-coadă (nici acum nu știm dacă fostul președinte Băsescu a terminat „Levantul” lui Cărtărescu), ajunge să decidă destine, că doar *„așa-i cutuma, nene, avem nevoie de continuitate!”*. E omul cu servieta doldora de promisiuni vaporizate, recomandări de la „amicul de familie” și o retorică ce transformă orice balivernă în axiomă.

Te-ai întrebat vreodată cum ar fi să trăiești într-o lume unde competența e un moft, iar prostia organizată o industrie grea? Nu-ți mai bate capul, trăiești deja în ea! În fiecare zi, Agamiță Dandanache reușește imposibilul: avansează din eșec în eșec, primind ovații pentru simplul fapt că n-a incendiat clădirea.

Îl vezi cum se multiplică?

E precum COVID-19 (politic, SÂC!), transmis pe calea relațiilor obscure, a dosarelor de cadre și a zâmbetelor complice. Astăzi e consilier, mâine ministru, poimâine se autopropune la un premiu de excelență. Din când în când, un suflet nevinovat întreabă: „Dar ce-a făcut el, concret?”. Și un cor de voci indignate răspunde: *„Păi cum, n-ai auzit? E omul potrivit, are relații, știe pe cine trebuie!”*.

Politica românească a înghețat în timp, ca un tablou suprealist. Dandanache nu doar că a supraviețuit de pe vremea lui Caragiale, dar

s-a modernizat, s-a digitalizat, are pagină de Facebook, cont de TikTok și o armată de PR-iști care-l apără de realitate.

Ba chiar a făcut un upgrade: acum e „strateg”, „vizionar”, „lider autentic”. Că doar orice impostor de succes are nevoie de o etichetă pompoasă.

Trăim vremuri glorioase, în care politica românească reînvie magistral paginile lui Caragiale, fără să-și dea seama de ironia situației. Când credeam că am depășit epoca în care lingușirea era mai valoroasă decât competența, iată că Agamiță Dandanache renaște sub diverse forme și, mai ales, în diverse partide. Nu mai avem nevoie de merit, de realizări sau de conștiință – doar de niște vorbe meșteșugite și, bineînțeles, de abilitatea de a aplauda la comandă.

Partidele suveraniste,perate să găsească figuri de rezistență, par că aleg mai degrabă după intensitatea laudelor decât după consistența faptelor. Așa cum bătrânul Dandanache ajungea deputat cu o scrisoare de șantaj, astăzi vedem cum politica se umple de figuri care nu au în spate decât un munte de promisiuni și o biografie subțire ca foaia de ceapă cu care și-au acoperit goliciunea. În loc să conteze ce ai făcut, important e ce poți spune despre tine și, mai ales, cât de bine știi să te plângi că „sistemul” te persecută.

Și cum în această țară nimic nu se schimbă, avem și varianta modernă a personajului caragialesc care se îngrozește la ideea că ar putea fi ales. Îl vedem cum își joacă rolul de „victimă a nedreptății”, dar, în realitate, se roagă în gând să nu fie pus în situația de a demonstra că știe să facă ceva. Între timp,

partidul îl încurajează, convins că un discurs bine împachetat ține loc de competență.

Așa că, dacă ești Agamiță Dandanache, bine ai venit!

Nu ai nevoie de viziune, de proiecte sau de rezultate. Tot ce contează e să fii „omul potrivit” la momentul potrivit și să știi pe cine să lingușești.

România nu s-a schimbat deloc, iar Caragiale zâmbește din colțul său de eternitate, văzând că nu doar că nu i-am înțeles ironia, dar continuăm să o trăim zi de zi, cu o fervoare demnă de o cauză mai bună.

Daniela GÎFU
Iași, februarie 2025

CUGETĂRI (1)

Gabriel BEER

- Dragostea este singura cheie cu care putem deschide cutia Pandorei fără să ne fie teamă de ceea ce este înăuntru.
- A ști ce gândesc alții reprezintă un exercițiu al puterii noastre de intuiție; a înțelege ce gândim noi în sine reprezintă un proces de cunoaștere a propriei noastre filozofii.
- Singurul prezent care mă ține în viață și nu mă lasă să trăiesc este trecutul meu.

- Dacă umbrele noastre ar putea vorbi am trăi veșnic în întuneric.
- Prefer să cred într-un adevăr care știu că există dar pe care nu pot să-l demonstrez, decât să cred
- într-o minciună pe care toată lumea încearcă să o dovedească.
- Dacă stelele ar fi ochii sufletelor care ne privesc, noi am fi lacrimile lor în căutarea fericirii.
- Viața ce există în cel ce

trăiește nu este aceeași cu viața celui ce trăiește atunci când există.

- O carte este dovada că cineva a existat; citirea ei este modul de a înțelege cum.
- Fiecare secundă care trece este trecut. Fiecare secundă care vine este viitor. Între ele este o mișcare a timpului dată de respirația noastră, prezentul. Iar cu cât trecutul se lungește cu atât viitorul se scurtează iar prezentul devine tot mai apăsător datorită respirației noastre care se îngreunează.
- Timpul pe care îl petrecem încercând să înfăptuim ce ne spune rațiunea, este mai mare și de sens contrar cu direcția în care merge sufletul.
- Când ceea ce exprimăm devine virtutea succesului altora putem spune că avem discipoli.
- A fi înțelept nu înseamnă întotdeauna a fi meștesugarul cuvintelor ci a fi un filozof al gândurilor.
- Cei ce n-au cunoscut niciodată dragostea nu pot înțelege cum e să trăiești fără ea.
- Dacă vrei să simți ceea ce nu poți vedea învață să ascuți liniștea.
- Partenerul de viață cel mai bun al unui singuratic este singurătatea ei.
- Trăim pentru a da vieții un sens și murim pentru a face o scuză din asta.
- Când voi fi liber de condiția mea, voi fi închis pentru totdeauna în propria-mi libertate plătind pentru că am fost lipsit de vinovăție.
- Cel mai complicat lucru este să fii simplu.
- Nu evita lucruri pe care nu le poți face pentru că nu vei afla niciodată răspunsul ci evită lucruri pe care crezi că poți să le faci pentru a nu primi un răspuns greșit.
- Durerea a fost creată de oamenii sănătoși care nu au mai putut rezista fără să simtă nimic.
- Marea dezamăgire a vieții este aflarea că viața este arta de a muri trăind.
- A pedepsi prin a ierta înseamnă a distruge tot ce este mai rău în tine însuși.

- Marea minune a acestei lumi este că existăm; cea mai mare minune este însă că încă existăm.
- Uneori atât de dor îmi este de mine însumi încât trebuie să ies din mine pentru al potoli. Și cu cât mă înalț mai mult cu atât mi-e dor mai mult să mă întorc.
- În artă, nu este pusă pasiunea artistului ci revelația acestuia de a crea arta.
- Cu cât știința se îndepărtează mai mult de Dumnezeu cu atât îi va fi mai greu Să-l descopere.
- Faptul că putem vedea ceea ce ne înconjoară nu înseamnă că suntem înconjurați de ceea ce vedem.
- Viselor nu le place când sunt întrerupte de noi, trezindu-ne, dar se bucură când suntem pierduți în ele.
- Nu trăirea cu iluzii macină natura spiritului nostru ci iluzia că trăim în concordanță cu el răzvrătește spiritul împotriva naturii noastre.
- Prefer să fac o greșală pe care pot să o corectez decât să fac ceva ce ar putea fi o greșală de necorectat.
- Prefer să greșesc singur decât să-mi de-a alții sfaturi.
- Când crezi că nu mai ai nici un motiv să trăiești, gândește-te că singurul motiv pentru care vrei să mori este viața.
- Dacă vrei să poți vedea în întuneric folosește-ți lumina sufletului.

Gabriel BEER

Toronto, Canada, 5 martie 2025

ULTIMELE ORE DIN VIAȚA LUI DOSTOIEVSKI

Pe 9 februarie 1881 se stingea din viață "TITANUL", cum l-a supranumit Leonid Grossman pe Feodor Dostoievski, în excepționalul său volum.

"Ca să scrii bine, trebuie să suferi", era crezul său iar până care-i țîșnea din suflet își trage seva din lumea penală a ocnelor siberiene, unde a fost încarcerat cu lanțuri la picioare. Ridicat la rangul de mari gânditori, titanul literaturii ruse a crezut pînă în ultima

clipă a vieții sale că lumea se va salva prin frumusețe.

Familia Dostoievski provenea dintr-un neam renumit de lituanieni din satul Dostoievo. Tatăl viitorului scriitor, ursuz, zgârcit și alcoolic, medic la Spitalul Săracilor din Moscova, era căsătorit cu frumoasa Maria Feodorovna, care iubea poezia, interpreta romane, citea romane și-l adora pe Pușkin, și care moare la doar 35 de ani, de tuberculoză. Aveau împreună opt copii. După moartea soției, Mihail Dostoievski lasă fetele în grija unor mătuși și trimite băieții la pensionul francezului Souchard, apoi îi înscrie la Școala de inginerie militară de la Petersburg, cu regim dur.

Feodor, băiatul blond, palid, nervos și visător, citea enorm. Își dorise să țină în mână cărțile lui Pușkin, Balzac sau Gogol, nu pușca, să nu fie aliniat în front și comandantul să urla: "Drepti"! Pe front nu există soare. Visa să devină ca Shakespeare. Se considera poet, nu inginer, atunci când e numit într-un post modest, la secția de desen tehnic din cadrul armatei. "Să studiez viața oamenilor este principalul meu țel și amuzament", spunea adesea autorul "Idiotului", participând la viața de seară a cafenelelor, la câte un joc de cărți.

Debutază cu romanul "Oameni sărmani", în 1845. Succesul uriaș îl aduce în preajma criticului Belinski și a familiei Panaev, unde o tânără cu păr buclat și nume ilustru citește romanul, dorea să-l cunoască, iar scriitorul leșină în fața ei. Era prima criză de epilepsie, nedagnosticată medical. După niște ani, soția lui Panaev, care era actriță, povestindu-și întâmplările din salon, scria în memoriile sale: "Dostoievski era un tânăr nervos și sensibil. La început a fost timid, apoi s-a dovedit un mare autor de dezbateri. Își exprima prea fățiș orgoliul său de scriitor și părerea prea bună despre talentul său".

Nici nu putea fi altfel Dostoievski, având în vedere geniul său uriaș. Este considerat de mulți critici drept cel mai mare scriitor din toate timpurile. În mod sigur, unul dintre cei mai buni cunoscători ai sufletului omenesc.

Cine a citit "Crimă și pedeapsă, trebuie că-și amintește cât de mult te identifici, ca cititor, cu personajul principal, Raskolnicov, cel care o ucide pe băbuța aceea, cămătar, în ideea că, oricum, viața ei nu valorează mare lucru, pe când el ar fi ajutat omenirea prin ceea ce ar fi putut face cu ceea ce luase de la acea femeie. Dar era drept să ucizi un om doar pe considerentul că tu ești mai folositor omenirii?

"Pana mea era condusă de izvorul inspirației care țîșnea direct din suflet.", îi scria fratelui său, Mihail, în 1874, când publică "Dublura". Genialul înălțat la ceruri de către unii și coborât în infern de către alții, după primele succese literare, își dă seama că gloria nu ajută prea mult, iar Petersburgul devenise un iad pentru el.

Intră în cercul lui Petrașevski, acolo unde se vorbea despre socialism și cunoaște multă lume care mai târziu avea să-l inspire în creionarea celebrelor personaje din "Frații Karamazov" sau din "Demonii", două dintre celebrele sale romane. Activitatea monitorizată a cercului Petrașevski duce la arestarea membrilor ei, învinuiți de "apartenența criminală la o societate secretă cu planuri dușmănoase împotriva bisericii ortodoxe", din ordinul țarului Nicolae I. Încarcerat în fortăreața Petrovalok, anchetat de o comisie secretă, în timpul procesului citește operele lui Shakespeare. O trăsură neagră cu geamurile înghețate îi duce pe cei 21 de membri ai clubului Petrașevski la locul unde urmau să fie executați. Îmbrăcat sumar, pe un frig groaznic, Dostoievski aștepta să fie împușcat, alături de camarazii săi, când un ofițer vine cu ordinul țarului, de schimbare a sentinței în muncă silnică și detenție patru ani în Siberia.

În perioada asta s-au acutizat crizele de epilepsie și îi scria fratelui său, Mihail: "Nu m-am întristat, nu mi-am pierdut curajul. Viața e viață pretutindeni, viața e viață în noi înșine, iar să fii om între oameni și să rămii astfel pentru totdeauna, oricâte nenorociri s-ar abate asupra ta, să nu te descurajezi și să nu decazi, asta înseamnă

viață, în asta stă menirea ei. Eu am înțeles acest lucru. Această idee a pătruns în carnea și în sângele meu."

Cu o evanghelie primită cadou, 10 ruble și lanțuri grele de 4 kg la picioare, este urcat într-o sanie cu direcția Siberia. Omul plin de speranțe, sete de viață și credință, cu darul clocotitor de a scrie, ajunge în 1850 la Omsk, fortul înconjurat de șanțuri adânci, unde temnicerul șef Krivțov, un bețiv roșcovan și fioros, îl amenință cu bătaia la cea mai mică abatere. Ras pe cap, îmbrăcat într-o tunică, se instalează în cazemata cu dușumeaua putredă, sobe care scoteau fumul înăuntru, iar apa curgea de pe acoperiș în interior. Puricii și ploșnițele colcăiau.

În cimitirele vii din Omsk, ocnașii munceau, jucau teatru, făceau baie sau zăceau pe un pat de spital cu lanțuri la picioare. Ne fiind atît de vinovat, Dostoievski trăiește în același loc cu cele mai sinistre "celebrități" ale lumii penale din Rusia, ce devin sursă de inspirație pentru cartea " Amintiri din casa morților ".

Muncește ca salahor, apoi dezmembrează șleपुरi, în genunchi, pe zăpadă, în gerul ce îngheța mercurul.

Între două interogatorii, gîndurile negre îi erau alungate de petecul de cer ce pătrundea prin geamul spart al cazematei și ajungea pînă la patul său de lemn.

"Însingurat sufletește, îmi revedeam întreaga viață de pînă atunci, îmi analizam trecutul, mă judecam aspru și fără milă, iar uneori îmi binecuvîntam soarta că mi-a hărăzit această singurătate, fără de care n-aș fi avut nici această judecată asupra-mi, nici această severă revizuire a vieții mele interioare."

Tânjește să scrie, dar n-avea hârtie, pană și nici nu i se dă voie să scrie.

În 1854, după ce scapă de ocnă, înrolat ca simplu soldat în batalionul 7, escortat fără lanțuri, cu cerul deasupra, aer proaspăt și sentimentul libertății în suflet, autorul romanului "Crimă și pedeapsă" ajunge în orașelul uitat de lume Semioplastinsk, aproape de granița cu China, tot în Siberia.

Are noroc. Baronul Vranghel, care-l cunoștea și adora ca scriitor, devenise procuror și era șeful unității. Îl invită la el, se împrietenesc, pescuiesc, merg în excursii. Îi oferă hârtie, pană și cărțile din biblioteca sa, în secret. Sub protecția lui Vranghel, autorul romanului "Umiliți și obidiți" citește, scrie, însă n-are voie să publice. Aici o cunoaște pe Maria Dimitrievna, căsătorită cu un bărbat bețiv. Cel care a scris "Adolecentul" avea 35 de ani și nu trăise o dragoste ca acum. "Nu vreau decât s-o văd, s-o aud. Sunt un nebun fericit. O asemenea dragoste e boală curată. Ea mi-a apărut în momentele cele mai grele ale vieții și a făcut să-mi reînvie sufletul și toată ființa. Despărtirea de ea m-ar face să-mi iau viața", îi scria lui Vranghel. După nunta modestă, pasiunea lui s-a transformat în compasiune pentru ea, căci avea tuberculoză. În 1859 scriitorul trece în rezervă și pleacă din Siberia însurat. I se dă voie să locuiască doar în orașele mici, nu în capitale și i se dă voie să publice. Se instalează în Sankt Petersburg, unde fratele său Mihail înființează săptămânalul "Vremea" și devine redactor șef.

La o serată literară ținută la Universitate, paginile lecturate despre iadul ocnei din "Amintiri din casa morților" stârnesc aplauze îndelungate.

După moartea soției și a fratelui său, o cunoaște pe Anna Grigorievna, care îl ajută să stenografieze "Crimă și pedeapsă". Anna avea 20 de ani și el 44 cînd s-au cunoscut în apartamentul lui modest. Fusese recomandată ca să-l ajute să-și stenografieze cărțile.

Se îndrăgostise de scriitor în timpul lucrului, se căsătoresc, pleacă prin orașele din Europa pentru trei luni și se întorc acasă după patru ani. În călătoriile lor prin Europa, scriitorul a proiectat romane pe care le-a ars, apoi le-a rescris în Rusia. Tot atunci, primii doi copii au murit la cîteva luni de la naștere.

Anna îi suporta ciudățeniile, boala, gelozia, patima pentru ruletă, nervozitatea, lipsurile. (Am avut și noi o Anna, în literatura

română, Agatha, femeia care l-a făcut pe Bacovia să zîmbească n. m.). Era primul bărbat în viața ei și a trăit sacrificînd tot, căci era conștientă de geniul și valoarea lui.

Ținea casa, plătea datoriile, îngrijea copiii. Aflase la mult timp după ce-l cunoscuse, că avusese un tată alcoolic, că rămăsese marcat pe viață de moartea mamei, că a trecut prin iadul și ocna Siberiei.

După jumătate de secol de suferințe, autorul romanului "Însemnări din subterană" ajunsese iar la Sankt Petersburg, era multumit că avea o familie, un domiciliu stabil, iar crizele de epilepsie se rarisera. Citea copiilor poeziile lui Pușkin, împodobea pomul de Crăciun, dansa vals, alegea rochiile pentru soția sa. Trecuse de 50 de ani, scria noaptea la lumina lumînărilor cînd toți ai casei dormeau.

Într-o vreme, aflat la tratament în străinătate îi scria soției: "Seara, cînd mă culc, îmi imaginez că te îmbrățișez și te sărut peste tot, mînuțele, piciorușele... Vreau să te îmbrățișez în felul acela.. pînă ce focul. .. Am nevoie doar de tine. Repet asta în fiecare zi."

O ceartă aprigă cu una dintre mătușile scriitorului, declanșază în ianuarie 1881 prima hemoragie. În cîteva ore, scriitorul a devenit alt om. Cheamă un medic și un preot pentru spovedanie și împărtășanie. În timp ce le arăta copiilor o revistă, sîngele a fâșnit iar din gît. Revenindu-și, i-a mulțumit soției pentru fericirea pe care i-a dăruit-o, apoi a corectat " Jurnal de scriitor". Peste două zile cartea trebuia să intre la tipar. Înainte de culcare și-a luat rămas bun de la toți și a adormit greu și îngândurat.

În dimineața de 9 februarie 1881 se trezise prea devreme, iar cînd a intrat soția în cameră, i-a spus: " Știi, Annia, sunt trei ore de cînd nu dorm și mă tot gîndesc și nu-mi dau seama limpede că voi muri astăzi". Anna îi alungă frica, el îi mulțumește pentru tot de mai multe ori, apoi o roagă să aducă Evanghelia de pe vremea cînd fusese deportat în Siberia. Ea deschide cartea sfîntă și citește:

"Ioan însă îl oprea, zicînd: Eu am trebuință să fiu botezat de tine, și tu vii la mine?"

Și răspunzînd Iisus a zis către el: "Nu mă opri, că așa se cuvine nouă să împlinim marele adevăr".

Dostoievski îi face semn să se oprească: "Vezi ce scrie aici? NU MĂ OPRI. Nu mă reține, în semn că am să mor!" Ea avea ochii plini de lacrimi cînd el, arătîndu-i copiii, adăugă: "te-am iubit cu o dragoste fierbinte și nu te-am înșelat nici măcar în gînd."

La ora 11 are primul puseu hemoragic al zilei. În prezența medicului, bolnavul cuprins de slăbiciune își cheamă copiii lîngă el. Își revine și o roagă pe Anna să citească parabola fiului risipitor. După lecturare ziua a decurs normal. La ora 19, în urma șocului hemoragic își pierde cunoștința. Două ore mai târziu era deja în comă, iar la ora 20,38 și-a dat duhul.

TITANUL literaturii ruse și al omenirii, care a crezut pînă la ultima clipă a vieții sale că lumea se va salva prin frumusețe, a fost condus pe ultimul drum de toată populația orașului Sankt Petersburg.

După moartea scriitorului, soția sa a publicat operele complete, i-a întocmit o bibliografie cu cinci mii de titluri, a organizat secția de manuscrise și portrete Dostoievski la Muzeul de Istorie din Moscova. Din scrisorile adunate, a șters frazele care se refereau la viața lui intimă, motivînd că i-ar fi întinat memoria. Anna a rămas văduvă la 35 de ani și a murit în Crimeea, departe de familie, în 1918."

*Sursa - Leonid Grossman,
"Titanul - Viața lui Dostoievski".*

*Monica Andrei,
teatrolg, cu cîteva adăugiri proprii.*

Din cultura ținutului grăniceresc Traian Bradea

Cartea pe care Mircea Popa a dedicat-o zonei de cultură Bistrița-Năsăud, poartă titlul *Din Țara lui Coșbuc și a lui Rebreanu. Cultură și literatură în ținutul grăniceresc* (Ed. Școala Ardeleană, 2024), fiind lansată

la 15 decembrie 2024 la Biblioteca „G. Coșbuc” din Bistrița, acțiune reluată la Cluj-Napoca la 5 februarie 2025, cu ocazia apariției celei de a doua ediție. Cartea pe care o discutăm nu se vrea în nici un caz un dicționar de scriitori și nici o tentativă de sinteză asupra scrisului din zonă, ci doar o valorizare pragmatică la sfârșitul unei etape nedecise (între secolul XX și cel XXI), adunând sub aceeași copertă lecturi și opinii emise de-a lungul timpului. Multe dintre ele au avut în vedere figuri mai puțin cunoscute, care n-au beneficiat de șansă unor cercetări amănunțite, sau cărora li se pot întregi profilul prin cercetări de arhivă, de presă sau de manuscrise care n-au fost exploatate. E cazul celui dintâi întemeietor român de teatru stabil din Transilvania secolului al XIX-lea, construit la Șoimuș, iar mai apoi inițiator și editor al unei colecții de piese destinate scenei pe care o dirigează de la Lugoj, unde se mutase între timp (Ioan Baciuc); cunoscutul cercetător de etnografie și folclor (Ion Pop Reteganul); admirabilul cunoscător de veche limbă românească, ajuns la senectute primar al Clujului (N.Drăganu), la care se adaugă de unele figuri importante ale gazetăriei, interbelice (Emil Boșca-Mălin), de poezie (Iustin Ilieșiu, Lucian Valea, Teohar Mihadaș), prozatori importanți (Vasile Rebreanu, Francisc Păcurariu) și memorialiști de război (Iustin Sohorca, di Sângeorz, Dumitru Nistor din Năsăud), esești ca Al.Husar. Z.Sângeorzan, Toedor Tanco sau Teodor Tihan etc. Desigur, partea centrală a secvențelor de istorie literară a constituit-o contribuțiile legate de opera lui George Coșbuc și Liviu Rebreanu, cei doi mari scriitori ieșiți din mediul năsăudean de cultură, care și-au înscris numele cu litere de aur în cartea literaturii naționale, printr-o operă nemuritoare, de o valoare recunoscută la nivel internațional. Alături de ei, cartea se preocupă de aducerea în actualitate unora dintre scriitorii contemporani, cărora le-a fost îmbogățit profilul critic, printr-o mai bună ierarhizare și situare valorică. Putem spera astfel că prin aceste „reconsiderări”, medalioane, și prezențe literare, s-a încercat

o mai exactă poziționare valorică a lor în cadrul literaturii contemporane, pregătindu-se terenul pentru viitoare lucrări de sinteză. În acest context considerăm de mare utilitate orice sugestie și discuție critică privitoare la stadiul actual al cunoștințelor despre trecutul și prezentul literar, în care au fost sau sunt implicate personalități din zona la care se referă lucrarea.

Cartea despre Țara Năsăudului și a Bistriței pe care o prezentăm aici conține texte despre 41 de scriitori, memorialiști și oameni de cultură, repartizați în trei sectoare distincte: 23 în rândul înaintașilor, 16 în rândul contemporanilor și doi încadrați la memorialistica de război. Aceștia din urmă ar merita o prezentare aparte, întrucât avem de-a face cu jurnale de război inedite, unul aparținând învățătorului Sohorca (originar din Sângeorz), combatant pe frontul din Galiția, descriind cazul unui soldat evreu, acuzat de spionaj doar fiindcă avea la el două hărți ale zonei de conflict, fapt care a dus la execuția acestuia prin împușcare. Mai interesant e jurnalul de front al lui D. Nistor, din Năsăud, tânăr înzestrat și ambițios care a urmat școala de marină la Pola, după care a fost imbarcat pe un cuirasat austriac, luptând în mările Indiei, Chinei și Japoniei, de unde a fost luat prizonier de către japonezi, petrecând aproape doi ani la o mănăstire japoneză. A descris cu amănunte, obiceiurile japonezilor, bucuria eliberării și vestea realizării României Mari, consacrand însemnărilor sale o ediție.

Noutatea acestei cărți este dată de descoperirea unui manuscris grăniceresc numit *Cartea versurilor*, redactat de caporalul George Badiu din Tiha Bârgăului și locotenentul Gabriel Lupușor din Năsăud, care au închinat un *Vers împăratului*, elogiind domnia lui Francisc și a soției sale Șarolta, pentru binefacerile aduse locuitorilor români din satele Năsăudului. Unul dintre cei doi a făcut anterior studii la Blaj, întrucât se fac referiri la perioada școlarizării din acest oraș. Lista versurilor transcrise mai cuprinde versuri religioase și

de sărbători, cum ar fi *Versul Județului*, *Versul ieșirii sufletului*, colinde de Crăciun, dar și cunoscutul *Vers al turturelei*, cunoscut din colecțiile Văcăreștilor.

Cât privește literatura actuală, cartea înglobează o serie de opinii critice despre Aurel Rău, Ioan Pinte, Mircea Gelu Buta, Olimpiu Nușfelean, Virgil Rațiu, Flore Pop, Gavril Pompei, Gavril Moldovan, Macarie Drăgoi, Alexandru Moraru, Ioan Seni, Menuț Maximian, Nadia Urian, Ion Cioba și Vasile George Dâncu. Lui Coșbuc i-a îngrijit trei ediții (dintre care una care a recuperat în premieră poeziile sale cu caracter didactic (*Ochiul lui Dumnezeu. Poezii inedite și regăsite*, 2004), inclusiv o poezie inedită aflată într-o colecție particulară, dedicând un număr impresionant de articole creațiilor lui Liviu Rebreanu, dintre care unele au fost incluse în ediția de față. Notele de lectură și contribuțiile documentare despre oamenii zonei Bistrița-Năsăud sunt extrem de binevenite.

Traian Bradea

CĂRȚI NOI

INVITAȚIE

Casa de Cultură „Friedrich Schiller” are onoarea să vă invite **marți, 18 martie 2025**, de la ora **18.00**, la sediul instituției din str. Batiștei 15, București, la evenimentul de lansare a volumului *Eroii uitați. Generali morți în al Doilea Război Mondial. Schițe biografice*, semnat de col. (rtg) Remus Macovei.

La eveniment sunt invitați pentru a prezenta volumul: Dr. **Alin Spânu**, istoric, profesor asociat la Facultatea de Istorie a Universității din București, gl. bg. (r) dr.

Adrian Stroea, fost locțiitor al șefului Direcției Instrucție și Doctrină în Statul Major al Forțelor Terestre și col. (rtg) **Remus Macovei**, autorul volumului.

Cunoscut ca un neobosit căutător în arhive și biblioteci pentru a restitui cititorilor istoria militară română, col. (rtg) Remus Macovei reconstituie biografiile și schițele de portret a 39 de generali, care și-au pierdut viața în luptele celui de-al Doilea Război Mondial. Actele de eroism ale acestor mari personalități românești le-a descoperit în arhive, în momentul în care se documenta pentru o lucrare despre generalii români care au murit în închisorile comuniste.

„Prezenta lucrare a neobositului restitutor de istorie militară, colonel (rtg.) Remus Macovei, reprezintă un inspirat și autentic onor pe care l-a adus peste timp generalilor căzuți la datorie pentru îndeplinirea politicii militare a statului român în cele două conflagrații mondiale. Este neîndoielnic o utilă contribuție la dezvoltarea istoriografiei militare românești, la mai buna cunoaștere a acelor lideri ai oștirii care au plătit cu prețul vieții respectarea jurământului sacru față de țară.

Este interesant faptul că autorul a mărturisit că inițial nu a intenționat să scrie această carte dedicată generalilor și coloneilor înaintați post-mortem la gradul de general de brigadă, trecuți în veșnicie în cele două războaie mondiale, ci generalilor uciși în închisorile comuniste. Schimbarea temei abordării sale s-a produs pe timpul documentării când a constatat cu surprindere că numărul generalilor români căzuți pe câmpul de luptă era cu mult mai mare decât cel cunoscut și prezentat în lucrările de specialitate. Astfel,

Casa de Cultură
Friedrich Schiller
Kulturhaus

Primăria
Capitalei

imboldul lăuntric, de neobosit iscoditor, i-a permis să identifice 39 de astfel de subiecți ale căror schițe biografice le-a compilat lăudabil între coperțile prezentei cărți. Numitorul comun al tuturor celor 39 de generali prezentați în carte îl reprezintă trecerea în armata cerească, la datorie, în haină militară.

Una dintre constatările triste ale autorului a fost că nici unul dintre acești eroi ai neamului nu a beneficiat de funeralii naționale, așa cum ar fi meritat pentru sacrificiul lor suprem. Inventariind monumentele ridicate în memoria celor 39 căzuți la datorie cu gradul de general și general post-mortem, autorul a constatat că cinstirea memoriei acestora s-a făcut în mod diferit, cu mult mai multă grațitudine din partea societății pentru cei trecuți în amintire în Primul Război Mondial, deși aceștia au fost mai puțini decât cei din al Doilea Război Mondial. Desigur, un factor determinant l-a reprezentat regimul politic instaurat după ultima conflagrație mondială.

În mod admirabil autorul a dedicat această din urmă carte a sa tinerei generații, precum și celor viitoare, îndeosebi celor ce au îmbrățișat sau vor îmbrățișa nobila carieră a armelor, pentru a cunoaște mai bine trecutul neamului și pentru a oferi modele de servanți ai oștirii și națiunii”. (**General de brigadă (rtg.) și prof. univ. dr. Adrian Stroea**)

***

Col. (rtg.) Remus Macovei a absolvit Școala Militară de Ofițeri Activi „Nicolae Bălcescu”, Sibiu (1971-1974), Academia Militară - Facultatea de Comandă și Stat Major (1981-1983) și Cursul post-academic pentru comandanți de regimente/brigăzi (1986). Între 1974-2002 a comandat subunități și unități în Medgidia, Mihail Kogălniceanu, Basarabi, Topraisar și Constanța. A publicat 26 de volume, în calitate de autor sau coautor, printre care menționăm: *Corupția și armata română* (2004), *Regimentul 36 Infanterie. O istorie în imagini* (2009), *Generalii de*

armată (2012), *Condamnările generalilor* (2012), *Regimentul „Călugăreni” nr. 40. Sufletul, pușca și mitraliera* (2019), *Stan Poetaș – Generalul nepereche* (2020), *Corifeii Armatei populare* (2023).

Cu stimă, **Echipa Casei Schiller**

FLORI RĂSĂRITE DIN CREAȚILE MAREI POPESCU-VASILCA

Elena BUICĂ

Dacă reușești să descoperi câteva dintre proprietățile luminii adevărului în creațiile unui scriitor, simți că ești învăluit într-un aer dătător de energie, asemeni frumuseților primăverii. Această stare m-a cuprins când am citit volumul „Ultimul tango” al poetei Marei Popescu-Vasilca, din Montreal. Volumul a apărut în 23 noiembrie, 2020.

Ca și celelalte volume apărute anterior, lectura reușește să îți dea tăria de a înfrunta umbrele și temerile. Te farmecă romanele sale, romane care mustesc de imaginație și de emoție, iar poeziile sunt o infuzie de afectivitate și de trăiri tensionate. Atât în proză, cât și în poezie, lucrările sale ne invită la o introspecție aparte. Citindu-le, găsim curajul de a explora propriile peisaje interioare, de a ne înfrunta umbrele și de a descoperi adevărul despre cine suntem. Prin cărțile sale, nu călătorim doar spre un loc, ci spre o stare de a fi: „*Iubire, scrisă pe minți cu foc viu,/ Tu ești turistă, cercetezi universuri./ Poveste veche, stai prin pustiu./ Ești jocul de umbre și de reversuri.*” („Focul iubirii”)

Mara Popescu-Vasilca, cu aceste versuri, ne alină dorurile, ne vindecă rănilor, ne ghidează, ne hrănește sufletul și ne întărește sinele. În ele ne regăsim, ne reflectăm propriul drum, redescoperind înțelepciunea adunată și, în cele din urmă, întorcându-ne la esența divină din care am venit: „*Cu aripi albe, moi, înger sfânt,/ Poate să aibă în rugă mister,/ Pe buze stă scris al lui jurământ,/ Este spectacol în zborul spre cer.*” („Înger și demon”)

Poezia Marei Popescu-Vasilca nu predică, nu condamnă și nu caută să convingă. În schimb, deschide o ușă, cea a înțelegerii.

Oferă cititorului un spațiu sigur pentru a-și explora emoțiile și gândurile, prin versuri încărcate de înțelepciunea și magie: „*Întinde larg aripi spre cer dimineața/ Și lasă iar vântul să te alinte în zori./ Sub raza de soare e bucuria și viața/ Ce-ți pune în plete parfumul de flori.*” („Dezbracă-veșmânt”). Această poezie ne amintește că încercările și ispitele vieții ne pot ascunde adevărata natură, dar și că frumusețea existenței constă în redescoperirea sinelui.

Creațiile Marei Popescu-Vasilca sunt o oglindă a existenței noastre, în care ne regăsim cu durere și bucurie, cu iubire, dar și cu suferință, cu bunătatea și răutatea îndurată, cu realizări care ne-au înălțat, dar și cu dezastre sau tragedii gata să ne înghită ori miracole incredibile care ne ridică. Sunt șoaptele care uneori ne trezesc în mijlocul nopții sau ne bântuie în lumina zilei, scoțând la iveală demonii noștri interiori.

Mă atrag cărțile Marei Popescu-Vasilca în care scriitoarea folosește fapte și afirmații conforme adevărului, încărcate de înțelepciune și magie, oferind cititorului un

spațiu sigur pentru a-și explora peisajul interior. Acestea sunt oglinzile noastre de lumină și umbră, care reflectă atât punctele noastre forte, cât și vulnerabilitățile noastre.

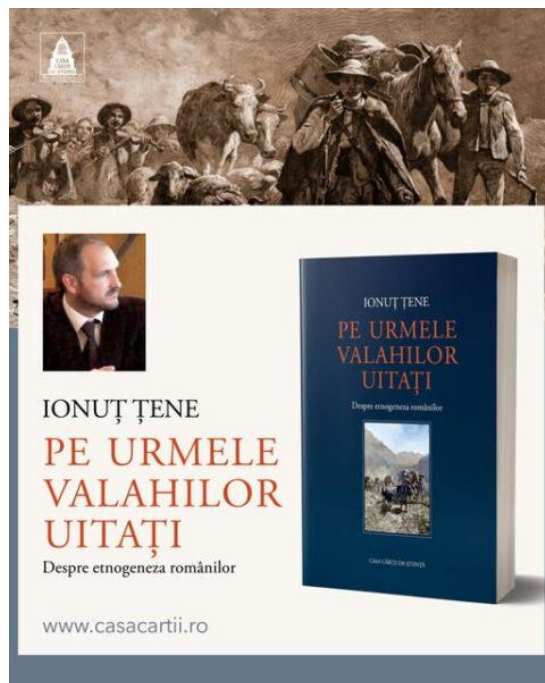
Subliniez, în încheiere, că romanele scrise de Mara Popescu-Vasilca, cât și acest buchet de flori poetice ne oferă un ghid al propriului nostru drum, în timp ce căutăm să redescoperim lumina din noi, să aducem înapoi înțelepciunea pe care am cules-o și, în cele din urmă, să ne întoarcem acasă, la esența divină din care am venit.

Elena BUICĂ

Pickering, Toronto, Canada 15 martie 2025

În curând în librării puteți procura cartea *„Pe urmele valahilor uitați. Despre etnogeneza românilor”* de Ionuț Țene, carte ce a văzut lumina tiparului la prestigioasa editură clujeană Casa Cărții de Știință. Cartea se bucură de o prefață scrisă de medievistul Prof. Dr. Ioan Drăgan și o postfață de Conf. univ. dr. Avram Fițiu. Este o viziune nouă asupra paradigmei etnogenezei poporului român.

„Autorul face distincția dintre spațiul etnogenetic balcanic, nord-dunărean și panonic, locuit de popoarele traco-geto-

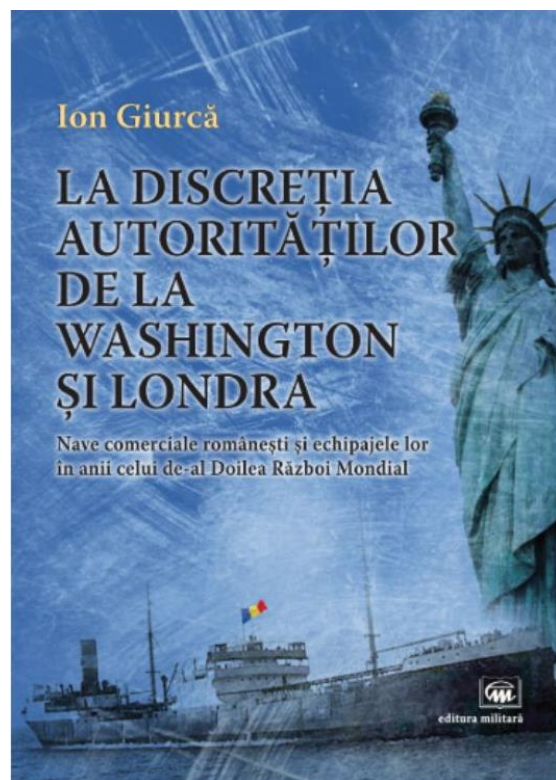
dacice romanizate și expansiunea românească dincolo de această matrice, prin păstorit și colonizare, din Evul Mediu timpuriu. Deși apreciază corect faptul că spațiul carpato-danubian-pontic a fost epicentrul etnogenezei, generator al României actuale, autorul acordă deliberat mai multă atenție teritoriilor populate de români exterioare acestuia și care astăzi sunt în afara statului național. Cartea este scrisă asumând într-un stil jurnalistic și eseistic, atrăgător, în episoade sintetice, și se bazează pe o documentare bogată, de la lucrări științifice și izvoare istorice, la cronică și jurnale de călătorie, articole de presă, până la constatări directe, cu ocazia unor călătorii personale în zonele unor supraviețuiri românești. Autorul emite opinii personale pertinente, în spirit științific, în cele mai multe aspecte disputate ale vastei problematice a etnogenezei românești și a „românilor uitați” dimprejurul nostru, fără a ocoli și prezentarea unor puncte de vedere discutabile. Întreaga lucrare este marcată de o nedisimulată iubire de neam, reieșind din toate paginile acestei fascinante călătorii în vastul spațiu al creației istorice românești în timp de peste un mileniu.” (Prof. univ. dr. Ioan Drăgan).

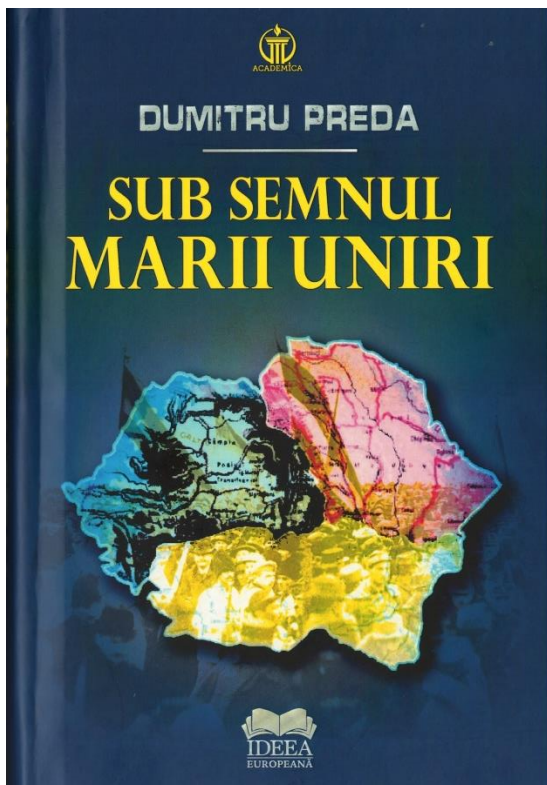
”Ionuț Țene abordează procesul etnogenezei românești dintr-o perspectivă care depășește limitele tradiționale ale spațiului carpato-danubiano-pontic, explorând un cadru geografic extins ce cuprinde centrul Greciei, Munții Carpați și Alpii dinarici. Această abordare largă subliniază caracterul mobil al populației valahilor, a căror economie pastorală i-a plasat în contact direct cu diverse popoare migratoare, precum slavii, avarii și maghiarii. Mobilitatea lor nu doar că a contribuit la supraviețuirea identității culturale, dar a și facilitat o continuitate lingvistică și etnică esențială în contextul presiunilor istorice și migrațiilor succesive. (Conf. dr. Avram Fițiu).

”Poporul român s-a format pe un areal larg, mult mai larg decât cel carpato-danubiano-

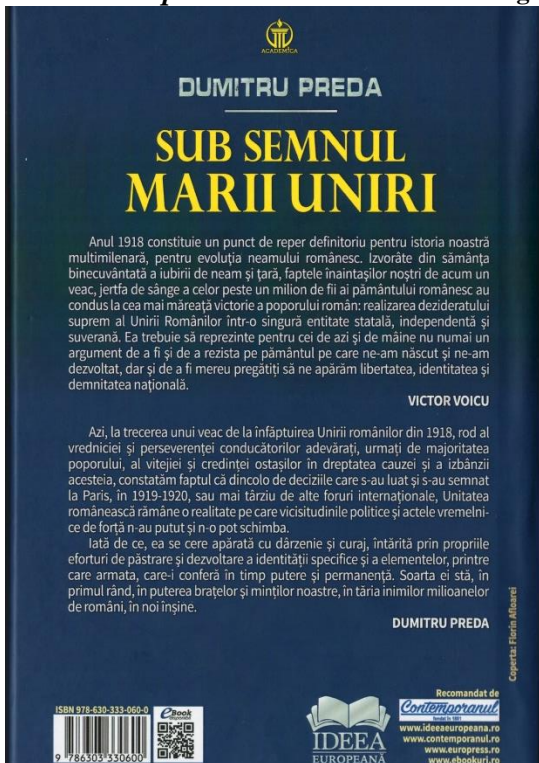
pontic, pornind din centrul Greciei continentale până în nord în Carpații Păduroși și, la est, de la Bug până la vest înspre Tisa, lacul Balaton și Alpii Dinarici, lucru consemnat de cronicile și mărturiile medievale. Documentele bizantine, germane, slave, maghiare numesc această populație traco-iliro-geto-dacă romanizată: valahi, vlahi, blachi, olahi, dar ei înșiși și-au spus mereu români, rumâni sau „rămâni”. Valahii fiind un popor preponderent pastoral și în plină mișcare, etnogeneza s-a întins fluctuant pe un areal geografic întins. Spațiul carpato-danubiano-pontic a fost însă epicentrul etnogenezei, care a devenit arhetipul românismului ce a dus la formarea, în epoca modernă, a statului – România”. (Ionuț Țene – Argument).

-Va urma -

„La Budapesta n-am căutat să jignim mândria unui popor adesea legat în istorie cu al nostru, ci afirmat dreptul nostru asupra Ardealului”. N. Iorga

SPERANȚA SALVĂRII CONȘTIINȚEI ISPITELE GLORIEI - POSTFAȚĂ

Mihaela CD

După binemeritul succes pe care l-a avut cu piesa de teatru „Speranța nu urcă niciodată cu liftul” Simona Miheu surprinde din nou, demonstrând fără echivoc că drumul pavat cu flori către dramaturgie nu s-a datorat unei întâmplări norocoase ci este rodul unui imens talent nativ asemeni unui vulcan care odată erupt explodează într-o feerie de scânteii extraordinare.

Meritul scriitoarei nu se rezumă însă doar la talentul său în a construi iscusit o piesă de teatru dar și la alegerea subiectului bine ancorat în realitatea de-a dreptul incredibilă a prezentului. Prin scrierile sale Simona Miheu nu este numai o voce literară puternică a zilelor noastre dar mai ales un glas al adevărului, un ecou al simțămintelor, îngrijorărilor și temerilor cu care ne confruntăm cu toții.

Piesa de teatru ISPITELE GLORIEI are ca subiect conștiința, mai exact conștiința umană, cea care ne diferențiază de alte viețuitoare, de inteligența artificială și roboți, pentru că așa cum spune François Rabelais „Știință fără conștiință este ruina sufletului” (François Rabelais)

Autoarea Simona Miheu este un scriitor asumat, care a înțeles pe deplin rolul primordial al scriitorului responsabil în societatea de azi. Fiind conștientă de puterea ”armei” pe care o deține, autoarea o folosește inteligent, această piesă de teatru fiind un ecou al conștiinței scriitoarei care se întrebă atât de firesc: „Fără conștiință, lumea ar mai exista?”

Pornind de la cuvintele lui Mihai Eminescu conform cărora: ”Conștiința este tocmai punctul de gravitație al individului. (Mihai Eminescu) observăm că în lumea de azi aflată într-o transformare accelerată și prăbușire forțată, orientarea este spre amputarea acestui ”punct de gravitație al individului”. Îndepărtarea de valorile vechi, tradiționale și morale ale familiei, educației și credinței duc în fapt la îndepărtarea de

conștiință. „Atât de mare e înșelăciunea, că primesc cu plăcere în suflete momeala aceea și nu se gândesc că plăcerea aceasta, ce poate răni, este scurtă și trecătoare, pe când durerea e continuă iar învinuirea conștiinței, cumplită.” (Sfântul Ioan Gură de Aur)

Lectura piesei de teatru **ISPITELE GLORIEI** acaparează atenția cititorului de la primele pagini și o întreține la aceeași intensitate până la final, printr-o intrigă bine țesută, personaje bine conturate și un dialog spumos, ușor și fluid care-i dă naturalețea unei căderi de ape limpezi și profunde. Nu voi cădea în ispita povestirii acestei minunate piese de teatru pentru că nu doresc să-i știrbesc cititorului extazul descoperirii, de aceea voi puncta câteva aspecte importante pentru care merită să o citiți.

Doresc să evidențiez coperta acestei cărți care este realizată de tânăra artistă plastică **IRIS RÎPĂ** într-o sinergie perfectă cu subiectul piesei de teatru, subliniind încă o dată sclipirea talentului său de excepție.

Cu o creativitate extraordinară scriitoarea-dramaturg **Simona Mișuțiu** creează un dialog între real și ireal, personificând conștiința pictoriței **Gloria** într-un personaj, sincer, direct, plăcut și angelic pe care o numește foarte inspirat: „Angi”.

La polul opus personajul pictoriței **Gloria** este sinuos, plin de semne de întrebare, fapt ce lasă loc descoperirilor ulterioare de tot felul, scriitoarea jucându-se cu sensul cuvintelor și presărând dialogul cu umor, spre deliciul cititorului.

Fiecărui personaj îi este desenat de la început un profil psihologic de bază, oferind un contrast interesant și atractiv între personaje dar și în evoluția proprie ulterioară care se accentuează cu fiecare scenă, lăsând ușa larg deschisă surprizelor, iar scoaterea la lumină a unor secrete îngropate demult creează un suspans emoțional.

Lumea artelor este o lume fabuloasă în care se întâlnesc în îmbrățișări și uneori în ciocniri violente întunericul cu lumina, tristețea cu veselia sau minciuna cu adevărul. Pictura, la fel ca celelalte arte reprezintă în fond,

exprimarea unor stări, trăiri, visări, emoții și sentimente pe care artistul le redă prin mijloacele creative de care dispune iar autoarea știe să scoată în evidență acest fapt.

Atât de frumoasa temă a iubirii este și ea prezentă în piesa **Simonei Mișuțiu**. Sentimentele profunde stau la baza relațiilor solide pe care nu le dizolvă nicio furtună chiar dacă vine cu un bagaj ascuns din trecut.

Cartea este presărată cu lecții de viață spre care cititorul este condus pas cu pas.

Întâlnim aici punerea în scenă a câtorva proverbe și zicători românești: „*Neîncrederea naște neîncredere*”, „*Iubirea adevărată învinge*”, „*Minciuna are picioare scurte*”, „*De ce fugi în spate duci*”, „*Cea mai bună minciună este adevărul*” dar și confirmarea zicerii lui Albert Camus: „*Totul începe prin conștiință și nimic nu are valoare decât prin ea*”. (Albert Camus)

De mici am fost educați să nu ne însușim ceea ce nu ne aparține dar deseori credem că furtul este doar acela material, de bani sau obiecte, uitând că și furtul intelectual tot furt este, furtul unei idei sau al unui plan fiind la fel de grave. Răzbunarea unui furt cu altul nu face niciuna din fapte mai puțin culpabile.

În mod evident muștrarea conștiinței nu poate să apară decât atunci când ești conștient că ai făcut ceva incorect, dar ce ne facem atunci când „incorect” este tolerat devenind „acceptabil” sau ”scuzabil” și conștiința aștește spre adormire veșnică?

În lumea de azi, tot mai des, întâlnim mediatizat acel model ”scuzabil”, acel așa-zis ”acceptabil” fiind considerat semi corect care este dat de vip-urile de cancan. Din păcate atunci când se intervine greșit în mod constant, chiar la noțiunile ce stau la baza principiilor valorice, prin modele de conduită eronate nu avem cum să așteptăm o muștrare corectă a conștiinței, fie individuale sau colective! Compromiterea valorilor tradiționale și morale, ale familiei, educației și credinței, otrăvesc viitorul pentru că acestea duc la adormirea sauuciderea conștiinței!

O altă lecție pe care ne-o predă autoarea este lecția succesului sau „*La noblesse oblige*”. Dacă drumul pentru atingerea piscului celebrității este deosebit de anevoios, greu și plin de obstacole, ceea ce este cel mai greu, odată ajuns acolo, e să te menții în vârful gloriei. Personajul Gloria simte presiunea celor din jur dar și nevoia proprie de a confirma celebritatea de care se bucură, prin măsura talentului său.

Autoarea reușește să aducă cu succes în lumina reflectoarelor momentul de inspirație, intuiția creativă ce se transmite prin acel flux divin, ca pe o linie aproape invizibilă ce separă faima de anonim.

Așa cum creația unui artist este considerată terminată doar atunci când conștiința îi dictează sentimentul de mulțumire și piesa de teatru ISPITELE GLORIEI se sfârșește atunci când scriitoarea Simona Mișuțiu simte că mesajul ei a fost transmis și atâta timp cât mesajul ajunge la cine trebuie mai avem „*speranța de salvare a conștiinței*” pentru că speranța moare ultima!

*Mihaela CD
TWUC, LSR, WPAC*

George Roca

Ochii tăi tainic univers,
Ca două flori de albastrele,
Obraji-ți proaspeți – doi bujori,
În păr ți-am împletit vioarele.
Pe la urechi ți-am atârnat
Buchete mici de lăcrămioare
Și maci pe buze eu ți-am pus,
Eterna dulce sărutare.
Pe sânii-ți proaspeți de fecioară
Am pus doi crini, sub braț zorele,
Pe pânțele inimi din frezii
Însăgetate cu lalele.
Mai jos întins-am o garoafă
Iar pe genunchi, pusu-ți-am roze,
La glezne albe flori de nufăr,
și între degete, mimoze!
Pe alba pernă pus-am cale
Și mândre flori de paradis...
Păreai o zână minunată
Parcă venită dintr-un vis.
Așa împodobită-n flori,
Ești cea mai splendidă mireasă
Privindu-te eu te ador
Iubito, dulcea mea crăiasă!

SĂRUTUL
M-am îndrăgostit de buzele tale!
Frumoase, roșii, voluptoase,
aidoma unei piersici altoite cu o cireășă.
Când am început să te sărut

gura ta avea gustul fructului pasiunii.
Totul era atât de activ și real
De parcă doi îngeri
Făceau dragoste pe limba mea.
Atunci am înțeles
de ce a păcătuțit Adam!

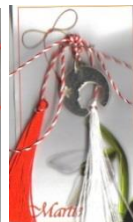
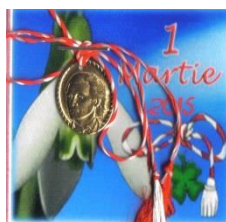
ÎMBRĂȚIȘARE

dacă te-aș întâlni
ți-aș spune
să te prefaci într-un
avion
tu,
pentru a-mi face pe plac
ți-ai desface brațele
și ai plana lin spre mine
eu ...
m-aș preface în pasăre
și apropiindu-mă de tine
ne-am împleti aripile
într-o îmbrățișare de suflet și trup
mângâindu-ne tandru
până când am simți
simbioza iubirii
noastre...

DE ZIUA TA

De ziua ta
ți-am dat o floare
tu mi-ai răspuns
cu un zâmbet drag
ivit în colțul gurii,
iar când mi-ai spus
că este primăvară
eu ți-am cules
toate florile din
lume...
fără să-mi dau seama
că te sufocam
cu atâta iubire.

Când
m-am trezit
la realitate
plecaseși
cu altul
care
îți oferise
doar
mâna...

Mărțișoare, mărțișoare...Eminescu....

Mihai Costin

În anul 1916, pe reversul medalionului, din argint, realizat în anul 1889, după trecerea în eternitate a Luceafărului poeziei românești, s-a gravat 1 Martie 1916, deci, s-a folosit ca mărțișor.

În anul 2004, am primit de la o cunoștință, un mărțișor reprezentând o carte, iar pe copertă era

portretul Poetului nostru național, Mihai Eminescu.

Pentru 1 Martie 2007, am comandat prietenului meu, Abraham Zoltan, artist plastic, un talentat și cunoscut orfevier (ORFEVRĂRIE, orfevrării, s. f. Meșteșugul creării obiectelor de artă aplicată, din metale prețioase), să-mi realizeze un număr de 39 de mărțișoare, din argint, numerotate. De atunci, an de an, am comandat realizarea mărțișoarelor, pe tema Eminescu.

La realizarea acestor mărțișoare au contribuit firmele EUROTOPPAZ din Arad, S.C.ACCESSORII PROD din Oradea și S.C. ROMBERFIL, din Ploiești, cărora, și pe această cale, le mulțumesc. Portretele folosite pe mărțișoare au fost realizate și de către talentații portrețiști: Romulus HARDA și Valentin TÂNASE, artiști plastici.

Pentru 1 Martie 2019, am folosit cunoscutul portret Eminescu, realizat de artistul plastic, Valentin Tănase. Aceste mărțișoare, de regulă, le-am oferit soțiilor colecționarilor de medalii și insigne pe tema Eminescu, ca să ajungă în colecția soților lor. Tirajele au fost limitate.

Număr finanțat parțial de col. r. Ioan Moisa (Voievozi)